

Επίσημη Εφημερίδα

C 74

της Ευρωπαϊκής Ένωσης

48ο έτος

Έκδοση
στην ελληνική γλώσσα

Ανακοινώσεις και Πληροφορίες

23 Μαρτίου 2005

<u>Ανακοίνωση αριθ.</u>	Περιεχόμενα	Σελίδα
	I Ανακοινώσεις	
	
	II Προπαρασκευαστικές πράξεις	
	Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή	
	411η σύνοδος ολομέλειας της 15ης και 16ης Σεπτεμβρίου 2004	
2005/C 74/01	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Πρόγραμμα δράσης: Η ευρωπαϊκή ατζέντα για την επιχειρηματικότητα COM(2004) 70 τελικό	1
2005/C 74/02	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η τουριστική πολιτική και η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα»	7
2005/C 74/03	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την έγκριση τύπου οχημάτων με κινητήρα όσον αφορά τη δυνατότητα επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης και ανάκτησής τους, καθώς και για την τροποποίηση της οδηγίας 70/156/ΕΟΚ του Συμβουλίου» COM(2004) 162 τελικό – 2004/0053 COD	15
2005/C 74/04	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί της κινηματογραφικής κληρονομιάς και της ανταγωνιστικότητας των συναφών δραστηριοτήτων της κινηματογραφικής βιομηχανίας» COM(2004) 171 τελικό — 2004/0066 (COD)	18
2005/C 74/05	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστεθειμένης αξίας (αναδιατύπωση)» COM(2004) 246 τελ. — 2004/0079 (CNS)	21

EL

Τιμή: 18 EUR

(Συνέχεια στην επόμενη σελίδα)

2005/C 74/06	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης στην ΕΕ»	23
2005/C 74/07	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο Η οικοδόμηση του κοινού μας μέλλοντος: Προκλήσεις πολιτικής και δημοσιονομικά μέσα της διευρυμένης Ένωσης 2007-2013» (COM(2004) 101 τελικό)	32
2005/C 74/08	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος των γυναικείων οργανώσεων ως μη κρατικών φορέων στα πλαίσια της συμφωνίας της Κοτονού»	39
2005/C 74/09	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Προς το 7ο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα: Ερευνητικές ανάγκες στο πλαίσιο των δημογραφικών μεταβολών – Ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων και τεχνολογικές ανάγκες»	44
2005/C 74/10	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 66/401/ΕΟΚ, 66/402/ΕΟΚ, 2002/54/ΕΚ και 2002/57/ΕΚ όσον αφορά τις εξετάσεις που διενεργούνται υπό επίσημη εποπτεία και την ισοδυναμία των σπόρων προς σπορά που παράγονται σε τρίτες χώρες» COM(2004) 263 τελικό – 2004/0086 CNS	55
2005/C 74/11	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή: «Ενσωμάτωση Περιβαλλοντικών Ζητημάτων στην Ευρωπαϊκή Τυποποίηση» COM(2004) 130 τελικό	57
2005/C 74/12	Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η γεωργία στις περιαστικές περιοχές»	62

II

(Προπαρασκευαστικές πράξεις)

ΕΥΡΩΠΑΪΚΗ ΟΙΚΟΝΟΜΙΚΗ ΚΑΙ ΚΟΙΝΩΝΙΚΗ ΕΠΙΤΡΟΠΗ

411Η ΣΥΝΟΔΟΣ ΟΛΟΜΕΛΕΙΑΣ ΤΗΣ 15ΗΣ ΚΑΙ 16ΗΣ ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΥ 2004

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών — Πρόγραμμα δράσης: Η ευρωπαϊκή ατζέντα για την επιχειρηματικότητα

COM(2004) 70 τελικό

(2005/C 74/01)

Στις 11 Φεβρουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 14 Ιουλίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. Butters.

Κατά την 411η σύνοδο ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Σεπτεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 150 ψήφους υπέρ, 1 κατά και 6 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Πλαίσιο

1.1 Στα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου της Λισσαβόνας, το 2000, και στον Ευρωπαϊκό Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις τονίζεται η σημασία της επιχειρηματικής δραστηριότητας για τη βιώσιμη ανάπτυξη στην Ευρώπη καθώς και η ανάγκη δημιουργίας ενός πολιτικού περιβάλλοντος το οποίο να ευνοεί την προώθηση της επιχειρηματικότητας.

1.2 Κατόπιν τούτου, ο Πρόεδρος της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, Romano Prodi, ανακοίνωσε στο Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2002 στη Βαρκελώνη ότι η Επιτροπή επρόκειτο να υποβάλει Πράσινη Βίβλο για την επιχειρηματικότητα πριν από το Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2003. Η Επιτροπή εκπλήρωσε αυτόν τον στόχο τον Ιανουάριο του 2003 δίδοντας το έναυσμα για τη διενέργεια ενδεδειγμένης και ανοικτής διαβούλευσης με τους ενδιαφερόμενους φορείς κατά τη διάρκεια των επόμενων μηνών. Το Εαρινό Συμβούλιο του 2003 κάλεσε την Επιτροπή να υποβάλει πρόγραμμα δράσης για την επιχειρηματικότητα στο Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο του 2004.

1.3 Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ σχετικά με την προαναφερθείσα Πράσινη Βίβλο εγκρίθηκε από τη σύνοδο ολομέλειας της τον Σεπτέμβριο του 2003⁽¹⁾.

1.4 Στη συνέχεια, τον Φεβρουάριο του 2004⁽²⁾, η Επιτροπή υιοθέτησε το πρόγραμμα δράσης της με θέμα «Η ευρωπαϊκή ατζέντα για την Επιχειρηματικότητα».

2. Στόχοι της παρούσας γνωμοδότησης

2.1 Όπως και στην περίπτωση της προηγούμενης γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ σχετικά με Πράσινη Βίβλο για την Επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη, έτσι και τώρα επιδίωξη της παρούσας γνωμοδότησης είναι η ενεργός συμβολή στην εν εξελίξει διαδικασία για την κατανόηση και την ενθάρρυνση της επιχειρηματικότητας, η διατύπωση ορισμένων γενικών παρατηρήσεων, και η επακριβέστερη ανάλυση του προγράμματος δράσης. Στη συνέχεια, η ΕΟΚΕ θα διατυπώσει στη γνωμοδότηση αυτή μια σειρά εποικοδομητικών συστάσεων σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο η εν λόγω πρωτοβουλία μπορεί να μετατραπεί σε ρεαλιστικές, απτές πρωτοβουλίες οι οποίες θα ωφελήσουν τόσο τις σημερινές όσο και μελλοντικές γενεές Ευρωπαίων επιχειρηματιών.

3. Γενικές παρατηρήσεις σχετικά με το Πρόγραμμα Δράσης: ανταποκρίνεται όντως στον δεδηλωμένο στόχο περί παροχής «στρατηγικού πλαισίου για την τόνωση της επιχειρηματικότητας»;

3.1 Η Πράσινη Βίβλος για την Επιχειρηματικότητα στην Ευρώπη κατέδειξε σαφή εκτίμηση των θεμάτων και του μεγέθους της πρόκλησης για τη βελτίωση του επιπέδου της επιχειρηματικότητας στην ΕΕ. Η ΕΟΚΕ αναγνώρισε το γεγονός αυτό στη σχετική γνωμοδότησή της και συνεχάρη την Επιτροπή τόσο για την Πράσινη Βίβλο όσο και τη συνακόλουθη ανοικτή και ενδεδειγμένη διαδικασία διαβούλευσης.

⁽¹⁾ ΕΕ αριθ. C 10 της 14.01.2004.

⁽²⁾ COM(2004) 70 τελικό, σελ. 4.

3.2 Βασικό στην προαναφερθείσα Πράσινη Βίβλο, το πρόγραμμα δράσης παρέχει μια εκτενέστερη ανάλυση της φύσης της επιχειρηματικής πρόκλησης που αντιμετωπίζει η Ευρώπη. Οι στόχοι του προγράμματος δράσης είναι δικαιολογημένα φιλόδοξοι, αλλά συνδυάζονται με απροσδιόριστους στόχους. Η γενική εντύπωση που αποκομίζεται είναι ότι πρόκειται για ένα ασαφές και συντηρητικό έγγραφο. Το πρόγραμμα δράσης επιδεικνύει ελάχιστη από τη δημιουργικότητα που άφησε να διαφανεί η Πράσινη Βίβλος και η δημόσια διαβούλευση, προτιμώντας συχνά να αναφέρει ήδη υπάρχουσες πρωτοβουλίες. Προβλέπει λίγους μηχανισμούς υλοποίησης των στόχων και δεν κατορθώνει ούτε να αναθέσει αρμοδιότητες όσον αφορά την υλοποίηση ούτε και να καθορίσει διαδικασίες ελέγχου και αξιολόγησης.

3.3 Ένα από τα κυριότερα σημεία που προέκυψαν από τις συζητήσεις που διενεργήθηκαν κατά τη διάρκεια της σύνταξης της Πράσινης Βίβλου και από τις μεταγενέστερες διαβουλεύσεις αφορά το ευρύ φάσμα των τομέων πολιτικής που επηρεάζουν τους επιχειρηματίες και τη συνακόλουθη ανάγκη για μια οριζόντια προσέγγιση με στόχο την αντιμετώπιση των προκλήσεων που εντοπίστηκαν. Το πρόγραμμα δράσης αποτυγχάνει σαφώς να πείσει τους ενδιαφερόμενους φορείς ότι η πρωτοβουλία αυτή έχει λάβει κάτι περισσότερο από μια συμβολική υποστήριξη εκ μέρους των υπηρεσιών της Επιτροπής πέραν της Γενικής Διεύθυνσης «Επιχείρηση» ή των διοικήσεων των κρατών μελών. Εάν το πρόγραμμα δράσης δεν τύχει ανάλογης υποστήριξης, τότε ο αντίκτυπος του αναμένεται να είναι ελάχιστος.

3.4 Η Επιτροπή έλαβε 250 απαντήσεις στο πλαίσιο της διαδικασίας διαβούλευσής της. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι παρά την διαφάνεια που επέδειξε η Επιτροπή δημοσιεύοντας όλες τις συμβολές που έλαβε στην ιστοθές της, ωστόσο, το πρόγραμμα δράσης κάνει ελάχιστες συγκεκριμένες αναφορές στις παρατηρήσεις που υπερβλήθησαν, ενώ δεν καθίσταται σαφές για τον αναγνώστη κατά ποιο τρόπο αναλύθηκαν και ενσωματώθηκαν οι απαντήσεις. Λαμβανόμενου υπόψη του εύρους του εγχειρήματος αυτού και του ενδιαφέροντος που προκάλεσε σε ολόκληρη την ΕΕ, θα ήταν ατυχές να μην εξεταστούν οι απαντήσεις διεξοδικά και, σε περίπτωση ενδελεχούς εξέτασής τους, τούτο θα πρέπει και να καταστεί σαφές στο σχέδιο δράσης.

3.5 Το σχέδιο δράσης θα μπορούσε να έχει παραδεχτεί την ετερογένεια των ΜΜΕ, αναγνωρίζοντας ότι η εν λόγω ετερογένεια απαιτεί μάλλον μια εστιασμένη πολιτική και όχι λύσεις γενικής πολιτικής. Για παράδειγμα, η πρόσφατη ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την «Προώθηση των συνεταιριστικών εταιρειών στην Ευρώπη»⁽¹⁾ αναγνωρίζει τη σημασία της προώθησης των συνεταιριστικών εταιρειών στην Ευρώπη και το σχέδιο δράσης θα έπρεπε να συμπεριλαμβάνει μια σχετική αναφορά στο ρόλο των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας⁽²⁾. Εξάλλου, οι ανάγκες των απασχολούμενων για ίδιο λογαριασμό επιχειρηματιών διαφέρουν σημαντικά από τις ανάγκες των επιχειρήσεων που έχουν τη μορφή νομικού προσώπου⁽³⁾. Παράλληλα με την αναγνώριση των ειδικών αυτών μορφών ιδιοκτησίας επιχειρήσεων, το σχέδιο δράσης όφειλε να παραδεχτεί την ανάγκη για εστιασμένες προσεγγίσεις πολιτικής για τις επιχειρήσεις με ιδιαίτερες ανάγκες και χαρακτηριστικά όπως, π.χ., καινοτόμες νέες επιχειρήσεις ή ήδη λειτουργούσες επιχειρήσεις οι οποίες αναπτύσσουν πιο συμβατικές δραστηριότητες.

3.6 Η ΕΟΚΕ κρίνει ότι είναι εξίσου σημαντικό να ενθαρρυνθεί ένα επιχειρηματικό πνεύμα στο δημόσιο τομέα. Μολονότι η ΕΟΚΕ αντιλαμβάνεται ότι το σχέδιο δράσης εστιάζεται στην επιχειρηματικότητα με τη μορφή της δημιουργίας, της διαχείρισης, και της

ανάπτυξης επιχειρήσεων, επιθυμεί, επίσης, να τονίσει την ανάγκη να ενθαρρυνθεί μια επιχειρηματική νοοτροπία στις δημόσιες διοικήσεις.

3.7 Δομή

3.7.1 Στη γνωμοδότησή της για την Πράσινη Βίβλο, η ΕΟΚΕ είχε προτείνει «να χωριστεί το περιεχόμενο του Σχεδίου Δράσης σε δύο ευδιάκριτους τομείς:

- στην προώθηση του πνεύματος της επιχειρηματικότητας: η δράση αυτή πρέπει να αποβλέπει στην ανάπτυξη του πνεύματος της επιχειρηματικότητας, στην αποκατάσταση και στη βελτίωση του κύρους του επιχειρηματία, καθώς και στην αξιοποίηση του επικεφαλής της ατομικής επιχείρησης ή της βιομηχανικής επιχείρησης έναντι των δυνητικών δημιουργών και αγοραστών, του σχολικού, πανεπιστημιακού και οικογενειακού περιβάλλοντος, των δημόσιων και ιδιωτικών υπηρεσιών και ειδικότερα των τραπεζικών κύκλων και των ευρωπαϊκών διοικήσεων, καθώς και εντός των κρατών μελών
- στη δημιουργία κλίματος που ενθαρρύνει την επιχειρηματική δραστηριότητα: η δράση αυτή αποβλέπει στον καθορισμό προγράμματος λειτουργικών δράσεων με σκοπό να ευνοήσει τη δραστηριότητα των επιχειρήσεων σε απάντηση των δέκα ερωτήσεων της Πράσινης Βίβλου»⁽⁴⁾.

3.7.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί εν γένει με τα θέματα που καλύπτονται από τους πέντε στρατηγικούς τομείς πολιτικής. Εκφράζει, όμως, την ανησυχία της όσον αφορά την απουσία συγκεκριμένων ενεργειών οι οποίες να σκιαγραφούνται εντός κάθε τομέα. Επιπλέον, η ΕΟΚΕ διατείνεται ότι η διττή προσέγγιση που προαναφέρθηκε θα ήταν συνεπέστερη από την τρώπω τινά αυθαίρετη χροιά των εν λόγω πέντε στρατηγικών τομέων πολιτικής οι οποίοι εμφανίζονται ως ανακόλουθοι και αλληλεπικαλυπτόμενοι και φαίνονται να περιλαμβάνουν τέσσερις ευρείες προκλήσεις και ένα συγκεκριμένο ζήτημα (βελτίωση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση).

3.7.3 Ωστόσο, για λόγους συνέπειας, οι ειδικές παρατηρήσεις σχετικά με το πρόγραμμα δράσης θα διαμεθδούν σε πέντε ίδιους τομείς στο επόμενο τμήμα αυτής της γνωμοδότησης.

3.7.4 Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι το έγγραφο της Επιτροπής περιγράφει το πρόγραμμα δράσης σε γενικές γραμμές. Το επόμενο στάδιο πρέπει να είναι η ανάπτυξη συγκεκριμένων ενεργειών και πολιτικών, μηχανισμών ελέγχου και επανεξέτασης, καθώς και ενδεικτικών στοιχείων και δεδομένων περί επιχειρηματικότητας που θα συντελέσουν στη διασφάλιση προόδου.

4. Ειδικές παρατηρήσεις όσον αφορά τους πέντε στρατηγικούς τομείς προτεραιότητας

4.1 Η ΕΟΚΕ προσδιορίζει ορισμένες συγκεκριμένες προτεραιότητες στο πλαίσιο εκάστου των πέντε στρατηγικών τομέων προτεραιότητας.

4.1.1 Καλλιέργεια επιχειρηματικής νοοτροπίας

4.1.1.1 Ο στόχος αυτός πρέπει να είναι μακροπρόθεσμος και προϋποθέτει τη συμμετοχή πολυάριθμων φορέων σε πολλά διαφορετικά επίπεδα. Η Γενική Διεύθυνση «Επιχείρηση» χρειάζεται την υποστήριξη τόσο της Γενικής Διεύθυνσης «Εκπαίδευση και Πολιτισμός» όσο και των εθνικών και υποεθνικών υπηρεσιών που συμμετέχουν στο σχεδιασμό και στην εφαρμογή της εκπαιδευτικής πολιτικής.

⁽¹⁾ COM (2004) 18 τελικό.

⁽²⁾ Για περαιτέρω αναφορές στη σημασία των επιχειρήσεων της κοινωνικής οικονομίας, βλέπε τις γνωμοδοτήσεις 242/2000 (Olsson) και 528/2004 (Fusco και Glorieux) της ΕΟΚΕ.

⁽³⁾ ΕΕ αριθ. C 10 της 14.01.2004, σημεία 5.4 και 6.12.

⁽⁴⁾ ΕΕ αριθ. C 10 της 14.01.2004, σημείο 2.2.2.

4.1.1.2 Όπως τονίζει η Πράσινη Βίβλος, οι επιχειρηματίες παρακινούνται από ένα ευρύ φάσμα φιλοδοξιών όπως, π.χ., το κέρδος, η ανεξαρτησία, ή η επαγγελματική ικανοποίηση. Οιαδήποτε και εάν είναι τα κίνητρα, οι δυνητικοί και οι υπάρχοντες επιχειρηματίες αναγνωρίζουν τις κοινωνικές ευθύνες που αποτελούν αναπόσπαστο τμήμα τις ιδιοκτησίας μιας επιχείρησης.

4.1.1.3 Η ΕΟΚΕ επικροτεί τις συστάσεις του σχεδίου δράσης σχετικά με τους νέους, αλλά επιθυμεί, επίσης, να επισημάνει τη δημογραφική στροφή προς έναν γηράσκοντα πληθυσμό στην Ευρώπη. Θα ήταν αμέλεια να μην δημιουργηθεί ένα περιβάλλον το οποίο παρέχει ευκαιρίες ιδιοκτησίας επιχειρήσεων στα μεγαλύτερα σε ηλικία άτομα που διαθέτουν τις ικανότητες (δεξιότητες, ικανότητα διαχείρισης, κεφάλαια κλπ.) ώστε να ιδρύσουν και να διευθύνουν μια επιχείρηση.

4.1.1.4 Η ΕΟΚΕ επικροτεί εξάλλου, την έμφαση που δίδει το σχέδιο δράσης στη αντιμετώπιση των γυναικών επιχειρηματιών. Οι γυναίκες που επιθυμούν να ιδρύσουν και να αναπτύξουν επιχειρήσεις αντιμετωπίζουν ιδιαίτερες πρακτικές, οικονομικές, και πολιτιστικές προκλήσεις οι οποίες κυμαίνονται σημαντικά μεταξύ των κρατών μελών. Οι αρμόδιοι θα είναι σε θέση να εκτιμήσουν καλύτερα τις προκλήσεις αυτές και να λάβουν τα κατάλληλα μέτρα εάν στη διαδικασία χάραξης της πολιτικής εμπλέκουν τόσο τις επιτυχείς όσο και τις ανεπιτυχείς γυναίκες επιχειρηματίες.

4.1.1.5 Σε πολλά κράτη μέλη υφίσταται μια μακρά παράδοση προγραμμάτων για την κατάρτιση επιχειρηματιών στα σχολεία. Δεδομένου ότι δεν υπάρχει κανένας λόγος να εφευρεθεί εκ νέου ο τροχός, το πρόγραμμα δράσης θα πρέπει να βασιστεί στην ανάλυση, στην ανταλλαγή, και στην ενθάρρυνση της υιοθέτησης ορθών πρακτικών (π.χ., Young Enterprise (Νέα Επιχείρηση) στο Ηνωμένο Βασίλειο). Κατά τη δεκαετία του '90, η Επιτροπή συντόνισε διάφορα πολύτιμα σχέδια του προγράμματος BEST στον εν λόγω τομέα και τα πορίσματα και οι συστάσεις τους θα πρέπει να αποδειχθούν ανεκτίμητης αξίας για τη διαμόρφωση πολιτικών στο πλαίσιο του προγράμματος δράσης.

4.1.1.6 Μηχανισμοί για τη διευκόλυνση της περαιτέρω συμμετοχής των οργανώσεων επιχειρήσεων σε σχέδια με τη συμμετοχή σχολείων θα πρέπει να συμπεριληφθούν στο νέο πολυετές πρόγραμμα της Επιτροπής για τις ΜΜΕ κατά την περίοδο 2006-2010.

4.1.1.7 Εντούτοις, η δημιουργία μιας πιο επιχειρηματικής κοινωνίας στην Ευρώπη δεν είναι θέμα το οποίο αφορά αποκλειστικά τους εκκολλημένους επιχειρηματίες. Η πολιτική αυτή θα ευδοκιμήσει μόνο εάν η Ευρώπη δημιουργήσει συγχρόνως ένα περιβάλλον το οποίο επιτρέπει στους δυνητικούς επιχειρηματίες να επιτύχουν. Τούτο προϋποθέτει την ευαισθητοποίηση ενός πολύ ευρύτερου φάσματος παραγόντων της επιχειρηματικής κοινότητας, προερχόμενων από το δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, αλλά και από ολόκληρη την κοινωνία υπό την ευρεία έννοια, προκειμένου να κατανοήσουν και να εκτιμήσουν την επιχειρηματικότητα. Τα στελέχη του δημοσίου τομέα, όπως και τα άτομα που διαχειρίζονται επιχειρήσεις, που επιθυμούν να φέρουν σε πέρας επιτυχώς τα καθήκοντά τους, οφείλουν, συνεπώς, να υιοθετήσουν ένα επιχειρηματικό πνεύμα.

4.1.1.8 Η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να υποστηρίξει ότι οι πολιτικές θα πρέπει να επιδιώκουν την αποδραματικοποίηση της επιχειρηματικότητας δια του περιορισμού των εικαζόμενων και των υπαρκτών εμποδίων που υφίστανται μεταξύ των επιχειρηματιών και της υπόλοιπης κοινωνίας. Τα σύγχρονα εργασιακά πρότυπα επιτρέπουν στους ανθρώπους να δοκιμάζουν διαφορετικούς τρόπους συμμε-

τοχής τους στην οικονομία και να μεταβαίνουν από τη μισθωτή απασχόληση στην απασχόληση για ίδιο λογαριασμό ή στην εργοδοσία και να επανέρχονται στο σημείο εκκίνησής τους σχετικά ευχερώς. Κατά συνέπεια, η επιχειρηματικότητα θα πρέπει να εκλαμβάνεται από πολύ περισσότερους είτε ως μακροπρόθεσμη είτε ως βραχυπρόθεσμη επιλογή, γεγονός το οποίο παρουσιάζει το διπλό πλεονέκτημα να ενθαρρύνει περισσότερους να θεωρούν τη διαχείριση μιας επιχείρησης από τον ιδιοκτήτη της ως θετική επιλογή και συγχρόνως να βελτιώνει την αντιμετώπιση των επιχειρηματιών από ένα ευρύ φάσμα ενδιαφερομένων φορέων. Κατά τη δημιουργία ενός τέτοιου περιβάλλοντος, απαιτείται να επιδειχθεί ιδιαίτερη προσοχή στη δυνατότητα καταχώρισης μιας επιχείρησης στα μητρώα και διαγραφής της από αυτά με τις ελάχιστες δυνατές γραφειοκρατικές διαδικασίες. Η ανάγκη αυτή είναι ιδιαίτερα έντονη σε πολλά νέα κράτη μέλη στα οποία αναφέρεται ότι η διαδικασία της μετάβασης από το καθεστώς του εργαζόμενου για ίδιο λογαριασμό στο καθεστώς του μισθωτού είναι υπερβολικά επαχθής και οι γραφειοκρατικοί φραγμοί στην είσοδο είναι υψηλοί.

4.1.1.9 Εξάλλου, οι αρχές και τα λοιπά ενδιαφερόμενα μέρη πρέπει να διασφαλίσουν ότι δεν γίνεται κατάχρηση της διευκόλυνσης της αλλαγής του εργασιακού καθεστώτος. Για να επιτευχθεί ισορροπία, είναι σημαντικό οι εργαζόμενοι, ή οι άνεργοι, να μην δελεάζονται ή να εξαναγκάζονται να γίνουν επιχειρηματίες αντίθετα προς δική τους ορθότερη κρίση και να μην επιτρέπεται στους ασυνείδητους εργοδότες να απεκδύνονται των ευθυνών τους έναντι των εργαζόμενων (1).

4.1.2 Παρότρυνση περισσότερων ατόμων να γίνουν επιχειρηματίες

4.1.2.1 Το πρόγραμμα δράσης καλύπτει ικανοποιητικά το κεντρικό ζήτημα της εξεύρεσης δίκαιης ισορροπίας μεταξύ κινδύνων και ανταμοιβής.

4.1.2.2 Η ΕΟΚΕ αναμένει με ενδιαφέρον την επικείμενη ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την μεταβίβαση των επιχειρήσεων. Η ανακοίνωση αυτή προβλέπεται ότι θα στηριχθεί στην πολύτιμη έκθεση BEST του Μαΐου 2002 και ότι θα συνεχίσει να επιδιώκει την επίταση του ενδιαφέροντος και της συνειδητοποίησης εκ μέρους των δημοσίων υπαλλήλων των κρατών μελών και της χρηματοοικονομικής κοινότητας σε αυτόν τον σημαντικό τομέα πολιτικής. Πρέπει να επιλυθούν πολλά ειδικά προβλήματα προκειμένου να διευκολυνθεί η μεταφορά επιχειρήσεων και να βελτιστοποιηθούν οι ευκαιρίες συνέχισης της λειτουργίας των επιχειρήσεων. Ειδικότερα, τα φορολογικά καθεστώτα, οι φόροι κληρονομιάς, το κληρονομικό δίκαιο και το εταιρικό δίκαιο, σήμερα αποθαρρύνουν τη συνέχιση της λειτουργίας των επιχειρήσεων από τους κληρονόμους και, για το λόγο αυτό, πρέπει να αναθεωρηθούν.

4.1.2.3 Το πρόγραμμα δράσης ορθώς δίδει έμφαση στο στίγμα της αποτυχίας ως σημαντική τροχοπέδη στην αύξηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Αυτή η πρόκληση μπορεί εν μέρει να αντιμετωπισθεί με επιτυχείς στρατηγικές για την ευαισθητοποίηση της κοινωνίας σχετικά με την επιχειρηματικότητα. Εντούτοις, απαιτείται να προσεχθεί αμεσότερα η στάση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων τα οποία οφείλουν να επιδεικνύουν μεγαλύτερη ευελιξία έναντι των ατόμων που σχετίζονται με τη διακοπή της λειτουργίας μιας επιχείρησης. Η ΕΟΚΕ θα συνιστούσε στην Επιτροπή να προμηθεύσει στα χρηματοπιστωτικά ιδρύματα στοιχεία τα οποία να καταδεικνύουν ότι οι επιχειρηματίες με προηγούμενη (επιτυχή ή ανεπιτυχή) εμπειρία έχουν περισσότερες πιθανότητες επιτυχίας σε νέες επιχειρήσεις.

(1) ΕΕ αριθ. C 10 της 14.01.2004, σημείο 5.3.

4.1.2.4 Στη διαδικασία αυτή, είναι σημαντικό να επιτευχθεί ισορροπία μεταξύ των δυνατοτήτων που παρέχονται σε «έντιμες» αποτυχίες για ένα νέο ξεκίνημα και της διασφάλισης της απαγόρευσης παρανόμων πρακτικών. Κατά συνέπεια, η νομοθεσία περί πτωχεύσεων πρέπει να καταστεί λιγότερο καταδικαστική και διαφανέστερη.

4.1.2.5 Παρότι η ΕΟΚΕ επιζητεί λεπτομερέστερες πληροφορίες για τις συγκεκριμένες προγραμματιζόμενες ενέργειες, επικροτεί ωστόσο την αναφορά που γίνεται στο πρόγραμμα δράσης σχετικά με την περαιτέρω δραστηριοποίηση της Επιτροπής και των κρατών μελών όσον αφορά τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης για τους επιχειρηματίες.

4.1.3 Προετοιμασία των επιχειρηματιών για την ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητά

4.1.3.1 Η έρευνα καταδεικνύει ότι υφίσταται ανάγκη για την παροχή κατάρτισης και υποστήριξης στους ιδιοκτήτες-διευθυντές επιχειρήσεων, ειδικότερα στον τομέα της διάθεσης των προϊόντων στην αγορά. Έχουν, επίσης, σημειωθεί σημαντικές εξελίξεις όσον αφορά τη μεταφορά γνώσεων στις ΜΜΕ μέσω προσλήψεων και ενδυνάμωσης των σχέσεων μεταξύ των ερευνητικών ιδρυμάτων και της κοινότητας των ΜΜΕ. Πρέπει να αναπτυχθούν περαιτέρω και να υποστηριχθούν προγράμματα παροχής συμβουλών για την εκπαίδευση νέων επιχειρηματιών/ επιχειρήσεων από πεπειραμένους επιχειρηματίες.

4.1.4 Βελτίωση της ροής της χρηματοδότησης

4.1.4.1 Η ΕΟΚΕ επιδοκιμάζει την πρόταση περί ενθάρρυνσης των κρατών μελών για την ανταλλαγή ορθών πρακτικών και την πρόθεση της Επιτροπής να καταρτίσει επιπλέον πρόγραμμα δράσης για τις ηλεκτρονικές δημόσιες συμβάσεις.

4.1.4.2 Η ΕΟΚΕ συνιστά μια πιο ολιστική προσέγγιση για την εξέταση της πρόσβασης στη χρηματοδότηση, στην οποία θα πρέπει να συμπεριλαμβάνονται τα εξής:

- Αύξηση της επιχειρηματικής οξυδέρκειας των ιδιοκτητών-διευθυντών επιχειρήσεων προκειμένου να κατανοήσουν πως είναι δυνατόν να εξασφαλισθεί χρηματοδότηση για την ανάπτυξη. Τούτο θα μπορούσε ενδεχομένως να επιτευχθεί μέσω αναγνωρισμένων δικτύων για την υποστήριξη των επιχειρήσεων.
- Ευαισθητοποίηση των χρηματοπιστωτικών ιδρυμάτων σχετικά με τις ανάγκες των επιχειρήσεων που επιζητούν χρηματοδότηση και υποστήριξη για την ανάπτυξη: τούτο συνεπάγεται και πάλι μεγαλύτερη κατανόηση της επιχειρηματικότητας εκ μέρους του χρηματοοικονομικού τομέα.
- Άνοιγμα των δημοσίων συμβάσεων στις μικρότερες επιχειρήσεις. Πρόκειται για την αμεσότερη μορφή δράσης από την άποψη της ζήτησης την οποία μπορεί να αναλάβει ο δημόσιος τομέας. Όπως επεσήμανε η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή σχετικά με την Πράσινη Βίβλο, πολυάριθμα εμπόδια περιορίζουν την πρόσβαση των μικρών επιχειρήσεων σε δημόσιες συμβάσεις⁽¹⁾, ενώ οι δημόσιοι υπάλληλοι αντιμετωπίζουν ομοίως διοικητικά προσκόμματα. Ωστόσο, τα δυνητικά οφέλη για αμφοτέρους τις ενδιαφερόμενες πλευρές και για την οικονομία συνηγορούν υπέρ της περαιτέρω διερεύνησης του θέματος και της ανάληψης δράσης στον εν λόγω τομέα. Θετικό πρότυπο αποτελεί η περίπτωση των ΗΠΑ όπου οι ομοσπονδιακές υπηρεσίες και οι ομο-

σπονδιακοί οργανισμοί που έχουν ως στόχο την ανάθεση του 23 % των δημοσίων συμβάσεων σε μικρές επιχειρήσεις.

- Απλούστευση και περιορισμός των διαδικασιών φορολογικής συμμόρφωσης. Παρότι το πρόγραμμα δράσης προτείνει ορισμένες ενδιαφέρουσες ιδέες επί του θέματος, το ζήτημα αυτό δεν έχει ακόμη αποτελέσει αντικείμενο επαρκώς ενδεδειγμένης μελέτης. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι η εφαρμογή συγκεκριμένων μέτρων στον εν λόγω τομέα εμπίπτει στην αρμοδιότητα των εθνικών και, ενίοτε, των περιφερειακών ή ακόμη και των τοπικών αρχών. Η ΕΟΚΕ διατυπώνει εκ νέου το αίτημά της όσον αφορά την παροχή φορολογικών κινήτρων για την επανεπένδυση των κερδών⁽²⁾, το οποίο δεν αναφέρεται στο πρόγραμμα δράσης.

4.1.5 Δημιουργία φιλικότερου κανονιστικού και διοικητικού πλαισίου για τις ΜΜΕ

4.1.5.1 Η γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την Πράσινη Βίβλο επεσήμανε ότι οι πολιτικές επιλογές για τη στήριξη των μικρών επιχειρήσεων «θα πρέπει να εντάσσονται σε οριζόντια κατάταξη, σε όλους τους σχετικούς χώρους χάραξης πολιτικής (απασχόληση, φορολογία, περιβάλλον, εκπαίδευση κτλ) και σε όλα τα επίπεδα»⁽³⁾. Παρά την άκρως ενθαρρυντική δέσμη μέτρων που υπεβλήθη τον Ιούνιο του 2002 για τη βελτίωση της νομοθεσίας, πολλές υπηρεσίες της Επιτροπής εξακολουθούν να μην μπορούν να αξιολογήσουν δεόντως την επίδραση των προτάσεων πολιτικής στις ΜΜΕ. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ επικροτεί τις πρόσφατες εκκλήσεις για ένα Αντιπρόεδρο της Ευρωπαϊκής Επιτροπής με αμεσότερες ευθύνες για την παρακολούθηση της κανονιστικής μεταρρύθμισης.

4.1.5.2 Γενικότερα, υφίστανται ακόμη σημαντικά περιθώρια βελτίωσης των διαδικασιών για την Ανάλυση του Κανονιστικού Αντίκτυπου (ΑΚΑ), στο πλαίσιο όχι μόνον της Επιτροπής, αλλά και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου

4.1.5.3 Η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι δεν γίνεται πλέον αναφορά στην προσέγγιση ότι πρέπει «συνεκτιμούνται πρώτα οι ανάγκες των μικρών επιχειρήσεων». Αυτό συνεπάγεται ότι οιοσδήποτε κανονισμός ή οιαδήποτε νομοθετική πράξη πρέπει να συντάσσεται λαμβανομένων υπόψη των ειδικών χαρακτηριστικών των μικρών επιχειρήσεων και των προκλήσεων που αντιμετωπίζουν. Απαραίτητη προϋπόθεση γι' αυτό είναι η κατάρτιση ειδικών αναλύσεων του αντίκτυπου όλων των νέων και ισχυουσών νομοθετικών πράξεων με στόχο τις μικρές και πολύ μικρές επιχειρήσεις. Εάν τεθεί σε εφαρμογή σε όλη την έκταση της κοινοτικής διαδικασίας χάραξης πολιτικής, η προσέγγιση αυτή θα αποτελούσε τη σημαντικότερη συμβολή των θεσμών για την προώθηση της επιχειρηματικής δραστηριότητας.

4.1.5.4 Η πρόσφατη προσχώρηση στην ΕΕ δέκα νέων κρατών μελών έχει ως αποτέλεσμα την σημαντικότερη αύξηση του συνολικού αριθμού των ΜΜΕ, πολλές εκ των οποίων πασχίζουν να προσαρμοστούν στην ισχύουσα νομοθεσία της ΕΕ, πριν ακόμη να είναι σε θέση να ασχοληθούν με δυνητικές νέες ρυθμιστικές προτάσεις. Η Επιτροπή οφείλει, συνεπώς, να στηριχθεί σε διάφορες μεμονωμένες πρωτοβουλίες με τις οποίες επιδιώκεται η εκ των προτέρων διατύπωση των απόψεων της κοινότητας των ΜΜΕ. Ακόμη σημαντικότερο κρίνεται το γεγονός ότι η Επιτροπή πρέπει επίσης να καταστήσει σαφές ότι λαμβάνει υπόψη της όλα τα παρεχόμενα στοιχεία προκειμένου να αποτραπεί η πρόκληση δυσαρέσκειας και η δημιουργία πολιτισμικού χάσματος μεταξύ των οργάνων της ΕΕ, των πολιτικών και των μικρών επιχειρήσεων.

⁽¹⁾ ΕΕ αριθ. C 10 της 14.01.2004, σημείο 6.11.1.

⁽²⁾ ΕΕ αριθ. C 10 της 14.01.2004 σημείο 6.2.1.

⁽¹⁾ ΕΕ αριθ. C 10 της 14.01.2004, σημεία 6.10.1 και 6.10.2.

4.1.5.5 Η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία του αποτελεσματικού διαλόγου μεταξύ της Επιτροπής και των εκπροσώπων των ΜΜΕ. Οι διαβουλεύσεις με τις ΜΜΕ μέσω των εκπροσωπευτικών οργανώσεων τους θα πρέπει να αποτελούν βασικό στοιχείο όλων των διαδικασιών διαβούλευσης της Επιτροπής. Για να διευκολυνθεί αυτό και να διασφαλιστεί ότι όλες οι υπηρεσίες της Επιτροπής είναι ενήμερες σχετικά με τις απόψεις της κοινότητας των ΜΜΕ, η ΕΟΚΕ τους συνιστά τον διορισμό, στη νέα Επιτροπή, Επιτρόπου αρμοδίου για τις ΜΜΕ. Βασικό στοιχείο του ρόλου αυτού θα πρέπει να είναι η παρακολούθηση της εφαρμογής σε όλη την έκταση της Επιτροπής της αρχής ότι πρέπει να «συνεκτιμούνται πρώτα οι ανάγκες των μικρών επιχειρήσεων»

4.1.5.6 Οι αυτές αρχές διαλόγου είναι εφαρμοστέες και στους κοινωνικούς εταίρους και αφορούν πολλά θέματα τα οποία έχουν μεγάλη σημασία για τους μελλοντικούς και τους σημερινούς επιχειρηματίες. Η ΕΟΚΕ συνιστά αναθεώρηση του κοινωνικού διαλόγου – κυρίως σε επίπεδο ΕΕ αλλά και, σε ορισμένες περιπτώσεις, σε εθνικό επίπεδο - προκειμένου να εξεταστεί πως μπορεί να θεσμοποιηθεί ένα αναλογικότερο επίπεδο συμμετοχής των ολοένα και σημαντικότερης και διαφοροποιημένης κοινότητας των ΜΜΕ.

4.1.5.7 Πιο συγκεκριμένα όσον αφορά τους κανόνες που διέπουν τις κρατικές ενισχύσεις η ΕΟΚΕ επικροτεί πλήρως την ανάπτυξη ενός εργαλείου για τον εντοπισμό της ενίσχυσης που δεν αναμένεται να επηρεάσει σημαντικά τον ανταγωνισμό. Κρίνεται σημαντικό, παραδείγματος χάρι, οι διαδικασίες στον τομέα των κρατικών ενισχύσεων να μην παρακωλύουν την αναζήτηση και την εφαρμογή καινοτόμων τρόπων αντιμετώπισης τυχόν χρηματοοικονομικών κενών των μικρών επιχειρήσεων.

5. Συστάσεις για τη μεγιστοποίηση της θετικής επίδρασης του προγράμματος δράσης

5.1 Η ΕΟΚΕ ζητεί να παρασχεθούν οι ακόλουθες διαδικαστικές διευκρινίσεις ή/και βελτιώσεις:

5.1.1 Συνεκτικές προσεγγίσεις πολιτικής για τις επιχειρήσεις: στους κόλπους της Επιτροπής, η Γενική Διεύθυνση Επιχειρήσεων μπορεί σαφώς να διαδραματίσει κεντρικό ρόλο για την καθοδήγηση της προόδου. Το σχέδιο δράσης καλύπτει όλους τους τομείς της πολιτικής για τις επιχειρήσεις της Επιτροπής και, όπως συνέστησε η ΕΟΚΕ στη γνωμοδότησή της για την Πράσινη Βίβλο⁽¹⁾, αυτό πρέπει να αντικατοπτρίζεται στις κατ' ιδίαν πολιτικές πρωτοβουλίες της Γενικής Διεύθυνσης. Ειδικότερα, το πολυετές πρόγραμμα 2006-2010 υπέρ των ΜΜΕ πρέπει να επιδείξει μια σαφή συσχέτιση με το σχέδιο δράσης για την επιχειρηματικότητα και, στη συνέχεια, να παράσχει ένα μηχανισμό ανταπόκρισης σε ένα αριθμό προτεραιοτήτων του.

5.1.2 Αξιολόγηση: παρότι ορισμένες βελτιώσεις έγιναν πρόσφατα, η επιχειρηματική κοινότητα δεν είναι ικανοποιημένη από την προσέγγιση που χρησιμοποιείται για την αξιολόγηση του Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις. Κατ' αυτό τον τρόπο, οι δημόσιοι υπάλληλοι καθίστανται επί του παρόντος, τόσο στο επίπεδο της ΕΕ όσο και σε εθνικό επίπεδο, συγχρόνως «κρίτες και κρινόμενοι». Η εντονότερη συμμετοχή εκπροσώπων του επιχειρηματικού κόσμου στην αξιολόγηση του Χάρτη για τις μικρές επιχειρήσεις.

5.1.3 Πρέπει να χαραχθεί ένα πλαίσιο για μελλοντική εκ των υστέρων αξιολόγηση ώστε να διασφαλιστεί μια συνεχής βελτίωση της πολιτικής. Σ' αυτό πρέπει να εμπλέκονται η Επιτροπή και υπάλληλοι των κρατών μελών και αναγνωρισμένοι εκπρόσωποι της επιχειρηματικής κοινότητας σε κοινοτικό και εθνικό επίπεδο.

5.1.4 Κατάλληλοι δείκτες επίδοσης αποτελούν βασικό εργαλείο για τον καθορισμό και την μέτρηση στόχων αύξησης της επιχειρηματικής δραστηριότητας. Τούτο τονίστηκε σε σύσταση προηγούμενης γνωμοδότησης της ΕΟΚΕ⁽²⁾ και υπογραμμίστηκε στα συμπεράσματα του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας της 20ής Φεβρουαρίου. Παρόμοια δεδομένα θα επιτρέπουν, επίσης, τη συγκριτική μελέτη της πολιτικής και του επιχειρηματικού περιβάλλοντος των κρατών μελών.

5.1.5 Σαφή χρονοδιαγράμματα: Στα συμπεράσματα του Συμβουλίου «Ανταγωνιστικότητα» της 20ής Φεβρουαρίου, η Επιτροπή καλείται να καθορίσει ένα πιο φιλόδοξο χρονοδιάγραμμα. Το χρονοδιάγραμμα αυτό για να είναι αποτελεσματικό, θα πρέπει, επίσης, να είναι ακριβές και δεόντως προσαρμοσμένο ως προς τους στόχους του. Η ΕΟΚΕ γνωρίζει ότι η Επιτροπή, από της δημοσίευσής του σχεδίου δράσης, συνέταξε σειρά φύλλων εργασίας και ακριβέστερων στόχων και χρονοδιαγραμμάτων για ειδικές δράσεις. Στο ίδιο πνεύμα που επικρατούσε κατά τις διαβουλεύσεις, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να προωθήσει τα εν λόγω φύλλα εργασίας και να τα διαθέσει το συντομότερο δυνατόν σε όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη

5.1.6 Παρακολούθηση της διαδικασίας και μεταβίβαση αρμοδιοτήτων: Η Επιτροπή δεν μπορεί και δεν πρέπει να εφαρμόσει ένα μεγάλο μέρος της απαιτούμενης δράσης, αλλά οφείλει να εποπτεύσει και να παρακολουθήσει προσεκτικά την πρόοδο όσον αφορά την εφαρμογή του προγράμματος δράσης. Παράλληλα, είναι επομένως ουσιώδες να μεταβιβάζεται η ευθύνη για την εκτέλεση των διάφορων ενεργειών στο αρμόδιο επίπεδο και το χρονοδιάγραμμα να ανακινώνεται και να τυχάνει της αποδοχής όλων των ενδιαφερομένων πλευρών. Τούτο προϋποθέτει την ανάληψη κοινής δέσμευσης εκ μέρους των διάφορων φορέων και η ΕΟΚΕ προτείνει τις ακόλουθες πρωτοβουλίες για διασφαλιστεί η συμμετοχή τους στις μελλοντικές εργασίες.

5.1.7 Προκειμένου να διευρυνθεί η δέσμευση της Επιτροπής για την εν λόγω διαδικασία: πρέπει να συγκροτηθεί ένα είδος επιτροπής παρακολούθησης του προγράμματος δράσης, στο πλαίσιο της αναθεωρημένης διάρθρωσης της Επιτροπής μετά τις 4 Νοεμβρίου. Η επιτροπή αυτή θα μπορούσε να περιλαμβάνει εκπροσώπους εκάστης των Γενικών Διευθύνσεων από τις οποίες εκπορεύονται οι νομοθετικές προτάσεις που επηρεάζουν τις επιχειρήσεις, καθώς και των Γενικών Διευθύνσεων που είναι αρμόδιες για την επιτήρηση της εφαρμογής των κοινοτικών προγραμμάτων που πηγάζουν από το πρόγραμμα δράσης.

5.1.8 Συγκρότηση ομάδας εργασίας απαρτιζόμενης από αρμόδιους δημοσίους των κρατών μελών για την μεγιστοποίηση της δέσμευσης των κρατών μελών για την εν λόγω διαδικασία. Η εν λόγω ομάδα εργασίας πρέπει να συνεδριάζει τακτικά για να συζητά τις συγκεκριμένες πτυχές των συστάσεων που διατυπώνονται στο πρόγραμμα δράσης, να σχηματοποιούν την πρόοδο διαγραμμάτων και να εντοπίζουν τυχόν ατέλειες.

(1) ΕΕ αριθ. C 10 της 14.01.2004 σημείο 4.3.

(2) ΕΕ αριθ. C 10 της 14.01.2004 σημείο 8.4 τελευταίο σημείο

5.1.9 Η ενεργός συμμετοχή της επιχειρηματικής κοινότητας στην εφαρμογή, τον έλεγχο και την αξιολόγηση του προγράμματος δράσης είναι, επίσης, ζωτικής σημασίας. Με τον όρο επιχειρηματική κοινότητα, η ΕΟΚΕ εννοεί τους επιχειρηματικούς κύκλους, με την ευρύτερη έννοια, οι οποίοι καλύπτουν επιχειρήσεις όλων των μορφών και μεγεθών, από τους απασχολούμενους για ίδιο λογαριασμό έως τις πολυεθνικές εταιρείες, τις κοινωνικές επιχειρήσεις, και τις ανώνυμες εταιρείες του δημοσίου. Σε περίπτωση αποτυχίας όσον αφορά την επίτευξη της ευρείας αυτής δέσμευσης, υπάρχει κίνδυνος αποκλεισμού της επιχειρηματικής κοινότητας από την εν εξελίξει διαδικασία, με συνακόλουθη ελαχιστοποίηση του αντιτύπου της. Η ΕΟΚΕ συνιστά, επομένως, μια συστηματική προσέγγιση σε όλη την έκταση της διαδικασίας με την επιχειρηματική κοινότητα διαμέσου των αναγνωρισμένων εκπροσώπων τους σε επίπεδο τόσο της ΕΕ όσο και των κρατών μελών.

5.1.10 Όπως καταδεικνύεται από την Πράσινη Βίβλο, ένας αυξανόμενος αριθμός φορέων, πέρα από την επιχειρηματική κοινότητα, ενδιαφέρεται για την επιχειρηματικότητα. Για παράδειγμα, γενικά οι εργατικές ενώσεις αναγνωρίζουν τη σημασία της πολιτικής για την προώθηση της επιχειρηματικότητας. Θα πρέπει να επιτραπεί σε όλα αυτά τα ενδιαφερόμενα να προσφέρουν τη συμβολή τους στην εφαρμογή του σχεδίου δράσης.

5.1.11 Γενικά, η ΕΟΚΕ συνιστά συντονισμένη προσπάθεια εκ μέρους της Επιτροπής προκειμένου το σχέδιο δράσης να παραμείνει στο επίκεντρο του ενδιαφέροντος τόσο των υπευθύνων για την χάραξη της πολιτικής όσο και του ευρύτερου κοινού. Συνεχείς

δραστηριότητες προώθησης και ευαισθητοποίησης σε σχέση με ειδικούς στόχους του γενικού σχεδίου θα συμβάλουν ώστε να διατηρηθεί το ενδιαφέρον και η δέσμευση του πλήθους των φορέων που απαιτούνται για να διασφαλιστεί η επιτυχία της ζωτικής αυτής πρωτοβουλίας.

6. Συμπεράσματα

6.1 Η ΕΟΚΕ επικροτεί το πρόγραμμα δράσης της Επιτροπής και επαναλαμβάνει ότι εκτιμά τις προσπάθειες που καταβάλει η Γενική Διεύθυνση «Επιχείρηση» από τότε που ξεκίνησε η διαδικασία αυτή στις αρχές του 2002. Η ΕΟΚΕ αναγνωρίζει ότι σε μεγάλο βαθμό η τρέχουσα απαιτούμενη δράση πρέπει να αναληφθεί από αρμόδιους για τη χάραξη πολιτικής πέραν της Γενικής Διεύθυνσης «Επιχείρηση».

6.2 Το σχέδιο δράσης είναι απλώς η αφετηρία μιας εξελισσόμενης και μακράς διαδικασίας. Η διαδικασία αυτή θα αποδειχθεί επιτυχής μόνον εάν προβεί σε οριζόντια σύνδεση διαμέσου ενός ευρύτερου φάσματος τομέων πολιτικής και σε κάθετη σύνδεση των αρμοδίων για τη χάραξη πολιτικής σε πολυάριθμα επίπεδα. Το σχέδιο δράσης και άλλες συναφείς μελλοντικές πρωτοβουλίες της Επιτροπής πρέπει να αποτελέσουν το έναυσμα για μια θετική ανταπόκριση εκ μέρους των εν λόγω αρμοδίων για τη χάραξη πολιτικής. Ειδικότερα, η ΕΟΚΕ καλεί και άλλες Γενικές Διευθύνσεις της Επιτροπής και αρχές των κρατών μελών να αναλάβουν ενεργό ρόλο προς το σκοπό αυτό.

Βρυξέλλες 15 Σεπτεμβρίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η τουριστική πολιτική και η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα»

(2005/C 74/02)

Στις 29 Ιανουαρίου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα: «Η τουριστική πολιτική και η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα».

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 14 Ιουλίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. MENDOZA.

Κατά την 411η σύνοδο ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Σεπτεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 148 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Στο πλαίσιο των δεσμεύσεων της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής όσον αφορά τον κλάδο του τουρισμού στον ευρωπαϊκό χώρο, η Ολομέλεια της ΕΟΚΕ, στη σύνοδό της της 29ης Οκτωβρίου 2003, υιοθέτησε τη γνωμοδότηση που έφερε τον τίτλο «Για έναν τουρισμό προστό σε όλους και κοινωνικά βιώσιμο».

1.1.1 Η εν λόγω γνωμοδότηση παρουσιάστηκε αργότερα στο Ευρωπαϊκό Φόρουμ για τον Τουρισμό, που πραγματοποιήθηκε το 2003 ως συμβολή στη βελτίωση του τουρισμού γενικά και του προσιτού τουρισμού ειδικότερα, στα πλαίσια του «Ευρωπαϊκού έτους για τα άτομα με ειδικές ανάγκες».

1.2 Η γνωμοδότηση θεσπίζει ένα γενικό πλαίσιο ανάλυσης, αρχών και προτάσεων για τον προσδιορισμό του μέλλοντος του τουριστικού τομέα στις πολλές και ποικίλες εκφάνσεις του. Επιλέχθηκαν συγκεκριμένα δέκα σημαντικές πτυχές, για καθεμία από τις οποίες προτείνονται δέκα πρωτοβουλίες, με τελικό αποτέλεσμα ένα σύνολο εκατό πρακτικών δράσεων, που από μόνες τους και σε συνδυασμό έχουν ως στόχο τη διαμόρφωση ενός βιώσιμου και προσιτού τουρισμού για τον 21ο αιώνα.

1.3 Λαμβάνοντας τους στόχους αυτούς ως πλαίσιο αναφοράς, η ΕΟΚΕ, με μία νέα γνωμοδότηση με τίτλο «Η τουριστική πολιτική και η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα», επιθυμεί να προσδιορίσει τις δράσεις και τα μέτρα που πρέπει να ληφθούν για να καταστούν οι στόχοι αυτοί εφικτοί και να υλοποιηθούν στην πράξη. Επίσης, επιθυμεί να αναλύσει τα θέματα, τους τομείς, τις οργανώσεις, τους φορείς και τους οργανισμούς που είναι αρμόδιοι για την υλοποίηση αυτών των στόχων, τόσο από την άποψη των ιδιαίτερων ευθυνών και αρμοδιοτήτων του καθενός τους όσο και σε συνεργασία με τους υπόλοιπους παράγοντες.

1.4 Στόχος της παρούσας γνωμοδότησης είναι να αναλυθούν και να προταθούν μέθοδοι συνεργασίας του δημόσιου με τον ιδιωτικό τομέα, ιδίως δημόσιων διοικήσεων με τις ιδιωτικές επιχειρήσεις και τις οργανώσεις τους, εξετάζοντας επίσης πτυχές όπου συμμετέχουν και άλλοι παράγοντες του τουριστικού κλάδου: οι εργαζόμενοι και οι συνδικαλιστικές τους ενώσεις, οι οργανώσεις των καταναλωτών κλπ. Σε τελευταία ανάλυση, το ζητούμενο είναι να ευαισθητοποιηθεί κάθε παράγων σε σχέση με τις ίδιες αρμοδιότητές του και, ταυτόχρονα, να βρεθούν οι μηχανισμοί και τα μέσα που θα επιτρέψουν τον συντονισμό της δράσης αυτής με τις δράσεις των άλλων παραγόντων που παρεμβαίνουν στην πολιτική

και τη διαχείριση του τουρισμού, με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας του κλάδου.

1.5 Είναι σημαντικό να επισημανθεί ότι, παρόλο που η κατάσταση εξέλιξης και η σημασία του τουρισμού διαφέρουν πολύ στις διάφορες χώρες της Ευρώπης, η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα αποδεικνύεται σε όλες μέσο βελτίωσης της ποιότητας, της βιωσιμότητας και της ανταγωνιστικότητας του τουρισμού.

1.6 Η δημόσια ακρόαση που πραγματοποιήθηκε στη Σεβίλλη, στην Ισπανία, στις 15 Απριλίου 2004 αποκάλυψε με ακόμη μεγαλύτερη σαφήνεια την ύπαρξη πολλών και πολύτιμων επιτυχημένων εμπειριών συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα και την ανάγκη να συνεχίσουμε σ' αυτόν τον δρόμο, αν θέλουμε να προοδεύσουμε ως προς την ποιότητα, τη βιωσιμότητα και την ανταγωνιστικότητα του τουριστικού τομέα. Οι στόχοι αυτοί αναμένεται να έχουν μεγαλύτερη σημασία στη διευρυμένη Ευρώπη, όπου η τουριστική δραστηριότητα θα έχει αναμφίβολα σημαντικό ρόλο.

2. Ορισμός των φορέων και των τομέων του τουριστικού κλάδου: δημόσιος και ιδιωτικός τομέας

2.1 Δεν αποτελεί άμεσο αντικείμενο της παρούσας γνωμοδότησης ο πλήρης ορισμός και η οριοθέτηση του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα· όμως, ενδεικτικά και για να επικεντρώσουμε την ανάλυση, πιστεύουμε ότι πρέπει να προσδιορίσουμε απλά και καθαρά εν είδει απαρίθμησης τους δύο τομείς, προκειμένου να γνωρίσουμε τη θέση τους έναντι της συνεργασίας στον κλάδο του τουρισμού.

2.2 Ο δημόσιος τομέας αποτελείται από τις διάφορες βαθμίδες της τοπικής, περιφερειακής, κρατικής και διεθνούς διοίκησης, καθώς και από τα όργανα και τους οργανισμούς που εξαρτώνται κατά πλειοψηφία από αυτές και χρηματοδοτούνται είτε από φόρους είτε με δημόσιες εισφορές. Πρόκειται, λοιπόν, για ένα ευρύ φάσμα οργανισμών: εκπαιδευτικών, προώθησης, μερικές φορές ακόμη και με τη μορφή ιδιωτικής ή μεικτής εταιρείας, αλλά με σαφώς καθορισμένες αρμοδιότητες και με νομοθεσία που ρυθμίζει επακριβώς τη δράση τους στην κοινωνία, σε τελική ανάλυση από την οπτική της επιδίωξης του δημόσιου συμφέροντος. Πρέπει να αναφέρουμε σ' αυτή την παράγραφο την ύπαρξη δημόσιων επιχειρήσεων που λειτουργούν σύμφωνα με τους νόμους της αγοράς, όπως η Paradores στην Ισπανία και η Pousadas στην Πορτογαλία. Ο δημόσιος τομέας παρέχει γενικά βασικές υπηρεσίες, στις οποίες πρέπει να στηριχθούν οι επιχειρήσεις για να αναπτυχθούν.

2.2.1 Αξίζει να μνημονευθούν ιδιαίτερες οι φορείς που είναι υπεύθυνοι για την τουριστική πληροφόρηση και προώθηση, επειδή αυτό είναι ένα πεδίο απαραίτητης συνεργασίας για τη χάραξη κοινών στόχων και δράσεων.

2.2.2 Για τον δημόσιο τομέα, οι διάφορες μορφές δημόσιας-ιδιωτικής συνεργασίας μπορούν να παράσχουν νέους τρόπους χρηματοδότησης δραστηριοτήτων, ιδίως σε θέματα προώθησης, κατασκευής υποδομών, βελτιώσεων της ποιότητας και σε άπειρες άλλες δράσεις.

2.3 Ο ιδιωτικός τομέας, από την πλευρά του, αποτελείται από τις επιχειρήσεις, με τη μεγάλη ποικιλία των εταιρικών, συνεταιριστικών ή ατομικών μορφών τους, αλλά επίσης – και σε πολύ σημαντικό βαθμό – από τους κοινωνικούς εταίρους, τις συνδικαλιστικές ενώσεις και τις οργανώσεις των εργοδοτών και των πολιτών, ως άμεσα ενδιαφερόμενων για το καλό της κοινωνίας και ως καταναλωτών. Τα συμφέροντα και οι στόχοι τους κινούνται βασικά στο πλαίσιο του προσωπικού και του ατομικού, αλλά χωρίς να λησμονείται ότι οι στόχοι τους έχουν και κοινωνικό χαρακτήρα, στον βαθμό που η δραστηριότητά τους επιδρά άμεσα και έμμεσα στο σύνολο της κοινωνίας· γι' αυτό και έχουν ευθύνη έναντι της κοινωνίας, τόσο για τις ενέργειές τους όσο και για τις παραλείψεις τους.

2.3.1 Από αυτή τη μεγάλη ποικιλία επιχειρήσεων αξίζει να τονιστεί η κατηγοριοποίηση τους ανάλογα με τις διαστάσεις: μεγάλες επιχειρήσεις, πολύ μικρές επιχειρήσεις, μικρές και μεσαίες επιχειρήσεις (ΜΜΕ), αφού το μέγεθος φαίνεται πως είναι σημαντικό παράγοντας κατά τον προσδιορισμό των πεδίων συνεργασίας, και εκείνες που δείχνουν συχνά μεγαλύτερη βούληση για συνεργασία είναι οι ΜΜΕ, ίσως γιατί χρειάζονται περισσότερη υποστήριξη για την επίτευξη των στόχων τους, επειδή είναι πιο εξαρτημένες. Άλλος σημαντικός παράγοντας μπορεί να είναι επίσης το πεδίο δράσης τους, καθώς οι τοπικές ή περιφερειακές επιχειρήσεις είναι πιο διατεθειμένες να συνεργαστούν από ό,τι οι μεγάλες πολυεθνικές, που συνήθως είναι πιο ανελαστικές λόγω της συγκέντρωσης και της ομοιομορφίας των τρόπων διαχείρισής τους και τα συμφέροντά τους είναι πιο διασκορπισμένα και κατανεμημένα σε διάφορους τύπους ή τουριστικούς προορισμούς.

2.3.2 Όσο για τους οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς, μπορούν να διακριθούν ανάλογα με τις κοινωνικές ομάδες που εκπροσωπούν: εργοδότες ή εργαζόμενοι. Είναι προφανής η εξαιρετική σημασία που έχουν οι ενώσεις τους για τη σύσταση μιας δημόσιας και ιδιωτικής εταιρικής σχέσης, διότι, παρόλο που υπερασπίζονται ιδιωτικά κατά βάση συμφέροντα, πρόκειται για συλλογικά συμφέροντα πολύ παρόμοια με τα δημόσια και γι' αυτό πιο εύκολα στον συντονισμό τους. Ο επαγγελματισμός των εκπροσώπων τους μπορεί να είναι και συνήθως είναι βασικός παράγοντας επιτυχίας στη σύσταση μιας εταιρικής σχέσης.

2.3.3 Ο κοινωνικός τομέας παρέχει ένα ευρύ φάσμα ιδιωτικών ενώσεων και οργανώσεων, με ποικίλα πεδία δράσης, οι οποίες, όπως και οι εκπρόσωποι των οικονομικών και κοινωνικών φορέων, έχουν ως στόχο την υπεράσπιση ιδιωτικών και συλλογικών συμφερόντων: ενώσεις καταναλωτών, οικολογικές οργανώσεις, συνδικαλιστικοί σύλλογοι. Οι φορείς αυτοί είναι συνήθως καλοί συνεργάτες στις εταιρικές σχέσεις που συνιστώνται γύρω από τον τομέα του τουρισμού και μερικές φορές ικανοί να παράσχουν τη «συγκολλητική ύλη» για τους υπόλοιπους φορείς.

2.3.4 Αν και δεν ανήκει στενά στον στόχο αυτής της γνωμοδότησης, κρίνουμε σκόπιμο να αναφέρουμε ότι είναι δυνατοί και επιθυμητοί και άλλοι τύποι δυνατών συνεργασιών ανάμεσα σε δημόσιες αρχές διαφόρων βαθμίδων και επιχειρήσεις διαφόρων φύσεων και καθεστώτων ιδιοκτησίας, με μορφή τόσο κάθετης όσο και οριζόντιας ολοκλήρωσης.

3. Η υφιστάμενη κατάσταση

3.1 Το υφιστάμενο φάσμα των δυνατών σχέσεων ανάμεσα στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα παρουσιάζει τέσσερα δυνατά γενικά εναλλακτικά σενάρια, τα οποία δύσκολα απαντώνται σε αμιγή μορφή, αλλά τα οποία αποκαλύπτουν τις διάφορες τάσεις της δράσης.

3.1.1 **Ανταγωνισμός.** Είναι το σενάριο που βασίζεται σε σχέσεις αντιπαράθεσης ανάμεσα στον δημόσιο και τον ιδιωτικό τομέα, καθένας από τους οποίους αντιλαμβάνεται ή πιστεύει ότι αντιλαμβάνεται τον άλλον σαν αντίπαλο και εμπόδιο στους στόχους και στα συμφέροντά του. Συχνά ο ιδιωτικός τομέας αντιλαμβάνεται τον δημόσιο ως πηγή στρέβλωσης του στόχου του για αποδοτικότητα, λόγω της ανεπάρκειας των απαραίτητων υποδομών για τη σωστή ανάπτυξη της δραστηριότητάς του εξαιτίας της έλλειψης ή της κακής ποιότητας των δημόσιων υπηρεσιών που απευθύνονται στους τουρίστες ή στις τουριστικές επιχειρήσεις. Σε άλλες περιπτώσεις, οι επιχειρήσεις βλέπουν τις δημόσιες αρχές μόνο ως φοροεισπράκτορες, με αυξανόμενη εισπρακτική αρπακτικότητα έναντι ενός τομέα, του τουριστικού, ο οποίος υπόκειται σε έντονο ανταγωνισμό τιμών, και ως πηγές στρέβλωσης του ανταγωνισμού λόγω της διαφορετικής φορολογίας ανάμεσα στις χώρες, τις περιφέρειες ή τις τοποθεσίες και ζητούν την εναρμόνιση φόρων όπως π.χ. του ΦΠΑ για τις τουριστικές υπηρεσίες. Σε τελική ανάλυση, βλέπουν τον δημόσιο τομέα σαν αντίπαλο, που δεν παρέχει παρά μόνο απόλυτα ανταγωνιστικότητα στον τουριστικό κλάδο.

3.1.1.1 Σε αυτή την πιθανή κατάσταση ανταγωνισμού των σχέσεων δημόσιου-ιδιωτικού τομέα, οι δημόσιες αρχές μπορεί να βλέπουν τον ιδιωτικό τουριστικό τομέα σαν πηγή προβλημάτων, εμποδίων και στρεβλώσεων των δημόσιων στόχων τους στους τομείς της κοινωνικής ευημερίας, της διατήρησης και της βιωσιμότητας των φυσικών πόρων, της κοινωνικής συνοχής και της ευθύνης των επιχειρήσεων έναντι των τοπικών πληθυσμών.

3.1.1.2 Στο πλαίσιο αυτού του είδους των σχέσεων, η ένταση, οι εσωτερικές ή εξωτερικές αντιπαραθέσεις περνούν σε μεγαλύτερο ή μικρότερο βαθμό, διαμέσου των μέσων μαζικής ενημέρωσης, στην κοινωνία και δημιουργείται κλίμα αντιπαράθεσης και συνεχών αλληλοκατηγοριών, που δεν βοηθούν ούτε τον ιδιωτικό ούτε τον δημόσιο τομέα να επιτύχουν τους στόχους τους.

3.1.1.3 Προφανώς, αυτό το σενάριο δεν φαίνεται το πλέον ενδεδειγμένο για την επίτευξη κοινωνικά, οικονομικά και περιβαλλοντικά βιώσιμης και ανταγωνιστικής ανάπτυξης του τουρισμού, τόσο από τη σκοπιά του καταναλωτή και του τοπικού πληθυσμού όσο και από τη σκοπιά του επιχειρηματία που προσπαθεί να επωφεληθεί από τη δυνατότητα του τουρισμού να παράγει και να διανέμει πλούτο.

3.1.2 Συνύπαρξη. Στο σενάριο αυτό οι δημόσιοι φορείς και οι ιδιωτικές επιχειρήσεις ανέχονται αλλήλους, εργάζονται αυτόνομα για την επίτευξη των ιδιαίτερων στόχων τους, σέβονται οι μien τις αρμοδιότητες των δε, εκπληρώνουν τα νομικά και κοινωνικά τους καθήκοντα και σέβονται τα δικαιώματα των υπόλοιπων τουριστικών παραγόντων. Πρόκειται για ένα σενάριο αμοιβαίας ανοχής, το οποίο, παρότι αποτελεί πρόοδο σε σχέση με το προηγούμενο, είναι σαφώς ανεπαρκές για την ανάπτυξη του βιώσιμου τουρισμού που θεωρούμε ενδεδειγμένο για τον 21ο αιώνα. Είναι ένα σενάριο αρκετά συχνό σε προορισμούς όπου ο τουρισμός δεν αποτελεί την κύρια δραστηριότητα, αλλά χρησιμεύει για τη συμπλήρωση εισοδημάτων που αποκτώνται από άλλους κλάδους, ή σε χωριά και πόλεις με διαφοροποιημένες οικονομίες, όπου ο τουρισμός μόνος του αντιστοιχεί σε μικρό ποσοστό της τοπικής οικονομικής δραστηριότητας.

3.1.3 Συντονισμός. Το σενάριο αυτό χαρακτηρίζεται από την ύπαρξη κάποιου συντονισμού των πολιτικών, των στρατηγικών και των δράσεων των διάφορων δημόσιων και ιδιωτικών φορέων που αναπτύσσουν δραστηριότητα στον τομέα του τουρισμού, καθένας από τους οποίους έχει τους δικούς του στόχους, αλλά κατανοεί ότι η συνοχή και η αμοιβαία ενημέρωση των δύο τομέων καταλήγει στην καλύτερη εκπλήρωση των στόχων του καθενός και, ως εκ τούτου, σε όφελος επίσης της κοινωνίας. Το βασικό μέσο αυτού του σεναρίου είναι η ενημέρωση και η επικοινωνία, σε σχέση τόσο με τις πολιτικές όσο και με τις δράσεις, μεταξύ των διάφορων συνιστωσών του κλάδου ως φορέων που αναπτύσσουν δραστηριότητα στον τουριστικό τομέα. Η επικοινωνία αυτή μπορεί να γίνεται μέσω συμμετοχικών οργάνων με τη μορφή ομάδων εργασίας, φόρουμ, ενημερωτικών συναντήσεων κλπ. Αποτελεί υψηλότερο επίπεδο της διαβάθμισης της συνεργασίας δημόσιου-ιδιωτικού τομέα και πιστεύουμε ότι ευνοεί την επίτευξη του στόχου της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας του τουρισμού. Συνήθως υπάρχει σε καταστάσεις ή προορισμούς τυπικά τουριστικούς, όπου ο τουρισμός αναπτύσσεται δεόντως, από δημόσιους και ιδιωτικούς φορείς που έχουν επίγνωση της σημασίας του για τις τοπικές τους κοινωνίες.

3.1.4 Συνεργασία. Σύμφωνα με το σενάριο αυτό, ενώ κάθε δημόσιος ή ιδιωτικός φορέας διατηρεί τους ιδιαίτερους στόχους του, αναλαμβάνουν από κοινού κοινούς στόχους τόσο στο επίπεδο των δράσεων όσο και των στρατηγικών ή ακόμη και των πολιτικών. Το σενάριο αυτό προϋποθέτει συμφωνία ως προς τους στόχους και ένα πολύ εξελιγμένο όραμα της τουριστικής δραστηριότητας, το οποίο δεν είναι εύκολο να επιτευχθεί. Προϋποθέτει ότι, ανά πάσα στιγμή, εφαρμόζονται κριτήρια τόσο βραχυπρόθεσμης όσο και μεσοπρόθεσμης και μακροπρόθεσμης οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής βιωσιμότητας. Πιστεύουμε ότι είναι το σενάριο του υψίστου επιπέδου, το οποίο πρέπει να ακολουθήσει η νέα αντίληψη του βιώσιμου τουρισμού, αν θέλει να διασφαλίσει την επιβίωσή του ως κερδοφόρου βιομηχανίας στο οικονομικό, το κοινωνικό και το περιβαλλοντικό πλαίσιο.

3.1.4.1 Τα μέσα στα οποία μπορεί να στηριχθεί αυτή η συνεργασία είναι ποικίλα: μικτές επιχειρήσεις, ιδρύματα, σωματεία, μικτά όργανα, συμβούλια, εταιρικές σχέσεις κ.ά., αλλά σε όλα τους η ανταλλαγή εμπειριών, η συγκέντρωση τεχνογνωσίας και η ανάπτυξη κοινών μακροπρόθεσμων επενδυτικών επιχειρηματικών σχεδίων είναι ουσιαστικά στοιχεία για την επίτευξη της συνεργασίας και της βέλτιστης αξιοποίησης των προσπαθειών. Είναι σημαντικό να επισημάνουμε ότι αυτή η συνεργασία έχει το μέγιστο δυναμικό της στο τοπικό επίπεδο, όπου συγκλίνουν απτά και άμεσα τα δημόσια και τα ιδιωτικά συμφέροντα. Σε αυτό ακριβώς το τοπικό επίπεδο μπορεί να δημιουργηθεί το κατάλληλο περιβάλλον, για να καταστεί ο τουρισμός κινητήρια δύναμη της τοπικής ανάπτυξης, παραγωγός ποιοτικών θέσεων απασχόλησης και κοινωνικά βιώσιμη βιομηχανία.

3.1.4.2 Μία από τις δραστηριότητες όπου εμφανίζεται συχνά αυτό το επίπεδο συνεργασίας είναι η από κοινού δημιουργία τουριστικών προϊόντων μεταξύ του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Υπάρχουν περιπτώσεις προϊόντων που δημιουργήθηκαν συνεργατικά και γνώρισαν μεγάλη επιτυχία.

3.2 Αναλύοντας την υφιστάμενη κατάσταση, διαπιστώνουμε ότι στην πραγματική ζωή συναντώνται και τα τέσσερα σενάρια που περιγράψαμε, μερικές φορές σε αμιγή μορφή, αλλά συνήθως συνδυάζοντας τα στοιχεία τους και δημιουργώντας ποικίλες ενδιάμεσες καταστάσεις. Η παρούσα γνωμοδότηση στηρίζεται στην πεποίθηση ότι η κατάσταση της συνεργασίας είναι εφικτός και επιθυμητός στόχος για τον τουριστικό τομέα της Ευρώπης και του κόσμου, στον βαθμό που βελτιώνει τα αποτελέσματα της ανταγωνιστικότητας και της βιωσιμότητας της τουριστικής βιομηχανίας. Στηρίζεται επίσης στην πεποίθηση ότι πρέπει να αναγνωριστούν και να ενθαρρυνθούν οι ορθές πρακτικές που εφαρμόζονται στην Ευρώπη και σε όλο τον κόσμο στον τομέα του τουρισμού, άλλες με πρωτοβουλία του δημόσιου τομέα και πολλές άλλες με την υποκίνηση και την υποστήριξη του ιδιωτικού.

3.3 Γενικά, μπορούμε να πούμε ότι, σε εκείνους τους τουριστικούς προορισμούς ή τις δραστηριότητες όπου αναπτύσσεται συνεργασία του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα ως θεμέλιο μιας ενέργειας για τη βελτίωση της ποιότητας, για τον αναπτυξιακό σχεδιασμό, για την αντιμετώπιση μιας κατάστασης κρίσης και σε πολλές άλλες παρόμοιες περιστάσεις, η αποτελεσματικότητα και η αποδοτικότητα των δράσεων αυξάνεται κατά πολύ χάρη στην ανταγωνιστικότητα του προορισμού ή της δραστηριότητας.

3.3.1 Αντίθετα, οι καταστάσεις αντιπαράθεσης, έλλειψης συντονισμού ή απλής άγνοιας της πραγματικότητας, που δημιουργούνται ενίοτε ηθελήμενα ή ασυνείδητα, δεν κάνουν τίποτε άλλο από το να επιδεινώνουν τα προβλήματα, να καθυστερούν τις λύσεις, να μειώνουν την ανταγωνιστικότητα και να εμποδίζουν την αποδοτικότητα.

3.3.2 Διάφορες μελέτες καταδεικνύουν και τεκμηριώνουν ότι ο τουρίστας θέλει πως η ποιότητα των υπηρεσιών που λαμβάνει κατά τη διάρκεια των ταξιδιών ή των διακοπών του εξαρτάται κατά 50 % από τις υπηρεσίες που παρέχουν οι δημόσιοι φορείς και κατά το άλλο 50 % από τις υπηρεσίες που παρέχει ο ιδιωτικός τομέας, δηλαδή βασικά οι επιχειρήσεις, μέσω των υπαλλήλων τους. Το μέτρο αυτό των δεικτών ποιότητας που αντιλαμβάνονται οι τουρίστες και η στάμισή τους στο τελικό αποτέλεσμα της αντίληψης για την ποιότητα του συνολικού προϊόντος επιβεβαιώνονται, για παράδειγμα, από διάφορες μελέτες που έχουν διενεργηθεί από τον δήμο της Calviá και άλλους στην Ισπανία, στο πλαίσιο των Σχεδίων Τουριστικής Αριστείας.

3.4 Είναι ελπιδοφόρο το γεγονός ότι εκτιμάται ότι στην πορεία του χρόνου υπάρχει συνεχής πρόοδος προς τα σενάρια συνεργασίας κατά προτίμηση έναντι των σεναρίων ανταγωνισμού, θέσης που εμφανίζονταν ίσως συχνότερα τα πρώτα χρόνια μετά τη γέννηση του τουρισμού ως βιομηχανίας, σε εποχές έντονης ανάπτυξης, χωρίς όρια στην κατάληψη των καλύτερων τοποθεσιών των ακτών ή των φυσικών τοπίων. Ήταν εποχές όπου η επιδίωξη βραχυπρόθεσμης αποδοτικότητας επισκίαζε άλλες συνιστώσες της βιωσιμότητας, τις οποίες ούτε ο δημόσιος τομέας δεν μπόρεσε να αναγνωρίσει, να ενσωματώσει στη στρατηγική του και να συνεργαστεί με τον ιδιωτικό τομέα για τη βιώσιμη ανάπτυξή τους.

3.4.1 Μπορούμε να πούμε ότι η κοινωνική συνειδητοποίηση των μακροπρόθεσμων συνιστωσών και περιορισμών, ιδίως σε σχέση με τη διατήρηση των φυσικών πόρων, αυξήθηκε με την πάροδο του χρόνου και ότι οι τρόποι άσκησης της τουριστικής δραστηριότητας είναι σήμερα πολύ πιο συνεκτικοί με τους κοινούς στόχους από ό,τι στο παρελθόν.

4. Οι στόχοι της συνεργασίας δημόσιου-ιδιωτικού τομέα σήμερα

4.1 Σε γενικές γραμμές, μπορούμε να πούμε ότι οι βασικοί στόχοι κάθε διαδικασίας συνεργασίας δεν μπορούν να είναι παρά η ενίσχυση και η ολοκλήρωση των στόχων που καθένας από τους συνεργαζόμενους φορείς έχει στην αποστολή του ως ενότητα δράσης, στις στρατηγικές του και στον σχεδιασμό της ιδιαίτερης δραστηριότητας στην οποία βασίζεται η παρουσία του στη σημερινή και τη μελλοντική κοινωνία. Κάθε φορέας πρέπει να συνεισφέρει στη συνεργασία τους δικούς του στόχους, ατομικούς και συλλογικούς, και να προσπαθήσει να τους συνδυάσει με τους στόχους των υπόλοιπων φορέων.

4.2 Μπορούμε να διακρίνουμε διάφορους τύπους στόχων για τη συνεργασία στον τουριστικό τομέα.

4.2.1 **Τομεακοί στόχοι.** Ο κλάδος και η βιομηχανία του τουρισμού είναι, όπως έχει ήδη αναφερθεί επανειλημμένα και με πλείστους τρόπους, τομέας στρατηγικής σημασίας για την επίτευξη πολλών και διάφορων στόχων, που βρίσκονται στον πυρήνα του ίδιου του λόγου ύπαρξης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, των πολιτικών της και της βούλησής της να οικοδομήσει μια καλύτερη Ευρώπη για σήμερα και για το μέλλον των επερχόμενων γενεών.

4.2.1.1 Η ανάπτυξη του τουρισμού, λόγω του άμεσου αντικτύπου της στις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές συνθήκες του περιβάλλοντος όπου συντελείται, μπορεί και πρέπει να είναι προνομιακό μέσο βελτίωσης της ποιότητας ζωής των Ευρωπαίων πολιτών· για να διασφαλιστεί, όμως, η μακροπρόθεσμη υλοποίηση αυτού του δυναμικού και να γίνει πραγματικότητα, ο τουρισμός οφείλει να πληροί ορισμένες απαιτήσεις βιωσιμότητας, τις οποίες πρέπει να τηρούν όλοι οι συμμετέχοντες φορείς: δημόσιοι και ιδιωτικοί οργανισμοί, επιχειρήσεις και χρήστες. Η συνεργασία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα μπορεί και πρέπει να έχει ως θεμελιώδη στόχο της τη μακροπρόθεσμη επιβίωση και ανταγωνιστικότητα του τουριστικού κλάδου.

4.2.1.2 Πρέπει να αναφερθεί ιδιαίτερος ότι η συνεργασία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα έχει αποδειχθεί πολύ αποτελεσματική για την αντιμετώπιση καταστάσεων παρακμής ή ακόμη και κρίσης του τουρισμού στους ώριμους εκείνους προορισμούς που βλέπουν να απειλείται η συνέχειά τους ως παραγωγών πλούτου. Η απαραίτητη κοινή δράση όλων των φορέων πολλαπλασιάζει την αποτελεσματικότητα και την ορατότητα των συμφωνημένων ενεργειών.

4.2.1.3 Εξίσου αποτελεσματική αποδεικνύεται σε καταστάσεις κρίσης, όπως της 11ης Σεπτεμβρίου στη Νέα Υόρκη και πολύ πρόσφατα της 11ης Μαρτίου στη Μαδρίτη, όπου οι εκκλήσεις για κοινή δράση όλων των δημόσιων και ιδιωτικών φορέων με δραστηριότητα και ικανότητα λήψης αποφάσεων είναι προφανώς απαραίτητη προϋπόθεση για την ελάφρυνση των αρνητικών συνεπειών αυτών των τραγωδιών για τον τουρισμό.

4.2.1.4 Ένα πεδίο όπου μπορούν να αποδειχθούν αποτελεσματικές οι συμπράξεις και η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σε τομεακό πλαίσιο είναι ο τομέας των μεταφορών, όπου η ορμητική εισβολή των αεροπορικών εταιρειών χαμηλού κόστους επέφερε γενική μείωση του κόστους των μεταφορών. Οι δημόσιες-ιδιωτικές συμπράξεις προβλέπεται να διασφαλίσουν το επίπεδο ποιότητας της εξυπηρέτησης, της απασχόλησης και της ασφάλειας σε αυτόν τον τύπο προσφοράς.

4.2.1.5 Αν η κατάρτιση των επαγγελματιών που εργάζονται σε ένα κλάδο αποτελεί σαφή στόχο σε κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, στην περίπτωση του τουρισμού ο στόχος αυτός είναι ακόμη πιο εμφανής, διότι ο τουρισμός έχει μια σαφή και σημαντική συνιστώσα

ανθρώπινων σχέσεων. Η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα σ' αυτό το πεδίο έχει μεγάλη σημασία, διότι και οι δύο τομείς έχουν συμφέρον από τη βελτίωση της κατάρτισης και του επαγγελματισμού των εργαζομένων.

4.2.2 **Κοινωνικοί στόχοι.** Δεν είναι δυνατόν να ξεταστούν οι στόχοι της συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, αν δεν ληφθούν υπόψη οι κοινωνικοί στόχοι που κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα οφείλει να εμπεριέχει. Συγκεκριμένα, η τοπική ανάπτυξη και η δημιουργία θέσεων απασχόλησης αποτελούν βασικούς στόχους του τουρισμού και, κατά συνέπεια, της συνεργασίας σε αυτόν τον κλάδο.

4.2.2.1 Το γεγονός ότι ο τουρισμός είναι μια οικονομική δραστηριότητα που συνίσταται κατά βάση στην παροχή προσωπικών υπηρεσιών επιτρέπει σε κάθε νέα τουριστική δραστηριότητα να δημιουργεί νέες θέσεις απασχόλησης· δεν μπορεί να επιβιώσει, όμως, παρά μόνον ο ποιοτικός και βιώσιμος τουρισμός, που παρέχει καλές συνθήκες εργασίας.

4.2.2.2 Η βελτίωση της κοινωνικής κατάστασης των τοπικών κοινοτήτων που υποδέχονται τον τουρισμό πρέπει να είναι αναμφίβολα ένας από τους στόχους της ορθής συνεργασίας του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα. Οι πρόσφατες και οι μελλοντικές τροποποιήσεις της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής συνεπάγονται για διάφορες ευρωπαϊκές περιφέρειες μια αλλαγή στην οποία θα πρέπει να προσαρμοστούν και η προαγωγή των διακοπών σε αγροκτήματα ίσως να μπορέσει να αποδειχθεί ένα στοιχείο αλλαγής δραστηριότητας, το οποίο να συνδυάζει τη διατήρηση της παραδοσιακής δραστηριότητας με μία νέα, την τουριστική, η οποία μπορεί να αποφέρει πρόσθετη απόδοση. Με τον ίδιο τρόπο, πρέπει να μελετηθεί η προώθηση του τουρισμού ως καλής μορφής νέας τουριστικής δραστηριότητας σε εκείνες τις περιοχές που πλήττονται από αναδιάρθρωση της βιομηχανίας, της εξόρυξης ή άλλων παρόμοιων δραστηριοτήτων. Η ΕΟΚΕ θα πρέπει να καταρτίσει μία γνωμοδότηση πρωτοβουλίας, στην οποία θα εξετάζει και θα αναπτύσσει με συγκεκριμένο τρόπο αυτή την εναλλακτική δυνατότητα για τις πληττόμενες περιφέρειες.

4.2.2.3 Η διατήρηση της πολιτιστικής, αρχαιολογικής και αρχιτεκτονικής κληρονομιάς είναι ίσως ένας από τους στόχους κοινωνικού χαρακτήρα όπου η δημόσια-ιδιωτική συνεργασία μπορεί να λάβει τη μέγιστη έκφρασή της, όπως συνέβη στην περίπτωση της Paradores στην Ισπανία και της Pousadas στην Πορτογαλία, οι παρεμβάσεις των οποίων επέτρεψαν την αποκατάσταση πολλών μνημείων, που τέθηκαν στην υπηρεσία της τουριστικής δραστηριότητας, δημιουργώντας αναμφίβολο πλούτο στην περιοχή τους. Συνδυάζεται έτσι η διατήρηση αγαθών κοινής ωφελείας στα χέρια του δημοσίου με τον στόχο της αξιοποίησης και της χρησιμοποίησής τους. Το ίδιο μπορούμε να πούμε και για τους φυσικούς χώρους, που μπορούν να αποτελέσουν για πολλές Μικρές και Μεσαίες Επιχειρήσεις δυνατότητα εμπορικής εκμετάλλευσης. Όμως, αυτές οι δράσεις δεν χρειάζεται αναγκαστικά να υλοποιηθούν αποκλειστικά από δημόσιες επιχειρήσεις· υπάρχουν πολυάριθμα παραδείγματα ιδιωτικής συντήρησης, αποκατάστασης και αξιοποίησης ιστορικών κτιρίων και μνημείων γενικά, που βρήκαν στον τουρισμό ένα αποδοτικό υποστήριγμα, όπως συνέβη με την επίσκεψη που πραγματοποιήθηκε στο πλαίσιο της ακρόασης της Σεβίλλης. Η ένταξη των νέων χωρών στην Ευρώπη, χωρών με εξαιρετική κληρονομιά που θα πρέπει να αποκατασταθεί, αποτελεί μια νέα και πλούσια δυνατότητα συνδυασμού της τουριστικής δραστηριότητας και της διατήρησης της κληρονομιάς και οι διάφορες μορφές δημόσιας-ιδιωτικής συνεργασίας έχουν να διαδραματίσουν πολύ σημαντικό ρόλο σε αυτόν τον στόχο.

4.2.2.4 Η συνεργασία δημόσιου-ιδιωτικού τομέα σε άλλους κλάδους μπορεί επίσης να ωφελήσει την τουριστική δραστηριότητα. Έτσι, για παράδειγμα, χάρη στην αξία της γαστρονομίας ως στοιχείου πολιτιστικού και τουριστικού πλούτου και κληρονομιάς, η ενίσχυση αυτής της δημόσιας-ιδιωτικής συνεργασίας στη βελτίωση της ποιοτικής αγροτοβιομηχανικής εξέλιξης και στις ονομασίες προέλευσης θα έχει επίδραση στην τουριστική προσφορά στο μέλλον.

4.2.2.5 Η γενικευμένη εφαρμογή του Ηθικού Κώδικα του Τουρισμού, που εγκρίθηκε από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού πριν από μερικά χρόνια, μπορεί να είναι ένας καλός στόχος για τον οποίο φαίνεται απαραίτητη η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα.

4.2.3 **Οικονομικοί στόχοι.** Είναι εμφανές και γενικά αποδεκτό ότι ο οικονομικός παράγοντας είναι ουσιώδης στον τομέα του τουρισμού. Όπως επισημάνθηκε και προηγουμένως, η τουριστική βιομηχανία έχει αποδειχθεί ισχυρή κινητήρια δύναμη για τη δημιουργία απασχόλησης και πλούτου πρακτικά σε όλον τον κόσμο, αλλά πιο εντατικά στην Ευρώπη και με ακόμη πιο συγκεντρωμένη μορφή στις χώρες της Μεσογείου. Οι στόχοι βιωσιμότητας όσον αφορά αυτόν τον παράγοντα περιλαμβάνουν την αναγκαιότητα ενός στρατηγικού οράματος και αυτό μακροπρόθεσμα, όχι βραχυπρόθεσμα ή μεσοπρόθεσμα, σημαίνει προσέγγιση των τουριστικών προϊόντων με όρους ανταγωνιστικότητας για σήμερα και για το μέλλον, με ικανότητα κερδοφορίας και δημιουργίας σταθερής και ποιοτικής απασχόλησης καθ' όλη τη διάρκεια του έτους βραχυπρόθεσμα, μεσοπρόθεσμα και μακροπρόθεσμα. Κοινοί στόχοι μιας ορθής συνεργασίας θα είναι, λοιπόν, η επιδίωξη και η διατήρηση της ανταγωνιστικότητας και της οικονομικής αποδοτικότητας του τουριστικού κλάδου.

4.2.3.1 Οι Τεχνολογίες των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών (ΤΠΕ) είναι άλλο ένα πεδίο στο πλαίσιο των οικονομικών στόχων του τουριστικού κλάδου όπου η συνεργασία είναι απαραίτητη, επειδή σ' αυτό το πεδίο απαιτείται μια απάντηση που να συνδυάζει τους στόχους των τουριστικών προορισμών, οι οποίοι εκπροσωπούνται κατά κανόνα από τον δημόσιο τομέα, με τους στόχους της οικονομικής δραστηριότητας της πώλησης τουριστικών υπηρεσιών, οι οποίοι εκπροσωπούνται κατά κανόνα από τις επιχειρήσεις. Η προσιτή σε όλους, ακόμη και στις απόκεντρες περιφέρειες, τουριστική πληροφόρηση είναι απαραίτητο μέσο για την ανταγωνιστικότητα του κλάδου.

4.2.3.2 Στο πλαίσιο των οικονομικών στόχων της συνεργασίας πρέπει να ληφθεί υπόψη ότι η παρέμβαση του δημόσιου τομέα ασκείται, αφενός, αποφεύγοντας τον αθέμιτο ανταγωνισμό και, αφετέρου, τείνοντας προς την ομογενοποίηση στοιχείων της ανταγωνιστικότητας, για παράδειγμα της φορολογίας, που ευνοούν μια μη διαφανή αγορά.

4.2.4 **Περιβαλλοντικοί στόχοι.** Ο τουρισμός είναι ίσως η μόνη βιομηχανία που έχει την ιδιαιτερότητα ότι το βασικό προϊόν της είναι η «ελκυστικότητα της φύσης», η οποία απαρτίζεται από ένα σύνολο στοιχείων στα οποία η αντίληψη της φύσης, της ποικιλίας των σκηνικών και των τοπίων της, της βιοποικιλότητάς της και, σε τελική ανάλυση, του σεβασμού στο περιβάλλον διαδραματίζουν ουσιώδη ρόλο στην ποιότητα και την καταλληλότητα του προϊόντος που αναζητούν οι χρήστες, οι τουρίστες. Είναι απόλυτα δυνατό και επιθυμητό να θέσουν οι δημόσιοι και οι ιδιωτικοί φορείς ως στόχο της συνεργασίας τους τη διατήρηση εκείνων των συνθηκών που διασφαλίζουν τόσο τη βιωσιμότητα των φυσικών πόρων όσο και την ορθολογική και αειφόρο χρήση τους, που εξασφαλίζει την ικανότητά τους να παράγουν κέρδος.

4.2.4.1 Η πρόληψη των περιβαλλοντικών ζημιών είναι ένα από τα πεδία όπου η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα μπορεί να χρησιμεύσει ως μέσο δράσης για την επίτευξη του στόχου της ποιότητας του περιβάλλοντος. Πρόσφατα γεγονότα όπως η καταστροφή του Prestige κατέδειξαν όχι μόνο την αναγκαιότητα της πρόληψης των περιβαλλοντικών ζημιών, αλλά και την ανάγκη να αναπτύσσεται τόσο από τον ιδιωτικό όσο και από τον δημόσιο τομέα.

4.3 Σε τελική ανάλυση, οι δυνατοί στόχοι μιας σωστής συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα δεν μπορούν να είναι άλλοι από εκείνους που εμπεριέχονται στην έννοια της βιωσιμότητας, η οποία καλύπτει, αφενός, τα τρία θέματα της οικονομίας, της κοινωνίας και της φύσης και, αφετέρου, τα τρία χρονικά επίπεδα του οράματος, το βραχυπρόθεσμο, το μεσοπρόθεσμο και το μακροπρόθεσμο, με ουσιώδες και ενοποιητικό στοιχείο τη συμμετοχή όλων των φορέων που παρεμβαίνουν στον τουριστικό τομέα. Στη βάση της συνεργασίας βρίσκεται η πολιτική και η δράση της βιώσιμης ανάπτυξης.

5. Αρχές και κριτήρια της συνεργασίας

5.1 Υπάρχουν διάφορες αρχές που πρέπει να διέπουν τις σχέσεις συνεργασίας του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα στον κλάδο του τουρισμού.

5.1.1 Αρχή της δικαιοπρακτικής ικανότητας. Είναι σαφές ότι, για να καθιερωθεί μια στέρεη και σταθερή εταιρική σχέση, οι διάφοροι φορείς που συμμετέχουν πρέπει να μπορούν να ενεργούν αυτόνομα για την επίτευξη των ίδιων στόχων τους που έχουν συνολογηθεί με αμοιβαία συμφωνία και, γι' αυτό, πρέπει να έχουν αναγνωρισμένη δικαιοπρακτική ικανότητα, είτε με τη μορφή ρητής νομικής ανάθεσης ή εκχώρησης είτε απλώς με τη μορφή επίσημης ή ανεπίσημης αντιπροσώπευσης.

5.1.2 Αρχή της συνυπευθυνότητας. Οι διάφοροι φορείς πρέπει να έχουν άμεσο ή έμμεσο συμφέρον ή συμμετοχή στην κατάσταση για την οποία δημιουργείται η εταιρική σχέση.

5.1.3 Αρχή του εθελοντικού χαρακτήρα. Δεν επιβάλλεται καμία υποχρέωση παρά μόνο σε εκείνους που επιθυμούν ελεύθερα να συμμετάσχουν ενεργά σε μία εταιρική σχέση.

5.1.4 Αρχή της δημοκρατίας. Οι κανόνες λήψης αποφάσεων και αντιπροσώπευσης πρέπει να είναι σαφείς και να ακολουθούν τις αρχές της συμμετοχικής δημοκρατίας.

5.2 Όσον αφορά τα κριτήρια δράσης των εταιρικών σχέσεων για την αποτελεσματική επίτευξη των στόχων τους, μπορούμε να αναφέρουμε τα εξής:

5.2.1 Κριτήριο της συγκεκριμενοποίησης των στόχων, οι οποίοι πρέπει να είναι διατυπωμένοι ρητώς και με σαφήνεια και, ει δυνατόν, ποσοτικοποιημένοι από οικονομική άποψη, προσδιορισμένοι χρονικά και συμπεφωνημένοι.

5.2.2 Κριτήριο της σημασίας. Οι στόχοι που τίθενται πρέπει να είναι είτε άμεσα είτε έμμεσα σημαντικοί για όλους τους συμμετέχοντες φορείς.

5.2.3 Κριτήριο του ελέγχου των αποτελεσμάτων. Είναι σημαντικό να αντιλαμβάνονται σαφώς οι φορείς τα αποτελέσματα της συμμετοχής τους σε μία εταιρική σχέση, διότι διαφορετικά χάνουν το ενδιαφέρον τους και εγκαταλείπουν.

5.2.4 Κριτήριο της αντιστοιχίας. Είναι απαραίτητο να υπάρχει αντιστοιχία ανάμεσα στο μέγεθος των προκλήσεων και τη συμμετοχή των συνεργαζόμενων φορέων.

6. Μέσα και μέθοδοι σύμπραξης και συνεργασίας

6.1 Για την απεριθώριση των μέσων και των μεθόδων σύμπραξης, απαιτείται, κατά πρώτο λόγο, να εξευρεθεί το ιδανικό χωρικό πλαίσιο στο οποίο έχει νόημα η συνεργασία και αυτό σημαίνει ότι πρέπει προηγουμένως να αναλυθεί και να προσδιοριστεί το πεδίο στο οποίο εμφανίζεται η πρόκληση, στο οποίο είναι δυνατή η λύση του και στο οποίο συγκλίνουν οι αρμοδιότητες όλων των φορέων. Το πεδίο αυτό θα είναι, λοιπόν, τοπικό εάν το πρόβλημα είναι αποκλειστικά τοπικό και εάν, στο τοπικό πλαίσιο, υπάρχουν οι αρμοδιότητες για να εξευρεθούν και να εφαρμοστούν οι λύσεις. Με τον ίδιο τρόπο προσδιορίζεται το περιφερειακό ή το κρατικό πλαίσιο, αναλόγως.

6.2 Ένα άλλο θεμελιώδες χαρακτηριστικό είναι η γενικότητα. Είναι σημαντικό να υπάρχουν όλοι οι φορείς που μπορούν να συνεισφέρουν κάποιο στοιχείο της λύσης, είτε παρέχοντας μέσα ή πληροφορίες είτε συντονίζοντας τις δραστηριότητες.

6.3 Οι συγκεκριμένες μέθοδοι της εταιρικής σχέσης μπορούν να είναι:

6.3.1 Ανεπίσημου τύπου: Οι συμμετέχοντες φορείς συγκροτούνται, ως ανεπίσημη ομάδα, σε στρατηγικές συμμαχίες, επιτροπές εργασίας, φόρουμ ή άλλη παρόμοια ένωση, αλλά χωρίς καμία νομική σχέση μεταξύ τους. Οι αποφάσεις λαμβάνονται με πλειοψηφία, αλλά συνήθως δεν είναι ούτε δεσμευτικές ούτε υποχρεωτικές για τους συμμετέχοντες, εκτός από εκείνες που αναλαμβάνονται εθελουσίως.

6.3.2 Επίσημου τύπου: Με τη μορφή κοινοπραξιών, ιδρυμάτων, δημόσιων επιχειρήσεων, μικτών επιχειρήσεων, ενώσεων κλπ. Διέπεται από καταστατικά, που ρυθμίζουν τους όρους των συμφωνιών τους και την εκτελεστότητά τους.

6.3.3 Η έννοια της συνεργασίας των οικονομικών και των κοινωνικών φορέων κατά τον προσδιορισμό ενός πλαισίου σταθερών εργασιακών σχέσεων, με διασφάλιση των δικαιωμάτων των εργαζομένων, και η ανάπτυξη των συλλογικών διαπραγματεύσεων παρέχουν στοιχεία που συμβάλλουν θετικά στην κοινωνική και οικονομική ανταγωνιστικότητα, αποδοτικότητα, σταθερότητα και αποτελεσματικότητα του τουρισμού. Το ίδιο ισχύει και για τις διαδικασίες κοινωνικού διαλόγου μεταξύ των οικονομικών και των κοινωνικών φορέων, με τη συμμετοχή των δημόσιων διοικήσεων και αρχών, όταν τα εξεταζόμενα θέματα απαιτούν αυτόν τον τριμερή χαρακτήρα.

7. Ο ρόλος των δικτύων τουριστικών φορέων: πόλεων, επιχειρήσεων, συγκεκριμένων σχεδίων

7.1 Σε μία εποχή παγκοσμιοποίησης σαν τη δική μας, η οικονομική δραστηριότητα δεν μπορεί να αναπτυχθεί παρά μόνο στο πλαίσιο σχέσεων με τους υπόλοιπους φορείς. Η ίδια αυτή αρχή ισχύει και για τις πόλεις και, στην περίπτωση μας, για τους προορισμούς και τους φορείς που αναπτύσσουν δραστηριότητα στον τουριστικό τομέα. Ειδικό στο θέμα επισημαίνουν ότι η νέα παγκόσμια οικονομία θα διαρθρωθεί γεωγραφικά γύρω από δίκτυα πόλεων, που επιζητούν να δράσουν με συντονισμένο τρόπο. Αν και σε πρώτη φάση οι τουριστικοί προορισμοί ενεργούν βάσει ανταγωνιστικών στρατηγικών για να εξασφαλίσουν χρηματοδότηση, να αυξήσουν τις πωλήσεις τους, να είναι ουσιαστικά στοιχεία στην παγκόσμια ροή πληροφοριών και, τελικά, για να γίνουν καλύτεροι, πιο ανταγωνιστικοί και να αυξήσουν την ανάπτυξή τους, σε μεταγενέστερη φάση γίνεται αισθητή η ανάγκη να συνάψουν σχέσεις συμπληρωματικότητας με άλλους προορισμούς για την κοινή προώθηση και τη δράση τους έναντι των εθνικών κυβερνήσεων ή/και των διεθνών οργανισμών.

7.2 Γίνεται όλο και πιο αισθητή η ανάγκη ανταλλαγής εμπειριών μεταξύ των παγκόσμιων τουριστικών προορισμών για συνεργασία στους κοινούς στόχους της αειφορίας και της ανταγωνιστικότητας και αυτό συνεπάγεται ένα σύνολο θετικών πτυχών, ένα από τα καλύτερα αποτελέσματα των οποίων είναι ίσως η δυνατότητα αποφυγής στρατηγικών λαθών ή η ενσωμάτωση των βέλτιστων μέσων βιώσιμης διαχείρισης. Τα δίκτυα παρουσιάζονται σαν συμπληρωματικά και εναλλακτικά μέσα, παράλληλα με τις οργανωμένες μορφές εκπροσώπησης των πόλεων, των επιχειρήσεων ή των οργανισμών. Οι Τεχνολογίες των Πληροφοριών και των Επικοινωνιών αποτελούν στοιχείο ενίσχυσης των δικτύων, καθώς επιτρέπουν μια ανεπίσημη, άμεση και πολύτιμη σχέση μεταξύ των φορέων που τα συνιστούν.

7.3 Η σύσταση δικτύων δεν είναι πάντοτε άμοιρη προβλημάτων και αρνητικών πτυχών: δημιουργούνται ενίοτε συγκρούσεις συμφερόντων, οι οποίες δυσχεραίνουν τη συνεργασία, και μερικές φορές τα ισχυρότερα μέλη του δικτύου είναι εκείνα που αποκομίζουν τα μεγαλύτερα οφέλη.

7.4 Για τους επιχειρηματίες, όπως και για τις πόλεις, η σύσταση δικτύων είναι ένα ισχυρό μέσο ενημέρωσης και ανταλλαγής πληροφοριών, με στόχο τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας των επιχειρήσεων και την ισχυρότερη παρουσία τους έναντι των δημόσιων αρχών.

7.5 Αρκετά συγκεκριμένα τουριστικά σχέδια διαρθρώνονται με τη μορφή δικτύων. Αρκεί να αναφέρουμε το πρόγραμμα URBAL της Ευρωπαϊκής Ένωσης, το οποίο έχει ως στόχο τη σύσταση δικτύων πόλεων για εργασίες σε διάφορες πτυχές της οικονομίας, της κοινωνίας και της πολεοδομικής ανάπτυξης, οι οποίες σε ορισμένες περιπτώσεις επικεντρώνονται στην ανταλλαγή βιώσιμων τουριστικών εμπειριών.

8. Επιτυχημένες εμπειρίες συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα στον χώρο του τουρισμού στην Ευρώπη

8.1 Κατά τη δημόσια ακρόαση που πραγματοποιήθηκε στη Σεβίλλη στις 15 Απριλίου 2004 αναλύθηκαν διάφορες επιτυχημένες εμπειρίες συνεργασίας δημόσιου και ιδιωτικού τομέα, από τις οποίες αξίζει να αναφερθούν οι εξής:

8.1.1 **Τουρισμός της Βαρκελώνης:** Το πείραμα αυτό βασίζεται στη σύσταση της επιχείρησης «Turisme de Barcelona» το 1993 από το Εμπορικό Επιμελητήριο της Βαρκελώνης, τον Δήμο της Βαρκελώνης και το Ίδρυμα «Barcelona Promoció», με στόχο την ενθάρρυνση της τουριστικής προώθησης της πόλης της Βαρκελώνης. Στα 10 χρόνια που έχουν περάσει από τότε, η «Turisme de Barcelona» ενίσχυσε την εικόνα και την κατάσταση του τουρισμού της πόλης. Η θετική αυτή εξέλιξη εκδηλώνεται στην αύξηση της προσφοράς και της ζήτησης, στη βελτίωση της πληρότητας των ξενοδοχείων και άλλων δεικτών, αλλά η σπουδαιότερη ίσως πτυχή είναι το γεγονός ότι η συμβολή των δημόσιων εισφορών μειώθηκε σε αυτά τα 10 χρόνια από το 70 % του συνολικού προϋπολογισμού στο 20 %, ενώ τα υπόλοιπα έσοδα παράγονται εσωτερικά, από την ίδια δραστηριότητα της «Turisme de Barcelona» στον τομέα της τουριστικής διαμεσολάβησης της αγοράς δωματιών. Αξίζει ιδιαίτερη προσοχή η δημιουργία διάφορων επιτυχημένων τουριστικών προϊόντων, όπως το Barcelona Bus Turistic, το Barcelona Card, το Barcelona Pass και άλλα παρεμφερή, και προγραμμάτων όπως το Barcelona Convention Bureau, το Barcelona Shipping Line και άλλα. Αναμφίβολα η επιτυχία του περάματος βασίζεται στο στενό συνεταιριστικό και διορατικό περιβάλλον που σχηματίστηκε ανάμεσα στην τουριστική βιομηχανία και τις δημόσιες αρχές, που συμμαχούν για τη βελτίωση της κατάστασης του τουρισμού της Βαρκελώνης.

8.1.2 Ίδρυμα για την Τουριστική Ποιότητα της Ισπανίας (ICTE): Στην περίπτωση αυτή, το πείραμα ξεκίνησε στις αρχές της δεκαετίας του 1990 με τη δημιουργία διάφορων ενεργών μέσων για την αναζήτηση της ποιότητας και κορυφώθηκε το 2000 με τη σύσταση του Ιδρύματος για την Τουριστική Ποιότητα της Ισπανίας ενώπιον της εμφανούς απειλής που συνεπάγονταν για την πρωτοκαθεδρία της ισπανικής τουριστικής βιομηχανίας οι αναδυόμενοι τουριστικοί προορισμοί στη Μεσόγειο, την Καραϊβική και αλλού. Επιλέχθηκε μια σαφής στρατηγική ολοκληρωμένης ποιότητας, βασισμένη στην ανάγκη ολοκλήρωσης όλων των φορέων που συμμετέχουν στην τουριστική δραστηριότητα. Σε όλες τις δράσεις της συμμετέχουν όλες οι επιχειρήσεις που συνδέονται με τον υποτομέα: ξενοδοχεία, εστιατόρια, πρακτορεία ταξιδιών, μεταφορές, αγροτικός τουρισμός, γκολφ, λουτροπόλεις, δήμοι και επαρχίες κλπ. Η σημερινή κατάσταση χαρακτηρίζεται από τη συμμετοχή στο Ολοκληρωμένο Σύστημα Τουριστικής Ποιότητας Προορισμών της Ισπανίας πάνω από 250 ενώσεων επιχειρηματιών, της διοίκησης του κράτους, των αυτόνομων περιφερειών και των δήμων, πάνω από 3 000 τουριστικών επιχειρήσεων που λαμβάνουν τεχνική βοήθεια και 463 επιχειρήσεων και φορέων με πιστοποιητικό Τουριστικής Ποιότητας. Όπως το πείραμα της Βαρκελώνης, έτσι και το ICTE αποτελεί επιτυχημένο μοντέλο συνεργατικής δράσης του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα για την αναζήτηση του ουσιώδους αυτού στοιχείου της τουριστικής δραστηριότητας που είναι η ολοκληρωμένη ποιότητα.

8.1.3 Ένα άλλο πείραμα που παρουσιάστηκε στην ακρόαση της Σεβίλλης ήταν το μοντέλο δημόσιας-ιδιωτικής συνεργασίας της Ανδαλουσίας, που εφαρμόζεται ήδη εδώ και δύο δεκαετίες και έχει καταλήξει στην υπογραφή πέντε Συμφωνιών Συντονισμού, οι οποίες εκτείνονται στο σύνολο των παραγωγικών τομέων, μεταξύ των οποίων και στον τουρισμό. Το μοντέλο περιλαμβάνει τη συμμετοχή της δημόσιας διοίκησης της Αυτόνομης Περιφέρειας, της Συνομοσπονδίας Επιχειρηματιών και των μεγαλύτερων συνδικαλιστικών ενώσεων της Ανδαλουσίας, της Unión Geral de Trabajadores (U.G.T.) και της Comisiones Obreras (CC.OO.), και δημιούργησε ένα κλίμα εμπιστοσύνης και σταθερότητας που είναι απαραίτητο για την τουριστική δραστηριότητα.

8.2 Ως παράδειγμα τοπικής πολιτικής, η ΕΟΚΕ αξιολογεί θετικά το γεγονός ότι, στο πλαίσιο της ακρόασης που διοργάνωσε στη Σεβίλλη σχετικά με τη συνεργασία του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, ο Δήμαρχος της πόλης επανέλαβε την έκκλησή του προς τους οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς και γενικά τον τουριστικό κλάδο να συνάψουν ένα Σύμφωνο, το οποίο θα προβλέπει την πλήρη συμμετοχή όλων των πρωταγωνιστών στον σχεδιασμό, την επεξεργασία, τον προγραμματισμό, την εκτέλεση και την αξιολόγηση της τουριστικής πολιτικής στην περιοχή τους. Η πρωτοβουλία αυτή μπορεί να αποτελέσει, μαζί με άλλες που έχουν ήδη δρομολογηθεί, σημείο αναφοράς για τις μεγάλες πόλεις και τις τοποθεσίες οποιωνδήποτε διαστάσεων για την προαγωγή της συνεργασίας στο τοπικό επίπεδο.

8.3 Υπάρχουν επίσης πολλά επιτυχημένα πειράματα συνεργασίας στον τομέα του κοινωνικού τουρισμού για την προώθηση της πρόσβασης του μέγιστου αριθμού πολιτών στις διακοπές και τον τουρισμό. Ένα από αυτά είναι οι «επιταγές διακοπών», που τις διαχειρίζεται στη Γαλλία η Εθνική Υπηρεσία Επιταγών Διακοπών (ANVC) και στην Ουγγαρία η Εθνική Εταιρεία Αναψυχής. Άλλα παραδείγματα είναι τα προγράμματα τουρισμού για ηλικιωμένους του Εθνικού Ιδρύματος Αξιοποίησης του Ελεύθερου Χρόνου των Εργαζομένων (INATEL) της Πορτογαλίας, το πρόγραμμα τουρισμού για την τρίτη ηλικία του Εθνικού Ιδρύματος Κοινωνικών Υπηρεσιών (INSERSO) της Ισπανίας, η προαγωγή των κέντρων διαμονής για

νέους στις Βρυξέλλες με την υποστήριξη της Commission Communautaire Française (COCOF) και τα δημόσια προγράμματα κατάρτισης και στήριξης της ανακαίνισης κέντρων διακοπών που ανήκουν σε ενώσεις, όπως το Centro Turistico Giovanile (CTG) στην Ιταλία.

8.4 Αναμφίβολα υπάρχουν σε όλη την Ευρώπη και τον κόσμο πολλές άλλες επιτυχημένες εμπειρίες δημόσιας-ιδιωτικής συνεργασίας. Ανάμεσά τους αξίζει να μνημονευθούν εκείνες που περιλαμβάνονται στην πολύτιμη συμβολή της έκδοσης του Παγκόσμιου Οργανισμού Τουρισμού «**Συνεργασία και εταιρική σχέση στον τουρισμό: μια παγκόσμια οπτική**», που δημοσιεύθηκε το 2003 σε συνεργασία με την Επιτροπή Τουρισμού του Καναδά. Στην έκδοση αυτή περιγράφονται 18 επιτυχημένες περιπτώσεις συνεργασίας στον τουρισμό σε παγκόσμια κλίμακα, οι οποίες αξίζει να ληφθούν υπόψη λόγω της σημασίας τους για την επίδειξη ορθών πρακτικών.

9. Προώθηση της συνεργασίας στο ευρωπαϊκό πλαίσιο

9.1 Η διευρυμένη Ευρώπη παρουσιάζει ένα πολύ δυναμικό περιβάλλον σε όλους τους τομείς και ιδιαίτερα στον τουριστικό, στον οποίο συντελούνται πολυάριθμες αλλαγές στη διάρθρωση τόσο της προσφοράς όσο και της ζήτησης. Στη σύνοδο κορυφής της Λισσαβώνας η ΕΕ ανέλαβε για τα προσεχή έτη τη στρατηγική πρόκληση να γίνει η πιο ανταγωνιστική και δυναμική οικονομία στον κόσμο, μια οικονομία που θα βασίζεται στη γνώση και στην ικανότητα αειφόρου ανάπτυξης, με περισσότερες και καλύτερες θέσεις απασχόλησης και μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή. Για την επίτευξη του φιλόδοξου αυτού στόχου, κρίνεται απαραίτητη η ευρεία συνεργασία τόσο στο θεσμικό επίπεδο όσο και στο επίπεδο του δημόσιου και του ιδιωτικού τομέα, ώστε να μπορεί να αντιμετωπιστεί συναινετικά αυτή η πρόκληση. Ο τουρισμός έχει αποδειχθεί στο παρελθόν κλάδος που δημιουργεί απασχόληση και ευημερία και πρέπει να παραμείνει τέτοιος και στο μέλλον για την Ευρώπη των 25 και της μελλοντικής διεύρυνσης. Ως συγκεκριμένη πρόταση για την ανάπτυξη της αρχής της συνεργασίας στο ευρωπαϊκό πλαίσιο, η ΕΟΚΕ προτείνει στην Επιτροπή να εξετάσει τη δυνατότητα σύστασης ενός **Ευρωπαϊκού Συμβουλευτικού Συμβουλίου για τον Τουρισμό**.

9.2 Στο Συμβούλιο αυτό θα μπορούσαν να συμμετέχουν τα ευρωπαϊκά όργανα (Επιτροπή, Κοινοβούλιο, Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και Επιτροπή των Περιφερειών), το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο Νέων, εκπρόσωποι των κρατών μελών, ισάριθμοι εκπρόσωποι των οργανώσεων εργοδοτών και εργαζομένων, εκπρόσωποι αντιπροσωπευτικών ευρωπαϊκών οργανώσεων καταναλωτών, οικολόγων, ατόμων με ειδικές ανάγκες, κοινωνικού τουρισμού, πανεπιστήμια και εμπειρογνώμονες ανεγνωρισμένου κύρους.

9.3 Το προτεινόμενο Ευρωπαϊκό Συμβουλευτικό Συμβούλιο για τον Τουρισμό θα μπορεί να παραλαμβάνει και να αναλύει τα στοιχεία για την εξέλιξη και τις προοπτικές του τουρισμού, να προτείνει στήριξη και συντονισμό με τις δράσεις της Επιτροπής, να παρέχει υποδείγματα συνεργασίας που θα μπορούσαν να αναπτυχθούν από τους διάφορους φορείς του τομέα σε άλλες τουριστικές τοποθεσίες της Ένωσης και να προγραμματίζει τη σύγκληση των συνεδριάσεων και την παρακολούθηση των συμφωνιών του Ευρωπαϊκού Φόρουμ για τον Τουρισμό.

9.4 Εάν η Επιτροπή συμφωνήσει με αυτή την πρόταση, η ΕΟΚΕ είναι πρόθυμη να συνεργαστεί για την εφαρμογή της, έτσι ώστε το Συμβούλιο να έχει συγκροτηθεί και να λειτουργεί πλήρως κατά το Ευρωπαϊκό Φόρουμ για τον Τουρισμό το 2005.

10. Τελικές παρατηρήσεις

10.1 Ζούμε σε έναν παγκοσμιοποιημένο και ταυτόχρονα εξειδικευμένο κόσμο, που μας υποχρεώνει να αναθεωρούμε συνεχώς τα ισχύοντα μοντέλα των οικονομικών, κοινωνικών, χωροταξικών και πολεοδομικών μας δραστηριοτήτων. Η τουριστική δραστηριότητα δεν διαφεύγει από αυτήν την ανάγκη και θέτει σε όλους τους συμμετέχοντες φορείς πολυάριθμες προκλήσεις ποιότητας, βιωσιμότητας και ανταγωνιστικότητας.

10.2 Πιστεύουμε ότι μόνο με μια συνεταιριστική κατά βάση στάση μεταξύ των διάφορων δημόσιων και ιδιωτικών φορέων θα μπορέσουν να αντιμετωπιστούν οι δύσκολες προκλήσεις που τίθενται σε κάθε ανθρώπινη δραστηριότητα, αλλά ειδικότερα στον τουρισμό, λόγω του στρατηγικού του χαρακτήρα, του βασικού τρόπου έκφρασής του, που είναι η παροχή ανθρώπινων υπηρεσιών, και του ουσιαστικού χαρακτήριστικού του, που είναι η πολιτιστική ανταλλαγή.

10.3 Η συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα είναι όλο και πιο απαραίτητο και έκδηλο στοιχείο θετικής δράσης στον τουρισμό. Πρέπει να ενθαρρυνθεί και να προαχθεί με πολλούς και διάφορους τρόπους αυτή η πρόοδος, που πιστεύεται ότι είναι η μόνη που μπορεί να συντελέσει στην επίτευξη των στόχων του τομέα. Εναπόκειται σε όλους τους φορείς να ενσωματώσουν αυτή τη στάση στον τρόπο δράσης τους ενώπιον των σημαντικών μεταβολών αυτού του κόσμου, στον οποίο μας έτυχε να ζούμε.

10.4 Η ΕΟΚΕ εξακολουθεί να αξιολογεί θετικά την πρωτοβουλία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να διατηρήσει την ετήσια διεξαγωγή του Ευρωπαϊκού Φόρουμ για τον Τουρισμό ως χώρου όπου μπορούν να καθορίζονται, σε ευρωπαϊκό επίπεδο και με τη συμμε-

τοχή των οικονομικών και κοινωνικών ιδίως φορέων του κλάδου, των δημόσιων διοικήσεων και άλλων οργάνων, κατευθύνσεις και κριτήρια συνεργασίας, τα οποία θα μπορούν να διαρθρώνονται με παρόμοιες πρωτοβουλίες στα κράτη, τις περιφέρειες και τις τουριστικές τοποθεσίες, καθώς και μεταξύ των τομέων και μεταξύ των περιφερειών στην Ευρωπαϊκή Ένωση.

10.5 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συμβάλει σ' αυτή τη συνεργασία στον τουριστικό τομέα προωθώντας τις συναντήσεις, τον διάλογο και τη συμφωνία με τους εκπροσώπους του τουρισμού και, ιδιαίτερα, με τους οικονομικούς και κοινωνικούς φορείς, με τις κρατικές, περιφερειακές και τοπικές διοικήσεις, καθώς και με τους φορείς και τις ενώσεις που προωθούν τον βιώσιμο τουρισμό, όπως οι φορείς της κοινωνικής οικονομίας ή οι ενώσεις καταναλωτών, οικολόγων, ατόμων με ειδικές ανάγκες κ.ο.κ. Θα συνεχίσει επίσης τη συνεργασία της με τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού (WTO) και το Διεθνές Γραφείο Κοινωνικού Τουρισμού (BITS). Επαναλαμβάνει, ως εκ τούτου, την προσφορά της να λειτουργεί ως σημείο συνάντησης όλων εκείνων που θεωρούν την τουριστική δραστηριότητα ανθρώπινο δικαίωμα, το οποίο δεν πρέπει να αντιμετωπίζεται μόνο ως βιομηχανία και οικονομική δραστηριότητα, αλλά και ως παράγοντας ατομικής και ανθρώπινης πραγμάτωσης και κατανόησης, προσέγγισης και ειρήνης μεταξύ των ανθρώπων και των λαών.

10.6 Η ΕΟΚΕ θα υποστηρίζει κάθε χρόνο, με δήλωσή της, την Παγκόσμια Ημέρα Τουρισμού που έχει θεσπιστεί από τον Παγκόσμιο Οργανισμό Τουρισμού. Η παρούσα γνωμοδότηση, θεωρούμενη ως «δήλωση της Σεβίλλης για την τουριστική πολιτική και τη συνεργασία δημόσιου και ιδιωτικού τομέα», είναι η συμβολή της ΕΟΚΕ σ' αυτή την εκδήλωση και η συνεισφορά της στο Ευρωπαϊκό Φόρουμ για τον Τουρισμό του 2004 στη Βουδαπέστη.

Βρυξέλλες, 15 Σεπτεμβρίου 2004

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου σχετικά με την έγκριση τύπου οχημάτων με κινητήρα όσον αφορά τη δυνατότητα επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης και ανάκτησής τους, καθώς και για την τροποποίηση της οδηγίας 70/156/ΕΟΚ του Συμβουλίου»

COM(2004) 162 τελικό – 2004/0053 COD

(2005/C 74/03)

Στις 30 Μαρτίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 95 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 14 Ιουλίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. RANOCCHIARI.

Η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε, κατά την 411η σύνοδο ολομέλειας (συνεδρίαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2004), την ακόλουθη γνωμοδότηση με 125 ψήφους υπέρ, 4 κατά και 7 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1 Κάθε χρόνο διατίθενται στην αγορά της Ευρώπης περίπου δεκαέξι εκατομμύρια αυτοκινήτων και ελαφρών φορτηγών οχημάτων και συγχρόνως αποσύρονται περισσότερα από εννέα εκατομμύρια τα οποία παράγουν περισσότερους από οκτώ τόνους αποβλήτων.

1.2 Η διαχείριση αυτού του σημαντικού όγκου αποβλήτων αντιμετωπίστηκε κατά το παρελθόν με ανομοιογενείς τρόπους στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες και όχι πάντα με επαρκή προσοχή στο θέμα της ανάκτησης και της ανακύκλωσης των υλικών.

1.3 Πιο πρόσφατα, ωστόσο, από τις αρχές της δεκαετίας του '90 και χάρη στη σημαντική συμβολή των περιβαλλοντικών αρχών, όλα τα κράτη μέλη προέβλεψαν, είτε μέσω εθελοντικών συμφωνιών είτε μέσω εθνικών νομοθετικών διατάξεων, τη θέσπιση κανόνων για την επεξεργασία των οχημάτων στο τέλος του κύκλου ζωής τους, με σαφώς θετικά αποτελέσματα για το περιβάλλον.

1.4 Τέλος, προκειμένου να εναρμονιστούν οι διάφορες εθνικές διατάξεις και να αποφευχθούν στρεβλώσεις του ανταγωνισμού και, ειδικότερα, προκειμένου να περιοριστεί περαιτέρω ο αντίκτυπος αυτών των οχημάτων στο περιβάλλον, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και το Συμβούλιο υιοθέτησαν την οδηγία 2000/53/ΕΚ της 18ης Σεπτεμβρίου 2000⁽¹⁾ η οποία καθορίζει, παράλληλα με τους κανόνες για τη συλλογή και την επεξεργασία των οχημάτων στο τέλος του κύκλου ζωής τους, τους στόχους που καλούνται να επιτύχουν τα κράτη μέλη όσον αφορά την επαναχρησιμοποίηση και την ανάκτηση των αποβλήτων, προβλέποντας ειδικότερα τα εξής:

α) Το αργότερο έως την 1η Ιανουαρίου 2006, για όλα τα οχήματα εκτός χρήσεως η επαναχρησιμοποίηση και ανάκτηση αυξάνεται τουλάχιστον στο 85 % κατά μέσο βάρος ανά όχημα και ανά έτος· εντός του ίδιου χρονικού ορίου, η επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση αυξάνεται τουλάχιστον στο 80 %.

β) Το αργότερο έως την 1η Ιανουαρίου 2015, η επαναχρησιμοποίηση και ανάκτηση αυξάνεται τουλάχιστον στο 95 % και η επαναχρησιμοποίηση και ανακύκλωση τουλάχιστον στο 85 %.

⁽¹⁾ ΕΕ L 269 της 21.10.2000.

1.5 Πρέπει να υπενθυμιστεί ότι η οδηγία 2000/53/ΕΚ, γνωστή στην κοινοτική αργκό ως «End of Life Vehicles (ELV) directive», εγκρίθηκε κατόπιν εκτεταμένων συζητήσεων και δέχτηκε δριμύεις επικρίσεις, που αναφέρονται ακόμη και στη γνωμοδότηση που είχε καταρτίσει την εποχή εκείνη η ΕΟΚΕ⁽²⁾. Πρέπει, ωστόσο, να αναγνωριστεί ότι, παρότι η εφαρμογή της δεν είναι εύκολη, η εν λόγω οδηγία δίνει σημαντική ώθηση σε μια αξιόλογη διαδικασία η οποία, όπως υπενθυμίστηκε ανωτέρω, είχε ήδη δρομολογηθεί σε επίπεδο κρατών μελών συχνά σε συμφωνία με τις αυτοκινητιστικές λέσχες και τους φορείς του τομέα των αποσυναρμολογήσεων.

2. Η πρόταση της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

2.1 Η πρόταση την οποία καλείται τώρα η ΕΟΚΕ να εξετάσει και η οποία στην κοινοτική αργκό είναι ήδη γνωστή ως «Triple R directive» κατέστη αναγκαία από την οδηγία «End of life» η οποία, στο άρθρο 7, παράγραφος 4, προέβλεπε ήδη τη θέσπιση διατάξεων σχετικά με την έγκριση τύπου για την επαναχρησιμοποίηση, την ανακύκλωση και την ανάκτηση των «οχημάτων στο τέλος του κύκλου ζωής τους».

2.2 Η υπό εξέταση πρόταση οδηγίας απαιτεί τα οχήματα κατηγορίας M1 και N1, προκειμένου να λάβουν έγκριση τύπου, να είναι σχεδιασμένα κατά τρόπο που να καθίσταται δυνατή η επίτευξη των ποσοστών επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης και ανάκτησης που καθορίζονται στην οδηγία «End of life».

2.3 Μόλις εγκριθεί η οδηγία «Triple R directive», οι διατάξεις που περιλαμβάνει θα αποτελέσουν μέρος του κοινοτικού συστήματος έγκρισης τύπου τροποποιώντας την οδηγία 70/156/ΕΟΚ⁽³⁾ η οποία αποτελεί τη βάση του συστήματος αυτού.

2.4 Κοινοτική έγκριση τύπου για έναν τύπο οχήματος χορηγείται αφού η αρμόδια για την έγκριση τύπου αρχή έχει πιστοποιήσει ότι το όχημα πληροί τις απαιτήσεις όλων των διαφόρων οδηγιών που απαριθμούνται στο παράρτημα της οδηγίας 70/156/ΕΟΚ. Μόλις εγκριθεί, η «Triple R directive» θα περιληφθεί στον κατάλογο αυτόν και δεν θα είναι δυνατή η χορήγηση έγκρισης τύπου σε όχημα που δεν πληροί τις απαιτήσεις της εν λόγω οδηγίας.

⁽²⁾ ΕΕ C 129 της 27.4.1998.

⁽³⁾ ΕΕ L 42 της 23.2.1970.

2.5 Η πρόταση καθορίζει τη διαδικασία που πρέπει να ακολουθήσει ο κατασκευαστής προκειμένου να λάβει από την αρμόδια αρχή έγκριση τύπου για το συγκεκριμένο όχημα. Στόχος της διαδικασίας είναι να αποδειχθεί ότι ο σχεδιασμός και η κατασκευή του οχήματος συμμορφώνονται με τα ελάχιστα ποσοστά όσον αφορά τη δυνατότητα ανακύκλωσης και τη δυνατότητα ανάκτησης που προβλέπονται στην πρόταση.

2.6 Για την επίτευξη του στόχου αυτού, ο κατασκευαστής θα πρέπει, μέσω μιας προκαταρκτικής αξιολόγησης, να υπολογίσει τα ποσοστά που αφορούν τη δυνατότητα ανακύκλωσης σε ειδικά φύλλα υπολογισμού τα οποία θα επικυρωθούν από την αρμόδια για την έγκριση αρχή. Παράλληλα, ο κατασκευαστής θα πρέπει να επισημάνει στην αρμόδια αρχή τη συνιστώμενη στρατηγική για την επαναχρησιμοποίηση και την ανακύκλωση του τύπου του οχήματος για το οποίο ζητεί έγκριση τύπου, μέσω ενός εγχειριδίου συναρμολόγησης που ήδη προβλέπεται από την οδηγία «Οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους».

2.7 Δεδομένης της πολυπλοκότητας του προϊόντος «αυτοκίνητο» το οποίο μπορεί να περιλαμβάνει περισσότερα από 10 000 κατασκευαστικά στοιχεία, θα ήταν αδύνατος ο λεπτομερής έλεγχος όλων των υπολογισμών και για όλα τα οχήματα. Για το λόγο αυτόν και αποκλειστικά για τους σκοπούς της έγκρισης τύπου, προβλέπεται η διενέργεια λεπτομερών ελέγχων μόνο σε ένα ή ορισμένα οχήματα – τα αποκαλούμενα οχήματα «αναφοράς» – τα οποία θα επιλέγονται μεταξύ των εκδόσεων του τύπου με τη μεγαλύτερη διάρκεια ζωής από την άποψη της δυνατότητας επαναχρησιμοποίησης, της δυνατότητας ανακύκλωσης και της δυνατότητας ανάκτησης.

2.8 Καθιερώνονται επίσης απαγορεύσεις στην επαναχρησιμοποίηση κατασκευαστικών στοιχείων που θα μπορούσαν να αποδειχθούν επικίνδυνα για την ασφάλεια ή/και το περιβάλλον. Αυτά τα κατασκευαστικά στοιχεία, τα οποία απαριθμούνται σε ειδικό κατάλογο, δεν θα μπορούν να επαναχρησιμοποιούνται στην κατασκευή νέων οχημάτων.

2.9 Τέλος, προβλέπονται εξαιρέσεις από την εφαρμογή της πρότασης για τα οχήματα ειδικής χρήσεως (ασθενοφόρα, μηχανοκίνητα τροχόσπιτα κτλ.), τα οχήματα μικρής σειράς (μέγιστη ποσότητα 500 οχημάτων ετησίως ανά κράτος μέλος) και για τα ελαφρά φορτηγά οχήματα που ολοκληρώνονται κατά τη διάρκεια μιας διαδικασίας κατασκευής πολλαπλών σταδίων, όταν ο κατασκευαστής δεν γνωρίζει, κατά το στάδιο του σχεδιασμού, το είδος του αμαξώματος που θα τοποθετηθεί στο όχημα.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Για άλλη μία φορά πρέπει να αναγνωριστεί η σημαντική δέσμευση της Επιτροπής στη στήριξη μιας διαδικασίας συνεχούς βελτίωσης της διαχείρισης αυτών των αποβλήτων, βάσει μιας γραμμής απόλυτα σεβαστής δεδομένου ότι αποβλέπει στην όσο το δυνατόν μεγαλύτερη μείωση της τελικής διάθεσης των αποβλήτων, μετατρέποντας ένα πρόβλημα σε περιβαλλοντικό και δυναμικά ακόμη και σε οικονομικό όφελος, μέσω των διαδικασιών επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης και ανάκτησης.

3.2 Πρέπει επίσης να αναγνωριστεί ο αποφασιστικός ρόλος που διαδραμάτισε η αυτοκινητοβιομηχανία η οποία κατέστησε δυνατή την επίτευξη των προβλεπόμενων στόχων, έχοντας ήδη από πολλά χρόνια πριν επενδύσει σε μελέτες και έρευνες για το σχεδιασμό οχημάτων που ενθαρρύνουν τη δυνατότητα ανακύκλωσης χωρίς να εγκαταλείπουν άλλες προτεραιότητες που θα μπορούσαν να αποβούν λιγότερο σημαντικές.

3.3 Χάρη στο «σωστό» συνδυασμό μεταξύ της ώθησης της Επιτροπής, της δέσμευσης των κατασκευαστών και της νομοθεσίας πολλών κυβερνήσεων, ήδη σήμερα έχουν σχεδόν υλοποιηθεί οι απαιτήσεις της οδηγίας «End of life». Προς επιβεβαίωση των παραπάνω, επισημαίνεται η πρόσφατα δημοσιευθείσα έκθεση της ACEA η οποία αναφέρεται στο στάδιο υλοποίησης αυτής της τελευταίας οδηγίας στα 15 κράτη μέλη και στη Νορβηγία.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Η επιλογή της Επιτροπής να προωθήσει την εφαρμογή των όσων ορίζονται στο άρθρο 7, παράγραφος 4, της οδηγίας «End of life» μέσω της εκπόνησης μιας οδηγίας ad hoc, δηλαδή της υπό εξέταση οδηγίας, αντί να ακολουθήσει άλλους δρόμους που ήταν επίσης εφικτοί, είναι σωστή από τεχνική άποψη και σε καμία περίπτωση δεν τίθεται υπό αμφισβήτηση.

4.2 Ωστόσο, όσον αφορά τις προτεινόμενες διαδικασίες, η επιλογή αυτή περιλαμβάνει ορισμένες προβληματικές πτυχές τόσο για τους κατασκευαστές αυτοκινήτων, από άποψη αύξησης του κόστους, όσο και για τις τεχνικές υπηρεσίες και τις αρμόδιες για την έγκριση τύπου αρχές οι οποίες κινδυνεύουν να μην είναι σε θέση να αντιμετωπίσουν τον τεράστιο όγκο δεδομένων που θα πρέπει να ελέγχουν, τα οποία απαριθμούνται στο παράρτημα II της προτάσεως και ορισμένα μάλιστα εκ των οποίων είναι άσχετα προς τον επιδιωκόμενο σκοπό (π.χ. ο αριθμός και η διάταξη των κυλίνδρων, ο κυβισμός κλπ.).

4.3 Προκειμένου να περιοριστούν τα προβλήματα αυτά, είναι αναγκαίες ορισμένες τροποποιήσεις οι οποίες, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, θα καταστήσουν τη διαδικασία αποτελεσματικότερη και αποδοτικότερη χωρίς ωστόσο να αλλοιώσουν ή να υπονομεύσουν το πνεύμα και το στόχο της πρότασης. Πρέπει ιδίως να επανεξεταστούν τα ακόλουθα άρθρα:

Άρθρο 4(5): Το όχημα αναφοράς στο οποίο πραγματοποιούνται οι δοκιμές για την έγκριση τύπου ορίζεται ως η έκδοση ενός τύπου οχήματος, την οποία η αρμόδια για την έγκριση αρχή χαρακτηρίζει ως την πλέον προβληματική από την άποψη της δυνατότητας επαναχρησιμοποίησης, ανακύκλωσης και ανάκτησης. Εάν ληφθούν υπόψη όλες οι διατάξεις που υπάρχουν εν γένει στον ίδιο τύπο οχήματος, ο προσδιορισμός του οχήματος αναφοράς δεν είναι πάντα εύκολος. Προκειμένου να αποφευχθούν παρανοήσεις μεταξύ των μερών και απώλεια πολύτιμου χρόνου, θα ήταν σκόπιμο να αναφέρεται ρητώς ότι το όχημα αναφοράς επιλέγεται κατόπιν κοινής συμφωνίας μεταξύ του κατασκευαστή και της αρχής που χορηγεί την έγκριση τύπου και είναι το πλέον προβληματικό από την άποψη της επαναχρησιμοποίησης, της ανακύκλωσης και της ανάκτησης.

Άρθρο 5(3): Στο σημείο 6.2.2 της αιτιολογικής έκθεσης της πρότασης οδηγίας, προβλέπεται ο φυσικός έλεγχος των πρωτότυπων μοντέλων των οχημάτων στα οποία πρέπει να χορηγηθεί έγκριση τύπου προκειμένου να επαληθευτούν οι πληροφορίες που υποβάλλουν ο κατασκευαστής και οι προμηθευτές του όσον αφορά τις επισημάνσεις, τη φύση των υλικών, τις μάζες των κατασκευαστικών στοιχείων κτλ. Στο άρθρο 5(3) προβλέπεται ειδικότερα ο φυσικός έλεγχος των επισημάνσεων των κατασκευαστικών στοιχείων από πολυμερή ή ελαστομερή υλικά. Ωστόσο, στην πραγματικότητα, ο έλεγχος για την έγκριση τύπου διενεργείται σε πρωτότυπα μοντέλα των οποίων τα υλικά, δεδομένου ότι δεν βρίσκονται ακόμη σε στάδιο παραγωγής σειράς, δεν έχουν επισημανθεί. Η κατά γράμμα εφαρμογή της διάταξης θα προϋπέθετε την κατασκευή ειδικών πρωτότυπων μοντέλων μόνο και μόνο για τη διενέργεια των επιθεωρήσεων, με κόστος το οποίο θα προστίθετο στο ήδη απαιτούμενο υψηλό κόστος για τη συμμόρφωση με τις άλλες διατάξεις της προτεινόμενης οδηγίας. Μια οικονομική λύση θα ήταν η τροποποίηση του άρθρου 5(3) ώστε να προβλέπει ότι η αρχή εξακριβώνει κατά πόσο ο κατασκευαστής έχει προβλέψει, αναλαμβάνοντας την ευθύνη, ότι στην παραγωγή σειρών τα κατασκευαστικά στοιχεία από πολυμερή και ελαστομερή υλικά φέρουν επισημάνση σύμφωνα με τις απαιτήσεις. Οι φυσικοί έλεγχοι θα μπορούσαν πάντα να διενεργούνται πριν από την κυκλοφορία των οχημάτων στην αγορά, χρησιμοποιώντας εκείνα που κατασκευάστηκαν κατά τη διαδικασία έγκρισης τύπου και που χρησιμοποιήθηκαν για διάφορες δοκιμές (φρένα, θόρυβος, ασφάλεια κτλ.) ή, ακόμη καλύτερα, επί των οχημάτων που χρησιμοποιούνται για τον έλεγχο τηρήσεως των προδιαγραφών παραγωγής.

Άρθρο 10(3): Το άρθρο αυτό ορίζει ότι οι συγκεκριμένες διατάξεις θα τεθούν σε εφαρμογή 36 μήνες μετά την έναρξη ισχύος της οδηγίας, τόσο για τα οχήματα νέας έγκρισης τύπου (καινούριοι τύποι), όσο και για τα οχήματα νέας ταξινόμησης (όλη η παραγωγή). Το χρονοδιάγραμμα αυτό έρχεται σε σαφή αντίθεση με όσα ορίζουν συνήθως ανάλογες διατάξεις. Για τα οχήματα νέας ταξινόμησης, οι προβλεπόμενες υποχρεώσεις μετατίθενται γενικά δύο ή τρία έτη αργότερα σε σχέση με όσα προβλέπονται για τα οχήματα νέας έγκρισης τύπου. Αυτό συμβαίνει προκειμένου να δοθεί στους κατασκευαστές η δυνατότητα να προσαρμόσουν στις νέες διατάξεις τα οχήματα που βρίσκονται ήδη στο στάδιο της παραγωγής. Μια ενιαία ημερομηνία εφαρμογής θα δημιουργούσε πολλές δυσκολίες για τους κατασκευαστές τόσο από άποψη προσαρμογής του προϊόντος όσο και από άποψη χρόνου και διαθεσιμότητας για την έγκριση τύπου όλων των μοντέλων επιβατικών αυτοκινήτων. Δεν πρέπει άλλωστε να παραβλεφθεί ότι στη διαδικασία έγκρισης τύπου συμμετέχουν, εκτός από τον κατασκευαστή, οι τεχνικές υπηρεσίες και η αρμόδια για την έγκριση τύπου αρχή, οι οποίες θα μπορούσαν επίσης να αντιμετωπίσουν δυσκολίες δεδομένου ότι θα πρέπει να εγκρίνουν πολυάριθμους τύπους οχημάτων σε σύντομο χρονικό διάστημα. Σε σχέση με τα ανωτέρω, και χωρίς ωστόσο να υιοθετεί τη θέση εκείνων που ζητούν την εξαίρεση από την εν λόγω οδηγία των οχημάτων που βρίσκονται ήδη στο στάδιο παραγωγής, η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να τροποποιηθεί το άρθρο 10 (3) ώστε να προβλέπει για τα οχήματα νέας ταξινόμησης την εφαρμογή των νέων κανόνων μετά από πιο μακροχρόνια περίοδο (48 ή 60 μηνών) αντί των 36 που προβλέπονται από την πρόταση.

Παράρτημα Ι(9): Στην παράγραφο αυτή ορίζεται ότι για τους ελέγχους στα υλικά και στις μάζες των κατασκευαστικών στοιχείων ο κατασκευαστής παρέχει στην αρμόδια για την έγκριση τύπου αρχή αντιπροσωπευτικά οχήματα για κάθε τύπο αμαξώματος και κατασκευαστικά στοιχεία που προορίζονται για τα οχήματα αυτά. Και αυτή η απαίτηση είναι πηγή σημαντικών δαπανών τόσο για τους κατασκευαστές όσο και για την αρμόδια για την έγκριση τύπου αρχή, χωρίς αυτό να είναι απαραίτητο για την ορθή διεκπεραίωση της διαδικασίας έγκρισης τύπου. Για παράδειγμα, φαίνεται ανώφελο να πραγματοποιούνται δοκιμές σε όλα τα είδη αμαξώματος (τρεις πόρτες, πέντε πόρτες, οικογενειακό κτλ.) όταν και σε αυτή την περίπτωση θα ήταν απλούστερο να λαμβάνεται υπόψη για την έγκριση τύπου ο τύπος του οχήματος ο πλέον προβληματικός από την άποψη της δυνατότητας ανακύκλωσης.

5. Περίληψη και Συμπεράσματα

5.1 Η ΕΟΚΕ επιβεβαιώνει την πλήρη εκτίμησή της για τις εργασίες που υλοποίησε η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κατά τα έτη αυτά, με σκοπό να εξασφαλίσει την ορθή και ευφυή διαχείριση των απορριμμάτων που προέρχονται από τη διάλυση των οχημάτων.

5.2 Ιδιαίτερα, με την οδηγία 2000/53 (οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους) εναρμονίστηκαν τελικά σε ευρωπαϊκό επίπεδο οι κανόνες που τα κράτη μέλη είχαν ήδη αρχίσει να θεσπίζουν όσον αφορά τη συλλογή και την επεξεργασία των οχημάτων στο τέλος του κύκλου ζωής τους. Η ίδια οδηγία άλλωστε υπέδειξε τους ελάχιστους στόχους για την επαναχρησιμοποίηση και ανάκτηση των απορριμμάτων και τις σχετικές προθεσμίες.

5.3 Με την ευκαιρία αυτή η ΕΟΚΕ συνιστά στα κράτη μέλη να προσέξουν και να ελέγξουν ιδιαίτερα το θέμα της ορθής διαχείρισης των παλαιών ανταλλακτικών των αυτοκινήτων που χρησιμοποιούνται ακόμη (μπαταρίες, ελαστικά κτλ.) τα οποία μπορούν να αποτελέσουν πηγή περιβαλλοντικής ρύπανσης.

5.4 Όσον αφορά την υπό εξέταση πρόταση, η ΕΟΚΕ συμφωνεί απολύτως με τη λογική, κατά την οποία τα αυτοκίνητα οχήματα για να επιτύχουν την κοινοτική έγκριση, πρέπει να έχουν σχεδιαστεί κατά τρόπο που να επιτρέπει την επίτευξη των ποσοστών επαναχρησιμοποίησης και ανάκτησης που ήδη προβλέπονται από την οδηγία «οχήματα στο τέλος του κύκλου ζωής τους».

5.5 Η αμηχανία της ΕΟΚΕ αφορά μάλλον το επιλεγόμενο μέσο, δηλαδή την υιοθέτηση μιας νέας οδηγίας, ενώ το ίδιο αποτέλεσμα θα μπορούσε να επιτευχθεί απλούστερα και ταχύτερα με άλλο τρόπο. Πράγματι, θα αρκούσε «να συμπεριληφθεί στο παράρτημα Χ της οδηγίας 70/156/ΕΟΚ, που ήδη υποδεικνύεται ως η βάση του συστήματος πιστοποίησης, μια αξιολόγηση για την ικανότητα των κατασκευαστών» κατ' αναλογία με όσα προβλέπονται για να οριστεί η ικανότητα του κατασκευαστή να παράγει αυτοκίνητα οχήματα όμοια με εκείνα που έχουν λάβει την έγκριση τύπου.

5.6 Εξάλλου, όπως υπενθυμίζεται ανωτέρω, η επιλογή της Επιτροπής να προχωρήσει μέσω μιας οδηγίας είναι τεχνικά ορθή και δεν μπορεί να τεθεί εκ νέου σε συζήτηση στο σημείο αυτό, ακόμη και αν δεν συμβαδίζει με την απλοποίηση των ευρωπαϊκών κανονιστικών ρυθμίσεων που όλο και περισσότεροι όλο και συχνότερα επικαλούνται.

5.7 Για τους λόγους αυτούς η ΕΟΚΕ εύχεται να λάβει υπόψη της η Ευρωπαϊκή Επιτροπή τις τροποποιήσεις που προτείνονται όσον αφορά την πρόταση οδηγίας της. Οι τροποποιήσεις αυτές, δεν αλλάζουν το πνεύμα και το στόχο της προτάσεως, αλλά έχουν το πλεονέκτημα να καθιστούν όλη τη διαδικασία λιγότερο πολύπλοκη και επαχθή για τους κατασκευαστές, για τις τεχνικές υπηρεσίες και τις αρχές πιστοποίησης και τέλος για τους καταναλωτές οι οποίοι τελικά επιβαρύνονται με κάθε επιμήκυνση των προθεσμιών ή προσαύξηση του κόστους που προκύπτει από μια ρύθμιση που είναι πιο πολύπλοκη από ό,τι χρειάζεται.

Βρυξέλλες, 15 Σεπτεμβρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα την «Πρόταση σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου περί της κινηματογραφικής κληρονομιάς και της ανταγωνιστικότητας των συναφών δραστηριοτήτων της κινηματογραφικής βιομηχανίας»

COM(2004) 171 τελικό — 2004/0066 (COD)

(2005/C 74/04)

Στις 26 Μαρτίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 157 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Μεταφορές, ενέργεια, υποδομές και κοινωνία των πληροφοριών» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 8 Ιουλίου 2004 με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. **Braghin**.

Κατά την 411η σύνοδο ολομέλειάς της (συνεδρίαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2004) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 129 ψήφους υπέρ, 3 κατά και 6 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1 Το έγγραφο της Επιτροπής διαρθρώνεται σε δύο μέρη: μία **ανακοίνωση** για την επέκταση έως τις 30 Ιουνίου 2007 της ισχύος των ειδικών κριτηρίων συμβατότητας όσον αφορά τις κρατικές ενισχύσεις στον κινηματογράφο και στην παραγωγή τηλεοπτικών προγραμμάτων, τα οποία παύουν να ισχύουν τον Ιούνιο του 2004, και μία **σύσταση** περί της κινηματογραφικής κληρονομιάς και της ανταγωνιστικότητας των συναφών δραστηριοτήτων της κινηματογραφικής βιομηχανίας.

1.2 Η σύσταση εστιάζεται σε όλες τις πτυχές της κινηματογραφικής κληρονομιάς (συλλογή, καταλογογράφηση, δημιουργία βάσεων δεδομένων, διατήρηση, αποκατάσταση, χρήση για παιδαγωγικούς, ακαδημαϊκούς, ερευνητικούς και πολιτιστικούς σκοπούς και συνεργασία αρμόδιων ιδρυμάτων σε ευρωπαϊκό επίπεδο) και θεωρεί την κατάθεση των πνευματικών δικαιωμάτων για τα κινηματογραφικά έργα ως μέσο διατήρησης και διαφύλαξης της ευρωπαϊκής κληρονομιάς οπτικοακουστικών έργων. Για το έγγραφο αυτό ζητήθηκε η γνώμη της ΕΟΚΕ.

1.3 Η γνωμοδότηση η οποία ζητήθηκε από την ΕΟΚΕ αφορά μόνο τη σύσταση. Όσον αφορά την ανακοίνωση, η ΕΟΚΕ επικριμάζει την προσέγγιση της Επιτροπής η οποία δηλώνει «πρόθυμη να εξετάσει, το αργότερο κατά την επόμενη επανεξέταση της ανακοίνωσης, το ενδεχόμενο να διατεθούν υψηλότερα ποσά ενίσχυσης, υπό τον όρο ότι τα καθεστώτα ενίσχυσης θα πληρούν τους όρους της γενικής αρχής της νομιμότητας σύμφωνα με τη Συνθήκη και, ιδίως, υπό την προϋπόθεση ότι τα εμπόδια στην ελεύθερη κυκλοφορία εργαζομένων, προϊόντων και υπηρεσιών σε ολόκληρη την ΕΚ θα περιορισθούν στον τομέα αυτό». Η ΕΟΚΕ επιφυλάσσεται να αναλύσει τα αποτελέσματα της μελέτης επί των επιπτώσεων των υφιστάμενων συστημάτων κρατικών ενισχύσεων στον τομέα προκειμένου να αξιολογηθούν τόσο οι οικονομικές όσο και οι πολιτιστικές επιπτώσεις και συνεπώς να εξακριβωθεί αν οι υφιστάμενοι μηχανισμοί είναι αποτελεσματικοί ή αν αντίθετα θα πρέπει να αναζητηθούν διαφορετικοί μηχανισμοί και μέσα.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη θέση ότι πρέπει να βελτιωθούν οι όροι ανταγωνιστικότητας των δραστηριοτήτων που αφορούν την

κινηματογραφική κληρονομιά, ιδίως από άποψη χρησιμοποίησης τεχνολογιών όπως η ψηφιοποίηση, από την οποία προκύπτει η νομική βάση της σύστασης που βασίζεται στο άρθρο 157 της συνθήκης ΕΚ.

2.1.1 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την επιλογή μιας σύστασης του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου δεδομένου ότι καθιστά δυνατή την επίτευξη αποτελεσματικής συνεργασίας μεταξύ των κρατών μελών και την ανάπτυξη της πολιτικής συζήτησης σε ένα θέμα τόσο μεγάλης πολιτιστικής σημασίας.

2.1.2 Η ΕΟΚΕ εκφράζει, ωστόσο, την επιθυμία να πραγματοποιεί η Επιτροπή, κάθε δύο έτη, διεξοδική ανάλυση των πληροφοριών τις οποίες πρέπει να παρέχουν τα κράτη μέλη σχετικά με τα μέτρα που θα λάβουν για να ανταποκριθούν στις απαιτήσεις της εν λόγω σύστασης και να αξιολογεί τι μέτρα, συμπεριλαμβανομένων των νομικών, είναι σκόπιμο να ληφθούν για την επίτευξη της αναγκαίας συνεργασίας και συντονισμού με σκοπό την αποτελεσματική προστασία της οπτικοακουστικής κληρονομιάς και της οικονομικής αξιοποίησής της.

2.2 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την αρχή ότι η μεταβίβαση της κατοχής κινηματογραφικών έργων σε φορείς αρχειοθέτησης δεν προϋποθέτει τη μεταβίβαση πνευματικών και συγγενικών δικαιωμάτων στους εν λόγω φορείς. Ωστόσο, τα κράτη μέλη δύνανται να προβλέψουν, σύμφωνα με την οδηγία 2001/29/ΕΚ⁽¹⁾, εξαίρεση ή περιορισμό για ειδικές πράξεις αναπαραγωγής που πραγματοποιούνται από προσίτες στο κοινό βιβλιοθήκες ή από αρχεία που δεν αποσκοπούν, άμεσα ή έμμεσα, σε κανένα οικονομικό ή εμπορικό όφελος. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει επίσης τη σύσταση να επιτραπεί η αναπαραγωγή των κατατιθέμενων κινηματογραφικών έργων για τους σκοπούς της αποκατάστασης (σημείο 9 της σύστασης).

2.3 Τα νομικά προβλήματα τα οποία συνδέονται με τα πνευματικά δικαιώματα και τις ειδικές πράξεις αναπαραγωγής που πραγματοποιούνται από προσίτες στο κοινό βιβλιοθήκες ή από αρχεία, συμπεριλαμβανομένης της αναπαραγωγής για τους σκοπούς της αποκατάστασης, πρέπει να αντιμετωπιστούν και να διευθετηθούν επειγόντως: η ΕΟΚΕ προτείνει να δοθεί σαφής σχετική εντολή σε ομάδα υψηλού επιπέδου, η οποία θα μπορούσε ενδεχομένως να συγκροτηθεί από το δίκτυο εθνικών εμπειρογνομόνων των οποίων η γνώμη έχει ήδη ζητηθεί.

⁽¹⁾ Οδηγία 2001/29/ΕΚ του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου της 22ας Μαΐου 2001 για την εναρμόνιση ορισμένων πτυχών του δικαιώματος του δημιουργού και συγγενικών δικαιωμάτων στην κοινωνία της πληροφορίας (ΕΕ L 167 της 22.06.2001).

2.4 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συντομευτεί η περίοδος ανάμεσα στην κατάθεση και τη διάθεση των έργων στο κοινό και να προβλεφθούν μηχανισμοί για την ενθάρρυνση της κατάθεσης κινηματογραφικών και οπτικοακουστικών έργων τα οποία ήταν μέρος της εθνικής οπτικοακουστικής κληρονομιάς πριν από την επιβολή της υποχρέωσης κατάθεσης σύμφωνα με την εν λόγω σύσταση.

2.5 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι τα κινηματογραφικά και οπτικοακουστικά έργα αποτελούν βιομηχανικό και συγχρόνως πολιτιστικό προϊόν, το οποίο πρέπει να προστατεύεται ως κοινή ευρωπαϊκή κληρονομιά, να προωθείται ως παράγοντας πλουραλισμού και να αξιοποιείται σε οικονομικό επίπεδο. Υπό τη λογική αυτή, είναι σκόπιμο να υπόκεινται σε υποχρεωτική και όχι εθελοντική κατάθεση ορισμένα είδη τηλεοπτικών προγραμμάτων που παράγονται από εθνικούς σταθμούς, ως έκφραση μιας πολιτιστικής πραγματικότητας σε δυναμική ανάπτυξη η οποία συνδέεται πολύ περισσότερο με την κοινωνικοπολιτιστική επικαιρότητα από ό,τι ένα κινηματογραφικό έργο. Αν και έχει επίγνωση ότι οι σταθμοί δεν εκφράστηκαν υπέρ αυτής της υποχρεωτικής κατάθεσης, η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να εμβαθύνει στην πτυχή αυτή με τομεακές μελέτες προκειμένου να αξιολογήσει κατά πόσο τα σημαντικότερα από κοινωνικοπολιτιστική άποψη τουλάχιστον τηλεοπτικά προγράμματα πρέπει να υπόκεινται στην υποχρεωτική κατάθεση ως οπτικοακουστική πολιτιστική κληρονομιά.

2.6 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με τη θέση ότι η κινηματογραφική βιομηχανία έχει μεγάλο δυναμικό δημιουργίας θέσεων απασχόλησης, ακόμη και στον τομέα της προστασίας της κινηματογραφικής κληρονομιάς. Αυτό ισχύει ακόμη περισσότερο για τον ευρύτερο οπτικοακουστικό τομέα, λαμβανομένης υπόψη της πολλαπλότητας των μέσων και των μέσων εκπομπής καθώς και των δυνατοτήτων που προσφέρει η ψηφιακή τεχνολογία. Συνεπώς, η ΕΟΚΕ ελπίζει ότι κάθε μορφή στήριξης θα επεκταθεί στο σύνολο των οπτικοακουστικών έργων και θα στοχοθετηθεί σε μεγαλύτερο βαθμό στην ανταγωνιστικότητα του τομέα στις διάφορες διαρθρώσεις του και ότι οι προοπτικές κατάρτισης δεν θα περιοριστούν ούτε θα εστιαστούν κατά κύριο λόγο στον κινηματογραφικό τομέα αλλά θα αφορούν τον οπτικοακουστικό τομέα με την ευρύτερη έννοιά του.

2.7 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ως προς την ανάγκη ενός συστήματος εθελοντικής κατάθεσης για το βοηθητικό και το διαφημιστικό υλικό, το υλικό κινούμενης εικόνας και τα προγενέστερα κινηματογραφικά έργα, δεδομένου ότι αποτελούν σημαντική συνιστώσα της ευρωπαϊκής οπτικοακουστικής κληρονομιάς. Τονίζει την ανάγκη καθορισμού κατάλληλων κινήτρων για τη συλλογή τέτοιου υλικού και παροχής επαρκών πόρων στους αρμόδιους φορείς ώστε να μπορέσουν να συγκεντρώσουν, σε ευλόγως σύντομο διάστημα, συστηματικό δείγμα του πλούτου των ευρωπαϊκών πολιτιστικών ταυτοτήτων και της πολυμορφίας των ευρωπαϊκών λαών.

3. Συμπεράσματα

3.1 Για την επίτευξη των καθορισμένων βασικών στόχων, η ΕΟΚΕ θεωρεί θεμελιώδες να διαδραματίσει ήδη από τώρα η Επιτροπή προορατικό ρόλο σύμφωνο με τις προθέσεις που εκφράζονται στο υπό εξέταση έγγραφο, και συγκεκριμένα:

— να καθορίσει διαδικασίες κατάθεσης που θα επιτρέψουν τη διασύνδεση και τη διαλειτουργικότητα των εθνικών συστημάτων, προωθώντας ευρωπαϊκά πρότυπα καταλογογράφησης·

— να θέσει τις τεχνικές και νομικές προϋποθέσεις προκειμένου να καταστεί δυνατή η επίτευξη καταθέσεων on line επαρκώς προστατευόμενων και ενημερωνόμενων σε πραγματικό χρόνο, οι οποίες θα μπορέσουν στο μέλλον να οδηγήσουν σε μια «ευρωπαϊκή» τράπεζα δεδομένων·

— να προτείνει ένα μοντέλο σύμβασης σε ευρωπαϊκό επίπεδο μεταξύ αρμόδιων φορέων, καταθετών και ενδεχομένως κατόχων των δικαιωμάτων, σύμφωνα με την οδηγία 2001/29/ΕΚ, που να διευκολύνει την αποκατάσταση των έργων και τη διαδοχική διάθεσή τους για ερευνητικούς και εκπαιδευτικούς σκοπούς·

— να καθορίσει, σε συνεργασία με τους ενδιαφερόμενους φορείς, τα κριτήρια προκειμένου να καταστούν προσβάσιμα στο κοινό τα κατατιθέμενα έργα·

— να υποστηρίξει τη συνεργασία μεταξύ των εθνικών ή/και των περιφερειακών φορέων, ακόμη και μέσω ειδικών διαρθρώσεων και χρηματοδότησης, εάν κριθεί αναγκαίο·

— να υποστηρίξει τη συγκριτική αξιολόγηση (benchmarking) των βέλτιστων πρακτικών και να παρακολουθεί την επιτευχθείσα πρόοδο μέσω των προβλεπόμενων περιοδικών εκθέσεων.

3.2 Η ΕΟΚΕ εκτιμά επίσης ότι η Επιτροπή, τηρώντας πάντα την αρχή της επικουρικότητας, πρέπει να διαδραματίσει ενεργό ρόλο στη στήριξη του τομέα, με επαρκείς χρηματοδοτικούς και ανθρώπινους πόρους, προκειμένου να επιτευχθούν οι ακόλουθοι στόχοι:

— σύνταξη ευρωπαϊκής οπτικοακουστικής φιλομορφίας και από κοινού εκπόνηση ερευνητικών και εκπαιδευτικών σχεδίων, δεδομένου ότι η εθελοντική συνεργασία δύσκολα μπορεί να οδηγήσει σε ικανοποιητικά αποτελέσματα, λαμβανομένων υπόψη των διαφορετικών πόρων και πολιτιστικών παραδόσεων των 25 κρατών μελών·

— κατάθεση των προγενέστερων έργων των νέων κρατών μελών, τα οποία έχουν σημαντική κινηματογραφική παραγωγή που πιστοποιεί την ιστορία, τον πολιτισμό, τους τρόπους ζωής, τα ήθη και έθιμά τους τα οποία θα μπορούσαν να χαθούν, αλλά περιορισμένες οικονομικές δυνατότητες για τον σκοπό αυτόν·

- δημιουργία κατάλληλης διάρθρωσης για την αξιοποίηση των αποθεμάτων των εθνικών ή/και των περιφερειακών οργανισμών, ενθαρρύνοντας τη διάδοσή τους σε ευρωπαϊκό και σε διεθνές επίπεδο, μέσω των πλέον εκσυγχρονισμένων ειδών πολυμέσων (για παράδειγμα DVD που χρησιμοποιούν αρχαιακό υλικό με υπότιτλους στο μεγαλύτερο δυνατό αριθμό ευρωπαϊκών γλωσσών, προσφέροντας τη δυνατότητα οικονομικής απόδοσης ακόμη και για προγενέστερα έργα), ιδίως για έργα που αφορούν κοινοτικές θεματικές και πολιτικές (για παράδειγμα, την προστασία των ανηλικών ή την αξιοπρέπεια της γυναίκας) ή για συγκεκριμένες παραδόσεις (για παράδειγμα, κινούμενα σχέδια, παιδικές ταινίες, ντοκιμαντέρ).
- αξιοποίηση των έργων που προβάλλονται στα διάφορα θεματικά φεστιβάλ σε περιφερειακό ή τοπικό επίπεδο, για την ενθάρρυνση των ανεξάρτητων παραγωγών ή των παραγωγών μη εμπορικών σκηνοθετών, ακόμη και μέσω της υποχρεωτικής κατάθεσης εάν κριθεί σκόπιμο.

- επαγγελματική κατάρτιση σε θέματα διατήρησης και αποκατάστασης, που απαιτούν υψηλό επίπεδο επαγγελματισμού και νέες τεχνικές, και στήριξη αυτής της κατάρτισης με επαρκείς κοινοτικούς πόρους, κατά προτίμηση στο πλαίσιο του υπό ανανέωση προγράμματος MEDIA-Κατάρτιση.

3.3 Η ΕΟΚΕ ελπίζει επίσης ότι στη συζήτηση που έχει ήδη ξεκινήσει για το νέο πρόγραμμα MEDIA-Κατάρτιση θα ληφθούν περισσότερο υπόψη οι εκπαιδευτικές διαδικασίες που συνδέονται με τις νέες τεχνολογίες και τις νέες ανάγκες στους τομείς της συλλογής, της καταλογογράφησης, της διατήρησης και της αποκατάστασης κινηματογραφικών και τηλεοπτικών έργων και εν γένει υλικού κινούμενης εικόνας. Θα ήταν ιδίως σκόπιμο να διευρυνθεί η κατάρτιση για τη χρήση και τη γνώση των νέων τεχνικών και μεθόδων αρχειοθέτησης, καθώς και για τη διαχείριση βάσεων δεδομένων και μεθόδων αποθήκευσης των έργων σε ψηφιακό μορφότυπο υψηλής ποιότητας, με διαδικασίες επιμόρφωσης των φορέων ώστε από τις εργασίες που πραγματοποιούνται να μπορεί να επωφελείται ευρύτερο κοινό, και ιδίως οι ερευνητές και οι εκπαιδευτικοί.

Βρυξέλλες, 15 Σεπτεμβρίου 2004

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου σχετικά με το κοινό σύστημα φόρου προστεθήμενης αξίας (αναδιατύπωση)»

COM(2004) 246 τελ. — 2004/0079 (CNS)

(2005/C 74/05)

Στις 30 Απριλίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το Συμβούλιο της Ευρωπαϊκής Ένωσης αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ επεξεργάστηκε τη γνωμοδότησή του στις 13 Ιουλίου 2004, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. BURANI.

Κατά την 411η σύνοδο ολομελείας της, της 15ης Σεπτεμβρίου 2004, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 147 ψήφους υπέρ, 6 κατά και 10 αποχές.

1. Εισαγωγή

1.1. Η υπο εξέταση πρόταση οδηγίας⁽¹⁾ διαφοροποιείται από την συνηθή εργασία κωδικοποίησης της κοινοτικής νομοθεσίας. Η Επιτροπή επεσήμανε ότι **οι διατάξεις σχετικά με τον ΦΠΑ** - που περιέχονταν αρχικά στην έκτη οδηγία 77/388/ΕΟΚ του Συμβουλίου και τροποποιήθηκαν επανειλημμένα σε διαδοχικές περιόδους είχαν ανάγκη ριζικής αναδιάρθρωσης. Πράγματι, στη διάρκεια των τελευταίων ετών το θέμα αυτό είχε επανειλημμένα επανεξεταστεί, διορθωθεί και διευρυνθεί με το αναπόφευκτο αποτέλεσμα ότι έχει συμπεριλάβει επαναλήψεις, ασαφείς διατάξεις και επικαλύψεις. Ήταν συνεπώς απαραίτητο να πραγματοποιηθούν τροποποιήσεις που θα καταστήσουν το κείμενο πιο σαφές και κατανοητό, χωρίς ωστόσο να αλλοιώσουν τη σημασία και την εμβέλεια των διατάξεων: εργασία δηλαδή που προχωρεί **πέρα από μια απλή κωδικοποίηση**.

1.2 Επιπλέον, στην ίδια πάντα οπτική, εισήχθησαν άλλες τροποποιήσεις προκειμένου να γίνουν σεβαστές οι αρχές της **υψηλής ποιότητας της νομοθεσίας** που έχουν συμφωνηθεί μεταξύ του Συμβουλίου, του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και της Επιτροπής. Το νέο κείμενο υποβάλλεται προς έγκριση στο Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο: στο βαθμό που οι τροποποιήσεις είναι κυρίως τυπικές, δεν πρόκειται για κωδικοποίηση αλλά για **«αναδιατύπωση»**, μία τεχνική που επιτρέπει την τροποποίηση και την κωδικοποίηση των πράξεων σε ενιαίο νομοθετικό κείμενο, σύμφωνα με την διοργανική συμφωνία του 2001⁽²⁾.

1.3 Το κείμενο της πρότασης οδηγίας που έχει προκύψει από την εντυπωσιακή εργασία που πραγματοποιήθηκε από την Επιτροπή⁽³⁾ αντικαθιστά, καταργώντας, την **έκτη οδηγία ΦΠΑ**: κάθε επιμέρους άρθρο έχει επανεξεταστεί προκειμένου να καταστεί πιο σύντομο και απλούστερο, με αποτέλεσμα τα άρθρα από 402 να είναι μόνο 53· το κείμενο επιπλέον συνοδεύεται από **λεπτομερειακό πίνακα αντιστοίχισης** που καθιστά την διαβούλευση πιο γρήγορη και εύκολη: πολύ ευχάριστη καινοτομία.

2. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ

2.1 Δεδομένου ότι τελικώς πρόκειται για αναδιατύπωση και όχι για νέα οδηγία, οι παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ μπορούν να περιοριστούν στο να λάβουν απλώς υπόψη την ορθή εργασία που πραγμα-

τοποιήθηκε από την Επιτροπή και να εκφραστεί η ικανοποίηση για το αποτέλεσμα: οι ενδιαφερόμενοι παράγοντες και οι Διοικήσεις σίγουρα επωφελούνται από την σκοπιά της μεγαλύτερης ταχύτητας στην ανάγνωσή του και της μικρότερης ερμηνευτικής ασάφειας. Ο εισηγητής από την άλλη πλευρά είναι υποχρεωμένος να δεχτεί τη δήλωση της Επιτροπής σύμφωνα με την οποία **το νέο κείμενο συμφωνεί στο περιεχόμενο με τα ισχύοντα σήμερα κείμενα**: ο λεπτομερής έλεγχος είναι αδύνατος και από την άλλη πλευρά έχει ήδη πραγματοποιηθεί από τους εθνικούς εμπειρογνώμονες και τους ενδιαφερόμενους παράγοντες, που είχαν την δυνατότητα να εκφράσουν καταλλήλως τις απόψεις τους.

2.2. Ωστόσο μία λιγότερο επιφανειακή εξέταση επιτρέπει να γίνουν **ορισμένες ουσιαστικές παρατηρήσεις στο θέμα της πολιτικής ΦΠΑ**, και γενικότερα στην φορολογική πολιτική που έχει ως δεδηλωμένο στόχο **την εναρμόνιση των συνθηκών λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς**. Σχετικά η πρόταση οδηγίας αναφέρει (5η αιτιολογική σκέψη): ότι «ένα σύστημα ΦΠΑ επιτυγχάνει τον πιο υψηλό βαθμό απλούστευσης και την μεγαλύτερη ουδετερότητα όταν ο φόρος επιβάλλεται **όσο γίνεται πιο γενικά** ... συνεπώς, η υιοθέτηση ενός κοινού συστήματος είναι προς το συμφέρον της κοινής αγοράς και των κρατών μελών».

2.3 Στις δύο επόμενες αιτιολογικές σκέψεις ωστόσο η Επιτροπή εισάγει κατ' αρχήν ένα στοιχείο επιφυλακτικότητας: χρειάζεται «να υπάρξουν διαδοχικά στάδια δεδομένου ότι η **εναρμόνιση των φορολογικών συντελεστών επι του κύκλου εργασιών επιφέρει ουσιαστικές τροποποιήσεις στην φορολογική διάρθρωση**· δηλώνει συνεπώς ότι, έστω και αν οι φορολογικοί συντελεστές και οι εξαιρέσεις δεν έχουν «πλήρως» εναρμονιστεί, ο τελικός στόχος του εναρμονισμένου ΦΠΑ είναι να επιτραπεί η **ανταγωνιστική ουδετερότητα** στο εσωτερικό κάθε χώρας».

2.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι αυτές οι αιτιολογικές σκέψεις **προέρχονται από το αρχικό κείμενο** της έκτης οδηγίας: αν λοιπόν ύστερα από σαράντα χρόνια υπάρχει ανάγκη να επαναληφθούν πρέπει να αναγνωριστεί τότε ότι βρισκόμαστε ακόμη στην αφετηρία ή σχεδόν εκεί. **Η εναρμόνιση φαίνεται να καθυστερεί** και οι άλλες ενδείξεις, για τις οποίες γίνεται λόγος στις επόμενες παραγράφους, δεν ενθαρρύνουν την οποιαδήποτε αισιοδοξία.

⁽¹⁾ COM(2004) 246 τελ. — 2004/0079 (CNS).

⁽²⁾ E.E. C 77 της 28.03.2002.

⁽³⁾ ΕΕ αριθ. C 117 της 30ης Απριλίου 2004.

2.5 Πρέπει επίσης να υπενθυμίσουμε ακόμη μια φορά ότι το καθεστώς του ΦΠΑ που έχει καθιερωθεί με την έκτη οδηγία, και το οποίο συνεχίζει να ισχύει, είναι «**μεταβατικό**» και δεν υπάρχουν ενδείξεις που αποδεικνύουν θέληση αποφασιστικής αλλαγής προς ένα «οριστικό» καθεστώς. Αυτό φαίνεται να αποτελεί σαφή ένδειξη αβεβαιότητας ως προς την ορθότητα του συστήματος, για το οποίο η ΕΟΚΕ υπέβαλε συγκεκριμένες παρατηρήσεις στη γνωμοδότησή της για τον «τόπο παροχής υπηρεσιών».

2.6 Άλλες παρατηρήσεις προκαλούνται από το σύστημα των **εξαιρέσεων** οι οποίες - αν είναι πράγματι αναγκαίες - πρέπει να είναι πάντοτε **προσωρινές**, σε μια οπτική εσωτερικής αγοράς. Οι τελευταίες, από χρονική σκοπιά, είναι αυτές που έχουν επιτραπεί στα δέκα **νέα κράτη μέλη**, ορισμένες προσωρινά, χωρίς ωστόσο να αναφέρεται προθεσμία. Οι **άλλες εξαιρέσεις**, οι οποίες είχαν επιτραπεί στα κράτη του «**δευτέρου κύματος**» (Αυστρία, Ελλάδα, Φινλανδία, Πορτογαλία, Ισπανία και Σουηδία) εξακολουθούν να ισχύουν. Πρέπει επίσης να αναφερθεί, σχετικά με αυτό, ότι ορισμένες μόνο από αυτές τις εξαιρέσεις εμφανίζονται στις οδηγίες τροποποίησης της έκτης οδηγίας· το μεγαλύτερο μέρος τους παραμένει «κρυφό» στις Πράξεις προσχώρησης. Ένα θετικό στοιχείο της νέας πρότασης οδηγίας είναι ότι παρουσιάζει **όλες τις εξαιρέσεις**, ανεξάρτητα από τον λόγο για τον οποίον παραχωρήθηκαν.

2.7 Δεν φαίνεται να υπάρχει βούληση να εξεταστούν οι εξαιρέσεις - έστω και αυτές που δόθηκαν πριν πολύ καιρό - προκειμένου να εξαλειφθούν. Από την άλλη πλευρά ακόμη και τα «**ιδρυτικά κράτη**» δεν φαίνεται να ενδιαφέρονται να θέσουν το ζήτημα αυτό: στον καιρό τους και τα κράτη αυτά είχαν επωφεληθεί από **εξαιρέσεις** και δεν έχουν καθόλου την διάθεση να δημιουργήσουν ζήτημα (τουλάχιστον έως ότου θα παραμείνει το «μεταβατικό καθεστώς») μεταξύ των άλλων ο περίφημος «**μηδενικός συντελεστής**» που χορηγήθηκε αρχικά σε δύο χώρες. Ο «μηδενικός συντελεστής» όχι μόνο δεν εξαλειφθηκε αλλά **επεκτάθηκε και σε διάφορα νέα κράτη**.

2.8 Στην πραγματικότητα δεν είναι όλες οι **εξαιρέσεις** αδικαιολόγητες ορισμένες **μόνιμου χαρακτήρα** αφορούν τις υπερπόντιες περιοχές, τις νησιωτικές και απομακρυσμένες περιοχές, που την εποχή λήψεως των αποφάσεων παρουσίαζαν προβλήματα υποανάπτυξης. Ωστόσο λόγω του χρόνου που έχει περάσει θα πρέπει να **επανεξεταστεί ο κατάλογος των βασικών εξαιρέσεων**, προκειμένου να επιβεβαιωθεί εάν ισχύουν ή όχι οι προϋποθέσεις που τις είχαν αρχικά δικαιολογήσει.

2.9 Άλλες εξαιρέσεις μιας ορισμένης σημασίας αφορούν **τις μικρές επιχειρήσεις**: σε δεκαέξι κράτη μέλη (στα νέα κράτη αλλά

και σε ορισμένα του 'δευτέρου κύματος) έχει επιτραπεί η **απαλλαγή από τον ΦΠΑ**, έστω και εάν ο κύκλος εργασιών τους ξεπερνά τα όρια που προβλέπει η έκτη οδηγία. Η ΕΟΚΕ εκφράζει την αμηχανία της: αν για τα δέκα νέα κράτη μέλη η εξαίρεση μπορεί να δικαιολογηθεί κάπως, **δεν κατανοεί για ποιο λόγο πρέπει να συνεχίσει να ισχύει** για τα άλλα, δώδεκα χρόνια μετά την προσχώρησή τους.

2.10 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί ότι η απαλλαγή από τον ΦΠΑ των επιχειρήσεων που αναφέρθηκαν προηγούμενα αποτελεί περίπτωση **στρέβλωσης του ανταγωνισμού**, έστω κι αν πιθανότατα είναι περιορισμένη συνολικά. Τα κράτη μέλη και η Επιτροπή πρέπει να εξετάσουν περισσότερο το ζήτημα αυτό.

3. Συμπεράσματα

3.1 Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να συγχαρεί την Επιτροπή για την μνημειώδη εργασία που πραγματοποίησε, με ευφύια, ακρίβεια και κυρίως με **διαφάνεια**: χωρίς αυτό το τελευταίο στοιχείο θα ήταν δύσκολο να κατανοήσει κανείς πόσο οι κανόνες - που σε γενικές γραμμές ισχύουν για όλους - πλήττονται από **εξαιρέσεις, απαλλαγές** και «**διακρίσεις**». Είναι προφανές ότι δεν είναι κατ' αρχήν αδικαιολόγητες όλες οι αποκλίσεις ωστόσο είναι ανάγκη τα κράτη μέλη να θέσουν σε διαδικασία κύκλο **επανεξιπραγματεύσεων** και εάν δυνατό να εξαλείψουν όσες δεν έχουν πλέον λόγο να ισχύουν.

3.2 Ωστόσο η ΕΟΚΕ δεν θεωρεί ότι υπάρχει τέτοια βούληση αντιθέτως ήδη ένα κράτος μέλος μεταξύ των σημαντικότερων έχει εκδηλώσει **γενική επιφύλαξη** που μπορεί να θέσει σε αμφιβολία και την ίδια την έγκριση της πρότασης οδηγίας της Επιτροπής. Εάν ληφθεί υπόψη το παρελθόν, οι προοπτικές δεν είναι καθόλου ρόδινες: μια **ανακοίνωση της Επιτροπής** που περιείχε πρόγραμμα εργασίας και πρόταση εναρμόνισης συντελεστών εκκρεμεί από χρόνια στο Συμβούλιο και δεν συζητήθηκε ποτέ· η **ανακοίνωση του 2000** για μια νέα στρατηγική ΦΠΑ δεν φαίνεται να είχε μεγάλη επιτυχία αν κρίνουμε από τα γεγονότα.

3.3. Η ΕΟΚΕ δεν προτιμάει με το παρόν έγγραφο να εκφράσει αρνητική κρίση για την πολιτική των κρατών στα θέματα του ΦΠΑ· έχει πλήρη επίγνωση του γεγονότος ότι πολλοί εσωτερικοί παράγοντες, οικονομικοί και πολιτικοί, επηρεάζουν ακόμη τις αποφάσεις τους. Εκφράζει ωστόσο την ευχή σε σχετικά σύντομη περίοδο να επανεξεταστεί το ζήτημα συνολικά προκειμένου να θεσπιστεί ένα **οριστικό καθεστώς** και να μετριάσει, αν όχι να εξαλειφθεί, ένα από τα πιο σημαντικά εμπόδια που πλήττουν την επίτευξη της εσωτερικής αγοράς, που διέπεται από κοινούς κανόνες.

Βρυξέλλες, 15 Σεπτεμβρίου 2004.

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης στην ΕΕ»

(2005/C 74/06)

Στις 29 Ιανουαρίου 2004 και σύμφωνα με το άρθρο 29, παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα «Βελτίωση της οικονομικής διακυβέρνησης στην ΕΕ».

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και Νομισματική Ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκαν οι σχετικές εργασίες της ΕΟΚΕ, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 13 Ιουλίου 2004 με βάση εισηγητική έκθεση του κ. van IERSEL.

Κατά την 411η σύνοδο ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Σεπτεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 130 ψήφους υπέρ, 3 ψήφους κατά και 7 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

ΠΕΡΙΛΗΨΗ

Η Ευρωπαϊκή Ένωση εισέρχεται σήμερα σε μια νέα φάση. Το 2004 είναι το έτος της προσχώρησης δέκα νέων κρατών μελών, της ανανέωσης της Επιτροπής και του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και, όπως ελπίζουμε, της Συνταγματικής Συνθήκης. Εφέτος προετοιμάζεται επίσης η ενδιάμεση αξιολόγηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας για το 2005. Οι αναλύσεις της Επιτροπής, που περιέχονται μεταξύ άλλων και στους Γενικούς Προσανατολισμούς των Οικονομικών Πολιτικών, αποκαλύπτουν έλλειμμα στην πρόοδο της ολοκλήρωσης. Το έλλειμμα αυτό οφείλεται εν μέρει στη δυσμενή οικονομική συγκυρία, εν μέρει όμως και στην απροθυμία των κρατών μελών να τηρήσουν τους στόχους και τις συμφωνίες που τα ίδια έχουν δεσμευτεί να εφαρμόσουν. Η ενίσχυση της οικονομικής ανάπτυξης και η αναζωογόνηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας έχουν, ωστόσο, καθοριστική σημασία. Η παρούσα γνωμοδότηση επικεντρώνεται κυρίως στη διακυβέρνηση αυτού του στρατηγικού σχεδίου, που είναι απολύτως αναγκαίο για την αξιοπιστία και την αποτελεσματικότητα της Ένωσης. Είναι επιτακτική ανάγκη να δημιουργηθεί ένα θεσμικό πλαίσιο εμπιστοσύνης στην ορθή κατανομή των καθηκόντων εντός της Ένωσης – ποιος είναι υπεύθυνος για τι και πότε; – και στην εφαρμογή στα κράτη μέλη των στόχων και των οδηγιών που υιοθετούν το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και οι διάφοροι σχηματισμοί του. Υπάρχουν αρκετά θετικά παραδείγματα για μια «νέου τύπου» στρατηγική της Λισσαβώνας, όπως η «Ευρώπη '92» ή η Οικονομική και Νομισματική Ένωση. Η κοινοτική μέθοδος υποστηρίζεται ένθερμα στη γνωμοδότηση. Χρειάζεται, όμως, μια ολοκληρωμένη προσέγγιση με βάση ένα προσυμφωνημένο σχέδιο με συγκεκριμένα στάδια.

1. Εισαγωγή

1.1 Η Ευρωπαϊκή Ένωση βρίσκεται σήμερα σε κρίσιμη φάση. Αντιμετωπίζει σημαντικές προκλήσεις: τη διεύρυνση, την ανάγκη να δοθούν θετικά κίνητρα στην οικονομική ανάπτυξη και την ανταγωνιστικότητα, το σχέδιο Συντάγματος και την ικανοποιητική αντιμετώπιση της αυξανόμενης δυσπιστίας των πολιτών έναντι της Ένωσης. Οι δύσκολες αυτές προκλήσεις απαιτούν τη χάραξη εύστοχης και συνεκτικής πολιτικής, αλλά και τη συνεπή εφαρμογή της. Η ΕΟΚΕ εξέδωσε πέρυσι δύο γνωμοδοτήσεις για αυτό το θέμα, με βάση τους Γενικούς Προσανατολισμούς των Οικονομικών Πολιτικών για την περίοδο 2003-2005⁽¹⁾.

⁽¹⁾ ΕΕ C 133 της 6.6.2003 και ΕΕ C 80 της 30.3.2004.

1.2 Ωστόσο, η φύση των αντιμετωπιζόμενων προβλημάτων απαιτεί περαιτέρω προβληματισμό. Η αποτελεσματική πολιτική και η ολοκλήρωση είναι αδιανόητες χωρίς ένα σαφές και αξιόπιστο θεσμικό πλαίσιο, το οποίο να διασφαλίζει τη συνέχεια που δίδεται στις αποφάσεις της ΕΕ.

1.3 Οι αναλύσεις της Επιτροπής, όπως παρουσιάζονται στην ανακοίνωσή της της 21ης Ιανουαρίου 2004⁽²⁾ και στην επικαιροποίηση του 2004 της 7ης Απριλίου 2004⁽³⁾, επιβεβαιώνουν τις τάσεις που σημειώθηκαν το 2003. Επιβεβαιώνουν επίσης τον επείγοντα χαρακτήρα των συστάσεων που διατυπώνει. Γι' αυτό, η ΕΟΚΕ εξετάζει ιδιαίτερος στην παρούσα γνωμοδότηση τις θεσμικές και τις διοικητικές προϋποθέσεις, δηλαδή τη *χρηστή διακυβέρνηση*. Η διακυβέρνηση αποτελεί το κεντρικό θέμα για την ΕΕ των 25⁽⁴⁾.

1.4 Πολλοί συμμερίζονται τις ανησυχίες της ΕΟΚΕ. Εκτός από την Επιτροπή, τον επιχειρηματικό κόσμο και τις κοινωνικές οργανώσεις, δύο διαδοχικές Προεδρίες, η ιρλανδική και η ολλανδική, έδωσαν επίσης μεγάλη έμφαση στην ανάγκη για έμπρακτη δράση και ολοκλήρωση. Οι επίσημες δηλώσεις που δεν έχουν συνέχεια είναι αντιπαραγωγικές. Η ολοκλήρωση αποτελεί ζωτικό στόχο⁽⁵⁾.

1.5 Οι Γενικοί Προσανατολισμοί των Οικονομικών Πολιτικών εξετάζουν τις μακροοικονομικές και τις δημοσιονομικές πολιτικές των κρατών μελών, την πολιτική για την απασχόληση και την πρόοδο της εσωτερικής αγοράς. Παρέχουν έτσι συγκεκριμένη εικόνα των διαφόρων αρμοδιοτήτων της ΕΕ και των εθνικών αρχών, καθώς και των διαφορετικών καταστάσεων που υπάρχουν στα κράτη μέλη.

1.6 Η περιορισμένη οικονομική μεγέθυνση και η μη τήρηση από τα κράτη μέλη των συμφωνιών στις οποίες έχει καταλήξει το ίδιο το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δίνουν την ακόλουθη γενική εικόνα:

— όσον αφορά τη δημοσιονομική πολιτική: περαιτέρω σταδιακή ελάττωση της δημοσιονομικής πειθαρχίας,

⁽²⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την εφαρμογή των γενικών προσανατολισμών των οικονομικών πολιτικών για την περίοδο 2003-05, COM(2004) 20 τελικό.

⁽³⁾ Επικαιροποίηση του 2004 των γενικών προσανατολισμών των οικονομικών πολιτικών των κρατών μελών και της Κοινότητας (περίοδος 2003-2005), COM(2004) 238.

⁽⁴⁾ Η ΕΟΚΕ εξέδωσε μια πρώτη γνωμοδότηση σχετικά με αυτό το θέμα το 2002 – βλ. ΕΕ C 221 της 17.9.2002.

⁽⁵⁾ Παράλληλα, δίδεται επίσης όλο και περισσότερη έμφαση στη βελτίωση της νομοθεσίας της ΕΕ. Βλ. σχετικά το Πρόγραμμα δράσης 2003 για τη βελτίωση της νομοθεσίας και τα συμπεράσματα του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας της 17ης και 18ης Μαΐου 2004.

- καθυστέρηση στην ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας μέσω της οικονομίας της γνώσης,
- ανεπαρκείς επενδύσεις με στόχο την ανάπτυξη της παραγωγικότητας, ιδίως επενδύσεις σε ΤΠΕ και στους τομείς της γνώσης και της κατάρτισης,
- αβέβαιο επενδυτικό κλίμα,
- μετατόπιση ορισμένων επενδύσεων σε περιοχές εκτός της ΕΕ,
- πίεση επί της απασχόλησης,
- όσον αφορά την πολιτική για την αγορά εργασίας: ανεπαρκείς μεταρρυθμίσεις και προσαρμογές.

1.7 Στο μεταξύ, η οικονομική κατάσταση στην Ευρώπη βελτιώθηκε ελαφρώς, αλλά η ανάκαμψη παραμένει εύθραυστη. Οι ΗΠΑ σημείωσαν μεγαλύτερη οικονομική ανάπτυξη. Ολοένα και πιο εντυπωσιακή είναι επίσης η πορεία ιδίως της Κίνας και της Ινδίας.

1.8 Παρατηρείται μια παγκοσμιοποίηση των επενδύσεων και των χρηματοοικονομικών ροών, αλλά στο πλαίσιο της υφίστανται σημαντικές κοινωνικοοικονομικές και πολιτικές διαφορές μεταξύ των περιοχών του κόσμου. Το πλαίσιο αναφοράς της Ευρώπης είναι ολόκληρη η υφήλιος.

1.9 Εφέτος, η Επιτροπή και το Συμβούλιο πρέπει να προβληματιστούν περαιτέρω σε σχέση με την προσέγγιση και τα μέσα, δεδομένου ότι:

- η ΕΕ εισέρχεται σε μια εντελώς νέα φάση της ιστορίας της: δέκα νέα κράτη μέλη, νέο Κοινοβούλιο, νέα Επιτροπή, προοδευτική προσαρμογή της δομής της Επιτροπής στις νέες συνθήκες, και όλα αυτά χωρίς να έχει ακόμη υιοθετηθεί το Σύνταγμα,
- οι συνέπειες της διεύρυνσης θα είναι βέβαια εκτενείς από ποσοτική άποψη, αλλά η Ένωση εισέρχεται σε μια νέα φάση και από ποιοτική άποψη. Η πολυμορφία στους κόλπους της ΕΕ αυξάνεται σημαντικά,
- οι εξελίξεις στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών και η συνεχιζόμενη νευρικότητα των χρηματαγορών ωθούν όλο και περισσότερο τα κράτη μέλη προς τους ίδιους πολιτικούς στόχους και προς μια πραγματική ολοκλήρωση.

2. Η ανάλυση για το 2004

2.1 Οι Γενικοί Προσανατολισμοί των Οικονομικών Πολιτικών για την περίοδο 2003-2005 αποσκοπούν σε μian ολοκληρωμένη προσέγγιση:

- της μακροοικονομικής πολιτικής, με προσανατολισμό προς την ανάπτυξη και τη σταθερότητα,

- της ενίσχυσης του αναπτυξιακού δυναμικού στην Ευρώπη μέσω οικονομικών μεταρρυθμίσεων,
- της προαγωγής του βιώσιμου χαρακτήρα αυτής της ανάπτυξης.

2.2 Επί σειρά ετών, το Σύμφωνο Σταθερότητας και Ανάπτυξης παρείχε μια σταθερή βάση και μια σχέση εμπιστοσύνης μεταξύ των κρατών μελών. Τώρα, η δυσμενής οικονομική συγκυρία υπονομεύει τη συμφωνηθείσα πειθαρχία. Οι διαδικαστικοί κανόνες είναι αρκετά σαφείς, αλλά η έλλειψη μέσων για την επιβολή της εφαρμογής των συμφωνιών συνιστά πρόβλημα. Ωστόσο, πολλά κράτη μέλη τόσο εντός όσο και εκτός της ζώνης του ευρώ συνεχίζουν τις προσπάθειές τους για την εξασφάλιση της απαιτούμενης δημοσιονομικής πειθαρχίας. Τα σκανδιναβικά κράτη μέλη έχουν ιδιαίτερη επιτυχία σε αυτό το πεδίο.

2.3 Οι διαφορές απόψεων σχετικά με τις διαδικασίες του Συμφώνου Σταθερότητας και Ανάπτυξης οδήγησαν την Επιτροπή, τον περασμένο Νοέμβριο, σε προσφυγή στο Ευρωπαϊκό Δικαστήριο εναντίον του Συμβουλίου⁽¹⁾. Η Επιτροπή εκτιμά ότι το Συμβούλιο στη συγκεκριμένη περίπτωση δεν σεβάστηκε τις εξουσίες που έχουν εκχωρηθεί στην Επιτροπή. Μια τόσο σημαντική διαφορά απόψεων δεν ευνοεί τις διαβουλεύσεις των εταίρων στους κόλπους του Συμβουλίου Ecofin.

2.4 Η Επιτροπή παρατηρεί ότι το περιθώριο ελιγμών των κυβερνήσεων έχει περιοριστεί σημαντικά. Το 2003, μόνο πέντε κράτη μέλη κατόρθωσαν να ισοσκελίσουν τον προϋπολογισμό τους ή να έχουν πλεόνασμα, ενώ άλλα είχαν σημαντικό και αυξανόμενο έλλειμμα. Από την έκθεση της Επιτροπής της 7ης Απριλίου, δηλαδή την επικαιροποίηση του 2004, φαίνεται ότι η δημοσιονομική κατάσταση σε πολλά κράτη μέλη επιδεινώνεται με ταχύ ρυθμό, γεγονός που οδηγεί σε αύξηση του δημόσιου χρέους. Για να περιοριστεί αυτή η εξέλιξη, απαιτούνται μέτρα μείωσης του χρέους, τα οποία αποβάνουν σε βάρος των επενδύσεων για την τόνωση της οικονομικής ανάπτυξης και της απασχόλησης.

2.5 Η Επιτροπή απευθύνει ιδιαίτερες συστάσεις προς αυτά τα κράτη μέλη. Παρά το γεγονός ότι η βραχυπρόθεσμη εξέλιξη της συγκυρίας είναι όμοια για όλα, οι δημοσιονομικοί στόχοι των κρατών μελών αποκλίνουν έντονα. Αυτό οδηγεί σε ευρύ φάσμα συστάσεων.

2.6 Η Επιτροπή δεν φαίνεται να διαθέτει τα κατάλληλα μέσα για να αξιολογήσει επαρκώς την ποιότητα των δημοσίων δαπανών στα κράτη μέλη. Συνεπώς, είναι δύσκολο να τις αποτιμήσει με βάση το συμφωνηθέν δημοσιονομικό πλαίσιο.

2.7 Η ετήσια έκθεση εξετάζει τα θέματα της κοινωνικής ασφάλισης, της αγοράς εργασίας, της εσωτερικής αγοράς και της διαδικασίας της Λισαβώνας. Ορίζει μια σειρά περισσότερο ή λιγότερο σημαντικών στόχων, η υλοποίηση των οποίων εξαρτάται μόνο εν μέρει από τις κοινοτικές αποφάσεις. Πολλοί τομείς πολιτικής επαφίενται αποκλειστικά στα κράτη μέλη. Υπάρχουν, επιπλέον, θέματα στα οποία ακόμη και η κεντρική κυβέρνηση έχει περιορισμένη μόνο επιρροή, όπως είναι η εντατικοποίηση της «γνώσης».

⁽¹⁾ Βλ. απόφαση του Δικαστηρίου (ολομέλεια) της 13ης Ιουλίου 2004, υπόθεση C-27/04.

2.8 Οι κοινοτικές αρμοδιότητες επικεντρώνονται στην εσωτερική αγορά. Η αγορά εργασίας, η κοινωνική ασφάλιση, οι συντάξεις, η δημοσιονομική πολιτική, η E & A, η φορολογία και οι υποδομές ανήκουν κυρίως στην αρμοδιότητα των κρατών μελών, αν και σε ορισμένες περιπτώσεις οι Βρυξέλλες περιορίζουν την ελευθερία δράσης τους. Ακόμη και σε αυτές τις περιπτώσεις, η Επιτροπή εκδίδει συχνά γενικές συστάσεις, αλλά ο βαθμός εφαρμογής τους διαφέρει από χώρα σε χώρα.

2.9 Οι αγορές εργασίας αποτελούνται από διαφορετικά τμήματα, μεταξύ των οποίων υπάρχει περιορισμένη μετακίνηση εργαζομένων. Αυτό οδηγεί την Επιτροπή στη διαπίστωση ότι, πέραν της δημιουργίας εκατομμυρίων νέων θέσεων εργασίας κατά τα τελευταία έτη, και η ανεργία παρουσίασε σημαντική αύξηση. Το ποσοστό των ηλικιωμένων εργαζομένων εξακολουθεί να είναι χαμηλό, ενώ οι γυναίκες συνεχίζουν να αντιμετωπίζουν εμπόδια στην αγορά εργασίας. Επίσης, η έλλειψη δραστηριότητας έχει προφανώς αρνητικές συνέπειες επί των εθνικών προϋπολογισμών.

2.10 Το 2005, το ποσοστό απασχόλησης στο σύνολο της ΕΕ θα ανέρχεται σε 64,5 %, αλλά στο μεταξύ υπάρχουν σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Η απασχόληση εξελίσσεται θετικότερα στις χώρες στις οποίες οι κοινωνικοί εταίροι συμφωνούν όσον αφορά τις μεθόδους για την πιο ευέλικτη οργάνωση της αγοράς και του χρόνου εργασίας. Η Επιτροπή υποστηρίζει ότι η επίτευξη του ποσοστού-στόχου του 70 % όσον αφορά την απασχόληση μέχρι το 2010 θα εξαρτηθεί σε αποφασιστικό βαθμό από την εισαγωγή περαιτέρω μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας⁽¹⁾. Εξ αυτού προέρχεται η έντονη επιχειρηματολογία της για την εφαρμογή των συστάσεων της Task Force Απασχόληση⁽²⁾.

2.11 Πέραν της μεταρρύθμισης της κοινωνικής ασφάλισης, η Επιτροπή τάσσεται υπέρ της μεγαλύτερης διαφοροποίησης στη μισθολογική πολιτική, της μεγαλύτερης ευελιξίας της αγοράς εργασίας με ταυτόχρονη διασφάλιση της προστασίας της απασχόλησης και της αύξησης της κινητικότητας. Αποτέλεσμα των διαφορετικών νομοθετικών τάσεων και των αποτελεσμάτων των κοινωνικοοικονομικών διαβουλεύσεων είναι η ύπαρξη σημαντικών διαφορών μεταξύ των κρατών μελών. Αυτό, μεταξύ άλλων, αντικατοπτρίζεται στον συνολικό αριθμό των πραγματικά δεδουλευμένων ωρών εργασίας, καθώς και στην παραγωγικότητα της εργασίας. Έτσι εξηγείται εν μέρει η διαφορά του ρυθμού ανάπτυξης μεταξύ ΕΕ και ΗΠΑ.

2.12 Η Επιτροπή διαπιστώνει ότι η τάση περιορισμένης αύξησης της παραγωγικότητας στην Ευρώπη επιμένει από το 1995. Και σε αυτόν τον τομέα παρατηρούνται σημαντικές διαφορές μεταξύ των κρατών μελών. Στο εσωτερικό της Ευρώπης, η Φινλανδία, η Σουηδία και η Ιρλανδία σημειώνουν παρόμοιο ρυθμό με εκείνον των ΗΠΑ. Η καθυστέρηση στην αύξηση της παραγωγικότητας οφείλεται, μεταξύ άλλων, στις διαφορές που παρατηρούνται όσον αφορά την εισαγωγή ΤΠΕ και καινοτομιών στις επιχειρήσεις γενικώς. Στην Ευρώπη, καθυστέρηση παρουσιάζουν και οι νέες επενδύσεις για την αύξηση της παραγωγικότητας. Αυτό έχει ως συνέπεια την καθυστέρηση των επενδύσεων στους αποκαλούμενους «νέους τομείς υψηλής τεχνολογίας».

(1) Economic Forecasts, Άνοιξη 2004, σελ. 31.

(2) «Jobs, Jobs, Jobs - Creating more employment in Europe», Έκθεση της Taskforce Απασχόληση υπό την προεδρία του Wim Kok, 26 Νοεμβρίου 2003.

2.13 Οι δημογραφικές εξελίξεις και η γήρανση του πληθυσμού προκαλούν ολοένα και περισσότερες ανησυχίες, εξαιτίας τόσο της πίεσης επί των προϋπολογισμών όσο και των (αφόρητων) συνεπειών επί της ανάπτυξης. Ορισμένες χώρες εισήγαγαν πολλά υποσχόμενα σχέδια για τη μεταρρύθμιση του συνταξιοδοτικού συστήματος, τα οποία οδηγούν στην ουσιαστική αύξηση του ορίου της ηλικίας συνταξιοδότησης.

2.14 Ο ανταγωνισμός στις αγορές προϊόντων και υπηρεσιών είναι ανεπαρκής. Εξακολουθούν να εφαρμόζονται μέτρα εθνικής προστασίας. Η εσωτερική αγορά δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί. Έχουν υποβληθεί νέες προτάσεις σχετικά με την πολιτική του ανταγωνισμού. Οι νομοθετικές εργασίες στον τομέα των χρηματοοικονομικών υπηρεσιών παρουσιάζουν πρόοδο: 36 από τα 42 προβλεπόμενα μέτρα υιοθετήθηκαν οριστικά. Έχουν βελτιωθεί, ακόμη, οι φορολογικές διατάξεις που αφορούν τις ιδιωτικές επενδύσεις.

2.15 Η μεταφορά των κοινοτικών οδηγιών στις εθνικές νομοθεσίες γίνεται με όλο και πιο πρόχειρο τρόπο. Οι προθεσμίες δεν λαμβάνονται υπόψη όσο θα έπρεπε και η «μετάφραση» των κοινοτικών οδηγιών σε νομοθεσία συμπληρώνεται συχνά με εθνικές διατάξεις. Αυτό συμβαίνει π.χ. όταν κράτη μέλη προβαίνουν σε υποχωρήσεις στις Βρυξέλλες, ελπίζοντας ότι θα επιτευχθεί συμβιβαστική λύση στο Συμβούλιο, για τις οποίες όμως μετανιώνουν εκ των υστέρων. Το φαινόμενο αυτό είναι ολοένα και πιο δύσκολο να ελεγχθεί.

2.16 Στον χώρο της γνώσης και της καινοτομίας υπάρχουν αναμφίβολα θετικές ενδείξεις αλλά, λόγω της ανεπάρκειας κεφαλαίων επιχειρηματικού κινδύνου, E & A, διπλωμάτων ευρεσιτεχνίας και ΤΠΕ, τα αποτελέσματα είναι απογοητευτικά. Ο στόχος για τη διάθεση τουλάχιστον του 3 % του ΑΕγχΠ για την E & A, ο οποίος τέθηκε στη σύνοδο κορυφής της Βαρκελώνης, παραμένει νεκρό γράμμα στα περισσότερα κράτη μέλη. Εδώ οι σκανδιναβικές χώρες έχουν τις καλύτερες επιδόσεις. Ενόψει της επίτευξης του στόχου του 3 %, είχε προβλεφθεί κατανομή μεταξύ δημόσιων αρχών και επιχειρήσεων της τάξης του 1/3 προς 2/3. Φαίνεται ότι στις περισσότερες περιπτώσεις ούτε οι δημόσιες αρχές αλλά ούτε και οι επιχειρήσεις ανταποκρίθηκαν στις υποχρεώσεις τους σχετικά με τον προβλεπόμενο στόχο.

2.17 Ακόμη και σε περίοδο οικονομικής στασιμότητας, η βιωσιμότητα της οικονομίας απαιτεί τη θέσπιση στοχοθετημένης νομοθεσίας. Η βιωσιμότητα έχει πολλές πτυχές, όπως φαίνεται σαφώς στον τομέα της ενέργειας. Η Επιτροπή ορθώς δίνει έμφαση στις περιβαλλοντικές πτυχές, στο πλαίσιο των οποίων πρέπει να γίνει ιδιαίτερη αναφορά στη δυσμενή κατάσταση που επικρατεί στα νέα κράτη μέλη. Η Επιτροπή συγκρίνει τις εξελίξεις με τις διεθνείς συμφωνίες. Η ενέργεια, όμως, μπορεί να αποβεί και απειλή για τη βιώσιμη ανάπτυξη, όταν οι τιμές πετρελαίου αυξάνονται λόγω ανόδου της ζήτησης (Κίνα) ή όταν υπάρχει πολιτική εξάρτηση από τις πηγές ενέργειας.

2.18 Προκειμένου να αποκατασταθεί η εμπιστοσύνη στις επιχειρήσεις και τα χρηματιστήρια μετά τα χρηματοοικονομικά σκάνδαλα σε ορισμένες επιχειρήσεις, υποβλήθηκαν προτάσεις για ένα είδος ευρωπαϊκής «εταίρικής διαχείρισης».

2.19 Η παρούσα, πρώτη έκδοση προόδου που καλύπτει ένα πολυετές πλαίσιο (2003-2006) δίδει μια αντιφατική εικόνα. Η Επιτροπή διαπιστώνει μια σχετική πρόοδο όσον αφορά την αγορά εργασίας, την πολιτική ανταγωνισμού, το περιβάλλον των επιχειρήσεων, τις νέες τεχνολογίες, την εκπαίδευση και τις συντάξεις. Τα αποτελέσματα είναι λιγότερο θετικά όσον αφορά την ολοκλήρωση των αγορών, την E & A και τις κοινωνικές και περιβαλλοντικές προσαρμογές. Η ταχεία επιδείνωση της δημοσιονομικής κατάστασης σε πολλά κράτη μέλη και η απουσία πολιτικής βούλησης για τη διόρθωσή της περιγράφονται από την Επιτροπή ως ιδιαίτερα ανησυχητικές. Η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι, εάν ο ρυθμός των μεταρρυθμίσεων δεν επιταχυνθεί, θα ήταν απατηλό να ελπίζεται ότι θα επιτευχθεί ο στόχος που ορίστηκε για το 2006. Αυτό θα ήταν εξίσου επιζήμιο και για την έκβαση της διαδικασίας της Λισαβώνας το 2010.

2.20 Στην επικαιροποίηση του 2004, η Επιτροπή καταλήγει στο συμπέρασμα ότι τα νέα κράτη μέλη έχουν παρόμοια προβλήματα με εκείνα της ΕΕ των 15 όσον αφορά τον προϋπολογισμό, το δημόσιο χρέος και την απασχόληση. Μέχρι σήμερα, οι δέκα χώρες σημείωσαν εντυπωσιακή πρόοδο, η οποία καταδεικνύεται, μεταξύ άλλων, από την ταχύτερη οικονομική τους μεγέθυνση σε σύγκριση με την ΕΕ των 15, ακόμη και αν μεταξύ των δέκα υφίστανται σημαντικές διαφορές όσον αφορά την ανάπτυξη. Παράλληλα, η Επιτροπή δηλώνει ότι η απόσταση που χωρίζει τους δέκα από την ΕΕ των 15 εξακολουθεί να είναι τεράστια.

2.21 Σύμφωνα με την ΕΟΚΕ, το γεγονός ότι οι εν λόγω χώρες αντιμετωπίζουν παρόμοια προβλήματα δεν σημαίνει ότι τα νέα κράτη μέλη παρουσιάζουν την ίδια διάρθρωση με τα κράτη μέλη της ΕΕ των 15. Δεν είναι δυνατόν να γίνει σύγκριση με τις «χώρες σύγκλισης». Τα νέα κράτη μέλη αποτελούν «αναδυόμενες αγορές». Σε ορισμένες χώρες και, ειδικότερα, σε ορισμένες περιφέρειες η ανεργία είναι ιδιαίτερα υψηλή. Η βιομηχανία βρίσκεται σε φάση πλήρους αναδιάρθρωσης. Αυτό προκαλεί υψηλά ποσοστά ανεργίας τριβής. Η εξάρτηση από τις ξένες επενδύσεις είναι τεράστια.

2.22 Η προσαρμογή της νομοθεσίας και των οικονομικών και κοινωνικών πρακτικών στο ιδιαίτερα αναπτυγμένο επίπεδο της ΕΕ των 15 μπορεί να προκαλέσει κλυδωνισμούς. Η σταθερότητα, η οποία είναι απαραίτητη για τη συνεχή αύξηση των εγχώριων και ξένων επενδύσεων, προϋποθέτει αποτελεσματική χρηματοοικονομική και νομισματική εποπτεία και επαρκή προβλεψιμότητα των νομοθετικών διαδικασιών. Η εγκαθίδρυση ενός τόσο σταθερού κλίματος

δεν είναι διασφαλισμένη και έχει, συνεπώς, χαρακτήρα υψηλής προτεραιότητας. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί με την Επιτροπή ότι, για να επιτευχθεί σταθερή ανάπτυξη στις δέκα νέες χώρες, είναι σκόπιμο να καθοριστεί χωριστό χρονοδιάγραμμα για την επίτευξη των οικονομικών και χρηματοοικονομικών στόχων.

2.23 Ο επειγών χαρακτήρας της κατάστασης αρχίζει πράγματι να γίνεται αντιληπτός στους κόλπους της ΕΕ. Οι κοινοί προσανατολισμοί επανέρχονται τακτικά στα συμπεράσματα της Επιτροπής, των διαφόρων εξειδικευμένων Συμβουλίων και του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου. Πολλοί αρχηγοί κυβερνήσεων εξέφρασαν πρόσφατα τις ίδιες ανησυχίες⁽¹⁾. Θεωρητικά, η πορεία φαίνεται να είναι κοινή, όμως στην πράξη δεν είναι σαφές ποιος είναι κάθε φορά υπεύθυνος για τη διαχείριση και την εφαρμογή.

3. Εσωτερική αγορά, απασχόληση και διαδικασία της Λισαβώνας

3.1 Όσον αφορά την εσωτερική αγορά, η Επιτροπή προτείνει για το επόμενο έτος την ανάληψη επείγουσας δράσης σε δύο μέτωπα⁽²⁾:

- την καταβολή νέων προσπαθειών για σημαντικά θέματα, όπως είναι το κοινοτικό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας, η οδηγία για την πνευματική ιδιοκτησία, η οδηγία για την αναγνώριση των επαγγελματικών προσόντων και το σχέδιο δράσης για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες, τα οποία είναι απαραίτητα για την ανάπτυξη και την απασχόληση. Η περαιτέρω καθυστέρηση θα μπορούσε να έχει αρνητικές αλυσιδωτές συνέπειες,
- την επίτευξη εκ μέρους των κρατών μελών «καλύτερης διακυβέρνησης», δηλαδή αποδοτικής συνεργασίας και αποτελεσματικής εφαρμογής.

3.2 Αυτές οι δύο πτυχές είναι απαραίτητες για την επίτευξη των στόχων της Λισαβώνας και για την ενίσχυση των θεμελίων της διευρυμένης εσωτερικής αγοράς. Η ανάπτυξη του εσωτερικού εμπόριου στην ΕΕ και του ανταγωνισμού υποχρεώνουν τις επιχειρήσεις να βελτιώσουν την αποτελεσματικότητά και την παραγωγικότητά τους, γεγονός το οποίο σε μια οικονομία όπως αυτή της ΕΕ, όπου οι μισθοί είναι σχετικά υψηλοί, έχει θεμελιώδη σημασία για την ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και τη διασφάλιση μακροχρόνιας ευημερίας.

3.3 Στην πράξη, το εσωτερικό εμπόριο στην ΕΕ υποχωρεί και οι τιμές τείνουν να αποκλίνουν μάλλον παρά να συγκλίνουν. Το ισοζύγιο των επενδύσεων της ΕΕ στον υπόλοιπο κόσμο έναντι των ξένων επενδύσεων στην ΕΕ είναι αρνητικό για την ΕΕ.

⁽¹⁾ Επιστολή του Πρωθυπουργού BLAIR, του Προέδρου CHIRAC και του Καγκελαρίου SCHROEDER της 18ης Φεβρουαρίου 2004 και «Κοινή συμβολή στο Εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο 2004» των αρχηγών κυβερνήσεων AZNAR (Ισπανία), BALKENENDE (Κάτω Χώρες), BERLUSCONI (Ιταλία), DURAO BARROSO (Πορτογαλία), MILLER (Πολωνία) και PARTS (Εσθονία).

⁽²⁾ Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της στρατηγικής για την εσωτερική αγορά (2003-2006) της 21ης Ιανουαρίου 2004 – COM(2004) 22 τελικό.

3.4 Σχετικά με την εσωτερική αγορά, η Επιτροπή περιγράφει την ακόλουθη εικόνα: Επί του παρόντος, ξεετάζονται οι αποκαλούμενες οδηγίες «νέας προσέγγισης». Δεν υπάρχει ακόμη πραγματική εσωτερική αγορά για τις υπηρεσίες. Οι υπηρεσίες αντιστοιχούν σε ποσοστό υψηλότερο του 50 % του ευρωπαϊκού ΑΕγχΠ και στο 60 % της απασχόλησης. Αυτό εξηγεί την προτεραιότητα που αποδίδεται στην πρόσφατη πρόταση οδηγίας για την ελεύθερη κυκλοφορία των υπηρεσιών. Η ελευθέρωση των βιομηχανιών δικτύου (ενέργεια, μεταφορές και τηλεπικοινωνίες) βρίσκεται σε εξέλιξη, αλλά όλοι γνωρίζουν τα προβλήματα και τα κωλύματα που ενέχονται. Η απουσία φορολογικής εναρμόνισης εξακολουθεί να αποτελεί εμπόδιο για την εσωτερική αγορά. Εντούτοις, η διαδικασία εξάλειψης των φορολογικών στρεβλώσεων προχωρεί ικανοποιητικά. Το ίδιο ισχύει και για το σχέδιο δράσης για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες. Η Επιτροπή εκτιμά ότι η μη τήρηση των κανόνων για τις δημόσιες προσκλήσεις για την υποβολή προσφορών εκ μέρους των αρχών προκαλεί σημαντική αύξηση των τιμών. Αυτό το σημείο βρίσκεται και πάλι στην ημερήσια διάταξη. Όσον αφορά τη γήρανση του πληθυσμού, η Επιτροπή επιθυμεί επίσης να προωθήσει τη διεθνή πρόσβαση στις υπηρεσίες υγείας. Η καθυστέρηση όσον αφορά το ευρωπαϊκό δίπλωμα ευρεσιτεχνίας εξακολουθεί να παρατείνεται.

3.5 Η απλούστευση της νομοθεσίας επιχειρήθηκε βάσει του σχεδίου δράσης για τη βελτίωση του νομοθετικού πλαισίου. Αλλά πρέπει να γίνουν ακόμη πολλά. Ορισμένα κράτη μέλη δεν πραγματοποιούν τις συμφωνηθείσες αξιολογήσεις αντίκτυπου.

3.6 Η εφαρμογή συνιστά σοβαρό πρόβλημα. Η εσωτερική αγορά βασίζεται στην εμπιστοσύνη. Ιδίως στο πλαίσιο της διέυρυνσης, η εμπιστοσύνη αυτή πρέπει να ενισχυθεί. Η παρακάτω δήλωση χαρακτηρίζει ορθά αυτή τη νέα φάση της ΕΕ: «Όμως για πραγματική επιτυχία σε μια εσωτερική αγορά αποτελούμενη από 28 χώρες θα χρειαστεί διαφορετική συμπεριφορά και διαφορετικές σχέσεις εργασίας. Τα κράτη μέλη πρέπει να αποκτήσουν πλήρη κυριότητα της εσωτερικής αγοράς τους και να εργαστούν σε συνεργασία μεταξύ τους και με την Επιτροπή για την κατάστίσουν έμπρακτα λειτουργική»⁽¹⁾.

3.7 Οι εργασίες προχωρούν επίσης όσον αφορά τη στρατηγική για την απασχόληση. Η αρμοδιότητα για αυτόν τον τομέα ανήκει κυρίως στα κράτη μέλη. Και στο ευρωπαϊκό επίπεδο, όμως, τα κοινωνικά καθεστώτα είναι στην ημερήσια διάταξη, πρώτον, λόγω της εθνικής δημοσιονομικής πολιτικής που πρέπει να εφαρμοστεί σύμφωνα με το προσυμφωνημένο ευρωπαϊκό πλαίσιο και, δεύτερον, λόγω των μεταρρυθμίσεων στην αγορά εργασίας και της γήρανσης του πληθυσμού.

3.8 Η προσέγγιση και η εφαρμογή των συστάσεων της Task Force Απασχόληση εξαρτάται από τη λήψη αποφάσεων σε εθνικό επίπεδο. Αυτές οι συστάσεις υποστηρίζουν θερμά τη διαδικασία της Λισσαβώνας. Οι καλυπτόμενοι τομείς είναι ευρείς: περισσότερη ευελιξία έναντι των επιχειρήσεων και της καινοτομίας, ενίσχυση της συμμετοχής των εργαζομένων, βελτίωση της κοινωνικής ασφάλισης, περισσότερες επενδύσεις στην εκπαίδευση, μαθητεία και εταιρική σχέση, προκειμένου να επέλθει αλλαγή και αυτό σημαίνει την

ενεργό συμμετοχή του συνόλου των ενδιαφερόμενων εταίρων που συμμετέχουν στις διαδικασίες προσαρμογής. Μια φράση συνοψίζει άψογα την κατάσταση: «Η Ευρώπη χρειάζεται έναν ενεργό πληθυσμό περισσότερο πολυάριθμο και παραγωγικό». Σε γνωμοδότηση που δημοσιεύθηκε πρόσφατα, η ΕΟΚΕ κάνει ορισμένες κριτικές παρατηρήσεις, αλλά επιδοκιμάζει σε γενικές γραμμές τις συστάσεις της Task Force⁽²⁾.

3.9 Η σχέση μεταξύ της συνολικής διαδικασίας της Λισσαβώνας και μιας σταθερής δημοσιονομικής πολιτικής είναι προφανής. Η έκθεση που συντάχθηκε στο πλαίσιο της εαρινής συνόδου κορυφής⁽³⁾ θεωρεί ότι η έλλειψη προόδου στην υλοποίηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας έχει κόστος για την Ευρώπη, εξαιτίας της χαμηλότερης ανάπτυξης, της ανεπαρκούς αύξησης της απασχόλησης και των καθυστερήσεων στην κατάρτιση και την Ε & Α.

3.10 Η εαρινή έκθεση αναφέρεται στην εξέλιξη της εσωτερικής αγοράς και της απασχόλησης, όπως ήδη προαναφέρθηκε. Όσον αφορά την οικονομία της γνώσης, η Επιτροπή κάνει έκκληση για αύξηση των επενδύσεων στη γνώση και στα δίκτυα, συμπεριλαμβανομένης της Ε & Α, στην εκπαίδευση και στην κατάρτιση.

3.11 Οι ανταλλαγές μεταξύ του ακαδημαϊκού και του επιχειρηματικού κόσμου, οι οποίοι είναι ιδιαίτερα απομακρυσμένοι, εξακολουθούν να είναι ανεπαρκείς. Αυτή η κατάσταση δεν ανταποκρίνεται στη φιλοδοξία της δημιουργίας μιας οικονομίας της γνώσης. Οι εν λόγω ανταλλαγές, κατά το πρότυπο αυτών που πραγματοποιούνται στις ΗΠΑ, θα επέτρεπαν ακριβώς την αύξηση της παραγωγικότητας και την ενίσχυση των επιχειρήσεων. Επί του παρόντος, αυτή η προστιθέμενη αξία ελλείπει. Πρέπει, επίσης, να αναφερθεί το θέμα της διαρροής εγκεφάλων από την Ευρώπη: ο ισολογισμός των αφίξεων και των αναχωρήσεων εργαζομένων στον τομέα της γνώσης είναι αρνητικός⁽⁴⁾ και η κατάσταση εξακολουθεί να επιδεινώνεται.

3.12 Όπως και στις λοιπές εκθέσεις, η Επιτροπή διατυπώνει στο εν λόγω κείμενο μια σειρά σαφών προτάσεων, βασιζόμενων στο τρίπτυχο: επενδύσεις, ανταγωνιστικότητα, μεταρρυθμίσεις.

3.13 Τα θέματα και οι αξιολογήσεις των κατευθυντήριων γραμμών για την οικονομική πολιτική και των εκθέσεων για την εσωτερική αγορά, τη στρατηγική για την απασχόληση και τη στρατηγική της Λισσαβώνας μοιάζουν. Η Επιτροπή παραλληλίζει τα δημόσια οικονομικά με ορισμένους κοινωνικοοικονομικούς τομείς. Αυτό επιτρέπει την ανάδειξη των προβλημάτων που συνδέονται με τη μετατροπή των δαπανών κατανάλωσης σε δαπάνες παραγωγής.

4. Το θεσμικό πλαίσιο

4.1 Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι, λόγω της παρούσας κατάστασης, επιβάλλεται:

— ο όσο το δυνατόν πιο ισορροπημένος χειρισμός, λαμβανομένων υπόψη των δυσχερών οικονομικών συνθηκών, αυτής της σημαντικής μετάβασης από μια Ένωση 15 σε μια Ένωση 25 κρατών μελών,

⁽²⁾ Γνωμοδότηση με θέμα «Μέτρα για την ενίσχυση της απασχόλησης», ΕΕ C 110 της 30.4.2004 (SOC/159)

⁽³⁾ Έκθεση της Επιτροπής στο εαρινό Ευρωπαϊκό Συμβούλιο: Προώθηση της στρατηγικής της Λισσαβώνας – Μεταρρυθμίσεις για τη διευρυμένη Ένωση – COM(2004) 29 τελικό/2.

⁽⁴⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και το Κοινοβούλιο «Οι ερευνητές στον ευρωπαϊκό χώρο έρευνας: ένα επάγγελμα, πληθώρα σταδιοδρομιών», ΕΕ C 110 της 30.4.2004 (INT/216), και Ανακοίνωση της Επιτροπής «Η Ευρώπη και η βασική έρευνα», ΕΕ C 110 της 30.4.2004 (INT/229).

⁽¹⁾ Έκθεση σχετικά με την εφαρμογή της στρατηγικής για την εσωτερική αγορά (2003-2006) της 21ης Ιανουαρίου 2004 – COM(2004) 22 τελικό.

- η κάλυψη των συσσωρευμένων καθυστερήσεων σε σχέση με άλλες συμφωνίες που συνάφθηκαν προηγουμένως στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και δεν έχουν απολέσει τον επίκαιρο χαρακτήρα τους,
- η διατήρηση του ρυθμού και η χορήγηση νέας ώθησης.

4.2 Για την ΕΟΚΕ, αυτό δεν αφορά μόνο τον πολιτικό σχεδιασμό. Σημαντικό ρόλο διαδραματίζουν και οργανωτικοί, κυρίως ελεγκτικοί και εποπτικοί, αλλά και πολιτικο-πολιτιστικοί παράγοντες. Στο πλαίσιο αυτό, η ΕΟΚΕ συμεριζεται τις αναλύσεις και τα συμπεράσματα που διατυπώνονται από την Επιτροπή στην ανακοίνωση της 21ης Ιανουαρίου και στην επικαιροποίηση της 7ης Απριλίου. Δυστυχώς, τα συμπεράσματα του Συμβουλίου της 17ης και 18ης Μαΐου σχετικά με την ανταγωνιστικότητα είναι πολύ γενικά και αναφέρονται ελάχιστα σε συγκεκριμένα θέματα. (1)

4.3 Η διεύρυνση της Ένωσης απαιτεί μια περισσότερο φροντισμένη θεσμική πλαίσιοση και προσεκτική οριοθέτηση των αρμοδιοτήτων και των ευθυνών, διαφορετικά ενισχύεται ο κίνδυνος απειθαρχίας και αδράνειας (2).

4.4 Με την πάροδο του χρόνου, εμφανίσθηκαν σημαντικές αποκλίσεις όσον αφορά τις κοινοτικές και διακυβερνητικές αρμοδιότητες και διαδικασίες λήψης αποφάσεων. Ακόμη και στο σχέδιο Συντάγματος, αναφέρεται ρητώς ότι μια Ένωση 25 χωρών είναι αδύνατον να λειτουργήσει με τον ίδιο τρόπο που λειτουργεί η Ένωση των 15.

4.5 Η εισαγωγή του ευρώ, παράλληλα με το Σύμφωνο Ανάπτυξης και Σταθερότητας, θα οδηγήσει σε μεγαλύτερες αποκλίσεις στην οικονομική πολιτική. Δυστυχώς, υπάρχουν πάρα πολλές συμφωνίες και αποφάσεις που δεν έχουν δεσμευτικό χαρακτήρα.

4.6 Το γεγονός ότι οι συμφωνίες που έχουν συναφθεί δεν αποφέρουν ουσιαστικά αποτελέσματα θέτει σε δοκιμασία το δυναμικό της Ευρωπαϊκής Ένωσης.

4.7 Φαίνεται ότι στους κόλπους του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου επικρατεί συναίνεση όσον αφορά τους στόχους, αλλά συχνά αυτοί ορίζονται με τρόπο ιδιαίτερα γενικό και ασαφή. Ωστόσο, οι καλές πολιτικές προθέσεις δεν μετατρέπονται σε ρεαλιστικά νομοθετικά μέτρα και κανόνες που εφαρμόζονται πραγματικά.

4.8 Τα τελευταία χρόνια, δόθηκε μεγάλη έμφαση στην πολιτική ανταγωνισμού, στη στήλιτευση των παρανομούντων και στην ανοιχτή μέθοδο συντονισμού. Ωστόσο, εντός μιας λιγότερο ευνοϊκής οικονομικής συγκυρίας, η τακτική αυτή δεν φαίνεται αποτελεσματική. Στην πράξη, τα κράτη μέλη δεν συζητούν ή δεν συζητούν επαρκώς τις ελλείψεις τους. Σε αυτή την περίπτωση, το περιθώριο ελιγμών της ίδιας της Επιτροπής είναι περιορισμένο. Δεν υπάρχει ικανοποιητική εναλλακτική λύση για την κοινοτική μέθοδο.

4.9 Η κατάσταση της εσωτερικής αγοράς είναι ανησυχητική. Οι στόχοι και οι συμφωνίες σε θέματα που έχουν σχέση με την ελεύθερη κυκλοφορία και την ισοτιμία δεν υλοποιήθηκαν ή υλοποιήθηκαν ανεπαρκώς. Τα εθνικά αποτελέσματα καταδεικνύουν ότι στο θέμα της μεταφοράς στην εθνική νομοθεσία των οδηγιών για την εσωτερική αγορά η πειθαρχία υποχωρεί, και σε ορισμένες περιπτώσεις έντονα (3).

4.10 Η επικουρικότητα αποτελεί θετική αρχή. Ωστόσο, μια πτυχή που δεν ελήφθη σοβαρά υπόψη είναι η ανεπαρκής εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας, η οποία οδηγεί, σε ορισμένες περιπτώσεις, σε αποκλίνουσες ερμηνείες της ευρωπαϊκής νομοθεσίας στα κράτη μέλη.

4.11 Παρατηρούνται επίσης διαφορετικές ταχύτητες, όπως στην περίπτωση της ΟΝΕ. Οι 12 συμμετέχοντες έχουν στο εξής απέναντί τους 13 μη συμμετέχοντες. Μια ΟΝΕ με 12 συμμετέχοντες έναντι 3 αποτελεί διαφορετική πραγματικότητα από μια ΟΝΕ με 12 έναντι 13, παρόλο που τα δέκα νέα κράτη μέλη προσθέτουν μια νέα οικονομική προοπτική. Είναι αναγκαίο να ελέγχεται αυστηρά η τήρηση των απαιτήσεων δημοσιονομικής πειθαρχίας, όπως προβλέπεται από τη Συνθήκη.

4.12 Το ευρώ πρέπει να υποστηρίζεται από τη μακροοικονομική πολιτική των χωρών, καθώς και από την πρόοδο και την εμπάδυση της ολοκλήρωσης.

4.13 Ο χαρακτήρας του κράτους δικαίου της Ένωσης πρέπει να διασφαλιστεί υπό οιοσδήποτε συνθήκες.

4.14 Επομένως, πρέπει να εξευρεθεί μια μέθοδος, ώστε να εξασφαλιστεί ότι η Επιτροπή και το Συμβούλιο δεν θα περιορίζονται πλέον στην επισήμανση των ελλείψεων ή στην επείγουσα έκκληση προς τα κράτη μέλη πριν από την εξέταση της ημερησίας διάταξης. Η διαδικασία της Λισσαβόνας και η σημαντική διεύρυνση απαιτούν απλώς την ανάληψη εντονότερης δράσης.

4.15 Η στρατηγική της Λισσαβόνας συνιστά μια στρατηγική θεώρηση. Υπό την έννοια αυτή, είναι συγκρίσιμη προς παλαιότερες στρατηγικές θεωρήσεις που συνέβαλαν αποφασιστικά στην πρόοδο της ολοκλήρωσης. Σε αυτές τις περιπτώσεις, η Επιτροπή και τα κράτη μέλη συνεργάζονταν στενά για να συμφωνήσουν επί ενός σχεδίου με συγκεκριμένο χρονοδιάγραμμα και σαφώς προσδιορισμένα στάδια. Σχετικό παράδειγμα στα τέλη της δεκαετίας του 60 αποτελεί η τελωνειακή ένωση που προβλεπόταν από τη Συνθήκη. Η επιτυχία της «Ευρώπης 92» ήταν επίσης αποτέλεσμα ενός σχεδίου αυτού του τύπου. Η εκτέλεση προγράμματος, αποτελούμενου από 279 προτάσεις οδηγιών και βασίζόμενου στην Ενιαία Πράξη του 1987, επέτρεψε την υπέρβαση της στασιμότητας και την επίτευξη μέγιστης προόδου στην υλοποίηση της εσωτερικής αγοράς. Η νομισματική ένωση αποτελεί ένα ακόμη παράδειγμα επιτυχίας. Από το 1993, τα δημοσιονομικά ελλείμματα όλων των υποψηφίων μειώθηκαν σταθερά. Το ίδιο συνέβη και με τον πληθωρισμό και τα επιτόκια. Κατ' αυτόν τον τρόπο και σύμφωνα με το σχέδιο, μπόρεσαν να υλοποιηθούν το ευρώ και μια νομισματική πολιτική, εγγυημένη από μια ανεξάρτητη Κεντρική Τράπεζα.

(1) Συμπεράσματα του Συμβουλίου της 17ης και 18ης Μαΐου 2004 σχετικά με την ανταγωνιστικότητα

(2) Βλ υποσημείωση 4.

(3) Βλ. Internal Market Scoreboard, Edition 13, 13 Ιουλίου 2004, http://www.europa.eu.int/comm/internal_market/score/docs/score13/score13-printed_en.pdf

4.16 Στις προαναφερθείσες περιπτώσεις, είτε η κοινοτική μέθοδος εφαρμόστηκε με επιτυχία, όπως στην περίπτωση της τελωνειακής ένωσης και του σχεδίου «Ευρώπη 92», είτε η θετική συμβολή των κρατών μελών επέτρεψε την επίτευξη ενός επείγοντος στόχου, όπως η συμμετοχή στην ΟΝΕ. Το πρόβλημα είναι ότι καμία από τις δύο αυτές περιπτώσεις δεν ισχύει επί του παρόντος. Η ικανοποιητική πρόοδος εξαρτάται πλήρως από την πολιτική βούληση.

4.17 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της 27ης και 28ης Μαρτίου 2004 συζητείται την ανάλυση και τα συμπεράσματα της Επιτροπής. Επισημαίνει τη σημασία των δημοσιονομικών ισορροπιών, αν όχι των δημοσιονομικών πλεονασμάτων, καθώς και της σταθερότητας των τιμών και επιμένει στην τήρηση του Συμφώνου Ανάπτυξης και Σταθερότητας. Λαμβανομένων υπόψη της κοινωνικής συνοχής και της βιωσιμότητας, το Συμβούλιο διακρίνει τρεις προτεραιότητες για το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας: την ανταγωνιστικότητα, την ενδυνάμωση της εσωτερικής αγοράς και τη βελτίωση της νομοθεσίας. Εν πάση περιπτώσει, πρέπει να πραγματοποιηθούν επενδύσεις στη γνώση. Όσον αφορά την πολιτική της αγοράς εργασίας, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο συνηγορεί υπέρ της εφαρμογής της έκθεσης της Task Force Απασχόληση.

5. Η Ευρώπη ενόπιον μιας νέας πρόκλησης

5.1 Η Ευρώπη βρίσκεται για άλλη μια φορά σε σταυροδρόμι. Η ανόρθωση της οικονομίας είναι ακόμη εύθραυστη. Η στρατηγική της Λισαβώνας δεν ανταποκρίθηκε στις προσδοκίες. Η Ευρωπαϊκή Ένωση εισέρχεται σε μια νέα φάση με την αύξηση του πληθυσμού της κατά 20 % και την ενίσχυση της ετερογένειας. Συγχρόνως όμως, η διεύρυνση προσφέρει νέα ώθηση και νέες προοπτικές ανάπτυξης και ευημερίας.

5.2 Η αξιοπιστία της Ένωσης δοκιμάζεται. Η σημασία της κοινής γνώμης και της υποχώρησης της υποστήριξης στη διαδικασία ολοκλήρωσης πρέπει να ληφθεί σοβαρά υπόψη.

5.3 Η διεύρυνση δεν πρέπει να οδηγήσει σε εσωστρέφεια της Ένωσης. Το πεδίο δράσης είναι η υφήλιος. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η θέση της Ένωσης στην παγκόσμια σκηνή συνιστά το κατεξοχήν σημείο αναφοράς. Δεν πρόκειται μόνο για τις ΗΠΑ, αλλά για το σύνολο του πλανήτη, συμπεριλαμβανομένων και των μεγάλων αναδυόμενων αγορών σε πλήρη ανάπτυξη, όπως είναι η Κίνα, η Νοτιοανατολική Ασία και η Ινδία, οι οποίες επιθυμούν να συμμετάσχουν στην παγκοσμιοποίηση.

5.4 Οι αναλύσεις και οι συστάσεις της Επιτροπής και της Προεδρίας του Συμβουλίου ενόψει της εαρινής συνόδου κορυφής έχουν κάθε χρόνο το ίδιο περιεχόμενο. Τα θεσμικά όργανα συζητούν σχεδόν την ίδια άποψη για την αποστολή της ΕΕ και των κρατών μελών. Η ανταγωνιστικότητα αποτελεί όλο και περισσότερο προτεραιότητα. Αλλά, κάθε φορά, τα κράτη μέλη δεν συμμορφώνονται με τις διατυπωθείσες συστάσεις και οι συναφθείσες συμφωνίες δεν υλοποιούνται ή υλοποιούνται εν μέρει. Η μεταφορά της κοινοτικής νομοθεσίας και η εφαρμογή της συνιστούν το κύριο πρόβλημα.

5.5 Αυτός είναι ο λόγος για τον οποίο η αποφασιστική ενίσχυση της στρατηγικής της Λισαβώνας έχει τόσο μεγάλη σημασία. Η ΕΟΚΕ συμφωνεί ότι η εν λόγω προοπτική είναι ζωτικής σημασίας μακροπρόθεσμα. Συμμερίζεται την κατεύθυνση που συνιστούν η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο και την άποψη ότι πρέπει να αποφασισθεί ένα κοινό πλαίσιο δράσης για τα παλαιότερα και τα νεότερα κράτη μέλη.

5.6 Το εν λόγω πλαίσιο δράσης πρέπει υποχρεωτικά να αποσκοπεί στην ενίσχυση της ολοκλήρωσης, χωρίς την οποία η ΕΕ των 25 θα παρέμενε απλά μια ζώνη ελεύθερων συναλλαγών. Στο πλαίσιο της παγκόσμιας σκηνής μελλοντικά, αυτό δεν θα αποτελούσε την επιθυμία κανενός, είτε πρόκειται για την ευρωπαϊκή οικονομία είτε για τις επιχειρήσεις ή τους πολίτες.

5.7 Η διαμόρφωση σε επίπεδο ΕΕ μιας στρατηγικής της Λισαβώνας «νέου τύπου», δηλαδή ενίσχυση της ανταγωνιστικότητας και της γνώσης στον τομέα της οικονομίας, προαγωγή της βιωσιμότητας, των κοινωνικών διαβουλεύσεων και του κοινωνικού διαλόγου, μπορεί να επιδράσει θετικά και στην εθνική πολιτική των κρατών μελών.

5.8 Οι προσανατολισμοί της οικονομικής πολιτικής καταδεικνύουν ότι για τη δημοσιονομική εξυγίανση, και την ευστοχία των δημόσιων και των ιδιωτικών επενδύσεων πρέπει να ορισθεί ένα συνεκτικό, διαφανές και αξιόπιστο πλαίσιο, στο οποίο πρέπει να ανταποκρίθουν το Συμβούλιο και η Επιτροπή. Η Ευρώπη πρέπει επειγόντως να καταστεί περισσότερο μαχητική. Βρίσκεται μπροστά σε ένα νέο σταυροδρόμι.

6. Συστάσεις και συμπεράσματα

6.1 Στο πλαίσιο αυτής της διαδικασίας, η ΕΟΚΕ στηρίζεται στις παρακάτω αρχές:

- κατά την ανάλυση και τον καθορισμό των στόχων, πρέπει να προσδιορισθεί σαφώς το μέρος της διαδικασίας λήψης αποφάσεων που αναλογεί στις Βρυξέλλες και εκείνο που επαφίεται στα κράτη μέλη,
- προκειμένου να διασφαλισθεί η αξιοπιστία και να αποφευχθούν οι απογοητεύσεις, οι επιδιωκόμενοι στόχοι πρέπει να είναι ρεαλιστικοί,
- στο επίκεντρο των στόχων αυτών πρέπει να βρίσκονται η οικονομική ανάπτυξη και μια στρατηγική της Λισαβώνας «νέου τύπου», ώστε να ενισχυθεί η ανταγωνιστικότητα και να αποστηρικθύν οι αναδιαρθρώσεις,
- τα κράτη μέλη δεν θα πρέπει να μέμφονται τις Βρυξέλλες για τον ορισμό ευρωπαϊκών στόχων, οι οποίοι έχουν συμφωνηθεί από κοινού.

6.2 Η διαφάνεια απαιτεί να αποδίδεται η δέουσα προσοχή στη θεσμική διάσταση. Ο καταμερισμός των αρμοδιοτήτων μεταξύ των κρατών μελών και της ΕΕ δεν έχει καλυφθεί επαρκώς με τις δέουσες διαβουλεύσεις. Ένας τέτοιος μη δεσμευτικός χαρακτήρας είναι αδύνατο να εξηγηθεί στους πολίτες και τις επιχειρήσεις.

6.3 Ένας περισσότερο υποχρεωτικός χαρακτήρας ενισχύει, άλλωστε, τα κράτη μέλη και την Επιτροπή στο πλαίσιο των εργασιών της, τόσο των εσωτερικών όσο και των εξωτερικών. Πράγματι, σε μια διευρυμένη Ευρώπη η Επιτροπή πρέπει να διαθέτει μεγαλύτερη νομιμότητα.

6.4 Όσον αφορά τον δημόσιο προϋπολογισμό και τη μακροοικονομική πολιτική, τα κράτη μέλη οφείλουν να εφαρμόζουν τους κανόνες που τα ίδια όρισαν στο πλαίσιο του Συμφώνου Ανάπτυξης και Σταθερότητας.

6.5 Τα διακυβερνητικά ανακλαστικά τείνουν να ενισχυθούν. Η ΕΟΚΕ προειδοποιεί για αυτή την εξέλιξη. Κανένα κράτος μέλος ή ομάδα κρατών μελών δεν είναι σε θέση να αναλάβει τον ιδιαίτερο ρόλο της Επιτροπής. Πράγματι, κάθε κράτος μέλος αντιλαμβάνεται τα πράγματα ανάλογα με τη δική του άποψη και τις δικές του προτεραιότητες, παρά την αποστασιοποίηση, την αντικειμενικότητα και την οξυδερκή εποπτεία που απαιτούνται.

6.6 Η Συνταγματική Συνθήκη έχει ως στόχο τη βελτίωση της πολιτικής διαχείρισης στην ΕΕ των 25. Κατά τη διάρκεια της εν λόγω κρίσιμης περιόδου, η επέκταση της ψήφου με ειδική πλειοψηφία θα έχει θετικές συνέπειες. Σε αντίθετη περίπτωση, θα συνεχισθούν οι ανεπιθύμητες εμπλοκές. Οι επιχειρήσεις, οι κοινωνικοί εταίροι και οι λοιποί παράγοντες της κοινωνίας των πολιτών (πανεπιστήμια, ερευνητικά ιδρύματα κλπ.) μπορούν να επηρεάσουν θετικά την εν λόγω βελτιωμένη πολιτική διαχείριση.

6.7 Ο κίνδυνος κατακερματισμού είναι πάντοτε παρών. Η ΕΟΚΕ συνηγορεί υπέρ μιας σφαιρικής προσέγγισης, η οποία μπορεί να επιτευχθεί με την ενίσχυση της αποτελεσματικότητας του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας σε συνεργασία με το Συμβούλιο Οικονομικών και τη διασφάλιση της καλύτερης προβολής του. Τα συμπεράσματα του Ευρωπαϊκού Συμβουλίου κινούνται προς την ίδια κατεύθυνση, όπως και η επιχειρηματολογία των αρχηγών κυβερνήσεων⁽¹⁾, που συνηγορεί υπέρ της πρόβλεψης «υπερεπιτρόπου» για την οικονομία.

6.8 Από την πλευρά της, η ΕΟΚΕ τάσσεται υπέρ της μεγαλύτερης ορατότητας του Συμβουλίου Ανταγωνισμού. Το τελευταίο συνιστά συγκεκριμένο σημείο αναφοράς για τη βελτίωση της διακυβέρνησης. Δεν είναι ιδιαίτερα αποτελεσματική η διοργάνωση συνεδριάσεων με τη συμμετοχή πολλών Επιτρόπων και μιας κάθε φορά διαφορετικής ομάδας εθνικών υπουργών για να εξετασθούν πολιτικά θέματα που ποικίλλουν έντονα μεταξύ τους. Η Επιτροπή θα πρέπει αρχικά να φροντίσει για τη διασφάλιση της διαφάνειας του συντονισμού του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και μιας σαφώς προσδιορισμένης εικόνας στην κοινή γνώμη. Δεδομένης της σημασίας της ατζέντας της Λισσαβώνας, η εν λόγω αρμοδιότητα εμπίπτει και στον ίδιο τον Πρόεδρο της Επιτροπής. Στη συνέχεια, η καλύτερη οργάνωση του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας και ο εξορθολογισμός στο επίπεδο της ΕΕ μπορούν επίσης να καταλήξουν σε ένα πιο αναγνωρίσιμο σε διεθνές επίπεδο σύνολο αρμοδιοτήτων των μελών των εθνικών κυβερνήσεων, γεγονός το οποίο θα τόνιζε το στοιχείο της συνυπευθυνότητας και θα ενίσχυε την αξιοπιστία της από κοινού προσδιοριζόμενης πολιτικής στα μάτια των πολιτών.

6.9 Η ΕΕ δεν διαθέτει κανέναν πραγματικά επίσημο ορισμό της έννοιας της Ευρώπης των πολλών ταχυτήτων. Η ΟΝΕ και η Συμφωνία του Σένγκεν αποτελούν θετικά παραδείγματα. Εντούτοις, οι διαφορετικές καταστάσεις και προσεγγίσεις των κρατών μελών, οι οποίες παρουσιάζονται στους Γενικούς Προσανατολισμούς των Οικονομικών Πολιτικών, δεν καθιστούν ελκυστική προοπτική την ήδη ασαφή έννοια των «πολλών ταχυτήτων», που αποτελεί πηγή στρεβλώσεων του ανταγωνισμού. Η διαδικασία που προβλέπεται στο σχέδιο Συντάγματος προσφέρει ενδιαφέρουσες αφετηρίες.

6.10 Όσον αφορά την εσωτερική αγορά, η οποία βρίσκεται πάντοτε στο κέντρο της ολοκλήρωσης, η κατάσταση των «πολλών ταχυτήτων» δεν συνιστά ενδιαφέρουσα επιλογή, επειδή, σε ορισμένα θέματα, θα προκαλούσε τη σύναψη μεταβλητών συμμαχιών και θα πρόσφερε στα διστακτικά κράτη μέλη μια λύση ευκολίας για την αποφυγή των διλημμάτων που αντιμετωπίζουν.

6.11 Στους τομείς αποκλειστικής αρμοδιότητας των κρατών μελών, είναι δύσκολο να προταθεί ένα σύνολο γενικών μέτρων και μεταρρυθμίσεων. Ο τρόπος διευθέτησης αυτού του προβλήματος, δηλαδή η ακριβής περιγραφή των εθνικών καταστάσεων και των καλύτερων πρακτικών, αξίζει κάθε υποστήριξης. Η εν λόγω μέθοδος πρέπει να τελειοποιηθεί, κυρίως όσον αφορά τη συγκρισιμότητα των στοιχείων. Επίσης, η Επιτροπή θα έπρεπε να διαθέτει μέσα που θα της επέτρεπαν να αξιολογήσει καλύτερα την ποιότητα των δημόσιων δαπανών.

6.12 Η ΕΟΚΕ εξακολουθεί να υποστηρίζει μια πολιτική ανταγωνισμού και ανοιχτής μεθόδου συντονισμού για σαφώς προσδιορισμένους πολιτικούς τομείς, στους οποίους η κοινοτική μέθοδος δεν εφαρμόζεται. Ούτως ή άλλως, παραμένει πεπεισμένη ότι αυτές θα αποδώσουν περιορισμένα αποτελέσματα (τουλάχιστον βραχυπρόθεσμα), εφόσον τα κράτη μέλη δεν αξιολογούν το ένα το άλλο. Ορισμένα εισάγουν ικανοποιητικές μεταρρυθμίσεις, κυρίως στους τομείς των συντάξεων και της αγοράς εργασίας. Το άνοιγμα προς τον έξω κόσμο πρέπει ακόμη να βελτιωθεί.

6.13 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο λαμβάνει γνώση του γεγονότος ότι η Επιτροπή θα επεξεργασθεί ένα «χάρτη πορείας», προκειμένου να ενισχυθεί και να διασφαλισθεί η αποτελεσματική εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Η «καλύτερη διακυβέρνηση» θα αποτελέσει εν προκειμένω βασική αρχή. Η εμπιστοσύνη και η σταθερότητα απαιτούν ένα σαφές θεσμικό πλαίσιο.

6.14 Η ΕΟΚΕ προτείνει τη διασύνδεση αυτής της νέας εκδοχής της διαδικασίας της Λισσαβώνας με τη μέθοδο που ακολουθήθηκε με επιτυχία για την «Ευρώπη 92». Εάν στηριχθούμε στην υφιστάμενη πρακτική, αυτό σημαίνει ότι οι εκθέσεις για τους προσανατολισμούς των οικονομικών πολιτικών, την εσωτερική αγορά, την απασχόληση και τη στρατηγική της Λισσαβώνας θα συνοψιστούν σε ένα ενιαίο σχέδιο με συγκεκριμένες φάσεις και χρονοδιάγραμμα και ότι αυτό το σχέδιο θα ορίζει σαφώς την αναμενόμενη δράση, τον φορέα της (Επιτροπή, Συμβούλιο, Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, κράτη μέλη) και τη στιγμή της, ανάλογα με τη συγκεκριμένη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Από την άποψη αυτή, η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει τη σημασία του ρόλου της Επιτροπής και της κοινοτικής μεθόδου που από κοινού διασφάλισαν την επιτυχία της «Ευρώπης 92». Κάθε χρόνο, η Επιτροπή παρουσιάζει αξιολόγηση της προόδου που σημειώθηκε, επί της οποίας το Συμβούλιο ECOFIN και το Συμβούλιο Ανταγωνιστικότητας, ύστερα από συνεννόηση με το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, καθορίζουν τις προτεραιότητες βάσει των οποίων η Επιτροπή καταρτίζει τις προτάσεις της.

6.15 Η μόνη πραγματική πρόοδος που σημειώθηκε από τη στρατηγική της Λισσαβώνας αφορά την εσωτερική αγορά, τουλάχιστον σε νομοθετικό και ρυθμιστικό επίπεδο. Στην πραγματικότητα, η εφαρμογή είναι συχνά ανεπαρκής. Η πρόοδος προέρχεται άμεσα από την εφαρμογή της κοινοτικής μεθόδου. Η ΕΟΚΕ συνηγορεί υπέρ της κατάρτισης ενός ακριβούς χρονοδιαγράμματος για τα διάφορα στοιχεία της εσωτερικής αγοράς:

⁽¹⁾ Επιστολή του Πρωθυπουργού BLAIR, του Προέδρου CHIRAC και του ομοσπονδιακού Καγκελαρίου SCHRODER, της 18ης Φεβρουαρίου 2004.

— όλα τα εναπομένοντα στοιχεία του σχεδίου δράσης για την εσωτερική αγορά,

- όλα τα εναπομένοντα στοιχεία του σχεδίου δράσης για τις χρηματοοικονομικές υπηρεσίες,
- τα στοιχεία του τομέα της γνώσης που εξαρτώνται από την κοινοτική διαδικασία λήψης αποφάσεων,
- την επανεξέταση και τη χαλάρωση της νομοθεσίας που είναι υπερβολικά αυστηρή και λεπτομερής,
- την εφαρμογή και την εκτέλεση των διατάξεων.

6.16 Για τα θέματα για τα οποία οι αποφάσεις λαμβάνονται σε εθνικό επίπεδο, όπως είναι η κοινωνική ασφάλιση, η αγορά εργασίας (Task Force Απασχόληση) και η φορολογία, η ΕΟΚΕ προτείνει να αποφασίσει το Συμβούλιο (σε συνδυασμό με την πολιτική ανταγωνισμού και τον ανοιχτό συντονισμό) σχετικά με τους επιδιωκόμενους στόχους και την εφαρμογή των σχετικών διατάξεων, βάσει προτάσεων της Επιτροπής. Παράλληλα, το εν λόγω χρονοδιάγραμμα πρέπει να προβλέπει και την παρακολούθηση των σχετικών εθνικών διαδικασιών. Αυτοί ακριβώς είναι οι τομείς όπου είναι δυσκολότερος ο έλεγχος, αλλά μια συμφωνία δεν έχει νόημα αν δεν εφαρμόζεται.

6.17 Άλλα θέματα, τα οποία δεν εξαρτώνται από τη νομοθεσία και σε ορισμένες περιπτώσεις εξαρτώνται μόνο εν μέρει από την κυβερνητική πολιτική, αλλά αφορούν την ανταγωνιστικότητα, τη γνώση και το οικονομικό δυναμικό, αξίζουν να συμπεριληφθούν στη νέα εκδοχή της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Για παράδειγμα, αναφέρονται:

- η βιομηχανική πολιτική σε ορισμένους τομείς, η οποία προέκυψε από τη συνεννόηση των επιχειρήσεων (και κυρίως βάσει της κοινωνικής διαβούλευσης), της Επιτροπής και του Συμβουλίου⁽¹⁾,
- τα αποτελέσματα των προγραμμάτων και των τεχνολογικών πλατφόρμων της ΕΕ, η ενίσχυση της διασυνοριακής συνεργασίας μεταξύ των εκπαιδευτικών ιδρυμάτων και των επιστημόνων

στους κόλπους της Ένωσης και προώθηση της συνεργασίας πανεπιστημίων και παραγόντων της αγοράς,

- η περιφερειακή πολιτική με ιδιαίτερη έμφαση στη γνώση και στην καινοτομία.

6.18 Η Επιτροπή και το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο είναι υπέρ μιας «εταιρικής σχέσης για την αλλαγή» (*partnership for change*). Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει πλήρως αυτή την προσπάθεια που θα μπορούσε να μετατραπεί σε κινητήρια ιδέα. Η στρατηγική της Λισσαβώνας δεν θεωρήθηκε ποτέ ως απλώς μια διαδικασία «από την κορυφή προς τη βάση». Η επιτυχία της, η χάραξη της πολιτικής και η εφαρμογή και υλοποίησή της εξαρτώνται από πολλούς παράγοντες: τους ηγέτες (σε ευρωπαϊκό, εθνικό και περιφερειακό επίπεδο), τους κοινωνικούς εταίρους σε όλα τα επίπεδα, τις επιχειρήσεις, τα πανεπιστήμια και πολλές άλλες κοινωνικές οργανώσεις, καθώς και από την κοινωνία των πολιτών. Μια σαφής παρουσίαση των στόχων, η οποία να εξηγήσει σε όλους τους πολιτικούς και κοινωνικούς παράγοντες τις προδοκίες στις οποίες καλούνται να ανταποκριθούν, μπορεί να αποφέρει την απαιτούμενη νέα ενέργεια.

6.19 Η «εταιρική σχέση για την αλλαγή» εμπεριέχει μεγάλο δυναμικό, υπό την προϋπόθεση βεβαίως ότι θα παρουσιασθεί με ορθό τρόπο. Μπορεί να καταλήξει σε μια νέα επικοινωνία και στον σχηματισμό νέων συμμαχιών μεταξύ των πολυάριθμων παραγόντων που συμμετέχουν στη διαδικασία της ευρωπαϊκής ολοκλήρωσης. Και αυτό το στοιχείο αποτελεί μέρος της χρηστής διακυβέρνησης.

6.20 Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο κάλεσε την Επιτροπή να συστήσει ομάδα υψηλού επιπέδου, η οποία θα υποβάλει στην Επιτροπή, μέχρι την 1η Νοεμβρίου 2004, έκθεση για τη νέα προσέγγιση της στρατηγικής της Λισσαβώνας. Η έκθεση και οι απόψεις αυτής της ομάδας υψηλού επιπέδου θα διαδραματίσουν σημαντικό ρόλο ενόψει της ενδιάμεσης αξιολόγησης της στρατηγικής της Λισσαβώνας κατά την εαρινή σύνοδο κορυφής του 2005. Το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο έχει καλέσει την ΕΟΚΕ να υποβάλει ταυτόχρονα τις συστάσεις της για αυτή την ενδιάμεση αξιολόγηση.

Βρυξέλλες, 15 Σεπτεμβρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

(¹) Βλ. τα συμπεράσματα του Συμβουλίου Ανταγωνιστικότητας της 26ης και 27ης Νοεμβρίου 2003.

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής στο Συμβούλιο και στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο Η οικοδόμηση του κοινού μας μέλλοντος: Προκλήσεις πολιτικής και δημοσιονομικά μέσα της διευρυμένης Ένωσης 2007-2013»

(COM(2004) 101 τελικό)

(2005/C 74/07)

Στις 18 Μαρτίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης για την ίδρυση της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Οικονομική και νομισματική ένωση, οικονομική και κοινωνική συνοχή», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 13 Ιουλίου 2004, με βάση εισηγητική έκθεση του κ. ΝΤΑΣΗ.

Κατά την 411η σύνοδο Ολομέλειας της 15ης και 16ης Σεπτεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση με 143 ψήφους υπέρ, 26 ψήφους κατά και 11 αποχές.

1. Πλαίσια της Γνωμοδότησης

1.1 Την 1η Μαΐου 2004 η Ευρωπαϊκή Ένωση έκανε ένα άλμα προς την υλοποίηση του οράματος των ιδρυτών της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, το 1952. Το ίδιο όραμα είχαν και οι άνθρωποι που γνώρισαν πολέμους, καταστροφές και δυστυχία, που έζησαν στη φτώχεια και στη μιζέρια. Ο δρόμος για την πραγματική ευρωπαϊκή ολοκλήρωση δεν είναι πια τόσο μακρύς. Η Ευρώπη των 25 χωρών είναι πραγματικότητα και η Ευρώπη των 27 έχει ήδη αποφασιστεί.

1.1.1 Αυτό όμως δεν σημαίνει ότι έχει εξαιρεθεί ο κίνδυνος μιας οπισθοδρόμησης με απρόβλεπτες συνέπειες. Το κοινό ευρωπαϊκό οικοδόμημα χρειάζεται στηρίγματα. Το καλύτερο στήριγμα είναι να νοιώσουν οι ευρωπαίοι πολίτες ότι αποτελούν αναπόσπαστο κομμάτι του. Να νοιώσουν περήφανοι γιατί ανήκουν σ' ένα μεγάλο γεωγραφικό σύνολο που είναι δημοκρατικό, που διασφαλίζει και εγγυάται την ειρήνη και τον σεβασμό της ανθρωπίνης αξιοπρέπειας, που επιδιώκει την ευημερία για όλους. Γιατί ανήκουν σ' ένα σύνολο όπου η αλληλεγγύη αποτελεί για όλους και όλες τον βασικότερο κανόνα συμπεριφοράς. Γιατί διαπνέονται από ένα πατριωτικό αίσθημα για την Ευρώπη και να είναι υπερήφανοι που ζουν σε αυτή.

1.2 Για να συμβούν όμως όλα αυτά είναι απαραίτητο η Ένωση να εμπεδώσει τις ήδη υπάρχουσες κοινές πολιτικές και να προχωρεί με σταθερό ρυθμό, μέσα από δημοκρατικές διαδικασίες, στη διαμόρφωση και εφαρμογή όλων των άλλων που υπολείπονται για να αποτελέσει, πέρα από την Οικονομική και Νομισματική Ένωση, μια κοινωνική και πολιτική οντότητα.

1.3 Η διαμόρφωση και εφαρμογή αυτών των πολιτικών συνεπάγονται σίγουρα κάποιο κόστος το οποίο θα πρέπει να κατανεμηθεί δίκαια και ανάλογα με την οικονομική ισχύ του κάθε πολίτη, της κάθε χώρας.

1.4 Η ΕΟΚΕ θέλοντας να συμβάλει στη συζήτηση για την κατάρτιση του προϋπολογισμού της νέας προγραμματικής περιόδου 2007-2013, και κατόπιν αιτήσεως της Ευρωπαϊκής Επιτροπής,

εκδίδει την παρούσα γνωμοδότηση, στην οποία συνεκτίμησε και: Την Ανακοίνωση της Επιτροπής «Τρίτη Έκθεση για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή» (1)

1.5 Η ΕΟΚΕ, δεν περιορίζεται, όμως, στην κριτική θεώρηση των δύο αυτών εγγράφων αλλά επεκτείνεται και σε θέματα, ζητήματα και πτυχές πολιτικής που δεν θίγονται σ' αυτά, παρά την ουσιαστική σημασία τους για την οικοδόμηση του κοινού ευρωπαϊκού μέλλοντος η/και τη δημοσιονομική λειτουργία της Ένωσης, κατά την εξεταζόμενη προγραμματική περίοδο.

1.6 Κατά συνέπεια, σεβόμενοι τη φύση και σύνθεση της ΕΟΚΕ, χωρίς να αγνοήσουμε αυτά τα κείμενα και ειδικότερα την ανακοίνωση της Επιτροπής για τις οικονομικές προοπτικές 2007-2013, δεν μπορούμε να περιοριστούμε στην κριτική θεώρησή της αλλά θα πρέπει να επεκταθούμε και σε θέματα και ζητήματα ή πτυχές πολιτικής που δεν θίγονται στο κείμενο της ανακοίνωσης.

1.7 Με άλλα λόγια, παράλληλα με την έκφραση της (σύμφωνης ή διαφοροποιημένης) Γνώμης της, σε σχέση με τις επί μέρους απόψεις και προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ΕΟΚΕ οφείλει να συμβάλει στην περαιτέρω προαγωγή της συζήτησης για το κοινό ευρωπαϊκό μέλλον, με την ανάδειξη και άλλων συναφών πτυχών.

2. Γενική επισκόπηση της Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

2.1 Στην Ανακοίνωσή της προς το Συμβούλιο και το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο (2), η Ευρωπαϊκή Επιτροπή παρουσιάζει το όραμα της για την Ευρωπαϊκή Ένωση και το μελλοντικό δημοσιονομικό προγραμματισμό της για την περίοδο 2007-2013.

2.2 Προκειμένου να αξιοποιηθούν όλα τα οφέλη από τη διεύρυνση και να βοηθηθεί η Ευρώπη να ευημερήσει προτείνονται τρεις προτεραιότητες: η βιώσιμη ανάπτυξη, τα συμφέροντα των πολιτών και η ενίσχυση του ρόλου της Ένωσης ως παγκόσμιου εταίρου.

(1) COM(2004) 107 τελικό.

(2) COM(2004) 101 τελικό/10.2.2004.

2.3 Βιώσιμη ανάπτυξη: οικονομική ανάπτυξη, συνοχή και απασχόληση

2.3.1 Στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο της Λισσαβόνας, το 2000, οι αρχηγοί κρατών και κυβερνήσεων εξέδωσαν πρόγραμμα που αποσκοπεί στην οικοδόμηση μιας Ευρώπης η οποία «να γίνει η ανταγωνιστικότερη και δυναμικότερη οικονομία της γνώσης ανά την υφήλιο, ικανή για βιώσιμη οικονομική ανάπτυξη με περισσότερες και καλύτερες θέσεις εργασίας και με μεγαλύτερη κοινωνική συνοχή».

2.4 Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή κρίνει ότι πρέπει να δοθεί νέα δυναμική στην εν λόγω διαδικασία και να καθοριστούν αξιόπιστοι και λειτουργικοί στόχοι, τόσο σε εθνικό επίπεδο όσο και σε επίπεδο ΕΕ: πρέπει να προωθηθεί η ανταγωνιστικότητα των επιχειρήσεων στην εσωτερική αγορά, να βελτιωθεί η έρευνα και η ανάπτυξη, η σύνδεση της Ευρώπης μέσω δικτύων, να βελτιωθεί η ποιότητα της εκπαίδευσης και της κατάρτισης στην ΕΕ, να ενισχυθεί περαιτέρω η Ατζέντα για την κοινωνική πολιτική, και να βοηθηθεί η κοινωνία ώστε να είναι σε θέση να προβλέπει και να διαχειρίζεται τις κοινωνικές αλλαγές.

2.5 Οι στόχοι της ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας θα αποτελέσουν, επίσης, τις κύριες προτεραιότητες στο πλαίσιο της προσεχούς γενεάς **περιφερειακών πολιτικών και πολιτικών συνοχής** με ιδιαίτερη έμφαση προς τις μειονεκτούσες περιφέρειες. Η ανάπτυξη και η συνοχή πρέπει να αλληλοσυμπληρώνονται σε βαθμό ακόμη μεγαλύτερο απ' ό,τι στο παρελθόν.

2.6 Στο μέλλον η πολιτική της συνοχής πρέπει να αντιμετωπίσει συστηματικά το πρόβλημα της έλλειψης ανταγωνιστικότητας προκειμένου ένας μεγαλύτερος αριθμός περιφερειών της Ένωσης να συμβάλει στην ανάπτυξη και την απασχόληση.

2.7 Εξάλλου, στις προτάσεις της, η Επιτροπή αναφέρεται ρητά στις αποφάσεις του Συμβουλίου του 2003 για τη μεταρρύθμιση της **κοινής γεωργικής πολιτικής** και για τον καθορισμό μέχρι το 2013 των γεωργικών δαπανών για τα μέτρα της αγοράς και τις άμεσες πληρωμές. Η μεταρρύθμιση αυτή θα αναπροσανατολίσει ριζικά τη γεωργική πολιτική της ΕΕ προς την αειφόρο ανάπτυξη καταργώντας τη σύνδεση μεταξύ ενίσχυσης και παραγωγής. Η **μελλοντική πολιτική αγροτικής ανάπτυξης**, αναδιοργανωμένη σ' ένα ενιαίο όργανο, θα συμβάλει στην αύξηση της αποτελεσματικότητας στη γεωργία και στη βελτίωση του περιβάλλοντος και της πολυμορφίας των αγροτικών περιοχών. Θα εξασφαλιστούν πρόσθετα κονδύλια για τη μερική μεταφορά ποσών από τις άμεσες πληρωμές στους αγρότες προκειμένου να ενισχυθούν προγράμματα αγροτικής ανάπτυξης.

2.8 Η νέα μεταρρυθμισμένη κοινή αλιευτική πολιτική θα συνεχίσει να είναι επικεντρωμένη στην αειφόρο αξιοποίηση των πόρων. Η **περιβαλλοντική πολιτική** ασκείται κατά τρόπο ώστε να εκπληρωθούν οι προσδοκίες των πολιτών όσον αφορά την καλύτερη διαβίωση και αλληλεγγύη μεταξύ των γενεών καθώς και τις διεθνείς δεσμεύσεις ενώ παράλληλα να προωθηθεί η αποτελεσματικότητα και η ανταγωνιστικότητα.

2.9 Ιθαγένεια

2.9.1 Μετά τη συνθήκη του Άμστερνταμ, οι περισσότερες από τις πολιτικές στον τομέα της ελευθερίας, της ασφάλειας και της δικαιοσύνης μεταφέρθηκαν στην αρμοδιότητα της Κοινότητας. Σήμερα, όλοι αναγνωρίζουν ότι οι προκλήσεις που ανακύπτουν

λόγω της μετανάστευσης, του ασύλου και της καταπολέμησης του εγκλήματος και της τρομοκρατίας δεν μπορούν πλέον να αντιμετωπισθούν ικανοποιητικά με μέτρα που λαμβάνονται αποκλειστικά σε εθνικό επίπεδο. Το ίδιο ισχύει και για την προστασία από φυσικές καταστροφές, τις κρίσεις στους τομείς της υγείας και του περιβάλλοντος, την πρόσβαση σε δημόσιες υπηρεσίες και πτυχές σχετικές με τον καταναλωτή και την υγεία.

2.10 Αυτό θα καταστεί δυνατό χάρη σε βελτιωμένα μέσα και στην επαρκή χρηματοδότηση.

2.11 Η Ευρωπαϊκή Ένωση στον κόσμο

2.11.1 Η διευρυμένη Ένωση πρέπει να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο τόσο ως περιφερειακή ηγετική δύναμη όσο και ως παγκόσμιος εταίρος. Για να ανταποκριθεί στις προσδοκίες αυτές η ΕΕ πρέπει να εξελιχθεί σ' ένα υπεύθυνο πολιτικά φορέα, ικανό να αξιοποιήσει την ισχύ του.

2.12 Η Ένωση πρέπει, επίσης, να διαδραματίσει πλήρως το ρόλο της στην παγκόσμια πολιτική διακυβέρνηση και στη στρατηγική ασφάλειας. Ο ρόλος αυτός αφορά την προστασία από απειλές, την εγγύηση της ασφάλειας του πολίτη και την προστασία των πολιτών από διάφορους κινδύνους.

2.13 Δημοσιονομικές ανάγκες

2.13.1 Οι στόχοι αυτοί μπορεί να επιτευχθούν σε μια Ένωση 27 κρατών μελών χωρίς να αυξηθεί το σημερινό ανώτατο όριο των δαπανών.

2.14 Προκειμένου να αντιμετωπισθεί η πρόκληση που περιγράφεται ανωτέρω, η εκπόνηση δηλαδή ενός αξιόπιστου πολιτικού σχεδίου, πρέπει να διατεθούν πόροι για την υλοποίησή του. Η Επιτροπή έχει υπολογίσει, για την εν λόγω περίοδο, ένα μέσο επίπεδο δαπανών 1,14 %. Θα υπάρξει σημαντική επανεξισορρόπηση του προϋπολογισμού της ΕΕ προκειμένου να στηριχθούν οι νέες προτεραιότητες. Τα επίπεδα δαπανών θα αυξηθούν αρχικά λόγω της διευρύνσεως αλλά στο τέλος της περιόδου θα κυμανθούν κοντά στο αρχικό επίπεδο. Οι πληρωμές θα είναι χαμηλότερες από το αρχικό ανώτατο όριο του 1,24 % του ΑΕΠ.

2.15 Η Επιτροπή προτείνει να εξεταστεί η θέσπιση στο μέλλον ενός γενικευμένου διορθωτικού μηχανισμού που θα ορίζει μια διαφανή και αντικειμενική μέθοδο βάσει της οποίας θα διορθώνονται οι δημοσιονομικές επιβαρύνσεις σε σχέση με τη σχετική ευημερία της χώρας.

2.16 Η Επιτροπή θα προετοιμάσει εντός του 2004 κατάλληλες νομοθετικές προτάσεις και συγκεκριμένο χάρτη πορείας για την επίτευξη των στόχων.

3. Παρατηρήσεις της ΕΟΚΕ για το κείμενο και τις προτάσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής

3.1 Η ΕΟΚΕ κρίνει, γενικά, ως θετικό, το κείμενο της Ανακοίνωσης της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Αναλυτικότερα, το κείμενο αυτό, στο σύνολό του, μπορεί να χαρακτηριστεί ως:

— κείμενο συνεκτικό: τα επί μέρους τμήματά του τα οποία αρθρώνονται με συνέπεια και αποτελούν ένα ενιαίο σύνολο, χωρίς αντιφάσεις, δυσαρμονίες ή κενά·

- κείμενο με στέρεο και οραματικό πολιτικό υπόβαθρο: αναπτύσσει με επάρκεια, πληρότητα και όραμα την πολιτική του θεμελίωση σε στόχους που δικαιώνουν την επιδίωξη ενός κοινού μέλλοντος·
- κείμενο με σαφείς και συνεπείς επιλογές και προτεραιότητες πολιτικής πρακτικής: προτείνει δράσεις πολιτικής και την υλοποίηση μέτρων που εντάσσονται στη λογική συγκεκριμένων πολιτικών στόχων·
- κείμενο εξισορροπητικό: χωρίς να αποφεύγει κάποιους συμβιβασμούς ή τη δημιουργία πολλαπλών νέων ισορροπιών και ανάλωγων συνθέσεων επιχειρεί να προσαρμόσει τα διατιθέμενα οικονομικά μέσα προς τις αντίστοιχες ανάγκες που συνεπάγεται η επιδίωξη των πολιτικών στόχων μέσω της συγκεκριμένης πολιτικής πρακτικής.

3.2 Η ΕΟΚΕ κρίνει, επίσης, θετικές (ή πολύ θετικές) και στηρίζει συγκεκριμένες επιλογές και αντιλήψεις που εκφράζονται στο κείμενο και αναλυτικότερα:

3.2.1 Η έννοια και το περιεχόμενο της βιώσιμης ανάπτυξης και η συναφής σύζευξη οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών στοιχείων.

3.2.1.1 Σε συμφωνία και με τις σχετικές απόψεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής, η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι η έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης είναι σύνθετη έννοια και εμπεριέχει:

- την προστασία των φυσικών πόρων της Ένωσης (περιβαλλοντική διάσταση),
- τη δημιουργία ενός κλίματος που ευνοεί:
 - 1) τη βελτίωση της ανταγωνιστικότητας (στοιχείο οικονομικό - ποσοτικό),
 - 2) την προώθηση της αλληλεγγύης (στοιχείο κοινωνικό ποιοτικό), με λήψη ειδικής μέριμνας για τους πολίτες που τελούν υπό την απειλή κινδύνου κοινωνικού αποκλεισμού, την εξασφάλιση μεγαλύτερης ευημερίας και ασφάλειας για όλους τους Ευρωπαίους.

3.2.1.2 Η έννοια δηλαδή, της βιώσιμης ανάπτυξης δεν εξαντλείται σε ποσοτικά στοιχεία οικονομικής μεγέθυνσης αλλά σ' αυτήν εμπεριέχονται και ποιοτικά στοιχεία (κοινωνικά, περιβαλλοντολογικά).

3.2.1.3 Η ΕΟΚΕ επικρίνει τη σύγχυση που γίνεται, σε άλλα κείμενα, ανάμεσα στις έννοιες «βιώσιμη οικονομική μεγέθυνση» (croissance durable) και «βιώσιμη ανάπτυξη» (développement durable). Στη γνωμοδότησή της «Αξιολόγηση της στρατηγικής της ΕΕ για τη βιώσιμη ανάπτυξη»⁽¹⁾ η ΕΟΚΕ διαπιστώνει ότι οι δημοσιονομικές προοπτικές θα μπορούσαν να αποτελέσουν μια ευκαιρία για τη διαμόρφωση της αποφασιστικής ώθησης της βιώσιμης ανάπτυξης. Η ΕΟΚΕ διαπιστώνει επίσης ότι δεν αρκεί η συνέχιση της εφαρμογής των διαφόρων πολιτικών οι οποίες αποδείχτηκαν προβληματικές για τη βιώσιμη ανάπτυξη και η μελλοντική εγγραφή τους μέσα στο πλαίσιο της γραμμής προϋπολογισμού «βιώσιμη μεγέθυνση». Η ΕΟΚΕ προσθέτει ακόμα ότι οικονομική μεγέθυνση και βιώσιμη ανάπτυξη είναι δυο διαφορετικές έννοιες οι οποίες μπορούν να έρθουν και σε σύγκρουση.

3.2.1.4 Η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την άποψή της ότι για να συγκεκριμενοποιηθεί η βιώσιμη ανάπτυξη είναι απαραίτητο και επείγον να αφιερωθούν περισσότερα οικονομικά μέσα απ' αυτά που αφιερώνονται σήμερα και απ' αυτά που προβλέπονται στις οικονομικές προοπτικές 2007-2013. Εξάλλου, εφόσον οι οικονομικοί πόροι είναι ανεπαρκείς και το περιβάλλον αποτελεί ένα δημόσιο συλλογικό αγαθό που διασχίζει τα σύνορα καθώς και μια ουσιαστική πτυχή της στρατηγικής για τη βιώσιμη ανάπτυξη, η ΕΟΚΕ διερωτάται κατά πόσον ενδείκνυται να αποκλειστούν οι σχετικές επενδύσεις σ' αυτόν τον τομέα από τον υπολογισμό του δημοσιονομικού ελλείμματος που προβλέπεται στο πλαίσιο του Συμφώνου για την σταθερότητα και την ανάπτυξη⁽²⁾.

3.2.1.5 Η Ευρώπη μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο στην παγκοσμιοποιημένη οικονομία και να επηρεάσει τις εξελίξεις στην κατεύθυνση περισσότερης βιώσιμης ανάπτυξης. Όμως οι οικονομικοί πόροι που προβλέπονται γι' αυτό δεν αρκούν. Η Ευρωπαϊκή Ένωση πρέπει να εκφραστεί με μία φωνή. Οι χώρες μέλη, όσο μεγάλες ή σημαντικές κι αν είναι, ελάχιστα μπορούν να επηρεάσουν τις εξελίξεις. Ο συντονισμός των προσπαθειών τους με την επιδίωξη κοινών στόχων ως Ευρωπαϊκή Ένωση καθίσταται επιτακτική ανάγκη.

3.2.2 Η οικονομική αποδοτικότητα της κοινωνικής συνοχής και η σαφής διευκρίνιση ότι, πέραν της κοινωνικής της λειτουργίας και της μείωσης των αποκλίσεων, η διαδικασία συνοχής επάγεται και ποσοτικές βελτιώσεις των στοιχείων της ίδιας της οικονομικής μεγέθυνσης.

3.3 Ολόκληρος ο σχεδιασμός για την επιδίωξη και προσέγγιση της επίτευξης του συνολικού πολιτικού οραματισμού (projet politique) στηρίζεται στη θεμελιώδη έννοια της βιώσιμης ανάπτυξης, όπως αυτή προσδιορίζεται στα σύνθετα πλαίσια της οικονομικής, κοινωνικής και περιβαλλοντικής διάστασής της.

3.4 Σε συνδυασμό και με τις συναφείς αναλύσεις της «Τρίτης Έκθεσης για την Οικονομική και Κοινωνική Συνοχή», η Επιτροπή θέτει θέμα προβληματισμού και συζήτησης και σε σχέση με την οργάνωση και τη διαδικασία προώθησης της διαπεριφερειακής συνεργασίας.

3.4.1 Προτείνεται η κατάργηση των «Συμπληρωμάτων Προγραμματισμού» των ΚΠΣ αλλά και η κατάργηση και των ιδίων των ΚΠΣ ως εργαλείων διαχείρισης και η αντικατάστασή τους με ένα αντίστοιχο στρατηγικό κείμενο, εξισορροπημένο σε κοινοτικό επίπεδο, για τη συνοχή.

3.4.2 Επίσης, έπειτα από τη διαπίστωση ότι η ακολουθούμενη, μέχρι σήμερα, πρακτική, με τις 60-70 προτεραιότητες των παλαιών κειμένων, είναι αναποτελεσματική, προτείνεται η παράθεση 3-4 προτεραιοτήτων, εξειδικευμένων κατά χώρα, με κοινή, όμως, προτεραιότητα και εκείνη της διοικητικής αναβάθμισης. Εξάλλου, για να ληφθούν καλύτερα υπόψη οι ιδιαιτερότητες των χωρών μελών, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θα μπορούσε να υιοθετήσει πιο ευέλικτους και αποκεντρωμένους τρόπους διαχείρισης, επιβάλλοντας πάντα πλήρη διαφάνεια και αυστηρότητα (rigueur).

(1) CESE 661/2004 της 28/4/2004

(2) Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ «Δημοσιονομική πολιτική και τύπος επενδύσεων», ΕΕ C 110 της 30.4.2004, σ. 111.

3.4.3 Ιδιαίτερα σημασία φαίνεται να αποκτά η πρόταση διαφοροποίησης της μεθόδου ελέγχου της χρηματοοικονομικής διαχείρισης: αντί ο έλεγχος να πραγματοποιείται «σχέδιο-σχέδιο» (project-project), επιλέγεται η προληπτική υπογραφή ενός Συμφώνου Εμπιστοσύνης, με το οποίο και θα τίθενται οι κανόνες διαχείρισης. Μ' αυτή την έννοια θα πρέπει η διαδικασία ελέγχου να διεξάγεται μέσα σ' ένα μοναδικό πλαίσιο και να είναι αποδεκτή από όλους τους ενδιαφερόμενους θεσμούς.

3.4.4 Εξάλλου η ΕΟΚΕ εκφράζει την ανησυχία της για το αυξανόμενο χάσμα μεταξύ πιστώσεων και πληρωμών. Στο τέλος της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, η διαφορά εκτιμάται ότι θα ανέλθει σε 188 δισεκατομμύρια €, δηλαδή στον προϋπολογισμό ενός έτους. Γι' αυτό η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι είναι απαραίτητο οι δημοσιονομικές προοπτικές να καταστούν περισσότερο ευέλικτες. Η παροχή της δυνατότητας επιμήκυνσης της περιόδου πληρωμών των αναλαμβανόμενων στα πλαίσια των διαρθρωτικών Ταμείων δεσμεύσεων, κατά ένα ακόμη έτος, (αλλαγή του κανόνα από $n+2$ σε $n+3$) θα διευκολύνει την ανετότερη και χωρίς πίεση χρόνου και συνεπώς ορθολογικότερη και αποτελεσματικότερη χρήση και αξιοποίηση των διατιθέμενων κονδυλίων.

3.5 Κεντρικό σημείο διεξαγωγής της συζήτησης πρέπει να αποτελέσει η παραδοχή, ότι, ο κοινοτικός προϋπολογισμός και τα οικονομικά μέσα της ΕΕ βρίσκονται σε άμεση εξάρτηση από το βαθμό οικονομικής ανάπτυξης των επί μέρους χωρών μελών και το ύψος των εθνικών ΑΕΠ.

3.5.1 Κατά συνέπεια, ο κοινοτικός προϋπολογισμός με τη συμβολή του στην προώθηση της οικονομικής ανάπτυξης και των 10 νέων χωρών, δημιουργεί τις προϋποθέσεις μελλοντικής βελτίωσης και μεγέθυνσης της βάσης υπολογισμού και των δικών του εσόδων. Πράγματι, η ενίσχυση των εθνικών δυνατοτήτων και η βελτίωση των εθνικών ΑΕΠ θα έχουν ως συνέπεια την εν συνεχεία ενίσχυση και του κοινοτικού προϋπολογισμού, λόγω των αυξημένων καταβολών των κρατών μελών (ποσοστιαίος υπολογισμός σε αυξημένη βάση).

3.5.2 Εξάλλου, επισημαίνεται ότι η ενσωμάτωση των αγορών των νέων χωρών στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά εγγυάται τη βελτίωση της αναπτυξιακής προοπτικής των χωρών της ΕΕ-15. Δεν θα ήταν, μάλιστα ιδιαίτερα δυσχερής η εκτίμηση του εύρους της πρόσθετης ανάπτυξης που μπορεί να προσδοκά κάθε χώρα μέλος της ΕΕ-15 από τις πολλαπλασιαστικές επιπτώσεις της ανάπτυξης των νέων χωρών και της ενσωμάτωσης των αγορών τους στην ενιαία ευρωπαϊκή αγορά. Η αναμονή, όμως, αυτής της πρόσθετης ανάπτυξης των χωρών της ΕΕ-15 συνεπάγεται πρόσθετα κονδύλια και για τον κοινοτικό προϋπολογισμό.

3.5.3 Επιπλέον, η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι προκειμένου να διασφαλιστεί η κατανομή των πόρων της ΕΕ κατά τρόπο που να ανταποκρίνεται στον ουσιαστικό στόχο της σύγκλισης, πρέπει να δοθεί προτεραιότητα στις ανάγκες των νέων κρατών μελών στα οποία βρίσκεται η πλειονότητα των λιγότερο ανεπτυγμένων περιφερειών και στα οποία δεν έχει ακόμη ολοκληρωθεί η διαδικασία ενσωμάτωσης.

3.5.4 Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι, πέρα από το πλαφόν του ευρωπαϊκού προϋπολογισμού, θα πρέπει να δοθεί ιδιαίτερη προσοχή στις προβολές αυτού του προϋπολογισμού. Πράγματι ο προϋπολογισμός βασίζεται στο ακαθάριστο κοινοτικό εισόδημα το οποίο δεν μπορεί παρά να προβλεφθεί με βάση υποθέσεις εργασίας σε σχέση με την

οικονομική μεγέθυνση, την ισοτιμία €/\$, την τιμή του αργού πετρελαίου κλπ. Κατά συνέπεια οι αβεβαιότητες που υπάρχουν και που επηρεάζουν τους συνολικούς οικονομικούς πόρους είναι πολλές. Γι' αυτό η ΕΟΚΕ συνιστά στην Επιτροπή να επεξεργασθεί εναλλακτικά σενάρια με βάση απαισιόδοξες και αισιόδοξες υποθέσεις ώστε να δοθεί μια ψαλίδα μέσα στην οποία θα βρίσκονται οι ετήσιοι προϋπολογισμοί 2007-2013.

3.6 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η λύση των ζητημάτων προσέγγισης των δύο μεγεθών: οικονομική αποτίμηση (κόστος) υψηλών πολιτικών στοχεύσεων και διατιθέμενοι (ανεπαρκείς) οικονομικοί πόροι, μπορεί να επιτευχθεί με την αναζήτηση του βαθμού σχετικής επάρκειας των διαθέσιμων πόρων.

3.7 Στη διαδικασία προσαρμογής των μεγεθών αυτών, εμφανίζεται το δίλημμα: η πίεση της προσαρμογής θα υποβαθμίσει τις πολιτικές στοχεύσεις και το όραμα που αυτές συγκροτούν στο επίπεδο των διατιθέμενων πόρων ή, αντιθέτως, θα πρέπει να επιδιωχθεί η επαύξηση των πόρων σε βαθμό επάρκειάς τους, ώστε οι υψηλές στοχεύσεις να παραμείνουν αλώβητες; Η ρεαλιστική και αποτελεσματική επιδίωξη της σχετικής επάρκειας των διαθέσιμων πόρων μπορεί να καταστήσει το δίλημμα αυτό θεωρητικό.

3.8 Εφόσον, οι στόχοι αυτοί κριθούν ως αναγκαίοι για την αποτελεσματική οικοδόμηση του κοινού ευρωπαϊκού μέλλοντος, καθίσταται προβληματική οποιαδήποτε «έκπτωση» τους. Με την έννοια αυτή, δεν γίνεται εύκολα αποδεκτή αλλά ούτε φαίνεται και απολύτως κατανοητή η προσπάθεια της Ευρωπαϊκής Επιτροπής να επανακαθορίσει τις αναγκαίες ισορροπίες, με προφανή συνέπεια τις μικρότερες δυνατές εκπτώσεις των πολιτικών της στόχων.

4. Εναλλακτικές προσεγγίσεις οροφής χρηματοδότησης

4.1 Όπως προκύπτει από το κείμενο της Ανακοίνωσης, η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, πριν καταλήξει στη συμβιβαστική της πρόταση, προβληματίστηκε ανάμεσα σε τρεις πιθανές επιλογές σε σχέση με το ύψος της οροφής της χρηματοδότησης του κοινοτικού προϋπολογισμού, με συνεκτίμηση και των προσφάτων συναφών εξελίξεων.

4.2 Πρώτη πιθανότητα αποτέλεσε η επιλογή, ως οροφής της χρηματοδότησης, του ποσοστού 1 % του ΑΕΠ, σύμφωνα και με σχετικώς εκδηλωθείσα επιθυμία συγκεκριμένων χωρών μελών. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή χαρακτηρίζει, απερίφραστα, ως απολύτως ανεπαρκές το ύψος αυτό της χρηματοδότησης του κοινοτικού προϋπολογισμού.

4.3 Δεύτερη πιθανότητα αποτέλεσε η επιλογή, ως οροφής της χρηματοδότησης, του ποσοστού 1,30 % του ΑΕΠ. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή θεωρεί ότι το ύψος αυτό, χωρίς να είναι υπερβολικό, μπορεί να επιτρέψει στην Ευρωπαϊκή Ένωση να ανταποκριθεί καλύτερα στις ανάγκες προσέγγισης του συνόλου των πολιτικών της στόχων.

4.4 Τρίτη πιθανότητα αποτέλεσε η επιλογή, ως οροφής της χρηματοδότησης, του 1,24 % του ΑΕΠ, δηλαδή το ισχύον δημοσιονομικό πλαίσιο. Η Ευρωπαϊκή Επιτροπή, όμως, διευκρινίζει ότι, σε περίπτωση οριστικής επιλογής του 1,24 % του ΑΕΠ, θα απαιτηθούν αναδιαρθρώσεις του προϋπολογισμού της ΕΕ, ώστε να καταστεί δυνατή η εξασφάλιση περιθωρίων για τη χρηματοδότηση και νέων προτεραιοτήτων.

4.5 Τελικώς, η Επιτροπή επέλεξε την τρίτη δυνατότητα που, όμως, όπως είναι ευνόητο, συνεπάγεται:

4.5.1 Πρώτον, τη διατήρηση του ισχύοντος δημοσιονομικού πλαισίου: εξ αυτού προκύπτει το ερώτημα αν, τελικώς, είναι δυνατή η αντιμετώπιση και χρηματοδοτική κάλυψη και νέων προτεραιοτήτων με τα ίδια δημοσιονομικά έσοδα που μέχρι σήμερα κάλυπταν λιγότερες προτεραιότητες. Επισημαίνεται ότι το επίπεδο ανάπτυξης των περισσότερων εκ των 10 (και εν συνεχεία 12) νέων χωρών υπολείπεται, σημαντικά, του αντίστοιχου επιπέδου ανάπτυξης της ΕΕ-15 και συνεπώς η διασφάλιση της αποτελεσματικής χρηματοδοτικής ενίσχυσης της ανάπτυξης των νέων χωρών θα αντιπροσωπεύει υψηλά κονδύλια νέων πόρων. Στο κείμενο της Επιτροπής επισημαίνεται, σχετικώς, ότι «στη διευρυμένη Ένωση, το μέσο κατά κεφαλήν ΑΕΠ θα είναι πάνω από 12 % χαμηλότερο από εκείνο των 15 κρατών μελών, ενώ οι αποκλίσεις σε επίπεδο εισοδήματος θα διπλασιαστούν συνολικά».

4.5.2 Δεύτερον, αναδιαρθρώσεις και νέες ισορροπίες του κοινοτικού προϋπολογισμού: εξ αυτού ανακύπτει το ερώτημα αν οι απαιτούμενες αυτές αναδιαρθρώσεις και νέες εξισορροπήσεις οδηγούν και σε αντίστοιχες και ανάλογες «εκπτώσεις» των πολιτικών στόχων που έχει θέσει η ίδια η Ανακοίνωση της Επιτροπής, με συνέπεια την εξασθένηση των βάσεων του οικοδομήματος του κοινού ευρωπαϊκού μέλλοντος.

4.5.3 Τρίτον, με την ψήφιση και θέση σε ισχύ του Συνταγματικού της Χάρτη, η ΕΕ αποκτά, σε μεγαλύτερο βαθμό, ομοσπονδιακή δομή και λειτουργία, με την έννοια της κάμψης της επικουρικότητας, της διεύρυνσης και της ενίσχυσης των κοινών ευρωπαϊκών πολιτικών και συνεπώς και των αντίστοιχων απαιτούμενων πόρων.

4.5.4 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει και αναδεικνύει συγκεκριμένες αναφορές του κειμένου της Ανακοίνωσης της Επιτροπής οι οποίες δείχνουν τις πιθανές χρηματοδοτικές ανεπάρκειες που μπορεί να ανακύψουν στη διάρκεια της προγραμματικής περιόδου 2007-2013, με συνέπεια την ανατροπή των πολιτικών προβλέψεων και την αδυναμία υλοποίησης του περιγραφόμενου και προτεινόμενου πολιτικού σχεδίου.

4.5.5 Πράγματι, παρά τη διαλλακτικότητα, τη μετριοπάθεια και την εξισορροπητική λογική που διαπνέουν το κείμενο, η Επιτροπή δεν παραλείπει να τονίσει, ότι «δεδομένου ότι η διεύρυνση θα έχει ασύμμετρο αντίκτυπο στον προϋπολογισμό -αυξάνοντας τις δαπάνες περισσότερο από τα έσοδα- ακόμη και η διατήρηση του "κεκτημένου" σημαίνει αύξηση της χρηματοδοτικής προσπάθειας» (Εισαγωγή). Η κομψά διατυπωμένη αυτή επισημάνση δεν αφήνει περιθώρια αμφιβολιών για την αδυναμία (όχι βελτίωσης αλλά) απλής διατήρησης του κοινοτικού «κεκτημένου», σε περίπτωση μη αύξησης των χρηματοδοτήσεων.

4.5.6 Την επισημάνση της, μάλιστα, αυτήν, η Επιτροπή ενισχύει ακόμη περισσότερο με την αναφορά της σε περαιτέρω διεύρυνση του χάσματος μεταξύ των πολιτικών δεσμεύσεων της ΕΕ και της αποτυχίας εφαρμογής τους και σε υπονόμευση, λόγω έλλειψης πολιτικής βούλησης και ανεπάρκειας πόρων, της ικανότητας της Ένωσης να τηρεί τις υποσχέσεις της, σε πολλούς από τους νέους τομείς προτεραιότητας (Εισαγωγή).

4.5.7 Παρόμοιοι, εξάλλου, υπαινιγμοί, διατυπώνονται και σε άλλα σημεία του κειμένου της Ανακοίνωσης. Έτσι, (κεφάλαιο II) επισημαίνεται ότι «η αναντιστοιχία μεταξύ των απαιτήσεων από την Ένωση και των πόρων που αυτή διαθέτει έχει αυξηθεί υπερβολικά» και αμέσως μετά ακολουθεί η προειδοποίηση ότι «Εάν η Ένωση επιβαρυνθεί με ένα σύνολο στόχων χωρίς να της δοθούν οι αναγκαίοι πόροι θα αποτελέσει αναμφίβολα στόχο της δίκαιης κριτικής των πολιτών των οποίων απορρίπτονται έτσι οι θεμιτές προσδοκίες».

4.5.8 Η ΕΟΚΕ θεωρεί χρήσιμη την επισημάνση της διακήρυξης της Επιτροπής ότι αν δεν πετύχουμε μια συμφωνία για τους στόχους του ευρωπαϊκού σχεδίου και αν δεν δοθούν τα χρήματα που απαιτούνται για την επίτευξη του, «όλα τα κράτη θα χάσουν».

4.5.9 Τα πιο πάνω πρέπει να συνεκτιμηθούν με τη διαπίστωση ότι λόγω της ενσωμάτωσης, κατά τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013, του Ευρωπαϊκού Ταμείου Ανάπτυξης στον κοινοτικό προϋπολογισμό, στην πραγματικότητα δεν έχουμε διατήρηση του ίδιου ύψους του κοινοτικού προϋπολογισμού, αλλά μείωσή του.

4.5.10 Κατά την προγραμματική περίοδο 2007-2013, οι κοινές ευρωπαϊκές πολιτικές πρέπει να ενισχυθούν ενώ οι αντίστοιχες εθνικές πολιτικές θα περιορισθούν. Η εξέλιξη αυτή αιτιολογείται από το γεγονός ότι η ΕΕ δεν επιτρέπεται να μεταλλάξει σε απλό διαχειριστή εθνικών πολιτικών. Το κοινό συμφέρον απαιτεί τη διαμόρφωση και την εφαρμογή κοινών ευρωπαϊκών πολιτικών.

4.5.11 Η βελτίωση, όμως, της προστιθέμενης αξίας δεν μπορεί να αφηθεί στις εθνικές πολιτικές. Η Επιτροπή καθιστά απερίφραστα σαφές ότι η αποτελεσματικότητα στη βελτίωση της προστιθέμενης αξίας απαιτεί μεγάλες κρίσιμες μάζες (large critical masses) σε υπερεθνικό επίπεδο και συνεπώς μπορεί να υπηρετηθεί καλύτερα με τις κοινές πολιτικές (σελ. 4 ελληνικού κειμένου).

4.5.12 Αποτελεί, επομένως, λάθος η προσέγγιση του ζητήματος ως θέματος απλής αναδιανομής των πόρων μεταξύ των κρατών μελών. Αντιθέτως, επιβάλλεται η ανάδειξη του ως θέματος μεγιστοποίησης των συνεπειών των κοινών ευρωπαϊκών πολιτικών με στόχο την περαιτέρω ενίσχυση της προστιθέμενης αξίας των ευρωπαϊκών κονδυλίων που διατίθενται σχετικώς (σελ. 4 ελληνικού κειμένου).

4.5.13 Εξάλλου, σε σειρά επιτυχημένων αναφορών της, η Επιτροπή καταδεικνύει τη σημασία των κοινοτικών παρεμβάσεων και την αντίστοιχη δημιουργία ευρωπαϊκής προστιθέμενης αξίας για κάθε ευρώ που καταβάλλει ο κοινοτικός προϋπολογισμός.

4.5.14 Παρόμοιες αναφορές εντοπίζονται:

— Στην «Εισαγωγή», όπου αναφέρεται ότι «Ο στόχος πρέπει να είναι η μεγιστοποίηση της αποτελεσματικότητας των δημοσίων δαπανών και το να καταστούν οι εθνικές και οι ευρωπαϊκές προσπάθειες κάτι περισσότερο από το απλό άθροισμα των μερών τους».

— Στο κεφ. I.A.1ε, όπου αναλύεται η λειτουργία των κοινών ευρωπαϊκών πολιτικών ως καταλύτη για την εφαρμογή, από τις χώρες μέλη, της ατζέντας κοινωνικής πολιτικής που αποτελεί αναπόσπαστο τμήμα της στρατηγικής της Λισαβώνας.

- Στο κεφ. Ι.Α.2, όπου αναλύεται η προστιθέμενη αξία της πολιτικής συνοχής.
- Στο κεφ. Ι.Α.3, όπου επισημαίνονται οι επιπτώσεις στην προστιθέμενη αξία της κοινής ευρωπαϊκής γεωργικής πολιτικής.
- Στο κεφ. Ι.Γ.: «Μια συνεκτική εξωτερική πολιτική μπορεί να αυξήσει την επιρροή της ΕΕ πολύ περισσότερο από ό,τι θα επετύγχαναν τα κράτη μέλη δρώντας χωριστά ή έστω παράλληλα».
- Στο κεφ. Ι.Γ.2: «Με την ενιαία παρουσία της ΕΕ στα όργανα της πολυπλευρής οικονομικής διακυβέρνησης, όπως η Παγκόσμια Τράπεζα, το Διεθνές Νομισματικό Ταμείο και οι οικονομικές υπηρεσίες του ΟΗΕ, θα αυξηθεί ουσιαστικά η αξία κάθε ευρώ που διατίθεται στο νέο αυτό πλαίσιο».
- Στο κεφ. Ι.Γ.3, όπου αναλύεται η προστιθέμενη αξία της βοήθειας που παρέχει η ΕΕ σε τρίτες χώρες (συγκριτικό πλεονέκτημα μίας κοινής προσέγγισης της ΕΕ στις κρίσεις στο εξωτερικό της).
- Στο κεφ. ΙΙΙ.Β, όπου αναπτύσσεται το θέμα της προστιθέμενης αξίας από τη δημιουργία και τη λειτουργία του προτεινόμενου Νέου Μέσου Γειτνίασης.

4.5.15 Η ΕΟΚΕ θεωρεί χρήσιμο να επισημάνει ότι δεν έχει έννοια η επιδίωξη περισσότερης Ευρώπης με τη διάθεση λιγότερων πόρων. Ο περιορισμός, εξάλλου, των ιδίων πόρων στο 1 % του ΑΕΠ θα οδηγήσει, τελικώς, σε περικοπές της χρηματοδότησης των διαρθρωτικών πολιτικών και των πολιτικών συνοχής. Με δεδομένο, μάλιστα, το πλαίσιο χρηματοδότησης της κοινής αγροτικής πολιτικής μέχρι το 2013, όλες οι περαιτέρω περικοπές που θα προκύψουν από τη μείωση του κοινοτικού προϋπολογισμού θα στοχεύσουν την πολιτική συνοχής, με δραματικές επιπτώσεις σε σχέση με τις προκλήσεις και τις αναγκαιότητες που θα προκύψουν από τη διεύρυνση της ΕΕ. Ακόμη περισσότερο, μια παρόμοια εξέλιξη θα καταστήσει χωρίς περιεχόμενο και αξία οποιαδήποτε αναπτυξιακή πρωτοβουλία ή κίνητρο.

4.5.16 Με βάση τις επισημάνσεις αυτές, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι επιβάλλεται να ξεπεραστούν οι επιφυλάξεις της Επιτροπής και να επιλεγεί η αύξηση των ιδίων πόρων του κοινοτικού προϋπολογισμού, για τη νέα προγραμματική περίοδο 2007-2013, πέραν του ισχύοντος δημοσιονομικού πλαισίου στο ανώτατο ποσοστό του 1,30 % του ΑΕΠ, ενώ παράλληλα να ληφθούν μέτρα ώστε η ετήσια προσέγγιση του ανώτατου αυτού ορίου να μην παρουσιάζει ασυνήθεις διαφορές.

4.5.17 Η άποψη αυτή ενισχύεται και από τη διαπίστωση ότι ένα τμήμα των διατιθέμενων πόρων, μέσω των διαρθρωτικών Ταμείων, από τις οικονομίες των χωρών με καθαρές εισφορές στον κοινοτικό προϋπολογισμό, επιστρέφεται στις χώρες αυτές μέσω εξαγωγών. Το ζήτημα έχει ήδη ερευνηθεί σε επίπεδο ΕΕ-15 και αναμένεται να λειτουργήσει με τον ίδιο τρόπο και για την ΕΕ-25. Συνεπώς, ένα σημαντικό τμήμα των κονδυλίων που θα διατεθούν για την ανάπτυξη και των 10 νέων χωρών θα επιστρέψει στις χώρες με καθαρές εισφορές στον κοινοτικό προϋπολογισμό (αγορά τεχνολογικού ή

ηλεκτρονικού εξοπλισμού, παροχή εξειδικευμένων υπηρεσιών, εισαγωγή τεχνολογίας κλπ). Η διάσταση αυτή δεν μπορεί να αγνοηθεί ενόψει της κατάρτισης του νέου κοινοτικού προϋπολογισμού. Επισημαίνεται, ακόμα, ότι, στο κείμενο της Ανακοίνωσης, η Επιτροπή δεν παραλείπει να αναφερθεί στο συγκεκριμένο αυτό ζήτημα, με την παρατήρηση ότι η εφαρμογή των κανόνων της ενιαίας αγοράς και στην πολιτική συνοχής οδηγεί στην παραγωγή προστιθέμενης αξίας μετρήσιμου μεγέθους, λόγω αύξησης του ενδοκοινοτικού εμπορίου μεταξύ των λιγότερο αναπτυγμένων κρατών και περιφερειών και της υπόλοιπης ΕΕ. Η αύξηση αυτή του ενδοκοινοτικού εμπορίου οφείλεται στο ότι «σχεδόν το ¼ των δαπανών που πραγματοποιούνται στο πλαίσιο προγραμμάτων συνοχής επιστρέφει στην υπόλοιπη Ευρώπη με τη μορφή αυξημένων εξαγωγών».

4.6 Η ΕΟΚΕ συμφωνεί απολύτως με τις επισημάνσεις της Επιτροπής σε σχέση με τις συνέπειες της πρόσκτησης της ιδιότητας του Ευρωπαίου πολίτη. Πράγματι, τα συναφή οφέλη δεν πρέπει να εξαντλούνται στις ελευθερίες της αγοράς: πρέπει να διασφαλίζουν, επίσης και την πρόσβαση σε βασικές υπηρεσίες προς το κοινό, παράλληλα με την ελευθερία, τη δικαιοσύνη και την ασφάλεια. Ορθώς η Επιτροπή σημειώνει ότι «Τα οφέλη της Ευρώπης χωρίς σύνορα θα πρέπει να είναι διαθέσιμα και προσπελάσιμα για όλους σε ισότιμη βάση». Η Ένωση οφείλει να συμπληρώνει τις σχετικές προσπάθειες των κρατών μελών, αυτό, όμως, συνεπάγεται κάποιο κόστος.

4.7 Σύμφωνα, επίσης, βρίσκει την ΕΟΚΕ και η άποψη της Επιτροπής ότι χρειάζονται μέσα αλλά και πόροι για την αξιοποίηση αυτών των μέσων, ώστε να καταστεί δυνατή η λειτουργία της Ευρώπης ως ηγετικής δύναμης (αναπτυξιακή βοήθεια, εμπορική πολιτική, εξωτερική πολιτική, πολιτική ασφάλειας, εξωτερικές πτυχές άλλων πολιτικών κλπ. - βλ. σελ. 5-6 ελληνικού κειμένου).

4.7.1 Πέραν αυτού, με βάση τις προβλέψεις του υπό μψηφισή Συνταγματικού Χάρτη της Ευρωπαϊκής Ένωσης, η αναλαμβανόμενη από την ΕΕ προστασία του ευρωπαίου πολίτη δεν περιορίζεται στην απλή αναγνώρισή της, αλλά δημιουργεί αντίστοιχη νομική ευθύνη της ΕΕ για τη διασφάλισή της και συνεπώς δεσμεύσεις και υποχρεώσεις αποζημιώσεων (π.χ. σε περίπτωση που καταστούν θύματα τρομοκρατικών ενεργειών ή φυσικών καταστροφών).

4.8 Η ΕΟΚΕ χαιρετίζει την πρόοδο ορισμένων τίτλων του προϋπολογισμού. Όμως δεν πρέπει να μας διαφεύγει η σχετικότητα των ποσοστιαίων μεταβολών. Πράγματι, για το κεφάλαιο «Ιθαγένεια, ελευθερία, ασφάλεια και δικαιοσύνη» προβλέπεται στην επταετία 2007-2013 αύξηση κατά 162 %· τούτο δεν σημαίνει παρά μόνο 2 239 δισεκατομμύρια €. Στον ίδιο χρόνο, οι δαπάνες για τη γεωργία θα μειωθούν κατά 3 % (1 442 δισεκατομμύρια €). Στο τέλος της περιόδου, οι δαπάνες για τα δυο αυτά κεφάλαια θα είναι αντίστοιχα 2 % και 26 % του προϋπολογισμού. Όσον αφορά το μερίδιο των πόρων για τη γεωργία, ιδιαίτερη προσοχή απαιτούν οι νέες σημαντικές προκλήσεις που θέτει στην ΚΓΠ η διεύρυνση της ΕΕ και η μεταρρύθμιση περαιτέρω κοινών οργανώσεων αγοράς, προκλήσεις στις οποίες πρέπει να δοθεί απάντηση.

5. Ειδικότερες επισημάνσεις

5.1 Ένα ζήτημα που δεν αναφέρεται στο κείμενο της Ανακοίνωσης, ούτε στην «Τρίτη Έκθεση για την οικονομική και κοινωνική συνοχή», αλλά που αναμένεται να έχει επιπτώσεις στον κοινοτικό προϋπολογισμό, αναλόγως προς το χειρισμό του, είναι το ζήτημα της ελεύθερης διακίνησης των εργαζομένων των 10 νέων χωρών στις αγορές εργασίας των 15 σημερινών χωρών μελών και εκείνο της εφαρμογής της 2ετούς ή 5ετούς ή και 7ετούς μεταβατικής περιόδου. Ζητούμενο πρέπει να είναι ο βαθμός επίπτωσης του περιορισμού της απασχόλησης στην ΕΕ-15 των εργαζομένων των 10 νέων χωρών, στο μέγεθος της αναμενόμενης οικονομικής και κοινωνικής ανάπτυξης των χωρών αυτών.

5.2 Ζήτημα προς συζήτηση μπορεί να αποτελέσει και ο συσχετισμός της καταβολής των ευρωπαϊκών κονδυλίων προς το βαθμό ομαλής υιοθέτησης και προώθησης των δεσμεύσεων που έχουν ήδη αναληφθεί από τις 10 νέες χώρες.

5.3 Η εξέταση των οικονομικών προοπτικών μιας περιόδου απαιτεί την χωριστή εξέταση των ιδίων πόρων έναντι της εξέτασης των δημοσιονομικών δαπανών. Παρόμοια είναι και η συγκρότηση της Ανακοίνωσης της Επιτροπής: στο κεφάλαιο IV εξετάζεται το νέο δημοσιονομικό πλαίσιο με ειδικότερη έμφαση στις δαπάνες, ενώ στο κεφάλαιο V κατατίθενται σκέψεις για το σύστημα χρηματοδότησης.

5.4 Στην παρούσα γνωμοδότηση, το βάρος πέφτει στην εξέταση των δαπανών, επειδή η ΕΟΚΕ επιφυλάσσεται να επανέλθει στο κεφάλαιο των ιδίων πόρων, μετά την υποβολή στο Συμβούλιο της σχετικής Έκθεσης της Επιτροπής.

5.5 Στην παρούσα, όμως, φάση, η ΕΟΚΕ κρίνει σκόπιμο να παραθέσει τις σκέψεις της σε δύο σημεία:

— Η καθιέρωση οποιουδήποτε κοινοτικού φόρου (που θα καταβάλλεται απ' ευθείας από τους ευρωπαίους πολίτες για την ενίσχυση του κοινοτικού προϋπολογισμού) αποτελεί μια θετική και πάντως ενδιαφέρουσα πρόταση. Όμως η εφαρμογή της προαπαιτεί εξαιρετικά μεγάλη προσοχή, ώστε να αποφευχθεί η πιθανή δημιουργία αντι-ευρωπαϊκών αντανακλαστικών.

— Φαίνεται επιθυμητή η καθιέρωση ενός νέου συστήματος εισφορών, περισσότερο δίκαιου σε σχέση με το ισχύον. Απλή επισκόπηση του ισοζυγίου των καταβολών έναντι των απολήψεων των χωρών μελών, αποδεικνύει ότι, κατά τη λειτουργία του κοινοτικού συστήματος εισφορών, δεν συνεκτιμάται το ύψος του κατά κεφαλήν εισοδήματος κάθε χώρας μέλους -που αποτελεί και έναν αξιόπιστο δείκτη του σχετικού πλούτου των πολιτών της οικείας χώρας.

5.5.1 Αντίθετα, η ΕΟΚΕ εκφράζει έντονες επιφυλάξεις όσον αφορά το γενικευμένο διορθωτικό μηχανισμό, ο οποίος απλώς θα θεσμοθετούσε την αρχή της «δίκαιης ανταπόδοσης». Πρόκειται για μια μορφή αλληλεγγύης μεταξύ λιγότερο πλουσίων και περισσότερο πλουσίων χωρών, η οποία είναι απαράδεκτη. Σε έκθεσή της του 1998⁽¹⁾, η Επιτροπή είχε ήδη προβεί σε προσομοιώσεις σχετικά με τις συνέπειες ενός τέτοιου μηχανισμού. Το συμπέρασμα ήταν ότι, το 1996, εάν ο γενικευμένος διορθωτικός μηχανισμός είχε εφαρμοστεί σε 5 χώρες (UK, D, NL, A, SV: 48,7 % του ΑΕγχΠ) και στην περίπτωση που αυτές θα είχαν εξαιρεθεί από τη

χρηματοδότηση του διορθωτικού μηχανισμού, το βάρος θα είχε καταναμηθεί μεταξύ των δέκα λοιπών χωρών, οι οποίες αντιπροσώπευαν το 48,9 % του ΑΕΠ της ΕΕ! Η πρόσφατη διεύρυνση σε χώρες με χαμηλότερο βιοτικό επίπεδο θα επιδείνωνε ακόμη περισσότερο την αδικία αυτή.

5.5.2 Οποσδήποτε, εάν αποδειχθεί ότι είναι αναγκαίος ένας γενικευμένος διορθωτικός μηχανισμός, η ΕΟΚΕ φρονεί ότι, κατά τη διόρθωση των ανισοτήτων, δεν θα έπρεπε να λαμβάνονται υπόψη οι δαπάνες που καταβάλλονται στα πλαίσια των διαρθρωτικών παρεμβάσεων, δεδομένου ότι ο στόχος που αυτές σαφώς επιδιώκουν είναι η ανακατανομή.

5.5.3 Κατά την ΕΟΚΕ, στην προοπτική μιας ενδεχόμενης θέσπισης ενός γενικευμένου διορθωτικού μηχανισμού, ο υπολογισμός των υπολοίπων του προϋπολογισμού θα πρέπει να βασίζεται αποκλειστικά στις λειτουργικές δαπάνες έτσι όπως είχε ήδη συζητηθεί στο Βερολίνο το 1999. Με τον τρόπο αυτό, θα αποτραπούν οι αρνητικές συνέπειες που συνδέονται με τον καταλογισμό των διοικητικών δαπανών της Ένωσης και των δαπανών για τις κοινοτικές πολιτικές στην χώρα στην οποία πραγματοποιούνται οι εν λόγω δαπάνες στην πράξη. Εξάλλου, τούτο θα ήταν συνεπέστερο με την αποκαλούμενη μέθοδο του «direct budgeting» σύμφωνα με την οποία οι διοικητικές δαπάνες προσδίδονται στις λειτουργικές δαπάνες που αποτελούν την αιτία τους που έχει ως αποτέλεσμα την κατανομή των κονδυλίων των διοικητικών δαπανών σε όλες τις κατηγορίες.

5.6 Εξάλλου όσον αφορά τον τομέα των έμμεσων φόρων, η ΕΟΚΕ επαναλαμβάνει την πρόταση που διατύπωσε στη γνωμοδότησή της για τη γενίκευση και τη διαλειτουργικότητα των συστημάτων οδικών τηλεδιοδίων στην Κοινότητα⁽²⁾, σύμφωνα με την οποία θα μπορούσε να δημιουργηθεί ένα ευρωπαϊκό ταμείο υποδομών και μεταφορών το οποίο θα τροφοδοτηθεί από την εισπραχθεί ενός ευρωλεπτού ανά λίτρο καυσίμου κίνησης που καταναλώνεται από όλα τα οχήματα.

5.7 Η ΕΟΚΕ συνηγορεί στην πρόταση της Επιτροπής για το συγχρονισμό της περιόδου οικονομικού προϋπολογισμού με την αντίστοιχη περίοδο εντολής των ευρωπαϊκών θεσμικών Οργάνων (Κοινοβούλιο, Επιτροπή).

5.7.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για το γεγονός ότι οι δημοσιονομικές προοπτικές εγγράφονται στο Σύνταγμα. Αυτό θα προσδώσει μεγαλύτερη σταθερότητα στο δημοσιονομικό πλαίσιο της ΕΕ.

5.7.2 Εντούτοις, η ΕΟΚΕ εκφράζει τη λύπη της για το γεγονός ότι το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο δεν κατόρθωσε να εντάξει τις προόδους της Ευρωπαϊκής Συνέλευσης, σύμφωνα με τις οποίες οι δημοσιονομικές προοπτικές θα υιοθετούνταν, μεσοπρόθεσμα, με ειδική πλειοψηφία. Πράγματι, το Ευρωπαϊκό Συμβούλιο προτίμησε να διατηρήσει την ομοφωνία, παρέχοντας τη δυνατότητα μετάβασης στην ειδική πλειοψηφία, υπό τον όρο ότι η απόφαση αυτή θα ληφθεί ομόφωνα στο Ευρωπαϊκό Συμβούλιο. Η ΕΟΚΕ εκφράζει το φόβο μήπως η διατήρηση της ομοφωνίας οδηγήσει την Ένωση σε σοβαρή θεσμική κρίση ή μήπως αναθεωρηθούν προς το χειρόν οι πολιτικές φιλοδοξίες της Ένωσης.

⁽¹⁾ Η χρηματοδότηση της Ευρωπαϊκής Ένωσης: έκθεση της Επιτροπής για τη λειτουργία του συστήματος ιδίων πόρων.

⁽²⁾ ΕΕ C 32 της 5.02.2004, σ. 36, παράγραφος 4.1.

5.8 Η ΕΟΚΕ στηρίζει την πρόταση σύμφωνα με την οποία το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο θα πρέπει να αναδειχθεί ως το κυριότερο Σώμα για τον κοινοτικό Προϋπολογισμό, με την έννοια, ότι το Κοινοβούλιο θα πρέπει να καταστεί υπεύθυνο για το σύνολο (υποχρεωτικό και μη υποχρεωτικό τμήμα) του κοινοτικού προϋπολογισμού.

5.9 Η ΕΟΚΕ θεωρεί, επίσης, χρήσιμο να επισημάνει ότι, παρά τις σαφείς προκλήσεις που δημιουργεί και τις αναγκαίες πρωτοβουλίες που προϋποθέτει η στρατηγική της Λισσαβόνας, δεν φαίνεται να προτείνονται, στο κείμενο της Επιτροπής, συγκεκριμένα μέτρα ικανά να προκαλέσουν πρωτοβουλίες οικονομικής ανάπτυξης στην ΕΕ. Η μοναδική συγκεκριμένη ιδέα που αναφέρεται στο κείμενο είναι η ίδρυση ενός «ειδικού κεφαλαίου ενθάρρυνσης της οικονομικής ανάπτυξης» (IV. Το νέο δημοσιονομικό πλαίσιο: Γ' Ευελιξία).

Όμως, τα κονδύλια με τα οποία προκοδοτείται το κεφάλαιο αυτό κρίνονται ως εντελώς ανεπαρκή. Να υπενθυμίσουμε εδώ ότι η εφαρμογή της στρατηγικής της Λισσαβόνας βασίζονταν σε ένα πλαίσιο μέσης ετήσιας οικονομικής μεγέθυνσης 3 % ενώ οι προβλέψεις για τα επόμενα χρόνια δεν ξεπερνούν το 2,3 % για την Ε-27. Επιπλέον η αναμικτή οικονομική μεγέθυνση που είχαμε από το 2000 δεν επιτρέπει την εξισορρόπηση αυτού του «ελλείμματος οικονομικής μεγέθυνσης».

5.10 Κατά συνέπεια επιβάλλεται η αναθεώρηση προς τα πάνω αυτών των κονδυλίων ώστε να εκπληρωθεί η βασική προϋπόθεση προώθησης και επιτυχίας της στρατηγικής της Λισσαβόνας που συνίσταται στην αλλαγή του συστήματός μας σε σχέση με την επένδυση στην κατάρτιση και την έρευνα.

Βρυξέλλες, 15 Σεπτεμβρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Ο ρόλος των γυναικείων οργανώσεων ως μη κρατικών φορέων στα πλαίσια της συμφωνίας της Κοτονού»

(2005/C 74/08)

Στις 15 Ιουλίου 2003, και σύμφωνα με τα άρθρο 29, παράγραφος 2, του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα: «Ο ρόλος των γυναικείων οργανώσεων ως μη κρατικών φορέων στα πλαίσια της συμφωνίας της Κοτονού».

Το ειδικευμένο τμήμα «Εξωτερικές σχέσεις» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών της ΕΟΚΕ, κατήρτισε τη γνωμοδότησή του στις 7 Ιουλίου 2004, με βάση την εισηγητική έκθεση της κας FLORIO.

Κατά την 411η σύνοδο ολομελείας της, συνεδρίαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2004 η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 115 ψήφους υπέρ, 8 κατά και 8 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Στα πλαίσια των δραστηριοτήτων που αφορούν τις πολιτικές της Ευρωπαϊκής Ένωσης στις αναπτυσσόμενες περιοχές, και ιδιαίτερα στις χώρες ΑΚΕ, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή μπόρεσε να παρακολουθήσει τις εξελίξεις της πολιτικής συνεργασίας της ΕΕ. Οι εξελίξεις σημειώνονται όλο και περισσότερο προς την κατεύθυνση της συμμετοχικής προσέγγισης, που τείνει δηλαδή να συμπεριλάβει και να αναγνωρίσει τον ρόλο των μη κρατικών φορέων (ΜΚΦ) στη χάραξη και την εφαρμογή των πολιτικών: τα όργανα και οι ΜΚΦ αναλαμβάνουν με τον τρόπο αυτό συμπληρωματική λειτουργία στην δράση για την ενίσχυση της επίδρασης των αναπτυξιακών προγραμμάτων.

Η συμφωνία της Κοτονού αποτελεί σήμερα τη μοναδική περίπτωση θεσμοποίησης της συμμετοχής, ζητώντας από τις κυβερνήσεις την πλήρη συμμετοχή των μη κρατικών φορέων στα διάφορα στάδια των εθνικών αναπτυξιακών στρατηγικών.

1.2 Λαμβάνοντας υπόψη τους προσανατολισμούς αυτούς και το γεγονός ότι η ΕΟΚΕ έχει ήδη εκφραστεί σε προηγούμενη γνωμοδότησή της για το «ρόλο της κοινωνίας των πολιτών στην ευρωπαϊκή πολιτική ανάπτυξης» (REX097/2003), είναι σκόπιμο να εξεταστεί εις βάθος το θέμα της συμμετοχής των γυναικών και της θεμελιώδους και συγκεκριμένης συμβολής τους στη χάραξη και την εφαρμογή των πολιτικών ανάπτυξης στην περιοχή των χωρών ΑΚΕ που περιλαμβάνεται στις συμφωνίες της Κοτονού· πρέπει να υπογραμμιστεί η πολύτιμη συμβολή τους και να τονιστεί ότι πρέπει να αξιοποιηθεί πραγματικά στα πλαίσια των συμφωνιών της Κοτονού, όπως και σε όλες τις πολιτικές ανάπτυξης.

1.3 Επιπλέον, ως οργανισμός της ΕΕ που εκπροσωπεί την οργανωμένη κοινωνία των πολιτών, η ΕΟΚΕ έχει ήδη τονίσει κατά το παρελθόν το θεμελιώδη ρόλο των γυναικών ως πρωταγωνιστών στις διαδικασίες οικονομικής και κοινωνικής μεγέθυνσης, επιμένοντας στην ανάγκη υποστήριξης των γυναικείων οργανώσεων και εξασφάλισης της ισότιμης συμμετοχής τους στα συμβουλευτικά όργανα και στα όργανα λήψης αποφάσεων (Γνωμοδότηση για την «Πράσινη Βίβλο για τις σχέσεις μεταξύ της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των χωρών ΑΚΕ κατά την έναρξη του 21ου αιώνα – προκλήσεις και επιλογές για μία νέα εταιρική σχέση», εισηγητής: ο κ. Malosse, EXT 152/1997).

Η πραγματική συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων των μη κρατικών φορέων γενικώς και, μεταξύ αυτών, των γυναικείων ειδικότερα, πόρρω απέχει από την πλήρη εφαρμογή της.

2. Γενικές παρατηρήσεις

2.1 Στην τελευταία έκθεση της Παγκόσμιας Τράπεζας (World Development Report 2004) αναγνωρίζεται ρητώς ότι η παγκόσμια αγορά δεν ανταποκρίνεται πλέον στην οικονομική και κοινωνική ανάπτυξη και στην ανάπτυξη της απασχόλησης, ιδίως όσον αφορά την άρση των εμποδίων στην ισότιμη και βιώσιμη ανάπτυξη όλων των χωρών του Βορρά και του Νότου στον κόσμο. Το 2002, το κατά κεφαλήν εισόδημα των 5/6 του παγκόσμιου πληθυσμού δεν έφτανε τα 1 200 δολάρια, έναντι άνω των 26 000 δολαρίων κατά μέσο όρο στο υπόλοιπο έκτο του πληθυσμού, που διαμένει άλλωστε στην συντριπτική του πλειοψηφία στις πλουσιότερες χώρες.

2.2 Έως σήμερα, κανένας από τους διεθνείς οργανισμούς (ΔΝΤ, Παγκόσμια Τράπεζα, ΠΟΕ, ΔΟΕ, ΟΗΕ κτλ.) δεν μπορεί να δράσει ως απόλυτος δημοκρατικός και παγκόσμιος «ρυθμιστής» ούτε να περιορίσει από μόνος του τις ανισορροπίες οικονομικής ανάπτυξης μεταξύ των χωρών και των κοινωνικών στρωμάτων.

2.3 Επιπλέον, ειδικότερα σε μια περίοδο περιορισμένης οικονομικής ανάπτυξης στις περισσότερες χώρες, οι αναπτυσσόμενες χώρες υποχρεώνονται να εφαρμόσουν τις οικονομικές πολιτικές διαρθρωτικής προσαρμογής που τους υποδεικνύουν ή τους επιβάλλουν οι διεθνείς οργανισμοί, οι οποίοι επιβάλλουν ιδιαίτερα δυσεφάρμοστα μέτρα πλήττοντας κυρίως τον φτωχό πληθυσμό. Οι διαρθρωτικές αλλαγές, χωρίς κατάλληλες πολιτικές κοινωνικής προστασίας, έχουν επιφέρει αύξηση της φτώχειας και της ανασφάλειας μεταξύ των πιο αδύναμων κατηγοριών (τόσο στο Βορρά όσο και στο Νότο παγκοσμίως).

2.4 Στη διάρκεια των τελευταίων ετών έχει εξάλλου επιταχυνθεί ο διαχωρισμός μεταξύ επίσημης παγκόσμιας οικονομίας και άτυπης τοπικής οικονομίας. Τα άτομα που ζουν στον τομέα της άτυπης οικονομίας δεν διαθέτουν δικαιώματα ούτε συμμετέχουν παρότι συμβάλλουν εκ των πραγμάτων στην οικονομική ανάπτυξη των χωρών τους.

2.5 Οι γυναίκες αποτελούν την πλειοψηφία αυτού του τμήματος του πληθυσμού και είναι, συνεπώς, τα άτομα που πλήττονται περισσότερο από αυτή την κατάσταση. Οι γυναίκες που ζουν σε συνθήκες φτώχειας στις αναπτυσσόμενες χώρες όχι μόνο δεν είναι σε θέση να έχουν πρόσβαση σε αγαθά και υπηρεσίες, αλλά συχνά είναι και θύματα σοβαρών παραβιάσεων των ανθρωπίνων, κοινωνικών και οικονομικών δικαιωμάτων.

2.6 Φτώχεια, ανεργία και υποαπασχόληση πλήττουν κυρίως τις γυναίκες.

2.7 Πολυάριθμες είναι οι ευκαιρίες για την κατάρτιση και την υπόδειξη πολιτικών, ενεργειών και σχεδίων υπέρ των γυναικών στις διάφορες διασκέψεις που οργανώθηκαν από υπηρεσίες και επιτροπές των Ηνωμένων Εθνών. Η πιο πρόσφατη ήταν η διάσκεψη με θέμα «Millennium Development Goals» (Αναπτυξιακοί Στόχοι της Χιλιετίας) κατά την οποία εγκρίθηκαν δύο σημαντικά έγγραφα: και στα δύο, μεταξύ των θεμάτων που συζητήθηκαν περισσότερο, συγκαταλέγονται τα δικαιώματα των γυναικών για ισότιμη πρόσβαση

και πλήρη συμμετοχή στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, πέρα από την αναγκαιότητα πρόληψης των ασθενειών και υποστήριξης της υγείας.

3. Τα ευρωπαϊκά όργανα και οι πολιτικές ενσωμάτωσης

3.1 Το άρθρο 3 της Συνθήκης ορίζει ότι σε όλες τις δραστηριότητές της, συμπεριλαμβανομένης της συνεργασίας για την ανάπτυξη, η ΕΕ θα πρέπει να δρα με τρόπο ώστε να εξαλειφθεί κάθε μορφή ανισότητας και με στόχο να προωθήσει την ισότητα ανδρών και γυναικών.

3.2 Η ΕΕ και τα κράτη μέλη της έχουν υπογράψει τη δήλωση και την πλατφόρμα δράσης, έγγραφα που έχουν εγκριθεί από την 4η παγκόσμια διάσκεψη γυναικών (Πεκίνο 1995). Στα έγγραφα αυτά προωθήθηκε μια πραγματική στρατηγική για την άρση όλων των εμποδίων στην ισότητα των φύλων και θεσπίστηκε η αρχή της «ενσωμάτωσης της διάστασης των ίσων ευκαιριών» στην πολιτική για την προώθηση της ισότητας των φύλων. Ακριβώς μετά τη δέσμευση που αναλήφθηκε στο Πεκίνο με την συμφωνία για την πλατφόρμα, εγκρίθηκε και ο κανονισμός (ΕΚ 2836/98) για την ενσωμάτωση των ζητημάτων φύλου στην αναπτυξιακή συνεργασία.

3.3 Το κείμενο αυτό, η ισχύς του οποίου έληξε το Δεκέμβριο του 2003, αντικαταστάθηκε από νέο κανονισμό για τη διετία 2004-2006 που ουσιαστικά ενισχύει και επιβεβαιώνει τους στόχους του, όπως δηλαδή την υποστήριξη της ενσωμάτωσης, σε συνδυασμό με συγκεκριμένα μέτρα υπέρ των γυναικών και με την προώθηση της ισότητας των φύλων ως σημαντική συμβολή στη μείωση της φτώχειας. Επιπλέον, το έγγραφο τόνιζε εκ νέου την υποστήριξη σε δημόσιες και ιδιωτικές δραστηριότητες στις αναπτυσσόμενες χώρες που θέτουν ως κύριο στόχο την ισότητα των φύλων.

3.4 Ο κανονισμός του Ευρωπαϊκού Κοινοβουλίου και του Συμβουλίου για την προώθηση της ισότητας των φύλων στη συνεργασία για την ανάπτυξη μπορεί να θεωρηθεί ως σημαντικό σημείο αναφοράς για τις πολιτικές συνεργασίας. Οι τομείς παρέμβασης που προσδιορίζονται ως πρωταρχικοί και άξιοι προσοχής είναι ο έλεγχος των πόρων και των υπηρεσιών υπέρ των γυναικών, κυρίως στους τομείς της εκπαίδευσης, της απασχόλησης και της συμμετοχής στη διαδικασία λήψης αποφάσεων. Στο έγγραφο υπογραμμίζεται στη συνέχεια η αναγκαιότητα αναλυτικών στατιστικών στοιχείων ανά φύλο και ηλικία, ούτως ώστε να προσδιοριστούν και να διαδοθούν νέες μεθοδολογίες παρέμβασης, ανάλυσης, μελετών αντικτύπου κτλ.

4. Κοτονού: συμμετοχική προσέγγιση και ζητήματα φύλου

4.1 Η Συμφωνία της Κοτονού, που υπογράφηκε στις 23 Ιουνίου 2000 με τις χώρες ΑΚΕ, αποτελεί αποφασιστική καμπή στις πολιτικές ανάπτυξης και στις εμπορικές πολιτικές της ΕΕ δεδομένου ότι για πρώτη φορά θεσπίστηκε η συμμετοχή των μη κυβερνητικών φορέων (ή ΜΚΦ) στην κατάρτιση των **εθνικών αναπτυξιακών στρατηγικών**, δίδοντάς τους συμπληρωματικό ρόλο σε σχέση με τα κρατικά όργανα. Στη συμφωνία ορίζονται ως ΜΚΦ: ο ιδιωτικός τομέας· οι οικονομικοί και κοινωνικοί εταίροι, συμπεριλαμβανομένων των συνδικαλιστικών οργανώσεων· η κοινωνία των πολιτών σε όλες τις μορφές της ανάλογα με τα εθνικά χαρακτηριστικά.

4.2 Το κείμενο ορίζει ότι οι μη κυβερνητικοί φορείς ενημερώνονται και συμμετέχουν σε διαβουλεύσεις για τις πολιτικές και στρατηγικές συνεργασίας, για τις προτεραιότητες της συνεργασίας στον τομέα που τους αφορά άμεσα και για τον πολιτικό διάλογο λαμβάνουν δημοσιονομικούς πόρους για την υποστήριξη των διαδικασιών τοπικής ανάπτυξης, πρέπει να συμμετέχουν στην εφαρμογή σχεδίων και προγραμμάτων στις ζώνες ή στους τομείς που τους αφορούν και τέλος υποστηρίζονται όσον αφορά την ενίσχυση των ικανοτήτων τους, προκειμένου να αυξήσουν τις αρμοδιότητές τους, ιδιαίτερα όσον αφορά την οργάνωση, την εκπροσώπηση και την εφαρμογή μηχανισμών διαβούλευσης, ανταλλαγής και διαλόγου με σκοπό την προώθηση στρατηγικών συμμαχιών.

4.3 Επιπλέον, σε συνοχή με τις πολιτικές της Ένωσης, η συμφωνία τονίζει τη σχέση μεταξύ πολιτικής, εμπορίου και ανάπτυξης. Πράγματι, η δημιουργία εταιρικής σχέσης βασίζεται στην αλληλεξάρτηση πέντε πυλώνων: σφαιρική πολιτική διάσταση, προώθηση της συμμετοχικής προσέγγισης, στόχος της μείωσης της φτώχειας, θέσπιση νέου πλαισίου οικονομικής και εμπορικής συνεργασίας και μεταρρύθμιση της χρηματοδοτικής συνεργασίας.

4.4 Οι αναπτυξιακές στρατηγικές θα πρέπει επιπλέον να λαμβάνουν συστηματικά υπόψη την ισότητα των φύλων που αποτελεί ένα από τα τρία εγκάρσια θέματα της συμφωνίας (άρθρα 8 και 31).

4.5 Στα πλαίσια αυτά, η συμφωνία της Κοτονού θεσμοθετεί το ρόλο της ΕΟΚΕ ως προτιμησιακού εισηγητή των ομάδων οικονομικών και κοινωνικών συμφερόντων των χωρών ΑΚΕ και της δίδει ρητή εντολή για τη διεξαγωγή διαβουλεύσεων με τις οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών.

5. Συμμετοχή των ενώσεων, των ΜΚΟ και των γυναικείων οργανώσεων

5.1 Λαμβανομένων υπόψη των προσανατολισμών της Ένωσης στα θέματα της συμμετοχής και της προοπτικής του φύλου και της σημασίας που αποδίδεται από την ΕΟΚΕ στη συμφωνία, είναι σκόπιμο να μελετηθεί ο ειδικός ρόλος των γυναικών και της συμμετοχής τους στον διάλογο των πολιτών στα πλαίσια της συμφωνίας αυτής.

5.2 Φυσικά, επειδή πρόκειται για τεράστιο αριθμό κρατών που ανήκουν σε διαφορετικές περιοχές, οι γυναίκες των χωρών ΑΚΕ δεν μπορούν να θεωρηθούν ως ομοιογενής ομάδα. Υπάρχουν μεγάλες διαφορές ανάλογα με την περιφέρεια, το πολιτιστικό πλαίσιο, την κοινωνικοοικονομική ομάδα, το επίπεδο εισοδήματος και το αγροτικό ή αστικό περιβάλλον στο οποίο διαμένουν. Ωστόσο, αν και είμαστε υποχρεωμένοι να προβούμε σε γενικεύσεις, πιστεύουμε ότι είναι σημαντικό να κατανοήσουμε με ποιο τρόπο μπορούν να συμπεριληφθούν πραγματικά οι γυναίκες στις συμμετοχικές διαδικασίες που θέτουν σε ισχύ οι συμφωνίες της Κοτονού.

5.3 Μία πρώτη δυσκολία προκύπτει από το γεγονός ότι στις «γενικές κατευθύνσεις επί των αρχών και των ορθών πρακτικών για τη συμμετοχή των ΜΚΦ στις διαβουλεύσεις και στο διάλογο σχετικά με την ανάπτυξη» τα ζητήματα φύλου αναφέρονται μόνο ακροθιγώς, ενώ η προκαταρκτική αξιολόγηση των διατάξεων της συμφωνίας της Κοτονού για τη συμμετοχή των ΜΚΦ στις διαδικασίες προγραμματισμού (23.01.2004) εξακολουθεί να μην περιλαμβάνει ποσοτικά και ποιοτικά στοιχεία για τη γυναικεία παρουσία.

5.4 Βάσει των μαρτυριών που έχουν συλλεχθεί στα διάφορα φόρουμ και περιφερειακά σεμινάρια, η συμμετοχή των ενώσεων, των ΜΚΟ και των γυναικείων οργανώσεων στις διαδικασίες χάραξης των εθνικών στρατηγικών φαίνεται ότι είναι αρκετά περιορισμένη στην πλειονότητα των περιπτώσεων.

5.5 Υφίσταται σημαντική απόκλιση μεταξύ των προθέσεων που δηλώνονται και των εξαγγελιών της ίδιας της συμφωνίας και της εφαρμογής τους. Περιορισμένες εξάλλου φαίνεται να είναι οι δράσεις και τα μέτρα που αποβλέπουν στη διευκόλυνση της συμμετοχής των γυναικών.

5.6 Βεβαίως, σε πλαίσια στα οποία είναι ήδη δύσκολο να δημιουργηθεί ή να διαρθρωθεί ο διάλογος με την κοινωνία των πολιτών γενικότερα, η δυσκολία είναι ακόμη πιο σημαντική εάν στόχος είναι η αύξηση του χώρου που παρέχεται στις γυναίκες. Επιπλέον, η εφαρμογή των διατάξεων της συμφωνίας που αφορούν τη συμμετοχή είναι μια διαδικασία που βρίσκεται ακόμη σε εξέλιξη με πρωταγωνιστές τόσο την Επιτροπή, της οποίας ο ρόλος μπορεί να είναι, κατά την άποψή μας, θεμελιώδης, όσο και τις κυβερνήσεις και τους ίδιους τους ΜΚΦ των οποίων οι δυνατότητες, οι αρμοδιότητες και τα επίπεδα οργάνωσης διαφέρουν από περιφέρεια σε περιφέρεια.

5.7 Διαφορετικής φύσεως και ποικίλα είναι τα εμπόδια που συναντώνται για την εφαρμογή μιας συμμετοχικής προσέγγισης γενικότερα. Μεταξύ αυτών, όπως έχει ήδη αναφερθεί σε προηγούμενη γνωμοδότηση⁽¹⁾, συγκαταλέγονται:

- η υψηλή αντίσταση του μεγαλύτερου τμήματος των εθνικών κυβερνήσεων των τρίτων χωρών να συζητήσουν με τους ΜΚΦ·
- αλλά επίσης, όπου προβλέπεται αυτό, η πραγματική δυνατότητα των ΜΚΦ να επηρεάσουν την κατάρτιση των προγραμμάτων και των στρατηγικών ανάπτυξης παραμένει πολύ χαμηλή·
- ο υψηλός βαθμός διοικητικής συγκέντρωσης στις χώρες αυτές που δεν ευνοεί τη συμμετοχή των ΜΚΦ γενικότερα, τείνει να περιθωριοποιήσει τις περιφερειακές τοπικές πραγματικότητες και κυρίως τις αγροτικές που είναι οι δυσκολότερες στην προσέγγιση και συχνά οι πιο φτωχές·
- η έλλειψη σαφών διατάξεων και κανόνων που διέπουν την πραγματική συμμετοχή των ΜΚΦ·
- το περιορισμένο επίπεδο οργάνωσης, σε πολλές περιπτώσεις, της κοινωνίας των πολιτών των τρίτων χωρών: συχνά το κυριότερο πρόβλημα είναι η ανάπτυξη των δυνατοτήτων των ίδιων των φορέων που θα πρέπει να συμμετάσχουν στη διαδικασία·
- η πρόσβαση στις χρηματοδοτήσεις που συνδέεται στενά με τη διάδοση και την πρόσβαση στις πληροφορίες. Οι ΜΚΦ των τρίτων χωρών εκφράζουν τη λύπη τους για το γεγονός ότι συχνά δεν υφίσταται κανένα σύστημα διάδοσης των πληροφοριών· οι προβλεπόμενες διαδικασίες παροχής χρηματοδοτήσεων είναι κατά μεγάλο τμήμα υπέρμετρα δαπανηρές και πολύπλοκες, όπως συχνά έχει αναφερθεί από τους ίδιους τους ΜΚΦ.

(1) Ο ρόλος της κοινωνίας των πολιτών στην ευρωπαϊκή πολιτική ανάπτυξη (REX097/2003).

5.8 Στην περίπτωση της συμμετοχής των γυναικών, τα εμπόδια αυτά επιδεινώνονται από αντικειμενικές συνθήκες που οφείλονται αφενός σε κοινωνικοοικονομικούς, πολιτιστικούς και θρησκευτικούς παράγοντες και αφετέρου στην περιορισμένη οικειότητα που έχουν πολλές κυβερνήσεις με τα θεμελιώδη αυτά δικαιώματα γενικώς και τα δικαιώματα των γυναικών ιδιαίτερος.

5.9 Από την άποψη αυτή η συμφωνία της Κοτονού, η οποία αναφέρει ρητά το σεβασμό των δικαιωμάτων του ανθρώπου, των δημοκρατικών αρχών και του κράτους δικαίου ως ουσιαστικά στοιχεία της εταιρικής σχέσης, προβλέπει ότι σε περίπτωση σοβαρών παραβιάσεων θα πρέπει να λαμβάνονται μέτρα και να κοινοποιούνται στην άλλη πλευρά. Ωστόσο, όπως έχει ήδη επισημανθεί σε προηγούμενη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ (η συμφωνία εταιρικής σχέσης ΑΚΕ-ΕΕ 521/2002, εισηγητής: Baeza San Juan) θα ήταν επιθυμητός ο προσδιορισμός σαφέστερων κριτηρίων για την προστασία των αρχών αυτών.

6. Οι γυναίκες στις αναπτυξιακές διαδικασίες και τα κυριότερα θέματα παρέμβασης

6.1 Στην πραγματικότητα, το θέμα της συμμετοχής της γυναίκας συνιστώσας της κοινωνίας των πολιτών συνδέεται στενά με το ρόλο της γυναίκας στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων και σε ολόκληρη τη διαδικασία ανάπτυξης από αυτή την άποψη, θα ήταν σκόπιμο να διευρυνθεί το πεδίο προβληματισμού.

6.2 Οι γυναίκες όχι μόνο μπορούν να συμβάλουν σημαντικά στις διαδικασίες ανάπτυξης αλλά επίσης θα πρέπει να μπορούν να εκμεταλλευτούν τα οφέλη και τις ευκαιρίες της ανάπτυξης αυτής.

6.3 Πράγματι, στις αναπτυσσόμενες χώρες και ιδιαίτερα στις χώρες ΑΚΕ, οι γυναίκες αποτελούν ασθενές τμήμα της κοινωνίας και υφίστανται μεγαλύτερη φτώχεια και στερήσεις ακριβώς γιατί δεν έχουν επαρκή πρόσβαση και έλεγχο των πόρων που μπορεί να τους επιτρέψει να βελτιώσουν τις συνθήκες ζωής τους και να συμβάλουν στην οικονομική ανάπτυξη μιας χώρας.

6.4 Η πρόσβαση και ο έλεγχος αυτός των πόρων φαίνεται συνεπώς να αποτελεί απαραίτητη προϋπόθεση για την καταπολέμηση της φτώχειας και την προώθηση διαδικασιών βιώσιμης και συνεχούς ανάπτυξης.

Επιπλέον, οι οικονομικές δραστηριότητες στις οποίες συμμετέχουν οι γυναίκες υπεισέρχονται ως επί το πλείστον στον άτυπο τομέα, που είναι επίσης ο πιο τρωτός σε σχέση με τις μακροοικονομικές πολιτικές αναδιάρθρωσης.

6.5 Παρά τους Αναπτυξιακούς Στόχους της Χιλιετίας στους οποίους η Ευρωπαϊκή Ένωση έχει προσχωρήσει με στόχο τη μείωση της φτώχειας κατά το ήμισυ έως το 2015, υπάρχει «κίνδυνος» οι διαπραγματευτές και των δύο πλευρών να ασχοληθούν μόνο με τα αποτελέσματα των μακροοικονομικών και πολιτικών διαστάσεων παραγνωρίζοντας τους μεγαλύτερους στόχους καθώς και τον αντίκτυπο των υπό διαπραγμάτευση μέτρων στα διάφορα στρώματα του πληθυσμού. Πρέπει να υποστηριχθούν οι δράσεις της Ευρωπαϊκής Επιτροπής που αποβλέπουν στη δημιουργία μέσω παρακολούθησης για την αξιολόγηση των αποτελεσμάτων αυτών των συμφωνιών.

6.6 Μεταξύ των θεμάτων που έχουν αναφερθεί σε διάφορα έγγραφα των Ηνωμένων Εθνών, του FAO και των άλλων διεθνών οργανισμών με σκοπό την απλούστευση, είναι δυνατό να προσδιοριστούν πρωταρχικά θέματα παρέμβασης, που προφανώς κανείς δεν ισχυρίζεται ότι εξαντλούν όλους τους τομείς:

— Εκπαίδευση και επιμόρφωση

Έχει αποδειχθεί ότι η προώθηση της εκπαίδευσης και της κατάρτισης δεν βελτιώνει μόνο το βιοτικό επίπεδο των ατόμων αλλά έχει και θετική επίδραση στην τοπική κοινότητα. Η συσχέτιση μεταξύ της εκπαίδευσης και των άλλων πεδίων της οικονομίας και της κοινωνίας καθώς και οι επιπτώσεις της στο ρόλο των (εγγράμματων) γυναικών είναι προφανείς σε πολλές μελέτες, έρευνες και στατιστικές. Για το λόγο αυτό, είναι θεμελιώδες να διευκολυνθεί η διάδοση των υπηρεσιών εκπαίδευσης και κατάρτισης ακόμη και στις αγροτικές και πιο φτωχές ζώνες των αναπτυσσόμενων χωρών, διασφαλίζοντας την ελεύθερη πρόσβαση τόσο των γυναικών όσο και των ανδρών. Ακόμη και σήμερα, το 24 % των κοριτσιών σε ηλικία δημοτικού σχολείου στον κόσμο δεν πηγαίνει στο σχολείο (έναντι του 16 % των αγοριών). Στις αναπτυσσόμενες χώρες, το 61 % των ανδρών έχει παρακολουθήσει τουλάχιστον τη βασική σχολική εκπαίδευση, έναντι του 41 % των γυναικών.

— Πρόσβαση στους πόρους

Η πρόσβαση στους χρηματοδοτικούς πόρους και ειδικότερα η δυνατότητα των γυναικών να έχουν εύκολη πρόσβαση σε τραπεζικά δάνεια, μικροπιστώσεις, δυνατότητες αποταμίευσης και ασφαλιστικές υπηρεσίες θα πρέπει να θεωρηθεί ως προτεραιότητα όσον αφορά τις παρεμβάσεις. Η ενημέρωση για τα μέσα αυτά είναι ένα από τα ενδεχόμενα κλειδιά αυτής της παρέμβασης. Ήδη ο ΟΗΕ έχει υποβάλει μια σειρά συστάσεων προς την κατεύθυνση αυτή, ειδικότερα όσον αφορά τη βελτίωση της πρόσβασης των γυναικών στους χρηματοδοτικούς πόρους. Σε σχέση επίσης με τις ταχύτατες αλλαγές της οικονομίας και της παγκόσμιας αγοράς, όλες οι πιυχές που σχετίζονται με τους πόρους υπέρ της ανάπτυξης θα πρέπει να αναλυθούν από τη γυναικεία σκοπιά. Οι διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών σε σχέση με την πρόσβαση και τον έλεγχο των οικονομικών πόρων, των δημόσιων αγαθών και των υπηρεσιών και της ιδιοκτησίας γης έχουν στερήσει τις γυναίκες από θεμελιώδη δικαιώματα και οικονομικές ευκαιρίες, καθώς και από δυνατότητες εξουσίας και από τη δυνατότητα να έχουν ανεξάρτητη φωνή στις πολιτικές διαδικασίες και στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων.

— Πολιτικές για την απασχόληση

Μολονότι έχει σημειωθεί πρόοδος στα θέματα συμμετοχής των γυναικών στην αγορά εργασίας, δεν μπορεί βεβαίως να γίνεται λόγος στις χώρες ΑΚΕ για ισοδύναμες ευκαιρίες όσον αφορά την πρόσβαση στην αγορά εργασίας με επίσημο τρόπο και ισότιμες απολαβές. Ο άτυπος τομέας αντιπροσωπεύει τον πιο σημαντικό πόρο εισοδήματος και απασχόλησης στις αναπτυσσόμενες χώρες. Οι γυναίκες είναι αυτές που έχουν πληρώσει την απόλυτα θέσεων εργασίας σε πολλές χώρες ΑΚΕ και συχνά παραμένουν στην ανεργία ή σε μορφές μη προστατευόμενης εργασίας, άτυπης και προσωρινής, με επίπεδα απολαβών που συχνά δεν επαρκούν για επιβίωση. Τόσο για τους άνδρες όσο και για τις γυναίκες, η δυνατότητα πρόσβασης σε μορφές μικροπιστώσεων, ενθάρρυνσης της μικροεπιχειρηματικότητας των γυναικών και κατοχής γης έχει ουσιαστική σημασία προκειμένου να διασφαλισουν αξιοπρεπή ζωή αλλά, σύμφωνα με όσα δηλώνονται από τον FAO των Ηνωμένων Εθνών, οι γυναίκες στην πράξη δεν έχουν το δικαίωμα αυτό σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες. Η ανάλυση των προγραμμάτων πίστωσης σε πέντε αφρικανικές χώρες αποδεικνύει ότι οι γυναίκες λαμβάνουν μόνο το 10 % των πιστώσεων που προορίζονται για τους μικρούς ιδιοκτήτες γης ενώ το υπόλοιπο 90 % πηγαίνει στους άντρες.

— Γυναίκες και υγεία

Αναπαραγωγική υγεία και γενικά το δικαίωμα των γυναικών στην υγεία συχνά αποτελούν άγνωστες έννοιες σε πολλές αναπτυσσόμενες χώρες με αρνητικό αντίκτυπο όχι μόνο για τις γυναίκες των οποίων η ζωή κινδυνεύει αλλά επίσης για την κοινωνία γενικότερα. Ως συμβολικό παράδειγμα της κρίσιμης κατάστασης που επικρατεί αρκεί να σκεφτούμε τις δυσκολίες που συναντώνται στη θεραπεία και την πρόληψη των ΣΤΙ/ΗΙΥ καθώς και της επίδρασης που η διάδοση των ασθενειών έχει στα οικονομικά και κοινωνικά συστήματα πολλών χωρών, κυρίως της Υποσαχάριας Αφρικής.

Οι σεξουαλικές και βιολογικές διαφορές μεταξύ ανδρών και γυναικών αντανακλώνται επίσης στον τομέα της υγείας και της περιθάλψης. Ο ρόλος και το καθεστώς που παρέχεται στις γυναίκες δεν αντιστοιχούν στην ανάγκη τους για κατάλληλη πρόσβαση στην υγειονομική περίθαλψη και στα φάρμακα και άλλωστε δεν λαμβάνει υπόψη τις ευθύνες τους στην κοινωνία. Πολύ λίγη προσοχή δίδεται στις διάφορες ανάγκες που χαρακτηρίζουν κυρίως τις γυναίκες, γεγονός που έχει αρνητικές επιπτώσεις σε όλη τη διάρκεια ζωής των γυναικών. Το πρόβλημα προσλαμβάνει ακόμη πιο ανησυχητική διάσταση στις χώρες όπου το κοινωνικοπολιτιστικό πλαίσιο τείνει να δικαιώνει οποιοδήποτε τύπο φυσικής, ψυχολογικής και σεξουαλικής βίας κατά των γυναικών.

— Καταπολέμηση κάθε μορφής βίας κατά των γυναικών

Η βία κατά των γυναικών παραμένει μία από τις πιο δύσκολες μάχες που πρέπει να δοθούν ενώ εξίσου δυσχερέστατη είναι και η ποσοτική της εκτίμηση. Αρκεί να σκεφτούμε το φαινόμενο της οικιακής βίας που είναι τόσο δύσκολο να καταγγεληθεί ακόμη και στις δυτικές κοινωνίες, τους ακρωτηριασμούς των γεννητικών οργάνων και το φαινόμενο της εμπορίας ανθρώπων. Το φαινόμενο αυτό αφορά ιδιαίτερα τις γυναίκες και τα παιδιά και φαίνεται ότι βρίσκεται σε συνεχή ανάπτυξη. Τα θύματα, συχνά νεότατα, υποβάλλονται σε σεξουαλική υποτέλεια και άλλες μορφές καταναγκαστικής εργασίας. Ιδιαίτερα εκτεθειμένες σε κάθε μορφή παραβίασης των ανθρωπίνων δικαιωμάτων είναι οι γυναίκες που ζουν στις χώρες που πλήττονται από πολέμους και συγκρούσεις.

7. Συστάσεις

7.1 Προκύπτει συνεπώς η αναγκαιότητα μεγαλύτερης σαφήνειας και αποφασιστικότητας στον προσδιορισμό των στόχων που αποβλέπουν στην υποστήριξη των γυναικών και των μέτρων που θα πρέπει να ληφθούν εάν η Ευρωπαϊκή Ένωση επιθυμεί πραγματικά να έχει θετικό αντίκτυπο στις συνθήκες ζωής των γυναικών και των φτωχών. Κυρίως επιβάλλεται να δοθεί μεγάλη προσοχή όσον αφορά τις πολιτικές προσαρμογής των οποίων οι συνέπειες έπληξαν τις γυναίκες και γενικότερα τις πιο αδύναμες κατηγορίες πληθυσμού κατά τρόπο που να κάνει προφανή τα πλεονεκτήματα και για αυτά τα κοινωνικά στρώματα.

7.2 Με την έννοια αυτή, φαίνεται ότι η αξιολόγηση των εμπορικών συμφωνιών της ΕΕ με τις τρίτες χώρες και ειδικότερα με τις χώρες ΑΚΕ πρέπει να περιλαμβάνει συγκεκριμένες αναλύσεις για την επίδραση που θα ασκήσουν στις συνθήκες διαβίωσης των πιο φτωχών στρωμάτων του πληθυσμού και στα θέματα φύλου.

7.3 Οι επενδύσεις για την ενίσχυση των ενώσεων και των ΜΚΟ που δραστηριοποιούνται στον τομέα της ισότητας των φύλων και

της ενίσχυσης των γυναικών αποτελούν βασικά στοιχεία για τη συνολική βελτίωση των οικονομικών κοινωνικών και πολιτικών συνθηκών στις αναπτυσσόμενες χώρες και για την παγίωση μιας κοινωνικής και οικονομικής ανάπτυξης που θα είναι συνεκτική με τη βιώσιμη ανάπτυξη.

7.4 Ενόψει όλων αυτών, είναι σαφές ότι δεν πρόκειται απλώς για την προώθηση της μεγαλύτερης ενσωμάτωσης του γυναικείου στοιχείου της κοινωνίας των πολιτών αλλά κυρίως για τη δημιουργία των βασικών συνθηκών για πραγματική συμμετοχή, αξιοποίηση και υποστήριξη τους, έως ότου επιτευχθεί ισότητα με τους άντρες για την ανάπτυξη της χώρας τους. Η ενίσχυση του ρόλου των γυναικών στη συμμετοχική διαδικασία αποτελεί καθοριστικό παράγοντα για την απόκτηση εξουσίας λήψης αποφάσεων.

7.5 Ωστόσο, η πιο σημαντική βασική συνθήκη είναι η επικράτηση ίσων ευκαιριών πρόσβασης των γυναικών στην εκπαίδευση και την κατάρτιση. Στο πλαίσιο αυτό, πρέπει να ενθαρρυνθούν όλα τα προγράμματα και σχέδια με αυτόν το στόχο, από τα πρώτα στάδια αλφαριθμητισμού έως τη στήριξη της μηχανογράφησης και της δικτύωσης των ενώσεων γυναικών, ως πυλώνας και εγγύηση της συμμετοχής και της αξιοποίησης του ρόλου της γυναίκας στην εθνική ανάπτυξη.

7.6 Στα πλαίσια της διαδικασίας αποκέντρωσης που προωθείται από την Επιτροπή, καθίσταται σημαντικός ο ρόλος των αντιπροσωπειών όπως αναφέρεται στις «κύριες κατευθύνσεις για τις αρχές και τις ορθές πρακτικές για τη συμμετοχή των μη κρατικών φορέων (24/02/02)». Διαθέτοντας ευρύτατη ευελιξία όσον αφορά την επιλογή των πιο κατάλληλων μέσων, έχουν ως αποστολή την παρακολούθηση και τη διευκόλυνση της ευρύτερης συμμετοχής των μη κρατικών φορέων. Μολονότι στις κύριες κατευθύνσεις υπάρχουν σαφείς υποδείξεις όσον αφορά τη συμμετοχή και το ρόλο των γυναικείων οργανώσεων, θεωρούμε ότι οι αντιπροσωπείες θα πρέπει να έχουν σημαντική επίδραση προκειμένου να διευκολυνθεί η επίσημη και η συμμετοχή τους στο διάλογο των πολιτών, για τη δημιουργία δικτύων και για τη διατύπωση μιας στρατηγικής για την οικοδόμηση ικανότητας που θα απευθύνεται ειδικότερα στις γυναίκες.

Θα πρέπει να ανατεθεί στις αντιπροσωπείες ειδική αρμοδιότητα για την προώθηση της ενσωμάτωσης της διάστασης των ίσων ευκαιριών μεταξύ των φύλων και τουλάχιστον ένας εκπρόσωπός τους θα πρέπει να λάβει ειδική εκπαίδευση για τα θέματα που σχετίζονται με το φύλο.

7.7 Ειδική προσοχή θα πρέπει συνεπώς να δοθεί στον προσδιορισμό των υφιστάμενων καταστάσεων όσον αφορά τις γυναικείες οργανώσεις και τα χαρακτηριστικά τους, δεδομένου ότι συχνά λείπουν οι κατάλληλες πληροφορίες.

Η ΕΟΚΕ θα μπορούσε να συμβάλει και η ίδια στον καθορισμό των διεθνών ευρωπαϊκών οργανώσεων και ενώσεων που αναπτύσσουν δραστηριότητα υπέρ της στήριξης και της συμμετοχής των γυναικών στις χώρες ΑΚΕ.

7.8 Τα έγγραφα σχετικά με τις εθνικές στρατηγικές θα πρέπει να προβλέπουν ρητά είτε τη συμμετοχή των γυναικών στη διαμόρφωσή τους είτε μέτρα και θετικές δράσεις με στόχο την ενίσχυση των δραστηριοτήτων των γυναικείων οργανώσεων. Πιστεύουμε ότι στο θέμα αυτό η Επιτροπή μπορεί να ασκήσει κάποια επίδραση.

Η ΕΟΚΕ καλεί την Επιτροπή να δημιουργήσει ειδική γραμμή χρηματοδότησης για τις γυναικείες οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών στις χώρες ΑΚΕ.

7.9 Γενικότερα, είναι σημαντικό να δημιουργηθούν προτιμησιακοί αγωγοί για τις γυναικείες οργανώσεις τόσο όσον αφορά τα κριτήρια επιλογής των μη κυβερνητικών φορέων όσο και την πρόσβαση στις χρηματοδοτήσεις.

7.10 Τα μαθήματα επιμόρφωσης που θα αποβλέπουν στην προώθηση των δραστηριοτήτων των ενώσεων και των γυναικείων οργανώσεων που δρουν στις τοπικές πραγματικότητες, στα πλαίσια ακριβώς των συμφωνιών της Κοτονού, μπορούν να αποδειχτούν χρήσιμο μέσο για την εφαρμογή τους.

7.11 Η ΕΟΚΕ αναλαμβάνει τη δέσμευση να προωθήσει τη διοργάνωση σεμιναρίων που να μπορούν να επισημάνουν και να εξε-

τάσουν αναλυτικά τα θέματα που αφορούν το καθεστώς και τη συμμετοχή των γυναικών στις χώρες ΑΚΕ.

7.12 Η ΕΟΚΕ θα ζητήσει την ίση συμμετοχή των γυναικείων αντιπροσωπειών στα σεμινάρια της και στις συναντήσεις με γυναίκες και ενώσεις των χωρών ΑΚΕ, καθώς και τρίτων χωρών γενικότερα.

7.13 Η ΕΟΚΕ δεσμεύεται να διοργανώσει, εντός του πρώτου εξαμήνου του 2005, διάσκεψη με γυναίκες και οργανώσεις της κοινωνίας των πολιτών των χωρών ΑΚΕ που να έχει ως στόχο την αξιοποίηση του ρόλου των γυναικών στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, τον προσδιορισμό των εμποδίων και τη χάραξη στρατηγικών που θα έχουν ως βάση τις απόψεις των ίδιων των πρωταγωνιστών των διαδικασιών ανάπτυξης.

Βρυξέλλες, 15 Σεπτεμβρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα: «Προς το 7ο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα: Ερευνητικές ανάγκες στο πλαίσιο των δημογραφικών μεταβολών – Ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων και τεχνολογικές ανάγκες»

(2005/C 74/09)

Στις 29 Ιανουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού Κανονισμού της, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα: «Προς το 7ο πρόγραμμα πλαίσιο για την έρευνα: Ερευνητικές ανάγκες στο πλαίσιο των δημογραφικών μεταβολών – Ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων και τεχνολογικές ανάγκες»

Το ειδικευμένο τμήμα «Ενιαία αγορά, παραγωγή και κατανάλωση», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 14 Ιουλίου 2004, με βάση την εισηγητική έκθεση της κ. HEINISCH.

Κατά την 411η σύνοδο της ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Σεπτεμβρίου 2004 (συνεδρίασης της 15ης Σεπτεμβρίου 2004), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, με ψήφους 144 υπέρ, 1 ψήφο κατά και 2 αποχές, υιοθέτησε την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Σύνοψη της γνωμοδότησης

Αιτιολογία:

1.1 Ενόψει των μεταβολών που διαπιστώνονται όσον αφορά τη δημογραφική διάρθρωση καθώς και των ευκαιριών και κινδύνων που εμπεριέχει το φαινόμενο αυτό για την ποιότητα ζωής των ολοένα και περισσότερων ηλικιωμένων στην Ευρώπη, η ΕΟΚΕ ζητά,

(α) να συμπληρωθεί το 7ο ερευνητικό πρόγραμμα πλαίσιο με μια κεντρική δράση και

(β) να ληφθούν συνοδευτικά μέτρα ώστε να δημιουργηθούν οι κατάλληλες βάσεις για τη λήψη αποφάσεων, για τον έγκαιρο σχεδιασμό των πολιτικών και την εφαρμογή δράσεων σε ευρωπαϊκό και εθνικό επίπεδο.

Οι βιολογικές, ψυχολογικές, κοινωνικές, πολιτισμικές, τεχνολογικές, οικονομικές και διαρθρωτικές πτυχές της γήρανσης είναι στενά συνδεδεμένες μεταξύ τους. Ταυτόχρονα, η γήρανση είναι ένα φαινόμενο που συντελείται σε ένα συγκεκριμένο γεωγραφικό και κοινωνικό χώρο. Κύριο χαρακτηριστικό αυτού στην Ευρώπη είναι οι γεωγραφικές, πολιτισμικές και κοινωνικές αντιθέσεις. Αμφότερες οι πτυχές αυτές - ο πολυδιάστατος χαρακτήρας της γήρανσης καθώς και οι διαφορετικές συνθήκες υπό τις οποίες συντελείται - δεν λαμβάνονται επαρκώς υπόψη στα σημερινά προγράμματα ερευνών. Μόνο μια έρευνα που έχει το απαιτούμενο εύρος και μακροπρόθεσμο χαρακτήρα μπορεί να προσφέρει τις κατάλληλες βάσεις για το σχεδιασμό και τη λήψη αποφάσεων που χρειάζονται σε πολλούς και διάφορους κοινωνικούς τομείς καθώς και σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων, λόγω των αλλαγών που παρατηρούνται στη δημογραφική σύνθεση του πληθυσμού.

Σχετικά με το σημείο (α): Ιδιαίτερες ανάγκες έρευνας υφίστανται στους ακόλουθους τομείς:

- Οικονομική και δημοσιονομική πολιτική (4.1)
- Εργασία και απασχόληση (4.2)
- Η καθημερινή πραγματικότητα των ηλικιωμένων (4.3)
- Κοινωνικός χώρος και κοινωνικό περιβάλλον (4.4)
- Δια βίου μάθηση (4.5)
- Προστασία και περιθαλψη της υγείας (4.6)
- Νέες τεχνολογίες (4.7)
- Επεξεργασία, διασύνδεση και συμπλήρωση των διαθέσιμων γνώσεων (4.8).

Ο πολυδιάστατος χαρακτήρας της γήρανσης καθώς και οι διαφορετικές πολιτισμικές, οικονομικές και διαρθρωτικές συνθήκες υπό τις οποίες εξελίσσεται, απαιτούν μακροπρόθεσμη, διεπιστημονική και πολυκλαδική έρευνα.

Σχετικά με το σημείο (β), θεωρούνται απαραίτητα τα ακόλουθα συνοδευτικά μέτρα, για να διασφαλιστεί η εφαρμογή του άρθρου 85 του Συντάγματος της ΕΕ που εγγυάται το δικαίωμα όλων των ηλικιωμένων να διάγουν αξιοπρεπή ζωή και να συμμετέχουν ενεργά στον κοινωνικό βίο και τις διαδικασίες λήψης αποφάσεων:

- Η εφαρμογή της ανοικτής μεθόδου συντονισμού για να υιοθετηθεί μια ενιαία προσέγγιση - και κατάταξη - δεικτών για την ποιότητα διαβίωσης των ηλικιωμένων στις χώρες της ΕΕ: να διευκολυνθεί η ανταλλαγή εμπειριών, η διευρωπαϊκή σύγκριση και η εξαγωγή αμοιβαίων διδαγμάτων, να προαχθεί ο διάλογος μεταξύ των εκπροσώπων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και των αρμόδιων Γενικών Διευθύνσεων της Επιτροπής και να υιοθετηθούν κοινές ηθικές αξίες για μια κοινωνία που γηράσκει.
- Η δημιουργία κοινού ευρωπαϊκού παρατηρητηρίου για τη σύσταση Ευρωπαϊκού Οργανισμού Ηλικιωμένων και τράπεζας δεδομένων με σκοπό την απόκτηση, συγκέντρωση και διάδοση γνώσεων για τη βελτίωση της ανοικτής μεθόδου συντονισμού αλλά και την εξαγωγή ανάλογων πρακτικών και πολιτικών συμπερασμάτων.
- Η δημιουργία κατηγορίας «Γήρανση του Πληθυσμού» στην ΕΟΚΕ.
- Η διοργάνωση ημερίδων εργασίας και διασκέψεων, προκειμένου να αυξηθούν οι γνώσεις σχετικά με τη μεταβολή της δημογραφικής διάρθρωσης και να καταστεί σαφές ότι επείγει η λήψη προληπτικών και συνοδευτικών μέτρων, να συνειδητοποιηθεί περισσότερο το πρόβλημα, να καταστούν όσο το δυνατό ευρύτερα γνωστά τα ερευνητικά αποτελέσματα και να διευκολυνθεί η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των «παλαιών» και των «νέων» κρατών μελών.

Στόχος:

Δημιουργία μιας ολοκληρωμένης γνωσιολογικής βάσης

- για τη θέσπιση πολιτικών μέτρων με σκοπό τη διασφάλιση και, αν χρειάζεται, τη βελτίωση της ποιότητας ζωής των σημερινών και των μελλοντικών ηλικιωμένων γενεών καθώς και

- για την προαγωγή της επιστημονικής εξέλιξης και της ανταγωνιστικότητας της ΕΕ με βάση τις δυνατότητες που προσφέρει η δημογραφική εξέλιξη.

2. Εισαγωγή

2.1 Η δημογραφική εξέλιξη αποτελεί μια από τις μεγάλες ιστορικές επιτυχίες και συγχρόνως μια από τις προκλήσεις της εποχής μας. Ποτέ στο παρελθόν δεν μπορούσαν ολόκληρες γενιές να ελπίζουν και να προσδοκούν βάσιμα ότι θα βιώσουν το γήρας ως μία πολυετή φάση της ζωής τους, όπως συμβαίνει σήμερα. Ωστόσο, μολονότι παρέχονται πολλαπλές δυνατότητες θετικής διαμόρφωσης αυτής της νέας φάσης ζωής, δημιουργούνται και εντελώς νέες υποχρεώσεις σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο. Στις περισσότερες ευρωπαϊκές χώρες πολλοί ηλικιωμένοι διαθέτουν επαρκές εισόδημα αλλά και τις αναγκαίες σωματικές και γνωστικές ικανότητες για να αξιοποιήσουν ανεξάρτητοι και με ικανοποιητικό τρόπο τα επιπλέον χρόνια που θα ζήσουν. Έτσι προκύπτουν νέες ευκαιρίες για τη οικονομική και την κοινωνική ανάπτυξη. Ωστόσο, με την πρόοδο της ηλικίας περιορίζονται οι κινητικές, αισθητήριες και γνωστικές και συνεπώς και οι λειτουργικές τους ικανότητες. Ταυτόχρονας, σε όλες τις χώρες υπάρχουν σημαντικές σε μέγεθος μειονότητες που δεν διαθέτουν επαρκείς υλικούς, κοινωνικούς και προσωπικούς πόρους για να ζήσουν τα γηρατεία τους με αξιοπρέπεια. Αυτό ισχύει κυρίως για τον μεγάλο αριθμό των ηλικιωμένων γυναικών που ζουν μόνες τους. Επιπλέον, η διαφοροποίηση της πληθυσμιακής δομής σε όλες τις χώρες καθιστά αναγκαία την ανακατανομή των διαθέσιμων πόρων και την προσαρμογή των συστημάτων υγείας και κοινωνικής ασφάλισης. Το πρόβλημα της γήρανσης του πληθυσμού αφορά όλες τις χώρες της Ευρωπαϊκής Ένωσης, αν και σε διαφορετικό χρονικό ορίζοντα. Στην έκθεσή του σχετικά με τις δραστηριότητες της ΕΟΚΕ 2000-2002, ο Πρόεδρος σημειώνει (σελίδα 69):

2.2 «Η ΕΟΚΕ επεσήμανε επίσης την αναμενόμενη ανησυχητική πληθυσμιακή εξέλιξη, η οποία θα έχει επιπτώσεις πρωτίστως στην απασχόληση, την υγεία και τα συνταξιοδοτικά συστήματα».

2.3 Η εξέλιξη αυτή αποτελεί την αφετηρία την παρούσας γνωμοδότησης πρωτοβουλίας σχετικά με τις ερευνητικές ανάγκες στον τομέα «δημογραφικές μεταβολές - ποιότητα ζωής κατά το γήρας και τεχνολογικές ανάγκες», στην οποία ζητείται να ενταχθεί στο 7ο Ερευνητικό Πρόγραμμα Πλαίσιο μια κεντρική δράση για την αντιμετώπιση του εν λόγω ζητήματος. Η γνωμοδότηση αναφέρεται σε δύο χωριστές, εντούτοις στενά συνδεδεμένες πτυχές: αφενός, στην ίδια τη δημογραφική εξέλιξη ως φαινόμενο, που οφείλεται στη μείωση του ρυθμού των γεννήσεων και τη συνεπαγόμενη αλλαγή των οικογενειακών δομών και στην αύξηση του προσδόκιμου επιβίωσης του πληθυσμού, και αφετέρου στη γήρανση και το γήρας ως αυτόνομο στάδιο της ζωής που προσφέρει πολλές δυνατότητες υλοποίησης κοινωνικών, πολιτιστικών, οργανωτικών, τεχνολογικών και οικονομικών καινοτομιών, αλλά που εγκυμονεί και κινδύνους. Αμφότερες οι παραπάνω πτυχές του ζητήματος χρήζουν έρευνας, τόσο ως προς τις επιπτώσεις τους στο κοινωνικό σύνολο και τις ανάγκες που αυτές δημιουργούν για ανάληψη πολιτικής δράσης (μακροσκοπικό επίπεδο), όσο και ως προς τον αντίκτυπό τους και τις ανάγκες που δημιουργούν για ανάληψη δράσης με στόχο τη διασφάλιση της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων πολιτών, γυναικών και ανδρών, λαμβανομένων πάντα υπόψη των διαφορετικών συνθηκών που αντιμετωπίζουν τα δύο φύλα (μικροσκοπικό επίπεδο).

3. Ιστορικό πλαίσιο και αιτιολόγηση της πρωτοβουλίας

3.1 Λόγω του ότι η δημογραφική εξέλιξη και οι αλλαγές που αυτή συνεπάγεται για την πληθυσμιακή και κοινωνική δομή αποτελούν ιστορικά ένα νέο φαινόμενο, υπάρχει ένα έλλειμμα γνώσεων που πρέπει να καλυφθεί, προκειμένου να μπορούν να εκτιμηθούν ορθά οι συνέπειες που έχει το εν λόγω φαινόμενο για τη γενικότερη κοινωνική εξέλιξη αλλά και να δημιουργηθούν οι βάσεις για τον έγκαιρο πολιτικό σχεδιασμό και τη λήψη πολιτικών αποφάσεων και μέτρων τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο. Γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ και ανακοινώσεις της Επιτροπής για την πολιτική απασχόλησης⁽¹⁾, την κοινωνική επανένταξη⁽²⁾, την προστασία της υγείας, την δια βίου μάθηση⁽³⁾, κλπ. υπογραμμίζουν επίσης την ανωτέρω αναγκαιότητα.

3.2 Η δημιουργία ενός τέτοιου γνωστικού υπόβαθρου αποτελεί ταυτοχρόνως και προϋπόθεση για την υλοποίηση κοινωνικών, πολιτιστικών, οργανωτικών, οικονομικών και τεχνολογικών καινοτομιών που θα συμβάλλουν αφενός στη διασφάλιση της ποιότητας ζωής των ηλικιωμένων και αφετέρου στην αποσυμφόρηση των συστημάτων υγείας και κοινωνικής ασφάλισης. Ειδικά ο ταχέως αυξανόμενος αριθμός υπερηλικών ατόμων που συνεπάγεται την συνύπαρξη πολλών γενεών ηλικιωμένων, δημιουργεί την ανάγκη ανάπτυξης νέων υπηρεσιών και επαγγελματιών.

3.3 Ορισμένα σχέδια που προωδήθηκαν από το 5ο Ερευνητικό Πρόγραμμα Πλαίσιο, με την κεντρική δράση «Γήρανση του πληθυσμού» (κεντρική δράση 6) και το θεματικό πρόγραμμα «Ποιότητα ζωής και διαχείριση των έμβιων πόρων», οδήγησαν σε μια σειρά από σημαντικά επιμέρους αποτελέσματα σχετικά με το θέμα αυτό. Η ΓΔ Έρευνα δημοσίευσε πρόσφατα ενδιάμεση αξιολόγηση για τα परिπτώματα και τις εμπειρίες που έχουν συναχθεί στο πλαίσιο της εν λόγω σημαντικής, πολυκλαδικής δράσης. Επίσης, η εφαρμογή στην πράξη πορισμάτων του προγράμματος τηλεματικής θα μπορούσε να συμβάλει στη βελτίωση της ποιότητας διαβίωσης των ηλικιωμένων και των ατόμων με ειδικές ανάγκες. Ωστόσο, δεν γενικεύτηκε η εφαρμογή της ολοκληρωμένης προσέγγισης που υποστηρίχθηκε τέλη στα της δεκαετίας του 1990 στο πλαίσιο του προγράμματος τηλεματικής.

3.4 Το 6ο Ερευνητικό Πρόγραμμα Πλαίσιο ενισχύει την έρευνα σχετικά με τη γήρανση του πληθυσμού και τις επιπτώσεις του φαινομένου αυτού σε ατομικό και κοινωνικό επίπεδο, μέσω λίγων μόνο θεματικών υποτομέων των βασικών ενεργειών «Κοινωνικές επισημίες, γονιδιωματική και βιοτεχνολογία στην υπηρεσία της υγείας» (προτεραιότητα 1), «Τεχνολογίες της κοινωνίας της πληροφορίας» (προτεραιότητα 2), «Πολίτες και διακυβέρνηση σε μια κοινωνία της γνώσης» (προτεραιότητα 7) και «Έρευνα και τεχνολογική ανάπτυξη

για την υποστήριξη πολιτικών και πρόβλεψη επιστημονικών και τεχνολογικών αναγκών» (προτεραιότητα 8), καθώς και Δίκτυο ΕΧΕ (Ευρωπαϊκός χώρος έρευνας).

3.4.1 Σημαντικά για την χάραξη πολιτικών συμπεράσματα αναμένονται ιδίως από τα σχέδια που υλοποιούνται επί του παρόντος στο πλαίσιο της προτεραιότητας 8, σχετικά με τις δημογραφικές προοπτικές και τις δαπάνες και το κόστος της υγειονομικής περιθαλψης ενόψει της γήρανσης του πληθυσμού. Ειδικό στρατηγικό στόχο του προγράμματος των τεχνολογιών της κοινωνίας της πληροφορίας (ΤΚΠ) αποτελεί η προώθηση της ένταξης των ηλικιωμένων ατόμων και των ατόμων με ειδικές ανάγκες στην κοινωνία της πληροφορίας. Και στον εν λόγω τομέα υπάρχει ήδη μια σειρά από χρήσιμα αποτελέσματα και μακρόχρονα σχέδια συνεργασίας με κοινοπραξίες επιχειρήσεων και με τη συμμετοχή της βιομηχανίας. Ωστόσο, απαιτούνται περαιτέρω εντατικές προσπάθειες για την κάλυψη των υφιστάμενων κενών. Εντούτοις, η «γήρανση του πληθυσμού» δεν αποτελεί πλέον ξεχωριστή ενότητα μεταξύ των θεματικών προτεραιοτήτων.

3.5 Αναμένεται ότι τα σχέδια ιατρικού και βιολογικού περιεχομένου που προωθούνται στο πλαίσιο του 5ου και του 6ου Ερευνητικού Προγράμματος Πλαισίου, θα οδηγήσουν σε σημαντικές επιστημονικές προόδους όσον αφορά τις διαδικασίες της φυσιολογικής και βιολογικής γήρανσης, την καταπολέμηση των ασθενειών και την προαγωγή και προστασία της υγείας.

3.6 Αναμφισβήτητη, η αύξηση των γνώσεών μας στον τομέα αυτόν είναι καθοριστικής σημασίας. Ωστόσο, οι γνώσεις αυτές δεν μπορούν να επιλύσουν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν οι ηλικιωμένοι, ούτε μπορούν να συμβάλλουν βραχυπρόθεσμα στην αντιμετώπιση των κοινωνικών προβλημάτων που προκύπτουν εξαιτίας του αυξανόμενου αριθμού των ηλικιωμένων και ιδίως λόγω της αύξησης των υπερηλικών ατόμων τα οποία καλούνται να αντιμετωπίσουν συνολικά οι ευρωπαϊκές κοινωνίες. Λόγω του σχετικά χαμηλού αριθμού γεννήσεων, το ποσοστό των νέων (κάτω των 20 ετών) στο συνολικό πληθυσμό της ΕΕ μειώθηκε κατά την περίοδο 1960 – 2001 από 32 % σε 23 %, ενώ το ποσοστό των ηλικιωμένων, (άνω των 60 ετών) αυξήθηκε κατά την ίδια περίοδο από 16 % σε 22 %. Ο λόγος δημογραφικής εξάρτησης, δηλαδή το ποσοστό των ατόμων άνω των 60 ετών προς το ποσοστό των ατόμων από 20 έως 60 ετών, αυξήθηκε κατά την περίοδο αυτή από 29,5 % σε 38,9 %. Λόγω της υπογεννητικότητας που παρατηρήθηκε τις τρεις τελευταίες δεκαετίες, αναμένεται ότι το ποσοστό των ηλικιωμένων θα αυξηθεί κατά τα επόμενα έτη και το 2020 θα ανέρχεται στο 27 % του πληθυσμού. Αυτό σημαίνει ότι περισσότερο από το ένα τέταρτο όλων των ευρωπαίων πολιτών θα είναι 60 ετών και μεγαλύτεροι⁽⁴⁾, ενώ ο αριθμός των υπερηλικών θα αυξηθεί ακόμη περισσότερο (βλ. επίσης 4.5.1). Εν όψει της ευρείας έκτασης και των απρόβλεπτων ακόμη συνεπειών που συνεπάγεται η πληθυσμιακή γήρανση για διάφορους κοινωνικούς τομείς, απαιτείται μία ουσιαστική διεύρυνση των ερευνητικών προοπτικών. Δεδομένου ότι η γήρανση δεν είναι απλώς μια βιολογική, αλλά μια πολύπτυχη, πολυετή διαδικασία, πρέπει και η έρευνα σχετικά με τη γήρανση και το γήρας να υιοθετήσει μια μακροπρόθεσμη, διεπιστημονική και πολυκλαδική προσέγγιση. Ερευνητικός στόχος δεν μπορεί να είναι απλώς η βελτίωση της υγείας και η επέκτασή του προσδόκιμου ζωής. Αντιθέτως, οι έρευνες πρέπει να επικεντρώνονται πρωτίστως στη βελτίωση της ποιότητας ζωής στα κερδισμένα χρόνια.

(1) COM (2004) 146 τελικό. Οδηγία 2000/78/ΕΚ του Συμβουλίου, της 27ης Νοεμβρίου 2000, για τη διαμόρφωση γενικού πλαισίου για την ίση μεταχείριση στην απασχόληση και την εργασία: Ανακοίνωση της Επιτροπής σχετικά με την αποτελεσματική εφαρμογή της ευρωπαϊκής στρατηγικής για την απασχόληση, παράρτημα 1, 26 Μαρτίου 2004, COM (2004) 239 τελικό· http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/legis/legln_en.htm.

(2) Απόφαση 2000/750 του Συμβουλίου σχετικά με τη θέσπιση κοινοτικού προγράμματος δράσης για την καταπολέμηση των διακρίσεων (2001-2006) (27 Νοεμβρίου 2000)· http://europa.eu.int/comm/employment_social/fundamental_rights/index_en.htm Γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ ΕΕ C 284 της 14ης Σεπτεμβρίου 1998· Booklet ΕΟΚΕ-2000-018 «Jobs, Learning and Social inclusion: The work of the European EESC».

(3) Ψήφισμα του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2002, αριθ.2002/ C 163/01, ΕΕ C 163 της 9ης Ιουλίου 2002, COM (2002) 678 τελ. (Νοέμβριος 2001)· βλ. επίσης COM(2004) 156 τελ.

(4) Ευρωπαϊκή Κοινότητα (2002). Ευρωπαϊκή στατιστική κοινωνικών δεδομένων: πληθυσμός. Ευρωπαϊκή στατιστική υπηρεσία. 3ος θεματικός κύκλος, πληθυσμός και κοινωνικές συνθήκες. Λουξεμβούργο: Υπηρεσία Επίσημων Εκδόσεων της Ευρωπαϊκής Κοινότητας.

3.7. Για τον λόγο αυτό, στο 7ο Ερευνητικό Πρόγραμμα Πλαίσιο πρέπει να συμπεριληφθεί μια κεντρική δράση σχετικά με τις προκλήσεις που δημιουργεί η δημογραφική εξέλιξη, η οποία να συμπληρώνει την μέχρι πρότινος κατά βάση ιατρικά και βιολογικά προσανατολισμένη έρευνα με μια πολιτισμική και κοινωνικοοικονομική προοπτική, βασισμένη στην πρόληψη καθ' όλη τη διάρκεια της ζωής. Παρόμοια ολοκληρωμένη ερευνητική προσέγγιση πρέπει να συμπεριλαμβάνει τη βασική έρευνα αλλά και την έρευνα και ανάπτυξη με προσανατολισμό την πρακτική εφαρμογή⁽¹⁾. Στην έρευνα αυτή θα πρέπει να συμμετέχουν οι οργανώσεις ηλικιωμένων, όπως προτείνεται στο 2ο παγκόσμιο σχέδιο για τους ηλικιωμένους που υιοθετήθηκε στο πλαίσιο της δεύτερης παγκόσμιας διάσκεψης για το γήρας, τον Απρίλιο 2002 στη Μαδρίτη, αλλά και στη στρατηγική που υιοθέτησε η UNICEF κατά την υπουργική διάσκεψη το Σεπτέμβριο 2002 στο Βερολίνο. Λαμβανομένων υπόψη των χρονοβόρων και πολύπλοκων διαδικασιών λήψης πολιτικών αποφάσεων, η ανάγκη προώθησης των ερευνών προς την κατεύθυνση αυτή είναι άμεση. Στη συνέχεια, παρατίθεται εκτενέστερη ανάλυση των ερευνητικών αναγκών σε ορισμένους τομείς.

4. Οι ειδικότερες ερευνητικές ανάγκες

Η παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας προσανατολίζεται κυρίως στις ερευνητικές ανάγκες που πρέπει να καλυφθούν, προκειμένου να εξασφαλισθεί μια αξιοπρεπής ζωή και γήρανση των ευρωπαίων πολιτών, στο πλαίσιο της δημογραφικής εξέλιξης που παρατηρείται. Αυτό αφορά, αφενός, τη γήρανση και τις συνθήκες διαβίωσης των ατόμων που ανήκουν στις κατηγορίες αυτές, οι οποίες παρουσιάζουν μεγάλες αποκλίσεις στις διάφορες ευρωπαϊκές χώρες, και, αφετέρου, τις κοινωνικές συνθήκες που επικρατούν σε κάθε χώρα, που επίσης διαφέρουν σημαντικά.

Από το πλήθος των τομέων που επηρεάζονται από τις μεταβολές της πληθυσμιακής δομής, στην παρούσα γνωμοδότηση πρωτοβουλίας παρουσιάζονται μόνον εκείνοι που εμφανίζουν ιδιαίτερα αυξημένες ανάγκες καινοτομικών προσεγγίσεων και, ως εκ τούτου, εκτεταμένες ερευνητικές ανάγκες διεπιστημονικού και πολυκλαδικού επιπέδου.

4.1 Ερευνητικές ανάγκες στον τομέα της οικονομικής και δημοσιονομικής πολιτικής

4.1.1. Σημαντική πτυχή, η οποία δεν αναπτύσσεται επαρκώς στο 6ο Ερευνητικό Πρόγραμμα Πλαίσιο, αποτελούν οι κοινωνικές και οικονομικές συνέπειες των δημογραφικών μεταβολών, οι οποίες σύμφωνα με την έρευνα της ΓΔ Οικονομικών και Δημοσιονομικών Υποθέσεων θα είναι σοβαρές. Συνεπώς, απαιτείται ένα ισχυρό υπόβαθρο γνώσεων μέσω των οποίων θα καταστεί δυνατή η σύγκριση στοιχείων σχετικά με τα εισοδήματα και την απασχόληση με στοιχεία σχετικά με την υγεία και την κοινωνική συμπεριφορά. Για να διατυπωθούν αξιόπιστες προγνώσεις πρέπει να συγκεντρώνονται αδιάλειπτα και για μεγάλο χρονικό διάστημα στατιστικά στοιχεία.

(¹) COM (2004) 9 τελ., βλ. επίσης COM (2002) 565 τελ. Ιδιαίτερα τα σημεία 3.3. και 4.2.

(Θετικό παράδειγμα αποτελούν μελέτες όπως η English Longitudinal Study of Ageing [ELSA] για την υγεία και η αμερικανική έρευνα Retirement Survey [HRS]). Αυτό οδηγεί στα ακόλουθα ερευνητικά ερωτήματα:

- Μολονότι οι προγνώσεις για τη δημογραφική εξέλιξη είναι εξαιρετικά αβέβαιες, οι πολιτικοί ιθύνοντες οφείλουν να προγραμματίζουν με ασφαλή τρόπο την υγειονομική περίθαλψη ή την κοινωνική ασφάλεια και την πρόνοια για τους ηλικιωμένους. Ποια στοιχεία χρειάζονται και πρέπει να συγκεντρωθούν για την υποστήριξη των κατάλληλων πολιτικών μέτρων;
- Σε ποιο βαθμό επηρεάζεται η καταναλωτική συμπεριφορά και η αποταμίευση από τις δημογραφικές μεταβολές;
- Ποιες θα είναι οι νέες συμπεριφορές και ποιες από αυτές οφείλονται στην επέκταση του προσδόκιμου ζωής;
- Με ποιο τρόπο μπορεί να αξιοποιηθεί το δυναμικό που προκύπτει από τη δημογραφική εξέλιξη σε σχέση με νέα προϊόντα και υπηρεσίες προς όφελος των σημερινών και των μελλοντικών ηλικιωμένων γενεών και για την ταυτόχρονη ενίσχυση της οικονομικής εξέλιξης της Ευρώπης (σύνθημα «οικονομία της γνώσης»);

- Ποια θα είναι η οικονομική συμπεριφορά των ηλικιωμένων του μέλλοντος, οι περισσότεροι των οποίων θα είναι υγιέστεροι, καλύτερα καταρτισμένοι και κινητικότεροι από τις σημερινές γενεές ηλικιωμένων, η κατάσταση της υγείας των οποίων κινδυνεύει να επιδεινωθεί, ιδιαίτερος στα ασθενέστερα κοινωνικά στρώματα; (βλ. επίσης σημεία 4.2.1 και 4.3.6)

4.2 Ερευνητικές ανάγκες στον τομέα της εργασίας και της απασχόλησης

4.2.1 Λαμβανομένης υπόψη της μετατόπισης της ηλικιακής δομής του πληθυσμού και της συνακόλουθης ανάγκης ανακατανομής των περιορισμένων πόρων, οι οποίοι δεν αναμένεται να αυξηθούν στον ίδιο βαθμό, μελλοντικά, τόσο οι επιχειρήσεις και τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης όσο και τα γηράσκοντα άτομα, θα εξαρτώνται περισσότερο από την χρονική παράταση της εκμετάλλευσης της εργατικής δύναμης και των γνώσεων των ηλικιωμένων ατόμων⁽²⁾. Είναι γνωστό ότι, κατά βάση, τα ηλικιωμένα άτομα δεν είναι λιγότερο αποδοτικά από ό,τι οι νέοι, αλλά ότι με τη γήρανση μερικές ικανότητες μειώνονται, ενώ άλλες ενισχύονται. Από τα δεδομένα αυτά προκύπτουν οι ακόλουθες ερευνητικές ανάγκες:

- Σε ποιους εργασιακούς τομείς μπορούν να αξιοποιήσουν κατάλληλα τις ικανότητές τους οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι, ακόμη και σε προχωρημένη ηλικία;
- Ποιες εναλλακτικές δυνατότητες και δομές απασχόλησης πρέπει να δημιουργηθούν, ώστε η παραμονή στον επαγγελματικό βίο να παραμένει ελκυστική και για τα ηλικιωμένα άτομα; Η μερική απασχόληση μπορεί να αποτελέσει εναλλακτική λύση;

(²) Βλ. σχετικά τη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για την «πολιτική καινοτομίας», ΕΕ C 10 της 14.01.2004 (ΚΟΜ(2003)112 τελ.), σημείο 4. Γενικές παρατηρήσεις, παράγρ. 7.

- Πώς μπορεί να βελτιωθεί η προστασία της υγείας και της ασφάλειας στο χώρο εργασίας ώστε να παραταθεί η διάρκεια του επαγγελματικού βίου των εργαζομένων;
- Πώς πρέπει να διαμορφώνονται οι θέσεις, το περιβάλλον, ο ρυθμός και η οργάνωση της εργασίας προκειμένου να εξασφαλίζονται οι βέλτιστες συνθήκες εργασίας για τα ηλικιωμένα άτομα;
- Πώς μπορούν να επανεταχθούν στην εργασιακή ζωή οι μακροχρόνια άνεργοι και τα άτομα που για άλλους λόγους (π.χ. ανατροφή παιδιών ή φροντίδα συγγενών) απέχχαν από την ενεργό επαγγελματική δράση για μεγάλο χρονικό διάστημα;
- Για ποιους λόγους οι επιχειρήσεις απολύουν ηλικιωμένους εργαζόμενους; Γιατί αυξάνεται η ανεργία κυρίως ηλικιωμένων γυναικών;
- Ποιοι παράγοντες εμποδίζουν την παράταση του επαγγελματικού βίου και την πρόσληψη ηλικιωμένων εργαζομένων και πώς μπορούν να παραμεριστούν;
- Πόσο ευέλικτη μπορεί και πρέπει να είναι η μετάβαση από τον ενεργό επαγγελματικό βίο στη συνταξιοδότηση, ούτως ώστε να επωφελούνται εξίσου οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι, οι επιχειρήσεις και τα συστήματα κοινωνικής ασφάλισης;
- Πώς μπορεί να εξασφαλιστεί η αποτελεσματικότερη μετάδοση των γνώσεων και της πείρας που έχουν αποκτήσει οι ηλικιωμένοι εργαζόμενοι στους νεότερους συναδέλφους τους, προκειμένου οι νέοι να μπορούν να προσλαμβάνουν την «παλιά» γνώση και να την εντάξουν στις «νέες» δικές τους γνώσεις, προς όφελος δικό τους και της επιχείρησής τους;
- Όσον αφορά τα μέτρα επαγγελματικής κατάρτισης, βλ. παράγραφο 4.5.

Το αυξανόμενο ποσοστό ηλικιωμένων στο συνολικό πληθυσμό καθιστά απαραίτητη τόσο τη διεύρυνση των υπάρχοντων επαγγελματικών κλάδων, όσο και τη δημιουργία νέων. Ωστόσο, δεν διατίθενται στοιχεία σχετικά με τα ακόλουθα θέματα: Σε ποιους τομείς υπάρχει άμεση ανάγκη διεύρυνσης επαγγελματικών δεξιοτήτων, προκειμένου να εκπληρωθούν οι απαιτήσεις και οι ανάγκες των ηλικιωμένων ατόμων; Σε ποιους τομείς είναι απαραίτητη η δημιουργία νέων κλάδων δραστηριοτήτων και, ως εκ τούτου, σε ποιους προσφέρονται νέες δυνατότητες απασχόλησης;

Οι σχετικές εξελίξεις θα πρέπει να εξετασθούν υπό το πρίσμα:

- των αλλαγών που σημειώνονται όσον αφορά τη διάρθρωση των εισοδημάτων και της κατανάλωσης, και οι οποίες οφείλονται στη δημογραφική εξέλιξη (βλ. 4.1.1. και 4.3.6)
- του περιορισμού της κινητικότητας όσο αυξάνεται η ηλικία, που οδηγεί στην ανάδυση νέων υπηρεσιών κατ' οίκον, όπως υπηρεσίες κομμωτηρίου ή περιποίηση ποδιών στο σπίτι καθώς και υπηρεσίες εξ αποστάσεως, όπως η αγορά και η παροχή συμβουλών με τη χρήση τηλεπικοινωνιακών μέσων και άλλα παρόμοια
- ζητημάτων που σχετίζονται με τις πολιτικές απασχόλησης, ιδίως στους τομείς της υγείας και της ιατρικής περίθαλψης, βλ. την παράγραφο 4.6.

4.3 Ερευνητικές ανάγκες στον τομέα της καθημερινής ζωής των ηλικιωμένων ατόμων

4.3.1 Η γήρανση δεν συνιστά απλώς μια βιολογική, αλλά πρωτίστως μια κοινωνική διαδικασία. Το σχετικό κοινωνικό πλαίσιο στην Ευρώπη παρουσιάζει σημαντικές διαφορές τόσο στο εσωτερικό κάθε χώρας όσο και από χώρα σε χώρα. Αυτό ισχύει τόσο σε ό,τι αφορά το μακροσκοπικό επίπεδο των πολιτικών και κοινωνικών συστημάτων, που έχουν διαμορφωθεί στην ιστορική διαδρομή κάθε χώρας, όσο και το μικροσκοπικό επίπεδο της πορείας του κάθε ατόμου και των πόρων που διαθέτει. Ανάλογες διαφορές παρουσιάζουν οι συνθήκες της γήρανσης και της ζωής των ηλικιωμένων στις επιμέρους πληθυσμιακές ομάδες. Οι διαφορές αυτές – ανεξαρτήτως του εάν σχετίζονται με το φύλο κάθε ατόμου, με τις προσωπικές και/ή επαγγελματικές εμπειρίες του, με τις υλικές συνθήκες διαβίωσης του κλπ. – πρέπει να λαμβάνονται υπόψη σε κάθε έρευνα σχετικά με την καθημερινή ζωή των ηλικιωμένων ατόμων.

4.3.2 Μεταξύ των ευρωπαϊκών χωρών υπάρχουν μεγάλες διαφορές ως προς το κλίμα, την τοπογραφία, την πληθυσμιακή πυκνότητα και τις οικιστικές μορφές, τις υποδομές μεταφορών, τις κανονιστικές ρυθμίσεις των κρατικών συστημάτων πρόνοιας και πολλές άλλες πτυχές που μπορούν να επηρεάσουν τη δυνατότητα των ηλικιωμένων να ζήσουν ανεξάρτητα και να συμμετέχουν ενεργά στα κοινωνικά δρώμενα. Σε κάποιες χώρες έχει κατοχυρωθεί ένα ελάχιστο συνταξιοδοτικό εισόδημα που παρέχει στα ηλικιωμένα άτομα μια επαρκή οικονομική βάση και επιτρέπει μια ικανοποιητική και ανεξάρτητη ζωή, ενώ σε άλλες χώρες, οι συνταξιοδοτικές παροχές δεν επαρκούν ούτε για την κάλυψη βασικών αναγκών των ηλικιωμένων. Ωστόσο, ακόμη και εντός της ίδιας χώρας, μεταξύ χωρών, αλλά και εντός της ευρύτερης πληθυσμιακής ομάδας των ηλικιωμένων ατόμων υφίστανται σημαντικές διαφορές.

- Ποια είναι η επίδραση των διαφορετικών συστημάτων πρόνοιας των ευρωπαϊκών χωρών στην ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων πολιτών, γυναικών και ανδρών;
- Ποια προληπτικά μέτρα θα μπορούσαν να συμβάλουν στην κατάρτιση των ανισοτήτων που δυσχεραίνουν την πρόσβαση των ηλικιωμένων σε κατοικίες χαμηλού κόστους, ποιοτικά μέσα μεταφοράς, πολιτιστικές εκδηλώσεις, υγιεινά προϊόντα και/ή στις νέες τεχνολογίες και επηρεάζουν, ως εκ τούτου, αρνητικά την ποιότητα ζωής τους;
- Στο πλαίσιο των περικοπών των κοινωνικών παροχών και των παροχών στον τομέα της υγείας, πώς μπορεί να διασφαλιστεί η ποιότητα ζωής ειδικά εκείνων των ηλικιωμένων ατόμων των οποίων η φυσική και κοινωνική υπόσταση απειλείται από την φτώχεια, τις χρόνιες ασθένειες, την περιορισμένη εκπαίδευση, τις ανεπαρκείς γλωσσικές γνώσεις ή την έλλειψη άλλων πόρων;
- Κάτω από ποιες συνθήκες ζουν οι άνθρωποι οι οποίοι δεν είναι (πλέον) σε θέση να διάγουν ανεξάρτητο βίο; Ποιες ρυθμίσεις ισχύουν για τα πρόσωπα αυτά στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης και ποια μέτρα απαιτούνται για τη διασφάλιση των συμφερόντων τους;
- Κάτω από ποιες συνθήκες ζουν οι ηλικιωμένοι σε οίκους / ιδρύματα ευγηρίας; Με ποιο τρόπο θα εκπροσωπούνται τα συμφέροντα τους;

— Ποια μέτρα εφαρμόζονται για την πρόληψη, την φροντίδα και την περίθαλψη ασθενών που πάσχουν από Αλτσχάιμερ και από άλλα προβλήματα γεροντικής άνοιας στα κράτη μέλη της Ευρωπαϊκής Ένωσης; Ποιες δυνατότητες υπάρχουν και ποιες εμπειρίες έχουν συναχθεί σε σχέση με τους διάφορους τρόπους διαβίωσης;

4.3.3 Η ανεξαρτησία, η αυτονομία και η κοινωνική ένταξη αποτελούν σημαντικούς προσωπικούς και κοινωνικοπολιτικούς στόχους. Η επίτευξη των εν λόγω στόχων από τα ηλικιωμένα και κυρίως από τα υπερήλικα άτομα τίθεται για διάφορους λόγους σε κίνδυνο. Αφενός, διότι παράλληλα με την ηλικία αυξάνονται και οι κίνδυνοι για την υγεία του ατόμου, ενώ σε περίπτωση ασθένειας οι δυσμενείς κοινωνικές συνθήκες και η έλλειψη των απαραίτητων οικονομικών πόρων δυσχεραίνουν τη διατήρηση της ανεξαρτησίας και τη συμμετοχή του ηλικιωμένου στο κοινωνικό γίγνεσθαι. Αφετέρου, διότι τα κοινωνικά πρότυπα και οι κοινωνικές αντιλήψεις, όπως λόγου χάρι αυτές που εισάγουν διακρίσεις σε βάρος των ηλικιωμένων ατόμων, μπορούν να αποτελέσουν εμπόδια και να οδηγήσουν στον αποκλεισμό των ηλικιωμένων από σημαντικούς κοινωνικούς τομείς. Ωστόσο, σε αυτήν την αρνητική εικόνα για το γήρας μπορεί να αντιπαρατεθεί το γεγονός ότι οι πλειονότητα των ηλικιωμένων ζει για πολλά χρόνια αυτόνομα και με υπευθυνότητα. Επιπλέον, προσφέρουν μια σημαντική συμβολή σε οικογενειακό αλλά και σε κοινωνικό επίπεδο μέσω της αλληλεγγύης (τόσο κοινωνικής όσο και οικονομικής) μεταξύ γενεών και με την εθελοντική εργασία τους σε πολιτικά, συνδικαλιστικά ή εκκλησιαστικά σωματεία.

4.3.4 Παρά τους πολλούς εξωτερικούς περιορισμούς και τα προβλήματα υγείας που αντιμετωπίζουν, τα ηλικιωμένα άτομα είναι προικισμένα με πολλές ψυχολογικές ικανότητες που τους επιτρέπουν να ξεπερνούν τις δυσκολίες αυτές. Εντούτοις, αυτή η εσωτερική ψυχική ισορροπία διατρέχει κινδύνους όταν τα προβλήματα σωφρεύονται.

— Ποιες παρεμβάσεις είναι αναγκαίες και πότε πρέπει αυτές να πραγματοποιούνται προκειμένου να αποφεύγεται η υπερβολική επιβάρυνση των ηλικιωμένων και να τους παρέχεται η υποστήριξη που χρειάζονται σε κρίσιμες καταστάσεις της ζωής τους;

— Ποια μέτρα πρέπει να ληφθούν ώστε, να ικανοποιηθούν και ανάγκες που υπερβαίνουν τις βασικές καθημερινές ανάγκες, όπως η ψυχολογική ανάγκη για ασφάλεια, για οικογενειακές και άλλες κοινωνικές επαφές ή η ανάγκη για κοινωνική ένταξη;

4.3.5 Η μεγάλη πλειονότητα των γηρασκόντων ατόμων είναι σε θέση να βιώσει ενεργά και με σχετικά καλή υγεία το στάδιο της ζωής που αποκαλείται «γήρας» και που διαρκεί από 20 έως 30 έτη περίπου. Εξαιτίας του γεγονότος ότι η εν λόγω φάση ζωής είναι ιστορικά νέα, υπάρχουν μέχρι σήμερα ελάχιστα πρότυπα σχετικά με τη διαμόρφωσή της. Όσον αφορά τους τομείς στους οποίους δραστηριοποιούνται σήμερα με επιτυχία οι ηλικιωμένοι, συμβάλλοντας σημαντικά στην κοινωνική αλλά και στην οικονομική ζωή, μεταξύ άλλων, την εθελοντική ή αμειβόμενη εργασία, πολιτικές, συνδικαλιστικές και εκκλησιαστικές οργανώσεις, την υποστήριξη, εκπαίδευση και διαπαιδαγώγηση νέων κλπ, δεν υπάρχουν σχεδόν καθόλου αξιόπιστα και συγκρίσιμα σε ευρωπαϊκό επίπεδο στοιχεία.

— Ποιοι τομείς δραστηριοτήτων, δυνατότητες επαγγελματικής κατάρτισης, μορφές συμμετοχής και δυνατότητες προώθησης των κοινωνικών επαφών μπορούν να δημιουργηθούν που θα συμβάλλουν ώστε να αξιοποιηθούν δημιουργικά και προς όφελος τόσο των ιδίων των ηλικιωμένων όσο και του κοινωνικού συνόλου οι θετικές πτυχές της εν λόγω ηλικιακής περιόδου;

— Ποιες είναι οι διαφορές μεταξύ ηλικιωμένων ανδρών και γυναικών όσον αφορά τα ενδιαφέροντα, τις εμπειρίες και τις ικανότητές τους; Πώς και σε ποιο βαθμό μπορούν και πρέπει να λαμβάνονται υπόψη οι διαφορές αυτές;

— Με ποιο τρόπο θα μπορούσε να προωθηθεί η άμεση ή έμμεση, με τη μεσολάβηση οργανώσεων που τους εκπροσωπούν, συμμετοχή των ηλικιωμένων στις διαδικασίες λήψης αποφάσεων, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο, ώστε να διασφαλιστεί το δικαίωμά τους σε μια αξιοπρεπή ζωή και τη συμμετοχή τους στον κοινωνικό και πολιτιστικό βίο, για να υλοποιηθεί πραγματικά το άρθρο 25;

— Ποιες ανάγκες διαπεριφερειακής και διασυνοριακής κινητικότητας έχουν οι ηλικιωμένοι, ιδιαίτερος οι ηλικιωμένοι μετανάστες, και πώς μπορεί να διευκολυνθεί η ικανοποίηση των αναγκών αυτών (παρόμοια με αυτό που συμβαίνει στην περίπτωση των εργαζομένων);

4.3.6 Η γήρανση της κοινωνίας αντιμετωπίζεται σε μεγάλο βαθμό είτε ως πρόβλημα, είτε ως επιβάρυνση είτε υπό το πρίσμα του αυξημένου κόστους κοινωνικής ασφάλισης και υγειονομικής περίθαλψης που συνεπάγεται. Ωστόσο, έχει και θετικές πτυχές, οι οποίες δεν λαμβάνονται υπόψη και για τις οποίες η πληροφόρηση είναι ελάχιστη. Σε αυτές συγκαταλέγεται, παραδείγματος χάριν, το γεγονός ότι τα ηλικιωμένα άτομα δεν επιβαρύνουν πλέον την αγορά εργασίας, αλλά, ως καταναλωτές, συνεχίζουν να συμβάλλουν στην οικονομική ανάπτυξη.

— Σε τι διαφέρουν η εισοδηματική κατάσταση και η καταναλωτική συμπεριφορά των ηλικιωμένων σε σύγκριση με τους νέους;

— Ποιες μεταβολές στην καταναλωτική συμπεριφορά των επόμενων γενεών θα πρέπει να αναμένονται;

— Σε ποιους τομείς υπάρχει εκτεταμένο δυναμικό καινοτομίας το οποίο θα μπορέσει μελλοντικά να αξιοποιηθεί αποτελεσματικότερα για να καλυφθούν οι ιδιαίτερες ανάγκες των ηλικιωμένων;

— Για το θέμα αυτό πρβλ. επίσης τις παραγράφους 4.1.1 και 4.2.1.

4.3.7 Η τρέχουσα συζήτηση σχετικά με τα προβλήματα που θα ανακύψουν για τα συστήματα υγειονομικής περίθαλψης και την χρηματοδότηση των συνταξιοδοτικών παροχών, καθώς (σε ορισμένες χώρες) και σχετικά με το ζήτημα της ευθανασίας, έχει οδηγήσει πολλούς ηλικιωμένους στο να αισθάνονται περισσότερο ως βάρος παρά ως αξιόλογα μέλη του κοινωνικού συνόλου.

— Πώς μπορεί να καταστεί εμφανέστερη και να αναγνωρισθεί περισσότερο η πνευματική και υλική προσφορά των ηλικιωμένων ατόμων στους διάφορους κοινωνικούς τομείς;

- Ποια κοινωνικοπολιτικά μέτρα πρέπει να ληφθούν προκειμένου να πάψουν οι ηλικιωμένοι να αισθάνονται ότι αποτελούν απλώς ένα «βάρος του παρελθόντος»;
- Πώς μπορούν να αλλάξουν γενικότερα οι αρνητικές αντιλήψεις για το γήρας, με στόχο να υπάρξει μια ευρύτερη αποδοχή και θετική αντιμετώπιση αυτής της φάσης ζωής; Με ποιο τρόπο θα μπορούσαν να παροτρυνθούν οι νέοι να αντιμετωπίζουν τους ηλικιωμένους με μεγαλύτερη κατανόηση και να ενθαρρυνθεί ο διάλογος τόσο μεταξύ γενεών όσο και μεταξύ των μελών της ίδιας γενιάς; (πρβλ. επίσης την παράγραφο 4.5.2);
- Πώς μπορεί να αλλάξει η αρνητική αντιμετώπιση του γήρατος από τα μέσα μαζικής ενημέρωσης;
- Ο θάνατος, μολονότι παραμένει σε μεγάλο βαθμό ταμπού, αποτελεί επίσης ένα ζήτημα με σημαντικές οικονομικές προεκτάσεις. Πώς μπορεί να αποφευχθεί η πλήρης εμπορευματοποίηση του θανάτου και, αντ' αυτού, να αναπτυχθεί μια ηθικά υπεύθυνη αντιμετώπιση του;
- Σε γενικές γραμμές, ποιοι παράγοντες πρέπει να λαμβάνονται υπόψη κατά τον εκσυγχρονισμό των κατοικιών, προκειμένου να καθίσταται δυνατή η όσο το δυνατόν πιο μακροχρόνια παραμονή των ατόμων στην κατοικία τους;
- Ποιες αρχιτεκτονικές και τεχνικές παρεμβάσεις μπορούν να συμβάλλουν στη διατήρηση της ανεξαρτησίας των ατόμων που αντιμετωπίζουν ειδικά προβλήματα υγείας (βαρηκοΐα, μειωμένη όραση, κινητικές αναπηρίες, άνοια);
- Με ποιο τρόπο μπορούν να συμβάλλουν οι καινοτόμες εφαρμογές στον τομέα των «ευφών κατοικιών» στην παράταση της δυνατότητας ανεξάρτητης ζωής και τη διαχείριση του νοικοκυριού;
- Υπάρχουν θετικές εμπειρίες στον τομέα αυτό στην Ευρώπη; Ποια διδάγματα θα μπορούσαν να εξαχθούν από αυτές;

4.4 Ερευνητικές ανάγκες στον τομέα του κοινωνικού και του φυσικού περιβάλλοντος

4.4.1 Το κοινωνικό περιβάλλον των ηλικιωμένων θα υποστεί δραματικές μεταβολές στα επερχόμενα χρόνια. Εξαιτίας της υπογεννητικότητας, του γεγονότος ότι πολλοί επιλέγουν να δημιουργήσουν οικογένεια σε προχωρημένη ηλικία και του υψηλού ποσοστού διαζυγίων, οι παραδοσιακοί οικογενειακοί δεσμοί περιορίζονται. Συγχρόνως όμως ολοένα και πιο συχνά συμβιώνουν έως και πέντε γενεές της ίδιας οικογένειας (οικογενειακές «πυραμίδες») (βλ. σχετικά και το σημείο 4.5.2).

- Ποιος είναι ο αντίκτυπος των μεταβολών αυτών για την κοινωνική ένταξη και την συμμετοχή των ηλικιωμένων στο κοινωνικό γίγνεσθαι;
- Θα μπορούν οι μέλλουσες γενεές να προσφεύγουν για βοήθεια σε άτομα εκτός οικογενειακού περιβάλλοντος και θα μπορούν οι εν λόγω μη οικογενειακοί δεσμοί να παρέχουν την αναγκαία υποστήριξη;
- Ποια κοινωνικοπολιτικά μέτρα και/ή ποιες οργανωτικές και τεχνικές καινοτομίες θα μπορούσαν να συμβάλλουν στην προώθηση των οικογενειακών και άλλων δικτύων, με στόχο την βελτίωση της ανθεκτικότητας και της διάρκειάς τους;

4.4.2 Μελέτες σχετικά με τον τρόπο αξιοποίησης του χρόνου και την κινητικότητα των ατόμων έχουν καταδείξει ότι οι άνθρωποι όσο μεγαλώνουν περνούν όλο και περισσότερο χρόνο εντός της κατοικίας τους και, κατά συνέπεια, οι δραστηριότητές τους εκτός σπιτιού φθίνουν.

- Πώς μπορούν να διαμορφωθούν οι κατοικίες, ιδίως οι μισθωμένες σε μεγάλες, παλιές οικοδομές, αλλά και οι μονοκατοικίες, ώστε τα ηλικιωμένα άτομα, ακόμη και αυτά που αντιμετωπίζουν σοβαρές κινητικές, αισθητήριες και γνωστικές αναπηρίες, να μπορούν να ζουν με ανεξαρτησία, αλλά και να τυγχάνουν περιθάλψης σε περιπτώσεις ανάγκης;

4.4.3 Το ενδεχόμενο εισαγωγής τους σε οικο ευγηρίας, σε περίπτωση επιδείνωσης της κατάστασης της υγείας τους, προκαλεί στους περισσότερους ηλικιωμένους τρόμο.

- Ποιες ελκυστικές, αλλά και οικονομικά προσιτές, εναλλακτικές δυνατότητες υπάρχουν, όταν η ίδια η κατοικία δημιουργεί προβλήματα στο άτομο και η διατήρηση της αυτόνομης ζωής δεν είναι πλέον εφικτή;
- Ποιες εμπειρίες αποκομίσθηκαν από τις νέες μορφές διαβίωσης όπως π.χ. η «κατοίκηση με υποστήριξη»; Ποιοι παράγοντες οδηγούν στην επιτυχία ή στην αποτυχία αυτών και παρόμοιων εναλλακτικών λύσεων;

4.4.4 Υπάρχουν τεχνικές συσκευές, συστήματα και υπηρεσίες που μπορούν να βοηθήσουν σημαντικά τους ηλικιωμένους στην αντιμετώπιση των καθημερινών προβλημάτων τους. Ωστόσο, συχνά δεν είναι προσαρμοσμένες στις ανάγκες τους. Κάθε συσκευή μπορεί να σχεδιάζεται έτσι ώστε να μπορεί να χρησιμοποιηθεί από τον καθένα («design for all») και να μπορεί να προσαρμοστεί εύκολα στις ανάγκες διαφορετικών χρηστών. Τούτο σημαίνει ότι είναι απολύτως αναγκαία η συμμετοχή των μελλοντικών χρηστών, γυναικών και ανδρών, στη διαδικασία ανάπτυξης των εν λόγω μέσων με στόχο τη βελτίωση της ποιότητας των προϊόντων και των υπηρεσιών. Για το σκοπό αυτό θα ήταν χρήσιμο να πραγματοποιηθούν διαβουλεύσεις με τις πιο αντιπροσωπευτικές ευρωπαϊκές οργανώσεις ηλικιωμένων αλλά και με τους ίδιους τους ενδιαφερόμενους και να προωθηθεί η ενεργός συμμετοχή τους, ώστε να επιτευχθεί μια διαρκής ανταλλαγή απόψεων (κοινωνικός έλεγχος) όσον αφορά τις πραγματικές ανάγκες των ηλικιωμένων.

- Τι πρέπει να γνωρίζουν οι κατασκευαστές και οι σχεδιαστές για το σκοπό και τη μέθοδο του «Σχεδίου για όλους» σχετικά με τις ικανότητες, τους περιορισμούς, τις ανάγκες και τις αντιλήψεις των ηλικιωμένων ατόμων, προκειμένου τα προϊόντα τους να προσαρμόζονται ανάλογα, να γίνονται αποδεκτά και να χρησιμοποιούνται καλύτερα από τους ηλικιωμένους;
- Τι ακριβώς αλλάζει όταν οι άνθρωποι γερνούν, και τι αναμένεται να αλλάξει ακόμη με τις επόμενες γενιές ηλικιωμένων;

— Με ποιο τρόπο θα μπορούσαν να ληφθούν καλύτερα υπόψη οι μεταβαλλόμενες ικανότητες και ανάγκες των ηλικιωμένων κατά το σχεδιασμό βασικών τεχνολογιών; Ποια πολιτικά μέτρα ενδείκνυνται για τη μεγαλύτερη συμμετοχή της βιομηχανίας και των παραγόντων της οικονομίας στην προσπάθεια για την υλοποίηση του στόχου «Σχέδιο για όλους»;

— Με ποιους τρόπους μπορούν να συμμετέχουν αποτελεσματικά στην ανάπτυξη τεχνικών συσκευών οι χρήστες τους;

Επιπλέον, θα πρέπει να διερευνηθεί επακριβώς ποια τεχνικά μέσα χρειάζονται πραγματικά και ποιες προϋποθέσεις πρέπει να υπάρχουν ώστε τα μέσα αυτά να συμβάλουν σε μια ποιοτική διαβίωση των ηλικιωμένων.

— Σε ποιο βαθμό μπορούν τα μέσα αυτά να υποστηρίξουν τους ηλικιωμένους στην καθημερινή τους ζωή; Με ποιο τρόπο θα μπορούσαν να συμπληρώσουν την εργασία του τακτικού και του εθελούσιου νοσηλευτικού προσωπικού ή την παροχή υπηρεσιών σε περίπτωση που οι ηλικιωμένοι χρειάζονται υγειονομική περίθαλψη ή πάσχουν από άνοια;

— Ποιες ηθικές πτυχές θα πρέπει να λαμβάνονται υπόψη (π.χ. όταν πρόκειται για άτομα που πάσχουν από σύγχυση) ώστε να αποκλείεται κάθε παραβίαση της ιδιωτικής ζωής, παραδείγματος χάρι μέσω τεχνικής παρακολούθησης;

— Ποιες καινοτομίες προσφέρουν οι νέες τεχνολογίες και ποιες είναι μακροπρόθεσμα οι επιπτώσεις της χρήσης τους; Ποια κοινωνικά συνοδευτικά μέτρα πρέπει να ληφθούν ώστε να συμβάλλουν στην βελτίωση της ποιότητας ζωής και στην εντονότερη συμμετοχή των ηλικιωμένων στα κοινά και να αποφευχθεί η κοινωνική τους απομόνωση ή δυσμενής μεταχείριση;

4.4.5 Είναι γνωστό ότι η συμμετοχή των ηλικιωμένων ατόμων σε φυσικές, κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες συμβάλλει στην υγεία και την ευτυχία τους. Ωστόσο, διάφορα εμπόδια του φυσικού και/ή του δομημένου περιβάλλοντος, καθώς και η απουσία επαρκών μέσων μεταφοράς παρεμποδίζουν συχνά την πρόσβαση των ηλικιωμένων στις σχετικές εγκαταστάσεις. Τα προβλήματα είναι ευρέως γνωστά, ⁽¹⁾ ωστόσο παρατηρούνται πολλές αδυναμίες όσον αφορά την αντιμετώπισή τους.

— Ποια μέτρα μπορούν και πρέπει να ληφθούν άμεσα στους τομείς της κοινωνικής πολιτικής, του χωροταξικού σχεδιασμού και των συστημάτων μεταφοράς, προκειμένου το οικιστικό και χωροταξικό περιβάλλον, τα μέσα μεταφοράς, οι φορείς παροχής υπηρεσιών κλπ. να ανταποκρίνονται στις ανάγκες τους αυξανόμενου αριθμού των ηλικιωμένων πολιτών, και να συμβάλλουν στην προώθηση της ανεξαρτησίας τους;

— Πώς μπορεί να συνεισφέρει στην κοινωνική ένταξη των ηλικιωμένων ατόμων η ποιότητα του οικιστικού περιβάλλοντος – παραδείγματος χάρι, μέσω της δημιουργίας χώρων συνάντησης και κατάλληλων μέσων μεταφοράς;

— Σε ποιες χώρες και σε ποιους τομείς απέδωσαν οι πρακτικές αυτές και πώς μπορούν να μεταφερθούν σε άλλες χώρες και άλλους τομείς;

4.4.6 Συχνά, το προσωπικό έλλειμμα κοινωνικών και οικονομικών μέσων και/ή φυσικές ή αισθητήριες αδυναμίες, παρεμποδίζουν την πρόσβαση και τη συμμετοχή των ηλικιωμένων σε δραστηριότητες εκτός σπιτιού. Ειδικά για αυτούς τους ανθρώπους, που συχνά είναι ηλικιωμένες γυναίκες που ζουν μόνες, είναι καθοριστικής σημασίας η συμμετοχή τους σε κοινωνικές και πολιτιστικές δραστηριότητες, ώστε να μην απομονώνονται.

— Ποια κοινωνικοπολιτικά μέτρα και /ή οργανωτικές και τεχνολογικές καινοτομίες μπορούν να διευκολύνουν την κοινωνική συμμετοχή των ηλικιωμένων που χρειάζονται βοήθεια;

4.5 Ερευνητικές ανάγκες στον τομέα της δια βίου μάθησης

4.5.1 Σε μια κοινωνία ραγδαίων κοινωνικών, πολιτιστικών και τεχνολογικών αλλαγών, η δια βίου μάθηση αποκτά όλο και μεγαλύτερη σημασία. Τούτο ισχύει ιδίως για τους ηλικιωμένους εργαζομένους, γυναίκες και άνδρες, των οποίων οι γνώσεις δεν επαρκούν πλέον για την εκπλήρωση των σύγχρονων εργασιακών απαιτήσεων. Ο στόχος για τη δημιουργία ενός ευρωπαϊκού χώρου της δια βίου μάθησης υπογραμμίστηκε ήδη σε κοινή ανακοίνωση της ΓΔ Εκπαίδευσης και Πολιτισμός και της ΓΔ Απασχόλησης και Κοινωνικές υποθέσεις καθώς και στο ψήφισμα του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2002. ⁽²⁾ Και στο συγκεκριμένο τομέα οι ανάγκες για έρευνα είναι άμεσες:

— Ποιου είδους μέτρα για τη συνεχή κατάρτιση ηλικιωμένων εργαζομένων, γυναικών και ανδρών, κρίνονται ιδιαίτερα αναγκαία από άποψη περιεχομένου και μεθοδολογίας;

— Πώς μπορεί να διασφαλιστεί ότι το σύνολο των εργαζομένων, ανεξαρτήτως ηλικίας και φύλου, θα επωφεληθεί εξίσου από την εφαρμογή κατάλληλων μέτρων;

4.5.2 Ανάγκες δια βίου μάθησης αντιμετωπίζουν όμως και τα άτομα που δεν συμμετέχουν πλέον στον ενεργό επαγγελματικό βίο. Και στα άτομα αυτά πρέπει να παρέχονται δυνατότητες προσωπικής βελτίωσης, τόσο προς το δικό τους όσο και προς το γενικότερο συμφέρον.

— Πώς παράγεται και πως διαδίδεται η γνώση στην ομώνυμη κοινωνία;

— Πώς μπορεί να προαχθεί αποτελεσματικότερα η δια βίου μάθηση ηλικιωμένων ατόμων ανεξαρτήτως εισοδηματικής κατάστασης; Ποιες δυνατότητες συμμετοχής σε προγράμματα επιμόρφωσης και πληροφόρησης σε τομείς επαγγελματικού ή πολιτιστικού ενδιαφέροντος υφίστανται σήμερα στα κράτη μέλη και ποιες εμπειρίες αποκομίστηκαν π.χ. από τη λειτουργία των πανεπιστημίων της τρίτης ηλικίας ή από συναντήσεις για διάφορα θέματα;

⁽¹⁾ Ευρωπαϊκή Διάσκεψη των Υπουργών Μεταφορών (ΕΔΥΜ). (2002). Μεταφορές και γήρανση του πληθυσμού. Paris Cedex: Εκδόσεις ΟΟΣΑ.

⁽²⁾ COM(2001) 678 τελικό. Απόφαση του Συμβουλίου της 27ης Ιουνίου 2002 Αριθ. 2002/C 163 της 9.07.2002

- Υπάρχει κάποια σχέση μεταξύ παλαιότερης επαγγελματικής δραστηριότητας και μεταγενέστερης επιμόρφωσης; Μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα από τα μέτρα επαγγελματικής επιμόρφωσης που εφαρμόστηκαν κατά τον ενεργό επαγγελματικό βίο σχετικά με τον τρόπο με τον οποίο θα μπορούσε να διατηρηθεί το ενδιαφέρον των ηλικιωμένων για την επιμόρφωση και τις πολιτιστικές δραστηριότητες;
 - Με ποιους τρόπους μπορεί να βελτιωθεί η πρόσβαση σε δυνατότητες μάθησης των έως σήμερα υποεκπροσωπούμενων στον τομέα αυτό ομάδων και να διασφαλισθεί η πολιτισμική πολυμορφία;
 - Ποιο ρόλο θα μπορούσαν να διαδραματίσουν τα δημόσια ΜΜΕ, οι νέες τεχνολογίες και η τηλε-μάθηση (e-learning) όσον αφορά τη συνέχεια της συμμετοχής των ηλικιωμένων στο κοινωνικό γίνεσθαι καθώς και στην απόκτηση νέων γνώσεων και πληροφοριών αλλά και στην προσωπική επιμόρφωση;
 - Ποιες βασικές δεξιότητες είναι ιδιαίτερα σημαντικές κατά τη γήρας; (για το ζήτημα αυτό πρβλ. και το σημείο 4.6.1)
 - Ποιες βασικές γνώσεις σχετικά με τη γήρας και τη γήρανση πρέπει να διαθέτουν τα άτομα και οι οργανισμοί που ασχολούνται με ηλικιωμένους; Ποιες πρωτοβουλίες στον εκπαιδευτικό τομέα θα μπορούσαν να συμβάλουν ώστε οι νέοι να αντιμετωπίζουν τους ηλικιωμένους με μεγαλύτερη κατανόηση; (βλ. επίσης σημείο 4.3.7)
 - Με ποιους τρόπους μπορεί να ελεγχθεί η εφαρμογή των μέτρων που έχουν ήδη αποφασισθεί και να αξιοποιηθούν οι εμπειρίες που έχουν συναχθεί;
- 4.6 Ερευνητικές ανάγκες στον τομέα της διατήρησης της καλής κατάστασης της υγείας και των αναγκών περίθαλψης και φροντίδας

4.6.1 Ως μια από τις σημαντικότερες συνέπειες της δημογραφικής εξέλιξης θεωρείται η οικονομική επιβάρυνση των συστημάτων υγείας και κοινωνικής ασφάλισης, που συνεπάγεται η ταχεία αύξηση του αριθμού των υπερηλικών ατόμων. Κατά την επόμενη δεκαετία αναμένεται να αυξηθεί ο αριθμός των υπερηλικών ηλικίας 80 ετών κατά 50 % και να ανέλθει σε 20 εκατομμύρια σε ολόκληρη την Ευρώπη⁽¹⁾. Ο αριθμός των αιωνόβιων αυξάνεται σταθερά.⁽²⁾ Για τον λόγο αυτό, είναι εξαιρετικά σημαντική η διεξαγωγή έρευνας σχετικά με την πρόληψη, καθώς και τη διατήρηση και επαφορά της κινητικότητας και της ανεξαρτησίας των ηλικιωμένων.

- Ποια είναι η μακροπρόθεσμη επίδραση συγκεκριμένων τρόπων ζωής στην κατάσταση της υγείας των ατόμων γενικότερα και σε σχέση με συγκεκριμένες ασθένειες ειδικότερα; Πώς μπορούν να ενθαρρυνθούν συμπεριφορές που ωφελούν την υγεία;
- Με ποιους τρόπους πρέπει να προωθηθούν στα ηλικιωμένα άτομα τα μέτρα και οι δραστηριότητες που συμβάλλουν στη διατήρηση της υγείας, όπως, λόγω χάρη, η συμμετοχή σε αθλη-

τικές και μουσικές ή καλλιτεχνικές δραστηριότητες ή η υγιεινή διατροφή, προκειμένου να έχουν τη μεγαλύτερη δυνατή αποδοχή;

- Ποια περαιτέρω μέτρα μπορούν να συνεισφέρουν στη διατήρηση των φυσικών, αισθητηριακών, γνωστικών και κοινωνικών ικανοτήτων των ατόμων;
- Ιδιαίτερα επείγουσα είναι η ανάγκη για έρευνα στον τομέα της επιδημιολογίας και της αιτιολογίας ασθενειών που οφείλονται στην γήρανση, ώστε να βελτιωθούν οι δυνατότητες πρόφυλαξης (π.χ. όσον αφορά την παράνοια, ιδιαίτερος την ασθένεια Άλτσχάιμερ ή την πρόληψη της απώλειας ισορροπίας που μπορεί να οδηγήσει σε κατάγματα της λεκάνης).
- Επείγει η διεξαγωγή ερευνών με αντικείμενο τις δυνατότητες πρόληψης και την προστασία της υγείας στο χώρο της εργασίας (βλ. επίσης 4.2.1).
- Μεγάλη ανάγκη για έρευνα υπάρχει επίσης και στον τομέα των θεραπευτικών δυνατοτήτων για ηλικιωμένους που έχουν προσβληθεί τόσο από ασθένειες που παρουσιάζουν και συμπτώματα που οφείλονται στην γήρανση όσο και από ασθένειες που προσβάλλουν μόνο ηλικιωμένους. Σε πολλές περιπτώσεις δεν υπάρχουν κατάλληλες θεραπείες για τις ασθένειες αυτές, επειδή οι κλινικές μελέτες και οι δοκιμές φαρμάκων γίνονται κατά κανόνα στους νέους ενήλικες. Οι προϋποθέσεις που ισχύουν για την υγεία των ηλικιωμένων δεν είναι συγκρίσιμες, επειδή σε πολλές περιπτώσεις η κατηγορία αυτή δεν πάσχει από μια συγκεκριμένη ασθένεια αλλά μπορεί να πληγεί ταυτόχρονα από περισσότερες σοβαρές ή ελαφρές δυσλειτουργίες του οργανισμού.

— Πρβλ. επίσης το σημείο 4.6.3.

4.6.2 Εξαιτίας του αυξανόμενου ποσοστού των υπερηλικών ατόμων, τα επόμενα χρόνια αναμένεται κάθεται αύξηση των αναγκών για ιατρική περίθαλψη και φροντίδα, με παράλληλη οικονομική επιβάρυνση των ιδιωτικών και κρατικών προϋπολογισμών. Και ως προς το ζήτημα αυτό υπάρχει ανάγκη διεξαγωγής πολύπλευρων ερευνών:

- Με ποιους τρόπους μπορούν και πρέπει να βελτιωθούν τα επαγγελματικά προσόντα και οι όροι εργασίας του νοσηλευτικού προσωπικού, προκειμένου να καταστούν τα αντίστοιχα επαγγέλματα ελκυστικά σε διαρκή βάση;
- Ποιες εξωτερικές και ποιες προσωπικές προϋποθέσεις πρέπει να πληρούνται ούτως ώστε η σχέση μεταξύ περιθαλπόντων και περιθαλπομένων να είναι ικανοποιητική για όλες τις πλευρές;
- Με ποιο τρόπο μπορεί να προσαρμοστεί η περίθαλψη καλύτερα στις ανάγκες και στις απαιτήσεις περιθαλπομένων ηλικιωμένων ατόμων και να ενθαρρυνθεί περισσότερο η κατ'οίκον περίθαλψη;

(1) EUROSTAT (2002). The Social Situation in the European Union 2002. Luxembourg: Office for Official Publications of the European Communities.

(2) Βλ. Robine, J.M. & Vaupel, J. (2001). Emergence of supercentenarians in low mortality countries. *The Gerontologist*, 41 (special issue II), 212.

- Πώς μπορεί να συμβάλει η τεχνολογία στην ελάφρυνση του φόρτου συγγενικών προσώπων που φροντίζουν ασθενείς και των επαγγελματιών νοσηλευτών, χωρίς αυτό να αποβίνει σε βάρος της ακεραιότητας και της αξιοπρέπειας του περιθαλπόμενου;
- Ποια οικονομική υποστήριξη και ποια κοινωνική αναγνώριση χρειάζεται για την ελάφρυνση των βαρών που επιβάλλονται συγγενείς και επαγγελματίες νοσοκόμοι που αναλαμβάνουν την περίθαλψη ασθενών; Πως μπορούν κυρίως οι συγγενείς που περιθάλπουν πάσχοντες να υποστηριχθούν σε σχέση με την συνηθισμένη τους ασφάλιση;
- Πώς μπορούν η περίθαλψη, οι θεραπείες καταπολέμησης του πόνου και η φροντίδα ασθενών στο τελικό στάδιο, να διαμορφωθούν κατά τρόπο ώστε οι ασθενείς να αποβιώνουν με αξιοπρέπεια;

4.6.3 Το ακριβές περιεχόμενο των χρησιμοποιούμενων όρων στον τομέα της περίθαλψης και φροντίδας δεν είναι σαφώς προκαθορισμένο στην Ευρώπη (π.χ. των όρων «μη αυτόνομο άτομο», «υπηρεσίες φροντίδας κατ' οίκον» κλπ), ενώ δεν υπάρχουν ενιαίες δομές στα διάφορα είδη των παρεχόμενων υπηρεσιών, ούτε ενιαίες κατευθυντήριες γραμμές σχετικά με τα επαγγελματικά προσόντα που πρέπει να διαθέτει το προσωπικό περίθαλψης και φροντίδας.

- Ποια μέτρα μπορούν να ληφθούν με στόχο τη θέσπιση ενιαίων γλωσσικών κανόνων και την επίτευξη περισσότερης διαφάνειας στον τομέα της περίθαλψης και φροντίδας;
- Ποια είναι τα επιθυμητά σε ολόκληρη την Ευρώπη πρότυπα όσον αφορά τις γνώσεις και τις δεξιότητες σχετικά με την κατάρτιση των επαγγελματιών στους τομείς των ιατρικών υπηρεσιών και των υπηρεσιών περίθαλψης και φροντίδας, όσον αφορά τον προγραμματισμό, την τεχνολογία, την γηριατρική και την κοινωνική ψυχολογία;

4.7. Ερευνητικές ανάγκες στον τομέα των νέων τεχνολογιών.

4.7.1 Η γνωστή, ραγδαία πρόοδος της τεχνολογίας και ιδιαίτερα η εφαρμογή νέων τεχνολογιών πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ), επηρεάζει όλους τους τομείς που προαναφέρθηκαν. Στο χώρο της εργασίας, για παράδειγμα, οι τεχνολογίες αυτές χρησιμοποιούνται συχνά ως λόγος για τον αποκλεισμό ηλικιωμένων. Από την άλλη πλευρά, υπάρχουν μελέτες που έχουν δείξει ότι, εφόσον προσαρμοστούν κατάλληλα, μπορεί ακόμη και να αυξηθεί η αποδοτικότητα τους. Συνεπώς, η πτυχή αυτή θα πρέπει να συμπεριληφθεί στις μελέτες που διενεργούνται σε όλους τους τομείς. Πρέπει να ληφθούν ιδιαίτερος υπόψη οι τεχνικές πτυχές του θέματος καθώς και το ζήτημα της ενσωμάτωσης των ηλικιωμένων οι οποίοι είτε δεν μπορούν είτε δεν θέλουν να χρησιμοποιήσουν νέες τεχνολογίες.

4.8 Η επεξεργασία, η σύνδεση και η συμπλήρωση των διαθέσιμων γνώσεων

4.8.1 Ως αποτέλεσμα διαφόρων ερευνών που έχουν διεξαχθεί σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, υπάρχει ήδη ένα αρκετά ευρύ γνωστικό υπόβαθρο. Ωστόσο, οι γνώσεις αυτές αφορούν κατά βάση κάποιες επιμέρους μόνο πτυχές του ζητήματος και έχουν παραχθεί υπό το πρίσμα επιμέρους επιστημονικών κλάδων, ενώ, επιπλέον,

είναι διασκορπισμένες και διατίθενται συχνά αποκλειστικά στη μητρική γλώσσα των εκάστοτε ερευνητών. Εξάλλου, επειδή οι διάφορες έρευνες που διεξάγονται βασίζονται σε διαφορετικές μεθόδους δειγματοληπτικών ερευνών και διαφορετικά μέσα, τα αποτελέσματά τους είναι συχνά ασύμβατα μεταξύ τους.

- Σημαντικά οφέλη μπορούν να αποκομισθούν εάν υπάρξει επεξεργασία των υφιστάμενων γνώσεων με τρόπο που θα επιτρέψει το συνδυασμό, τη συστηματική σύγκριση, την αξιολόγηση και, τελικά, την προσαρμοστικότητα τους από το ευρύ κοινό.
- Περαιτέρω βήματα προς την κατεύθυνση αυτή θα αποτελούσαν η διενέργεια δευτερευουσών αναλύσεων του σύμφωνα με τα παραπάνω κριτήρια επεξεργασμένου υλικού και ο συντονισμός των ερευνητικών μεθόδων και μέσων για τη διενέργεια περαιτέρω κοινών και διευρυμένων διεπιστημονικών ερευνών. Τα «Κέντρα και τα Δίκτυα Αριστείας» και «οι Θεματικές συντονιστικές δράσεις» που δημιουργήθηκαν ως νέα μέσα του βου ερευνητικού προγράμματος πλαίσιο εξυπηρετούν την γενική αναπαραγωγή, ενσωμάτωση και διάδοση της γνώσης (¹).
- Επιπλέον, επιθυμητή θα ήταν η εναρμόνιση του τρόπου καταγραφής και αξιολόγησης των δεικτών σχετικά με την ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων στις ευρωπαϊκές χώρες, καθώς και η μακροπρόθεσμη παρατήρηση και συγκέντρωση των σχετικών στοιχείων σε μια ευρωπαϊκή βάση δεδομένων. Τα δεδομένα πρέπει οπωσδήποτε να διαχωρίζονται ανάλογα με το φύλο, την κατηγορία ηλικίας και εισοδήματος και την περιφέρεια, επειδή οι δείκτες που χρησιμοποιούνται μέχρι τώρα για την αξιολόγηση των συνθηκών διαβίωσης των ηλικιωμένων δεν επαρκούν. Άλλοι δείκτες που πρέπει να συμπεριληφθούν είναι πληροφορίες για την κατάσταση της υγείας και τους σχετικούς κινδύνους που υφίστανται, για τα συστήματα περίθαλψης και για τις ειδικές προϋποθέσεις που ισχύουν σε κάθε χώρα. Θα πρέπει να εξεταστεί και το ενδεχόμενο συνεργασίας με την EUROSTAT.

— Οι γνώσεις σχετικά με στατιστικά και άλλα δεδομένα που διατίθενται στον τομέα αυτό σε εθνικό και ευρωπαϊκό επίπεδο, θα πρέπει να συνδεθούν και να ενταχθούν επειγόντως σε ένα ενιαίο πλαίσιο. Επίσης και τα ερευνητικά αποτελέσματα που επιτεύχθηκαν σε διάφορους τομείς που καλύπτουν το 5ο και το 6ο ερευνητικό πρόγραμμα πλαίσιο, απαιτούν μια ολοκληρωμένη εξέταση, ώστε να μπορούν να εξαχθούν συμπεράσματα χρήσιμα στην πράξη αλλά και στην πολιτική. Η διάδοση όσο το δυνατό ευρύτερα παρόμοιων ολοκληρωμένων και επεξεργασμένων γνώσεων, αποτελεί επιτακτική ανάγκη.

— Προκειμένου η έρευνα και η πολιτική να μην υλοποιούνται μόνον για τα ηλικιωμένα άτομα, αλλά και σε συνεργασία με αυτά, επιβάλλεται η ενίσχυση της συμμετοχής των οργανώσεων των ηλικιωμένων στα μελλοντικά σχέδια.

5. Στόχοι και απαιτήσεις

5.1 Με την παρούσα έκθεση πρωτοβουλίας θεμελιώνεται το αίτημα ένταξης στο 7ο Ερευνητικό Πρόγραμμα Πλαίσιο μιας κεντρικής δράσης με θεματικό τομέα: «Δημογραφικές μεταβολές – ποιότητα ζωής κατά το γήρας και τεχνολογικές ανάγκες».

(¹) Βλ. σχετικά τη Γνωμοδότηση της Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής για την «Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο, την Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή και την Επιτροπή των Περιφερειών - Προς ένα ευρωπαϊκό χώρο ερευνών» Επίσημη Εφημερίδα αριθ. C 204 της 18/07/2000

5.2 Στόχος είναι η προώθηση της πολυκλαδικής και διεπιστημονικής έρευνας σχετικά με τη γήρανση, με τη συνδρομή κοινωνικών παραγόντων, σε ένα ευρύ φάσμα θεμάτων, με στόχο

- α) τη δημιουργία της γνωστικής βάσης που είναι απαραίτητη για τον πολιτικό σχεδιασμό και την ανάληψη πολιτικής δράσης, προκειμένου να αντιμετωπιστούν οι επιπτώσεις της αλλαγής της ηλικιακής δομής στην Ευρώπη κατά τρόπο καινοτόμο, κοινωνικά δίκαιο και αποδοτικό από άποψη κόστους·
- β) τη δημιουργία προϋποθέσεων και μέσων που είναι απαραίτητα για την προώθηση κατάλληλης αντίληψης και την εκτίμηση του γήρατος στην κοινωνία.

5.3 Τα ερευνητικά πεδία και ορισμένα παραδειγματικά ερωτήματα που αναφέρονται στην παρούσα γνωμοδότηση έχουν προφανώς καταδείξει τη στενή σχέση μεταξύ των διαφόρων βιολογικών, ψυχολογικών, κοινωνικών, πολιτισμικών, τεχνολογικών, οικονομικών και διαρθρωτικών πτυχών της γήρανσης και του γήρατος. Η γήρανση επέρχεται πάντοτε εντός ενός συγκεκριμένου κοινωνικού πλαισίου και η Ευρώπη χαρακτηρίζεται από μεγάλες γεωγραφικές, πολιτισμικές και κοινωνικές και διαρθρωτικές αντιθέσεις, τόσο μεταξύ των διαφόρων ευρωπαϊκών χωρών, όσο και εντός της κάθε χώρας. Τόσο οι πολλαπλές διαστάσεις της γήρανσης όσο και οι διαφορές στις συνθήκες υπό τις οποίες επέρχεται καθιστούν επιτακτικά αναγκαία την πολυκλαδικότητα και τη διεπιστημονικότητα της σχετικής έρευνας. Επιπλέον, απαραίτητη είναι και η υιοθέτηση μιας μακροπρόθεσμης ερευνητικής προοπτικής, με στόχο την καταγραφή των διαδικασιών αλλαγής και την ενσωμάτωσή τους στην έρευνα (1).

5.4 Μόνο μια τόσο ευρεία και μακροπρόθεσμου σχεδιασμού έρευνα μπορεί να θέσει τις βάσεις για τη χάραξη και την υλοποίηση των πολιτικών στους διάφορους κοινωνικούς τομείς και σε όλα τα επίπεδα λήψης αποφάσεων, που απαιτούνται εν όψει των αλλαγών που συντελούνται στην ηλικιακή δομή του πληθυσμού. Η γήρανση δεν αποτελεί ζήτημα που πρέπει να αντιμετωπισθεί με βιολογικά, ιατρικά, τεχνικά και οικονομικά μέσα αλλά και καθήκον στο οποίο οφείλει η κοινωνία να ανταποκριθεί σε κοινωνικό αλλά και σε πολιτισμικό επίπεδο.

5.5 Συμπληρωματικά προς τις προαναφερθείσες ερευνητικές δραστηριότητες, η ΕΟΚΕ απαιτεί να ληφθούν και τα ακόλουθα συνοδευτικά μέτρα:

- Διοργάνωση ακρόασης στην ΕΟΚΕ με θέμα «Δημογραφική μεταβολή και ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων», μεταξύ άλλων με σκοπό την υποβολή προτάσεως για τη διενέργεια μελέτης βιωσιμότητας για τη δημιουργία ανάλογης υπηρεσίας και για άλλες πρωτοβουλίες που ενδέχεται να είναι απαραίτητες.

- Ίδρυση κοινού ευρωπαϊκού οργανισμού (Ευρωπαϊκό Παρατηρητήριο) που θα λειτουργεί προορατικά και προληπτικά με στόχο την κατάρτιση δεικτών για την ποιότητα ζωής των ηλικιωμένων στις ευρωπαϊκές χώρες, την μακροπρόθεσμη παρακολούθηση και τεκμηρίωση των δεικτών αυτών σε ευρωπαϊκή τράπεζα, την επεξεργασία σχετικών εμπειρικά θεμελιωμένων προγνώσεων, την απόκτηση, συγκέντρωση και διάδοση γνώσεων αλλά και την εξαγωγή ανάλογων πρακτικών και πολιτικών συμπερασμάτων.

- διοργάνωση συναντήσεων εργασίας και διασκέψεων, προκειμένου να αυξηθούν οι γνώσεις σχετικά με την μεταβολή της δημογραφικής διάρθρωσης και να καταστεί σαφές ότι επείγει η λήψη προληπτικών και συνοδευτικών μέτρων, να συνειδητοποιηθεί περισσότερο το θετικό δυναμικό του γήρατος και να εξαλειφθούν οι δυσμενείς διακρίσεις σε βάρος ηλικιωμένων, να καταστούν όσο το δυνατό ευρύτερα γνωστά τα ερευνητικά αποτελέσματα και να διευκολυνθεί η ανταλλαγή πληροφοριών μεταξύ των «παλαιών» και των «νέων» κρατών μελών

- συνέχεια της ανάλυσης του ζητήματος αυτού μέσω της «ανοικτής μεθόδου συντονισμού». Λαμβανομένης υπόψη της πολυπλοκότητας και της έκτασης της γήρανσης του πληθυσμού καθώς και των διαφόρων ευκαιριών και προκλήσεων που αυτό συνεπάγεται, η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι, χάρη στη μέθοδο αυτή, μπορεί

- να καταστεί δυνατή η ανταλλαγή εμπειριών, η διευρωπαϊκή σύγκριση και η εξαγωγή αμοιβαίων διδαγμάτων,

- να προαχθεί ο διάλογος μεταξύ των εκπροσώπων της οργανωμένης κοινωνίας των πολιτών και των αρμόδιων Γενικών Διευθύνσεων της Επιτροπής, (2)

- να προσδιοριστούν κοινοί στόχοι,

- να εξετασθεί η υλοποίηση 2ου Διεθνούς Σχεδίου Δράσης για τους ηλικιωμένους (που υιοθετήθηκε τον Απρίλιο 2002 στη Μαδρίτη) και της στρατηγικής της UNECE για την εφαρμογή του Σχεδίου Δράσης (που υιοθετήθηκε με τη δήλωση των Υπουργών στο Βερολίνο, το Σεπτέμβριο 2001)

- και να δημιουργηθεί ένας χώρος κοινών ηθικών αξιών για μια κοινωνία που γηράσκει.

5.6 Η εφαρμογή των ανωτέρω μέτρων έχει ως απώτερο στόχο ΝΑ ΑΞΙΖΕΙ ΝΑ ΖΕΙ ΚΑΙ ΝΑ ΓΕΡΝΑ ΚΑΝΕΙΣ ΣΤΗΝΕΥΡΩΠΗ Όχι μόνο όσον αφορά τα ηλικιωμένα και υπερήλικα άτομα του σήμερα, αλλά και τις επόμενες γενεές των νέων και των ηλικιωμένων.

Βρυξέλλες 15 Σεπτεμβρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

(1) Βλ. σχετικά και πάλι τις γνωμοδοτήσεις της ΕΟΚΕ: ΕΕ C 95 της 23ης Απριλίου 2003 (COM(2002)565 τελ).

(2) Ανακοίνωση της Επιτροπής (COM(2002) 277 τελικό)

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την «Πρόταση οδηγίας του Συμβουλίου για την τροποποίηση των οδηγιών 66/401/ΕΟΚ, 66/402/ΕΟΚ, 2002/54/ΕΚ και 2002/57/ΕΚ όσον αφορά τις εξετάσεις που διενεργούνται υπό επίσημη εποπτεία και την ισοδυναμία των σπόρων προς σπορά που παράγονται σε τρίτες χώρες»

COM(2004) 263 τελικό – 2004/0086 CNS

(2005/C 74/10)

Στις 29 Απριλίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 37 της ΣΕΚ, το Συμβούλιο αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω πρόταση.

Το ειδικευμένο τμήμα «γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Ιουλίου 2004 (μόνος εισηγητής: ο κ. **BROS**).

Κατά την 411η σύνοδο ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Σεπτεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 15ης Σεπτεμβρίου 2004) η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 85 ψήφους υπέρ, 1 ψήφο κατά και 3 αποχές, την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1. Κατά την περίοδο 1998-2003 διενεργήθηκε ένα προσωρινό πείραμα δειγματοληψίας και δοκιμής σπόρων προς σπορά βάσει της κοινοτικής νομοθεσίας περί εμπορίας σπόρων προς σπορά. Η ανάλυση των αποτελεσμάτων έδειξε ότι:

- υπό καθορισμένες συνθήκες, μπορούσε να προκύψει απλούστευση των διαδικασιών για επίσημη πιστοποίηση των σπόρων προς σπορά χωρίς σημαντική υποβάθμιση της ποιότητας των σπόρων σε σύγκριση με αυτήν που επιτυγχάνεται υπό το σύστημα επίσημης δειγματοληψίας και δοκιμής των σπόρων προς σπορά·
- οι επιτόπιες επιθεωρήσεις υπό επίσημη εποπτεία μπορούν να επεκταθούν ώστε να καλύψουν όλες τις καλλιέργειες για την παραγωγή πιστοποιημένων σπόρων προς σπορά
- μπορεί να μειωθεί το ποσοστό των περιοχών που ελέγχονται και επιθεωρούνται από επίσημους επιθεωρητές.

1.2. Έχουν υιοθετηθεί οι τροποποιήσεις των κανόνων που εφαρμόζονται σε σπόρους προς σπορά οι οποίοι διακινούνται στο διεθνές εμπόριο (σύστημα ΟΟΣΑ). Ως εκ τούτου, το καθεστώς της ισοδυναμίας των σπόρων προς σπορά της ΕΕ, όσον αφορά τους σπόρους προς σπορά που παράγονται σε τρίτες χώρες, μπορεί να επεκταθεί ώστε να καλύψει όλα τα είδη σπόρων προς σπορά που ανταποκρίνονται στα χαρακτηριστικά και τις απαιτήσεις εξέτασης που ορίζονται στις διάφορες κοινοτικές οδηγίες για την εμπορία σπόρων προς σπορά.

1.3. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να εξετάσει την πρόταση της Επιτροπής με βάση την εξέλιξη των προτεινόμενων κανόνων αλλά και με τη μέριμνα για τη διατήρηση υψηλού επιπέδου απαιτήσεων όσον αφορά την ποιότητα των παραγόμενων σπόρων προς σπορά και τα φυτοϋγειονομικά ζητήματα.

2. Η πρόταση της Επιτροπής

2.1. Η Επιτροπή προτείνει την παράταση έως τις 31 Μαρτίου 2005, της δοκιμής των σπόρων προς σπορά υπό επίσημη εποπτεία (απόφαση 98/320/CE) ώστε να διατηρηθούν οι κοινοτικοί όροι

που διέπουν την εμπορία των παραγόμενων σπόρων προς σπορά σύμφωνα με την απόφαση αυτή και εν αναμονή της εφαρμογής (μεταφορά των οδηγιών) των νέων διατάξεων.

2.2. Παράλληλα, οι οδηγίες 66/401/ΕΟΚ (εμπορία σπόρων προς σπορά κτηνοτροφικών φυτών), 66/402/ΕΟΚ (εμπορία σπόρων δημητριακών προς σπορά), 2002/54/CE (εμπορία σπόρων τεύτλων προς σπορά) και 2002/57/ΕΚ (εμπορία των σπόρων προς σπορά των ελαιούχων και κλωστικών φυτών) πρέπει να προσαρμοστούν στα πορίσματα των αποτελεσμάτων της δειγματοληψίας και να ενσωματώσουν τις ακόλουθες τροποποιήσεις:

- την εισαγωγή της εξέτασης υπό επίσημη εποπτεία για τις διάφορες κατηγορίες σπόρων προς σπορά·
- τον ορισμό της εξέτασης υπό επίσημη εποπτεία (επιτόπια επιθεώρηση ή σε εργαστήριο δοκιμών των σπόρων προς σπορά, εγκεκριμένο από την αρμόδια αρχή πιστοποίησης σπόρων προς σπορά)·
- τη λήψη δείγματος για την πιστοποίηση που μπορεί να πραγματοποιηθεί επίσημως ή υπό επίσημη εποπτεία. Να περιγράφονται οι όροι δειγματοληψίας υπό επίσημη εποπτεία (ιδιότητα των προσώπων, έλεγχος των μεθόδων και κανόνες κυρώσεων)·
- την αρχή της ισοδυναμίας που επεκτείνεται στους σπόρους προς σπορά που παράγονται σε τρίτες χώρες σύμφωνα με τους όρους και τις κοινοτικές απαιτήσεις (σύστημα ελέγχου και πιστοποίησης).

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1. Η πρόταση της Επιτροπής έχει ως κύριο στόχο την απλοποίηση των διαδικασιών ελέγχου στον τομέα της παραγωγής σπόρων προς σπορά. Η μέθοδος ανάθεσης του ελέγχου εφαρμόζεται ήδη σε πολλά κράτη μέλη. Η ΕΟΚΕ υποστηρίζει την πρωτοβουλία της Επιτροπής. Ωστόσο, θα ήθελε να υπογραμμίσει ότι η Επιτροπή θα μπορούσε να υποβάλει μία νέα οδηγία που να συγκεντρώνει τα στοιχεία των τεσσάρων οδηγιών, πράγμα που θα διευκόλυνε την κατανόηση των τροποποιήσεων και θα εξασφάλιζε τη συνοχή στην εναρμόνιση των μέτρων που εφαρμόζονται.

3.2. Η απόφαση της Επιτροπής για το προσωρινό πείραμα δειγματοληψίας και τις δοκιμές υπό επίσημη εποπτεία λήγει στις 31 Ιουλίου 2004. Θα υπάρξει συνεπώς ένα νομικό κενό κατά τη διάρκεια της διαδικασίας συναπόφασης στην οποία υπάγεται η νομοθετική πρόταση της Επιτροπής. Η ΕΟΚΕ καλεί συνεπώς την Επιτροπή να τροποποιήσει την απόφαση αριθ. 98/320/EK για να καλύψει κάθε νομικό κενό.

3.3. Η Επιτροπή προτείνει επίσης την παράταση έως τις 31 Μαρτίου 2005, της φάσης του προσωρινού πειράματος δειγματοληψίας προκειμένου να καταστεί δυνατή η μεταφορά των σχετικών οδηγιών. Η ΕΟΚΕ επιθυμεί να τονίσει ότι η προθεσμία αυτή είναι πολύ σύντομη εάν ληφθεί υπόψη ο χρόνος που απαιτείται, τουλάχιστον δέκα μήνες, για τη μεταφορά των οδηγιών. Για το λόγο αυτό η ΕΟΚΕ προτείνει να δοθεί παράταση έως τις 31 Ιουλίου 2005.

3.4. Η ΕΟΚΕ δεν είναι σε θέση να εκφραστεί για την ορθότητα των τεχνικών στοιχείων σχετικά με τους όρους των επιτόπιων επιθεωρήσεων (κυρίως για την τροποποίηση του ποσοστού της δειγματοληψίας) ή για τον απαιτούμενο αριθμό των δειγμάτων στο εργαστήριο. Η ΕΟΚΕ ωστόσο επισημαίνει ότι είναι αναγκαίο να καθοριστεί ένας κοινός παρονομαστής στο σύνολο των κρατών μελών. Για το λόγο αυτό, τα στοιχεία που εκφράζονται με απόκλιση θα πρέπει να μετατραπούν σε ελάχιστο ποσοστό ελέγχου.

3.5. Η ανάθεση των επίσημων ελέγχων σε εξουσιοδοτημένα πρόσωπα καθιστά δυνατή τη βελτίωση της αποτελεσματικότητας των διαδικασιών. Η Επιτροπή πρέπει να διασφαλίσει ότι τα συστήματα ελέγχου της πιστοποίησης παραμένουν αποδοτικά. Σήμερα, η Επιτροπή πραγματοποιεί συγκριτικές κοινοτικές δοκιμές και ανταλλαγές πρακτικών. Το ποσό που διατίθεται (μεταξύ 0,5 Μ. Ευρώ και 0,6 Μ. ευρώ) σε αυτές τις δράσεις είναι ανεπαρκές σε σχέση με τον επιδιωκόμενο στόχο. Η ΕΟΚΕ ζητά από την Επιτροπή να διαθέσει επιπλέον πόρους για αυτές τις δράσεις εναρμόνισης των συστημάτων ελέγχου.

3.6. Η ΕΟΚΕ υπενθυμίζει ότι κατά τις διαπραγματεύσεις προσχώρησης των νέων κρατών μελών, παραχωρήθηκαν μεταβατικές περίοδοι για ποικιλίες σπόρων που δεν περιλαμβάνονται στον κατάλογο διότι δεν ικανοποιούν τα κοινοτικά κριτήρια. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής σε αυτές τις μη εγγεγραμμένες ποικι-

λίες που μπορούν να διατεθούν στο εμπόριο μόνο στις ενδιαφερόμενες χώρες (Κύπρος, Λετονία, Μάλτα και Σλοβενία). Η εν λόγω μεταβατική περίοδος ενδείκνυται να συνοδεύεται από συμπληρωματικές εγγυήσεις κυρίως για το μέγεθος των δειγμάτων και την παρουσία της αγριοβρώμης (*Avena fatua*).

3.7. Η ΕΟΚΕ εφιστά την προσοχή της Επιτροπής στην περίπτωση των διαφορών σχετικά με την εμπορία παρτίδων σπόρων προς σπορά κακής ποιότητας μεταξύ των κρατών μελών. Πράγματι, η υλοποίηση της ενιαίας αγοράς θα συμβάλει επίσης, εξασφαλίζοντας τους οικονομικούς φορείς, στην ανίχνευση των παρτίδων που έχουν διατεθεί στο εμπόριο και στον καλύτερο συντονισμό των υπηρεσιών πιστοποίησης και παραγωγής σπόρων προς σπορά.

3.8. Όσον αφορά την επέκταση του πεδίου ισοδυναμίας στις τρίτες χώρες, σύμφωνα με τους κανόνες του ΟΟΣΑ, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η αμοιβαιότητα αυτής της ισοδυναμίας πρέπει να επιτευχθεί στις τρίτες χώρες μέσω της Επιτροπής. Η ισοδυναμία αυτή πρέπει να επιτευχθεί με τους ίδιους κανόνες. Επίσης, πρέπει να ζητηθεί η ισοδυναμία των συστημάτων ελέγχου για την επιλογή των διατηρητέων ποικιλιών προκειμένου να εξασφαλιστεί το αυτό επίπεδο ποιότητας.

4. Συμπεράσματα

4.1. Η ΕΟΚΕ επικροτεί την πρόταση της Επιτροπής για την απλοποίηση των διαδικασιών ελέγχου, χωρίς ωστόσο να αλλοιώνεται το απαιτούμενο επίπεδο ποιότητας για την παραγωγή σπόρων προς σπορά. Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει εντούτοις ότι η Επιτροπή πρέπει να διατηρήσει την ανάλυση των επιδόσεων των συστημάτων ελέγχου.

4.2. Από νομοθετικής πλευράς, η ΕΟΚΕ τονίζει ότι η Επιτροπή θα πρέπει να εκμεταλλευτεί την ευκαιρία για να παρουσιάσει μία νομοθετική πρόταση που να ενοποιεί τις οδηγίες που αφορούν την εμπορία σπόρων δημητριακών προς σπορά, σπόρων προς σπορά κτηνοτροφικών φυτών, σπόρων τεύτλων προς σπορά και σπόρων ελαιούχων φυτών.

4.3. Η ΕΟΚΕ εκτιμά ότι η παράταση που ζητείται έως τις 31 Μαρτίου 2005 δεν είναι επαρκής για τη μεταφορά των οδηγιών στο εθνικό δίκαιο. Για το λόγο αυτό προτείνεται η παράταση αυτή να μετατεθεί έως τις 31 Ιουλίου 2005.

Βρυξέλλες 15 Σεπτεμβρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την Ανακοίνωση της Επιτροπής προς το Συμβούλιο, το Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και την Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή: «Ενσωμάτωση Περιβαλλοντικών Ζητημάτων στην Ευρωπαϊκή Τυποποίηση»

COM(2004) 130 τελικό

(2005/C 74/11)

Στις 25 Φεβρουαρίου 2004, και σύμφωνα με το άρθρο 262 της Συνθήκης περί ιδρύσεως της Ευρωπαϊκής Κοινότητας, η Επιτροπή αποφάσισε να ζητήσει τη γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής σχετικά με την ανωτέρω ανακοίνωση.

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον» στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Ιουλίου 2004, με βάση την εισηγητική έκθεση του κ. ΡΕΖΖΙΝΙ.

Κατά την 411η σύνοδο ολομελείας της στις 15 Σεπτεμβρίου 2004, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε ομόφωνα την ακόλουθη γνωμοδότηση:

1. Εισαγωγή

1.1 Το θέμα της ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών ζητημάτων στην ευρωπαϊκή διαδικασία τυποποίησης εντάσσεται στο πλαίσιο των προτεραιοτήτων που σκιαγραφούνται στη στρατηγική της Ευρωπαϊκής Ένωσης για την υποστήριξη της αιχμής ανάπτυξης, η οποία υιοθετήθηκε από την Επιτροπή το 2001⁽¹⁾, θέμα επί του οποίου η ΕΟΚΕ είχε ήδη την ευκαιρία, αφενός, να εκφραστεί στη γνωμοδότησή της του Νοεμβρίου 2001 και, αφετέρου, να πραγματοποιήσει προσφάτως απολογισμό⁽²⁾. Η στρατηγική αυτή αποσκοπεί στην εξισορρόπηση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων, καθώς και στην ενίσχυση της αρχής που ορίζεται στο Άρθρο 6 της Συνθήκης ΕΚ⁽³⁾ περί ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών απαιτήσεων στις υπόλοιπες κοινοτικές πολιτικές. Στο ίδιο το Έκτο Πρόγραμμα Δράσης για το Περιβάλλον⁽⁴⁾ επισημαίνεται επ'αυτού ότι οι απαιτήσεις περιβαλλοντικής προστασίας χρήζουν συνεκτίμησης στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων τυποποίησης.

1.2 Η διαδικασία τεχνικής τυποποίησης δύναται, επιπλέον, να έχει μία διόλου ευκαταφρόνητη συνεισφορά στην υλοποίηση μιας απολύτως ολοκληρωμένης ευρωπαϊκής ενιαίας αγοράς με την προοπτική της επίτευξης προόδου έναντι του σεβασμού προς το περιβάλλον: τούτο συνδυάζει, πράγματι, τη δέσμευση έναντι του ανταγωνιστικότερου οικονομικού χώρου παγκοσμίως έως το 2010 με την ανάπτυξη μίας βιώσιμης οικονομίας, γενεσιουργού νέων και καλύτερων θέσεων απασχόλησης στο πλαίσιο μίας διευρυμένης Ευρώπης η οποία θα χαρακτηρίζεται από διαρκώς μεγαλύτερη οικονομική και κοινωνική συνοχή, όπως ορίζεται στη στρατηγική που υιοθετήθηκε από τους αρχηγούς Κρατών και Κυβερνήσεων στη Λισαβόνα το έτος 2000.

1.3 Εξάλλου, η τεχνική τυποποίηση που βασίζεται στην εθελούσια συναίνεση όλων των ενδιαφερομένων φορέων αποτελεί ζωτικό στοιχείο της διαδικασίας υλοποίησης των κοινοτικών πολιτικών και ιδιαίτερα της ολοκληρωμένης πολιτικής προϊόντων, επί της οποίας η ΕΟΚΕ είχε αρκετές φορές τη δυνατότητα να εκφέρει γνώμη.⁽⁵⁾ Στο πλαίσιο της εν λόγω πολιτικής η τυποποίηση αυτή καθ'εαυτή εκλαμβάνεται ως δυναμικό μέσο για τον περιορισμό των περιβαλλοντικών επιπτώσεων των προϊόντων και των υπηρεσιών.

⁽¹⁾ COM(2001) 264 τελικό

⁽²⁾ Γνωμοδότηση CES 1494/2001 της 29/11/2001 και γνωμοδότηση CES 661/2004 της 29/4/2004.

⁽³⁾ Συνθήκη ΕΚ, άρθρα 2 και 6 (ενοποιημένη έκδοση)

⁽⁴⁾ Απόφαση 1600/2002/ΕΚ της 22/07/2002

⁽⁵⁾ Γνωμοδότηση ΕΟΚΕ για την Πράσινη Βίβλο σχετικά με την ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων. (ΕΕ C 260 της 17.09.2001) και γνωμοδότηση ΕΟΚΕ 1598/2003 της 10.12.2003 σχετικά με την Ανακοίνωση «Ολοκληρωμένη πολιτική προϊόντων: οικοδομώντας στην συνεκτίμηση του περιβαλλοντικού κύκλου ζωής».

1.4 Το Συμβούλιο «Τυποποίηση» της 1ης Μαρτίου 2002 επαναβεβαίωσε την καταλληλότητα των εναρμονισμένων προτύπων στους τομείς που καλύπτονται προς το παρόν από τη «νέα προσέγγιση», επεσήμανε τη σημασία της ενεργού συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων κοινωνικών εταίρων στη διαδικασία τυποποίησης και εξέφρασε την ικανοποίησή του για την πρόταση της Επιτροπής να συντάξει ένα έγγραφο σχετικά με την τυποποίηση και την προστασία του περιβάλλοντος.

1.5 Έπειτα από αυτό το Συμβούλιο, η Επιτροπή εκπόνησε ένα έγγραφο εργασίας με θέμα «Ο ρόλος της τυποποίησης για τη στήριξη της ευρωπαϊκής νομοθεσίας και πολιτικής» στο οποίο προοδίορισε μία σειρά τομέων καθοριστικής σημασίας, μεταξύ των οποίων περιλαμβάνονται οι εξής:

1.5.1 πιο εκτεταμένη χρήση της ευρωπαϊκής τυποποίησης στο πλαίσιο των πολιτικών και της νομοθεσίας της Ένωσης για την περαιτέρω διάδοση της τυποποίησης – σύμφωνα με τις ανάγκες τόσο της κοινωνίας όσο και των επιχειρήσεων – σε νέους τομείς, όπως οι υπηρεσίες, οι τεχνολογίες πληροφοριών και επικοινωνιών (ΤΠΕ), οι μεταφορές, η προστασία των καταναλωτών και του περιβάλλοντος·

1.5.2 προαγωγή της συνειδητοποίησης, μεταξύ των εκπροσώπων του επιχειρηματικού κόσμου και των λοιπών ενδιαφερομένων φορέων, των πλεονεκτημάτων της τυποποίησης για τους επιχειρηματικούς κύκλους, κυρίως μέσω δράσεων που αποσκοπούν στη βελτίωση και στη διευκόλυνση της συμμετοχής τους στη διαδικασία ανάπτυξης των προτύπων, η οποία επηρεάζει κατά κύριο λόγο τους εκπροσώπους των μικρομεσαίων επιχειρήσεων (ΜΜΕ)·

1.5.3 αναθεώρηση του ισχύοντος νομοθετικού πλαισίου στον τομέα της τυποποίησης κατά τρόπο ώστε να προσαρμοσθεί καλύτερα στις πρόσφατες εξελίξεις και στις προκλήσεις που τίθενται όσον αφορά τα ευρωπαϊκά τεχνικά πρότυπα, τη νομοθετική απλούστευση και την «καλύτερη νομοθετική πρακτική»⁽⁶⁾, σύμφωνα με τους προσανατολισμούς της βιομηχανικής πολιτικής σε μια διευρυμένη Ευρώπη⁽⁷⁾ και με τις προτεραιότητες της στρατηγικής της εσωτερικής αγοράς για το διάστημα 2003-2006⁽⁸⁾·

⁽⁶⁾ Ανακοίνωση της Επιτροπής COM(2002) 278

⁽⁷⁾ Ανακοίνωση «Στρατηγική της εσωτερικής αγοράς - Προτεραιότητες 2003-2006», COM(2002) 714

⁽⁸⁾ Ανακοίνωση «Στρατηγική της εσωτερικής αγοράς - Προτεραιότητες 2003-2006», COM(2003) 238

1.5.4 υιοθέτηση ενός σταθερού δημοσιονομικού πλαισίου για την εδραίωση της ευρωπαϊκής τυποποίησης σε στέρεες νομικές βάσεις, διασφαλίζοντας τη συγχρηματοδότηση των δραστηριοτήτων της ευρωπαϊκής τυποποίησης, των ευρωπαϊκών υποδομών και της ενδυνάμωσης των συνεργιών μεταξύ της CEN, της CENELEC και του ETSI·

1.5.5 στήριξη των Ευρωπαϊκών Οργανισμών Τυποποίησης με στόχο να καταστεί αποτελεσματικότερη η διαδικασία διαμόρφωσης τεχνικών προτύπων και να προαχθεί η ανάπτυξη και η εφαρμογή διεθνών προτύπων, διευκολύνοντας την πρόσβαση στις διεθνείς αγορές και εμπορικές συναλλαγές, αποφεύγοντας την ανώφελη παρακώλυση των συναλλαγών και προσδίδοντας παγκόσμια διάσταση στην τυποποίηση.

1.6 Η ανάπτυξη ευρωπαϊκού πνεύματος στον τομέα της τεχνικής τυποποίησης κρίνεται εξάλλου αναγκαία για τη διασφάλιση της αποτελεσματικής και ισόρροπης λειτουργίας της εσωτερικής αγοράς στην Ένωση των 25. Κατά συνέπεια είναι σημαντικό, ιδιαίτερα στον περιβαλλοντικό τομέα, να εξασφαλισθεί η λήψη των μέτρων που απαιτούνται για την κατάρτιση εμπειρογνομόνων και για τη δημιουργία και τη χρήση κατάλληλων βάσεων δεδομένων, προκειμένου να επιτευχθεί τόσο η ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων στο ευρωπαϊκό σύστημα τυποποίησης όσο και η πλήρης ένταξη των νέων κρατών μελών στο εν λόγω σύστημα χάρη στη συμμετοχή των δικών τους οργανισμών τυποποίησης. Προς το σκοπό αυτό και λαμβανομένων υπόψη των διαστάσεων και της δομής των επιχειρήσεων στα προαναφερθέντα κράτη, η ΕΟΚΕ θεωρεί απολύτως αναγκαίο να αναληφθεί δράση για την προαγωγή της πλήρους συμμετοχής των μικρομεσαίων επιχειρήσεων ολόκληρης της διευρυμένης Ευρώπης στις εργασίες τυποποίησης, καθώς και της χρήσης των υφισταμένων ευρωπαϊκών τεχνικών προτύπων.

1.7 Το ευρωπαϊκό σύστημα τεχνικής τυποποίησης, το οποίο βασίζεται στη συναίνεση όλων των ενδιαφερομένων φορέων για την ανάπτυξη νέων προτύπων και για την εθελούσια τήρηση των ήδη εγκριθέντων, απεδείχθη ότι είναι απολύτως αξιόπιστο και ότι διαθέτει ένα τέτοιο επίπεδο αποτελεσματικότητας και ευελιξίας το οποίο καθιστά δυνατή την ανάπτυξη μεγάλου αριθμού προτύπων. Ο συνολικός αριθμός των ευρωπαϊκών προτύπων κατά το 2003 υπήρξε αξιοσημείωτος και υπολογίζεται ότι ανήλθε σε περίπου 13 500, διαδραματίζοντας εξαιρετικά θετικό ρόλο για την οικονομία, συμβάλλοντας σε μείωση του κόστους των συναλλαγών, διευκολύνοντας το εμπόριο και τις ανταλλαγές, αυξάνοντας την ανταγωνιστικότητα και ενισχύοντας την καινοτομία. Μία άλλη σημαντική παραμέτρος της τυποποίησης έγκειται στη μείωση των εμποδίων που παρακωλύουν τις συναλλαγές στην εσωτερική αγορά και, συχνά, ακόμη και στην παγκόσμια αγορά.

1.8 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι τα εν λόγω χαρακτηριστικά επιτυχίας απαιτείται όχι μόνον να διατηρηθούν στο ακέραιο αλλά και να αναπτυχθούν περαιτέρω, όπως επισημάνθηκε στα Συμπεράσματα του Συμβουλίου «Τυποποίηση» τον Μάρτιο του 2002. Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, οποιαδήποτε συνεκτίμηση των οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων στο πλαίσιο της διαδικασίας τυποποίησης – αν και επιθυμητή – δεν θα πρέπει σε καμία περίπτωση να θέσει υπό αμφισβήτηση τη φύση και τα βασικά χαρακτηριστικά γνωρίσματα της εν λόγω διαδικασίας, η οποία πρέπει να παραμείνει ελεύθερη, βουλησιαρχική και συναινετική. Αυτά είναι άλλωστε και τα χαρακτηριστικά που την κατέστησαν επι-

τυχημένη ως μέσο τόσο στην εσωτερική αγορά όσο και σε διεθνή κλίμακα.

2. Σύνθεση των κυριότερων στοιχείων της Ανακοίνωσης

2.1 Εν συντομία, οι **στόχοι** της Ανακοίνωσης της Επιτροπής επικεντρώνονται κατά κύριο λόγο στα εξής:

- ευαισθητοποίηση έναντι της ανάγκης συστηματικής ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών ζητημάτων στην ευρωπαϊκή τυποποίηση, διαμέσου μιας εθελοντικής διαδικασίας την οποία διαχειρίζονται οι ενδιαφερόμενοι φορείς·
- καθιέρωση συζητήσεων σε συνεχή βάση με όλους τους ενδιαφερόμενους φορείς από τον χώρο της τυποποίησης για τη διαμόρφωση προγράμματος συγκεκριμένων δράσεων το οποίο να προβλέπει: 1) δραστηριότητες κατάρτισης και ευαισθητοποίησης· 2) την οργάνωση και στήριξη της συμμετοχής όλων των εμπλεκόμενων μερών στη διαδικασία τυποποίησης· 3) τη συστηματική χρήση όλων των εργαλείων που έχουν αναπτυχθεί για την αντιμετώπιση περιβαλλοντικών ζητημάτων στην τυποποίηση· 4) τον επαναπροσδιορισμό του πλαισίου για τη διατύπωση, εκ μέρους της Επιτροπής, εντολών τυποποίησης και ειδικών εντολών για περιβαλλοντικές πολιτικές ή για περιβαλλοντικές πτυχές των προϊόντων·
- διαρκή αξιολόγηση και έλεγχο της διαδικασίας ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών ζητημάτων στην ευρωπαϊκή τυποποίηση, υπό το πρίσμα της προόδου που θα πραγματοποιηθεί στους παραπάνω τέσσερις τομείς.

2.2 Για την υλοποίηση των εν λόγω στόχων, η Επιτροπή προτίθεται να προβεί στις ακόλουθες ενέργειες:

- **όσον αφορά τους ενδιαφερομένους φορείς:** διατύπωση προτάσεων για την προαγωγή δράσεων ευαισθητοποίησης: ανταλλαγή εμπειριών και ορθών πρακτικών στον τομέα της κατάρτισης και της ευαισθητοποίησης· διενέργεια ευρείας διαβούλευσης για την ανάπτυξη των εντολών τυποποίησης· προσδιορισμός των προτεραιοτήτων όσον αφορά τις δραστηριότητες για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών ζητημάτων στα ευρωπαϊκά πρότυπα· κατάρτιση δεικτών σχετικά με το επίπεδο ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών απαιτήσεων στα πρότυπα· εντοπισμός και συντονισμός των περιβαλλοντικών πτυχών με τις οποίες ασχολούνται οι ευρωπαϊκοί οργανισμοί τυποποίησης, παροχή κοινοτικής στήριξης στις ευρωπαϊκές ομάδες συμφερόντων που αναλαμβάνουν συναφείς δράσεις· υποβολή τακτικών εκθέσεων σχετικά με τον τρόπο κατά τον οποίο χρησιμοποιούνται τα διάφορα μέσα για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών απαιτήσεων στα πρότυπα·
- **όσον αφορά τα κράτη μέλη και, κυρίως, τα νέα κράτη μέλη:** πρόβλεψη μέτρων για την προώθηση δράσεων στον τομέα της κατάρτισης και της ευαισθητοποίησης· διασφάλιση της συλλογής και της διάδοσης των πληροφοριών εκ μέρους των αντίστοιχων οργανισμών τυποποίησης· παροχή βοήθειας και διευκολύνσεων προς όλους τους ενδιαφερομένους φορείς και ιδιαίτερα προς τους εκπροσώπους της κοινωνίας των πολιτών και των δημοσίων αρχών που δραστηριοποιούνται στον περιβαλλοντικό τομέα με στόχο την πλήρη συμμετοχή τους στη νομοθετική διαδικασία· υποβολή εκθέσεων σχετικά με τα μέτρα στήριξης που επιλέγονται για την προώθηση της ανταλλαγής εμπειριών και ορθών πρακτικών·

— **σε κοινοτικό επίπεδο:** λήψη χρηματοοικονομικών μέτρων για την παροχή κοινοτικής στήριξης σε σχέδια που αναλαμβάνονται από ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης με στόχο την ευαισθητοποίηση και την κατάρτιση· καθιέρωση διαρκούς ελέγχου των δράσεων που αναλαμβάνονται στον τομέα της κατάρτισης και της ευαισθητοποίησης· ενσωμάτωση, εφόσον τούτο κρίνεται σκόπιμο, βάσει προγενέστερης διαβούλευσης με τους ενδιαφερομένους, των περιβαλλοντικών ζητημάτων στις εντολές τυποποίησης· υποστήριξη των ομάδων συμφερόντων σε ευρωπαϊκή κλίμακα κατά τον εντοπισμό και το συντονισμό των περιβαλλοντικών ζητημάτων στο πλαίσιο της ευρωπαϊκής νομοθεσίας· διοργάνωση συνεδριάσεων με στόχο την ανταλλαγή εμπειριών και ορθών πρακτικών, καθώς και την έγκριση των δεικτών προόδου της ευρωπαϊκής νομοθεσίας ειδικότερα όσον αφορά την περιβαλλοντική διάσταση· ανάπτυξη ενός συστήματος διαρκούς αξιολόγησης της προόδου που σημειώνεται στους υπό εξέταση τομείς, η οποία θα πρέπει να εξετάζεται τουλάχιστον σε ετήσια βάση μαζί με τους ενδιαφερομένους φορείς.

3. Γενικές παρατηρήσεις

3.1 Η ΕΟΚΕ εκφράζει την ικανοποίησή της για την πρωτοβουλία της Επιτροπής να προβεί **σε εμπειριστατωμένο προβληματισμό σχετικά με τις δυνατότητες, τις ευκαιρίες και τους τρόπους ενσωμάτωσης**, στο πλαίσιο της διαμόρφωσης ευρωπαϊκών τεχνικών προτύπων, των θεωρήσεων όχι μόνον περί προστασίας του περιβάλλοντος, αλλά και περι βιώσιμης χρήσης των φυσικών πόρων και των πρώτων υλών που είναι αναγκαίες για την κατασκευή, τη συσκευασία, τη διανομή, τη συντήρηση και την επεξεργασία των προϊόντων στο τέλος του κύκλου ζωής τους.

3.2 Επί του θέματος, η ΕΟΚΕ τονίζει τη σημασία της ανάπτυξης ενός γνήσιου **ευρωπαϊκού πνεύματος στον τομέα της τεχνικής τυποποίησης** με στόχο να εξασφαλισθεί η αποτελεσματική και ισόρροπη λειτουργία της εσωτερικής αγοράς **στην Ευρωπαϊκή Ένωση** και να διασφαλισθεί – ιδιαίτερα στον περιβαλλοντικό τομέα – η λήψη μέτρων για την κατάρτιση εμπειρογνομόνων και για τη δημιουργία κατάλληλων βάσεων δεδομένων, προκειμένου να καταστεί δυνατή η αξιοποίηση των δυνατοτήτων και των ευκαιριών ενσωμάτωσης των περιβαλλοντικών ζητημάτων στο ευρωπαϊκό σύστημα τυποποίησης, ακόμη και στην περίπτωση των νέων κρατών μελών.

3.3 Εν πάση περιπτώσει, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η βουλευτική φύση και τα χαρακτηριστικά γνωρίσματα της συναίνεσης, της ευρυτητας και της διαφάνειας ως προς τις διαδικασίες που υλοποιούνται ελεύθερα από τους ίδιους τους ενδιαφερομένους και για δικό τους όφελος – **γνωρίσματα τα οποία αποτελούν συστατικά στοιχεία της επιτυχίας της ευρωπαϊκής διαδικασίας τυποποίησης** – είναι σημαντικό να μην υποβαθμισθούν, αλλά αντίθετα να ενισχυθούν ακόμη και όσον αφορά τη συνεκτικότητα των κοινωνικοοικονομικών και περιβαλλοντικών παραμέτρων.

3.3.1 Η ΕΟΚΕ επισημαίνει ότι **υπάρχουν, ήδη επί του παρόντος, πολυάριθμα ευρωπαϊκά τεχνικά πρότυπα τα οποία είτε αφορούν άμεσα περιβαλλοντικά ζητήματα είτε συνεκτιμούν τις περιβαλλοντικές πτυχές**. Ειδικότερα, γίνεται αναφορά στα πρότυπα που σχετίζονται με τις βασικές πτυχές του κύκλου ζωής των προϊόντων, στις τυποποιημένες μεθόδους μετρήσεων και δοκιμών ή ακόμη στα τεχνικά πρότυπα για τις περιβαλλοντικές τεχνολογίες και στα πρότυπα περιβαλλοντικής διαχείρισης, όπως παραδείγματος χάρι η διαχείριση του Κοινοτικού Συστήματος Οικολογικής Διαχείρισης και Οικολογικού Ελέγχου (EMAS) που βασίζεται σε ένα πρότυπο EN/ISO της σειράς 14001.

3.3.2 Εξάλλου, η ΕΟΚΕ παρατηρεί με ικανοποίηση ότι οι ευρωπαϊκοί οργανισμοί τυποποίησης διαθέτουν **ένα απολύτως κατάλληλο σύνολο μέσων για τη βελτιστοποίηση της ενσωμάτωσης**

των περιβαλλοντικών πτυχών στις εργασίες τεχνικής τυποποίησης: αποτελούν παράδειγμα ο Οδηγός IEC 109⁽¹⁾ – που εισήχθη με επιτυχία ήδη από το 1995 και ενημερώθηκε πρόσφατα – όσον αφορά τους τεχνικούς κανόνες για τα ηλεκτροτεχνικά και ηλεκτρονικά προϊόντα· ο ISO/TR 14062⁽²⁾, που επικυρώθηκε το 2002, όσον αφορά τον σχεδιασμό και την ανάπτυξη των προϊόντων, τα 100 και πλέον «Ποιοτικά πρότυπα εκπομπών και εξαιρέσεων» του ETSI/CENELEC και τέλος ο Κώδικας συμπεριφοράς ISO/64 ο οποίος εισήχθη από το Περιβαλλοντικό Γραφείο Υποβοήθησης Χρηστών (Environment Help Desk) που δημιούργησε η CEN.

3.4 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, όσα αναφέρθηκαν ανωτέρω, επιβεβαιώνουν την πεποίθηση ότι οι στόχοι της αποτελεσματικής σύνδεσης των περιβαλλοντικών πτυχών στη διαδικασία της τεχνικής τυποποίησης μπορούν να επιτευχθούν καλύτερα – ιδιαίτερα στην περίπτωση των μικρομεσαίων επιχειρήσεων – με τη βοήθεια **κωδικών συμπεριφοράς και πιο ευέλικτων τεχνικών σχέσεων και μέσων**, ή μέσω εργαστηρίων κατάρτισης και πρακτικών γυμνασίων, που μπορούν να μεταβιβάσουν γνώσεις και να κινήσουν το ενδιαφέρον για το συγκεκριμένο θέμα ήδη από το στάδιο του σχεδιασμού των νέων προϊόντων, των νέων παραγωγικών διαδικασιών και των νέων υπηρεσιών. Προς το σκοπό αυτό μπορούν να χρησιμοποιηθούν οι απλοποιημένες διαδικασίες που υιοθετήθηκαν στην περίπτωση του EMAS ή των προδιαγραφών υγείας και ασφάλειας για τις μικρές επιχειρήσεις, όπως επανειλημμένως επισημάνθηκε στη γνωμοδότηση της ΕΟΚΕ για το σύστημα EMAS⁽³⁾.

3.5 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει με έμφαση ότι **πρέπει να αποφευχθεί η επιβάρυνση ή η καθυστέρηση της διαδικασίας τυποποίησης**. Άλλωστε, **το να καταστεί πιο δαπανηρή και πιο γραφειοκρατική** θα ερχόταν σε αντίφαση με τις κοινοτικές αρχές για την απλοποίηση των ρυθμίσεων. Στο θέμα αυτό, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει απολύτως την άποψη που εξέφρασε το **Συμβούλιο Τυποποίησης** την 1η Μαρτίου 2002, σύμφωνα με την οποία «η βιωσιμότητα του συστήματος σφαιρικής τυποποίησης στην Ευρώπη πόρρω απέχει από το να είναι εξασφαλισμένη, κάτω από ένα ευρωπαϊκό και διεθνές περιβάλλον που εξελίσσονται ταχέως κι από τις παραδοσιακές πηγές εισοδήματος που συνεχώς μεταβάλλονται»⁽⁴⁾. Κατά την ΕΟΚΕ, η τυποποίηση πρέπει, όλο και περισσότερο, να είναι ελκυστική και επωφελής για τις επιχειρήσεις και τους εμπειρογνομόνους τους, που έχουν την τεχνική αρμοδιότητα να ενσωματώνουν καλύτερα τις περιβαλλοντικές πτυχές στο σχεδιασμό των προϊόντων, με υποφερτό κόστος.

3.6 Προκειμένου να βελτιστοποιηθούν οι γενικές επιδόσεις των επιχειρήσεων, κρίνεται σκόπιμο να αναπτυχθούν περαιτέρω οι μηχανισμοί για τη **βελτίωση της εμπειρογνομοσύνης όλων των φορέων** σε θέματα περιβαλλοντικά, που πρέπει να διασφαλίσουν την **ενεργό συμμετοχή** των ενδιαφερομένων μερών, ήδη από την αρχή της διαδικασίας για την κατάρτιση των προτύπων. Μαζί με τις τεχνικές, οικονομικές και κοινωνικές πτυχές πρέπει να ληφθούν υπόψη και οι πτυχές που αναφέρονται στην υγεία, στην ασφάλεια και στην ικανοποίηση του πελάτη. Ιδίως κατά τα τελευταία έτη προέκυψε η ανάγκη να δοθεί μεγαλύτερη προσοχή στην μείωση και στον εξορθολογισμό της κατανάλωσης φυσικών πόρων και ενέργειας, στη μείωση των απορριμμάτων και των εκπομπών και κυρίως στην **ποιότητα** της διαδικασίας για τη διαμόρφωση των νέων τεχνικών εθελοντικών προτύπων, κατά τρόπο που να εξασφαλίζεται η ευχερής μεταφορά τους σε διεθνές επίπεδο.

⁽¹⁾ Οδηγός IEC/109 για τα «Περιβαλλοντικά ζητήματα – Ενσωμάτωση στα ηλεκτροτεχνικά πρότυπα προϊόντων»

⁽²⁾ ISO/TR 14062 για την «Περιβαλλοντική διαχείριση – Ενσωμάτωση περιβαλλοντικών ζητημάτων στο σχεδιασμό και την ανάπτυξη των προϊόντων»

⁽³⁾ Γνωμοδότηση CES 560/1999 της 29/5/1999 (EE C 209 της 22/7/1999)

⁽⁴⁾ EE C 66 της 15.03.2002

3.7 Κατά την ΕΟΚΕ, με βάση τη σημερινή δημοκρατική διαδικασία που βασίζεται κατά κύριο λόγο στις εθνικές διαρθρώσεις, θα ήταν σκόπιμο να αφηθεί στα ενδιαφερόμενα μέρη η ευθύνη να ορίσουν, καταφεύγοντας σε οποιαδήποτε εμπειρογνωμοσύνη ή διαβούλευση, τις διαδικασίες για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών πτυχών στην τυποποίηση, αποφεύγοντας με τον τρόπο αυτό προσεγγίσεις του τύπου εκ των άνω προς τα κάτω.

3.8 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι η διαδικασία κατάρτισης των τεχνικών προτύπων δεν μπορεί να κινηθεί ταχύτερα από τις πολιτιστικές αλλαγές, που είναι απαραίτητες στους διάφορους τομείς για να αναλάβουν συνειδητά το ρόλο τους σε ένα πλαίσιο βιώσιμης ανάπτυξης. Η αποστολή της Επιτροπής αποκτά ιδιαίτερη σημασία στη διαδικασία ευαισθητοποίησης και πολιτιστικής «πρόβλεψης», που πρέπει να εφαρμοστεί με τη διάδοση των γνώσεων και των ορθών πρακτικών.

3.9 Η υψηλή ποιότητα των εθελοντικών τεχνικών προτύπων αποτελεί ουσιαστικό στοιχείο της προστιθέμενης αξίας τους σε ευρωπαϊκό επίπεδο και μπορεί να εξασφαλιστεί, κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, μόνο με την ενεργό συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών στη διαδικασία τυποποίησης, δηλαδή των εμπειρογνομόνων και των εκπροσώπων των βιομηχανιών του τομέα, όπως και των μικρομεσαίων επιχειρήσεων, των εργαζομένων, των καταναλωτών και των ΜΚΟ. Η πολλαπλότητα των φορέων αντανακλά την ορθή ισορροπία μεταξύ οικονομικών, κοινωνικών και περιβαλλοντικών απαιτήσεων, χωρίς να μιλήσουμε για τις πτυχές της υγείας και της ασφάλειας που αποτελούν θέματα προτεραιότητας.

3.10 Δυνάμει της αρχής της επικουρικότητας, η συμμετοχή αυτή πρέπει να εξασφαλισθεί, πρωτίστως, σε εθνικό επίπεδο, κυρίως όσον αφορά τις νέες χώρες της διαδικασίας προσχώρησης. Πρέπει να υποστηριχθούν όχι μόνο οι ΜΚΟ, διότι εξασφαλίζουν μια ενεργό και έμπειρη συμμετοχή, αλλά και κυρίως οι ΜΜΕ οι οποίες – ιδίως σε ό,τι αφορά τη διάρθρωση και τις διαστάσεις της επιχείρησης – έχουν μεγάλη ανάγκη να βελτιώσουν την πρόσβασή τους στη διαδικασία τυποποίησης. Σχετικά με αυτό το θέμα, πρέπει να υπενθυμιστεί ότι οι ευρωπαϊκές διαρθρώσεις που δημιουργήθηκαν ειδικά για τις ΜΜΕ, όπως οι NORMAPME, θα πρέπει να ενισχυθούν και να χρησιμοποιηθούν κατά τον καλύτερο τρόπο.

3.11 Η ΕΟΚΕ υπογραμμίζει ότι απαιτούνται κατά προτεραιότητα μέτρα κοινωνικής υποστήριξης και δράσεις για την ανάπτυξη ικανοτήτων που θα αναλάβουν οργανισμοί τυποποίησης και ΜΚΟ των νέων κρατών μελών καθώς και σχέδια για την κατάρτιση εμπειρογνομόνων. Προτείνει δε τη δημιουργία ενός δικτύου τραπεζών δεδομένων, απολύτως διαλειτουργικού και αποκεντρωμένου, πλησίον του τελικού χρήστη. Κατ' ουσίαν πρόκειται για την εξασφάλιση συνεχούς και βελτιωμένης πρόσβασης στις πληροφορίες και την ενσυνείδητη συμμετοχή όλων των επιχειρήσεων στη διαδικασία τυποποίησης.

3.12 Όσον αφορά τον ορισμό των προτεραιοτήτων στις εργασίες τυποποίησης, η ΕΟΚΕ υποστηρίζει ότι πρέπει να συνεχίσουν να εντοπίζονται στα πλαίσια μιας εθελοντικής συναινετικής διαδικασίας στην οποία θα συμμετέχουν ελεύθερα όλα τα ενδιαφερόμενα μέρη και ότι πρέπει να αποφευχθούν προτεραιότητες που θα αιτιολογούνται μόνο σε πολιτικό επίπεδο, χωρίς να

λαμβάνονται υπόψη οι ιδιαιτερότητες των προϊόντων και των επιχειρήσεων που τα παράγουν.

3.13 Σε ό,τι αφορά την προσφυγή, εκ μέρους της Επιτροπής, σε υποχρεωτικές εντολές στα πλαίσια της «νέας προσέγγισης», η ΕΟΚΕ πιστεύει ότι η προώθηση της χρησιμοποίησης περιβαλλοντικών τεχνικών ρυθμίσεων δεν πρέπει να αποτελεί αντικείμενο αποφάσεων από πάνω προς τα κάτω, αλλά πρέπει μάλλον να υλοποιηθεί μέσω μιας πιο ευρείας αποδοχής των οικολογικών προϊόντων για την καλύτερη δυνατή αντιμετώπιση των συμφερόντων και των αναγκών των πολιτών και των καταναλωτών.

3.14 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η διατύπωση καλώς ορισμένων εντολών οι οποίες προκύπτουν από την εφαρμογή της νέας προσέγγισης συνέβαλε στην επιτυχία της ευρωπαϊκής εσωτερικής αγοράς και η επιτυχία αυτή δεν πρέπει τώρα να ματαιωθεί από μια χρήση τους που να αποβλέπει στην μεταβίβαση των δυσχερών διαδικασιών λήψεως αποφάσεως πολιτικής φύσεως στο εσωτερικό των τεχνικών οργανισμών τυποποίησης.

3.15 Η μεταφορά των ευρωπαϊκών τεχνικών προτύπων στο διεθνές επίπεδο έχει κατά την ΕΟΚΕ, ουσιαστική σημασία για την εξασφάλιση της πλήρους παρουσίας και ανταγωνιστικότητας των προϊόντων μας στην παγκόσμια αγορά. Προς το παρόν, χάρη στις συμφωνίες της Δρέσδης και της Βιέννης, περισσότερο από το 83 % των προτύπων της CENELEC και περίπου το 40 % των προτύπων της CEN προκύπτουν από τα πρότυπα των διεθνών οργανισμών τυποποίησης ISO, IEC και ITU. Κατά την ΕΟΚΕ πρέπει συνεπώς να αποφευχθεί το να θεωρούνται οι απαιτήσεις της περιβαλλοντικής τυποποίησης ως εμπορικοί φραγμοί στα πλαίσια της Συμφωνίας ΤΒΤ του Παγκόσμιου Οργανισμού Εμπορίου ή να μεταβληθούν σε ανταγωνιστικά μειονεκτήματα για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις στην παγκόσμια αγορά. Σχετικά, είναι σκόπιμο να αναπτυχθεί προορατική στάση τόσο στον διευρωπαϊκό διάλογο (TABD) όσο και στο διάλογο με την Ιαπωνία (EJBD) και την Mercosur (MEBF) για να μην διευρυνθεί το υπάρχον ρήγμα μεταξύ ευρωπαϊκών και διεθνών προτύπων.

4. Ειδικές παρατηρήσεις

4.1 Συμμετοχή – Πρέπει να αποφευχθεί όπως η διευρυμένη συμμετοχή προκαλέσει καθυστέρηση στη διαδικασία υιοθέτησης και αναθεώρησης των προτύπων, που ήδη απαιτεί 3 έως 5 έτη κατά μέσο όρο. Η αρχή της επικουρικότητας θα πρέπει να υιοθετηθεί απολύτως. Στο εθνικό επίπεδο θα πρέπει να διασφαλιστεί η συμμετοχή όλων των ενδιαφερομένων μερών, ιδιαίτερα των επιχειρηματιών και των εργαζομένων, ενώ στο ευρωπαϊκό επίπεδο οι εκπρόσωποι των εθνικών οργανισμών τυποποίησης θα πρέπει να φέρουν τα αποτελέσματα των συναινετικών θέσεων που επιτεύχθηκαν. Στο επίπεδο αυτό θα πρέπει να μπορούν να συμμετέχουν και οι εκπρόσωποι των ευρωπαϊκών οργανώσεων των μικρομεσαίων επιχειρήσεων και των ενδιαφερόμενων ΜΚΟ, με βάση τις συναινετικές θέσεις που επιτεύχθηκαν στις αντίστοιχες έδρες.

4.2 Συνεργασία - Η ΕΟΚΕ θεωρεί ιδιαίτερα σημαντική την οργανωμένη ανταλλαγή τεχνικών γνώσεων, την ανάπτυξη προαιρετικών κωδικών συμπεριφοράς και ορθών πρακτικών: θα πρέπει ωστόσο να χρησιμοποιήσουν τα ήδη υφιστάμενα μέσα (βλ. σημείο 3.3.2.), τα οποία αξίζει να ενισχυθούν και να επεκταθούν ιδιαίτερα για τις χώρες νέας προσχώρησης.

4.3 Πολιτιστική στάση - **Η διαμόρφωση ενός ευρωπαϊκού πνεύματος στον τομέα της τεχνικής τυποποίησης** που να συνεκτιμά τις οικονομικές, κοινωνικές και περιβαλλοντικές πτυχές προέχει για τις επιχειρήσεις και τις οργανώσεις τους, και ιδιαίτερα για τις ΜΜΕ καθώς και για τις οργανώσεις των εργαζομένων και των ενδιαφερομένων μερών. Οι οργανώσεις των καταναλωτών και οι οργανώσεις για την προστασία του περιβάλλοντος πρέπει να μπορούν να επωφεληθούν, τόσο σε εθνικό όσο και σε ευρωπαϊκό επίπεδο από κατάλληλες χρηματοδοτικές ενισχύσεις, κατά τρόπο που να ενισχύει την κατάρτισή τους στον τεχνικορυθμιστικό τομέα και να διασφαλίζει έμπειρη και κατάλληλη εκπροσώπηση.

4.4 Χρηματοδότηση - **Απαιτούνται πολυετή, εθνικά και κοινοτικά, κονδύλια στον προϋπολογισμό** για την ανάπτυξη δράσεων κατάρτισης και ευαισθητοποίησης. Τα κονδύλια αυτά πρέπει να προορίζονται, ιδιαιτέρως, σε εθνικούς και ευρωπαϊκούς οργανισμούς τυποποίησης, στους κοινωνικούς εταίρους και σε οργανισμούς που εκπροσωπούν τις διάφορες αρχές της κοινωνίας των πολιτών. Προτεραιότητες - **Οι προτεραιότητες για την κατάρτιση** των νέων τεχνικών προτύπων πρέπει να καθοριστούν συναινετικά από όλους τους συμμετέχοντες, που είναι οι άμεσοι φορείς της διαδικασίας τυποποίησης και οι οποίοι πρέπει να αναλάβουν την πλήρη ευθύνη, και δεν πρέπει σε καμία περίπτωση να αποτελέσουν τον καρπό μιας εκ των άνω επιβεβλημένης διαδικασίας.

4.5 Μέσα - **Η συστηματική χρησιμοποίηση των μέσων** - όπως αυτά που εξετάστηκαν στα σημεία 3.3.1 και 3.3.2 - που απαιτούνται για την ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών πτυχών στην τυποποίηση πρέπει να θεωρηθεί σαν **μια ευκαιρία που προσφέρεται και δεν επιβάλλεται** στους φορείς της εθελοντικής διαδικασίας τεχνικής τυποποίησης.

4.6 Παρακολούθηση - **Η παρακολούθηση και η αξιολόγηση των αποτελεσμάτων** που επιτεύχθηκαν με τις δράσεις ευαισθητοποίησης και κατάρτισης και με την ενίσχυση των εθνικών και ευρωπαϊκών οργανισμών τυποποίησης, και με την έννοια της ειδικής συμμετοχής των ΜΚΟ και των αντιπροσωπευτικών οργανισμών των ΜΜΕ, πρέπει να μπορεί να παράσχει στην Επιτροπή, στο Συμβούλιο, στο Ευρωπαϊκό Κοινοβούλιο και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή, τις βάσεις για την κατάρτιση των προβλεπόμενων **διετών εκθέσεων και για την αναθεώρηση κάθε 5 έτη των δράσεων** και των σχετικών κοινοτικών προσανατολισμών.

5. Συμπεράσματα

5.1 Η ΕΟΚΕ είναι πεπεισμένη ότι απαιτείται να επιταχυνθεί, χωρίς ωστόσο να δυσχερανθεί, η διαδικασία τυποποίησης για τη διασφάλιση της ανάπτυξης και της υψηλής ποιότητας της Εσωτερικής Αγοράς από όλες τις πλευρές, συμπεριλαμβανομένων και των περιβαλλοντικών πτυχών. Ο στόχος έγκειται στο να καταστεί η διαδικασία τυποποίησης αποτελεσματική, ελάχιστα δαπανηρή και μη γραφειοκρατική, καθώς και στο να προσαρμοσθούν εκ των προτέρων οι θεσμικές ικανότητες των κρατών μελών.

5.2 Κατά την άποψη της ΕΟΚΕ, η διαδικασία που αποσκοπεί στην ενσωμάτωση των περιβαλλοντικών πτυχών στο σύστημα της ευρωπαϊκής τυποποίησης θα πρέπει να διεξαχθεί με πλήρη σεβασμό προς την αρχή της επικουρικότητας, σύμφωνα με την οποία απαιτείται η διασφάλιση της πλήρους συμμετοχής στην εν λόγω διαδικασία όλων των φορέων, κυρίως των ΜΜΕ και των ΜΚΟ, ειδικότερα στο τοπικό/περιφερειακό επίπεδο το οποίο ως γνωστόν προσεγγίζει περισσότερο τα ενδιαφερόμενα μέρη.

5.3 Η ανάπτυξη της παγκόσμιας αγοράς και το άνοιγμα στο διεθνές εμπόριο ορισμένων νέων μεγάλων αγορών, όπως της Κίνας, της Ινδίας και της Ρωσίας, καθιστούν ζήτημα προτεραιότητας τη μεταφορά των ευρωπαϊκών τεχνικών προτύπων σε διεθνές επίπεδο, σύμφωνα με όσα ορίζονται στις συμφωνίες της Δρέσδης και της Βιέννης, με στόχο τη μετατροπή των λύσεων που επιλέγονται όσον αφορά την τυποποίηση σε εμπορικά πλεονεκτήματα για τις ευρωπαϊκές επιχειρήσεις.

5.4 Η ΕΟΚΕ είναι της γνώμης ότι θα πρέπει να επιδιωχθεί η άριστη συμπληρωματικότητα μεταξύ των υποχρεωτικών περιβαλλοντικών ρυθμίσεων και των εθελοντικών τεχνικών προτύπων που προκύπτουν από αυξημένη ευαισθησία για την ποιότητα του περιβάλλοντος.

5.5 Η ΕΟΚΕ εμμένει στην ανάγκη ενίσχυσης των βημάτων ανταλλαγής ορθών πρακτικών και διαλόγου, με αποστολή την παροχή εμπειρογνωμοσύνης μεταξύ των κοινωνικών εταίρων: των ευρωπαϊκών και εθνικών Οργανισμών Τυποποίησης και των εκπροσώπων της βιομηχανίας, των ΜΜΕ, των εργαζομένων, των καταναλωτών και των ΜΚΟ, με στόχο να υποστηριχθεί η ανάπτυξη της διαδικασίας τυποποίησης σύμφωνα με τη στρατηγική της Λισαβώνας και με τις αρχές της αειφόρου ανάπτυξης και της ανταγωνιστικότητας.

5.6. Πιο συγκεκριμένα, απαιτούνται τα εξής:

- η προαγωγή ενός ευρωπαϊκού πνεύματος στον τομέα της τεχνικής τυποποίησης για την ΕΕ·
- η λήψη μέτρων για την κατάρτιση εμπειρογνομόνων και για τη δημιουργία κατάλληλων βάσεων δεδομένων ευρείας χρήσεως·
- η επιδίωξη διαρκώς μεγαλύτερης ενσωμάτωσης της προστασίας του περιβάλλοντος στο σύστημα της ευρωπαϊκής τυποποίησης·
- η ενίσχυση των δράσεων για την ευαισθητοποίηση της ζήτησης (εκ μέρους των καταναλωτών) με στόχο την προώθηση του αιτήματος για την καθιέρωση μιας αγοράς επικεντρωμένης στη βιώσιμη χρήση των φυσικών πόρων, των πρώτων υλών και των επεξεργασμένων και συσκευασμένων προϊόντων·
- η επιδίωξη ορθής ισορροπίας μεταξύ των θεμάτων προτεραιότητας που αφορούν την ασφάλεια, την υγιεινή και την υγεία και των συνολικών περιβαλλοντικών παραμέτρων·
- η πλήρης εφαρμογή της αρχής της επικουρικότητας με την προαγωγή της συμμετοχής όλων των ενδιαφερομένων μερών σε τοπικό/περιφερειακό επίπεδο·

- η προώθηση περισσότερο ευέλικτων κωδίκων συμπεριφοράς, οι οποίοι να ευνοούν οικολογικές διαδικασίες τυποποίησης, προκειμένου να ενθαρρυνθούν κυρίως οι ΜΜΕ όσον αφορά τη χρήση τεχνικών διαδικασιών, οι οποίες να είναι συγχρόνως και οικονομικά συμφέρουσες, κατά την ανάπτυξη νέων προϊόντων, νέων διαδικασιών και νέων υπηρεσιών·
- η καθιέρωση ενός βήματος για την πραγματοποίηση ανταλλαγών μεταξύ της στρατηγικής της Λισσαβώνας για την Εσωτερική Αγορά και του Προγράμματος Δράσης 2004-2010 για το περιβάλλον και την υγεία, με στόχο τη διάδοση ενός διαλόγου

εμπειρογνομούσης ανάμεσα σε όλους τους φορείς που συμμετέχουν στη διαδικασία τυποποίησης: CEN, CENELEC, ETSI, ΜΜΕ-Τυποποίηση, ANEC (ΜΚΟ καταναλωτών), TUTB (συνδικάτα εργαζομένων), ECOS (κοινοπραξία περιβαλλοντικών οργανισμών), Βιομηχανία, διανομή και υπηρεσίες·

- η υποστήριξη της ανάπτυξης βασικών τεχνικών προτύπων για τους κανονισμούς που άπτονται της ποιότητας του προϊόντος και της διαδικασίας στον τομέα της παραγωγής γεωργικών προϊόντων και ειδών διατροφής.

Βρυξέλλες, 15 Σεπτεμβρίου 2004

Ο Πρόεδρος

της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής

Roger BRIESCH

Γνωμοδότηση της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής με θέμα «Η γεωργία στις περιφερειακές περιοχές»

(2005/C 74/12)

Στις 17 Ιουλίου 2003 και σύμφωνα με το άρθρο 29 παράγραφος 2 του Εσωτερικού της Κανονισμού, η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή αποφάσισε να καταρτίσει γνωμοδότηση πρωτοβουλίας με θέμα «Η γεωργία στις περιφερειακές περιοχές».

Το ειδικευμένο τμήμα «Γεωργία, ανάπτυξη της υπαίθρου, περιβάλλον», στο οποίο ανατέθηκε η προετοιμασία των σχετικών εργασιών, υιοθέτησε τη γνωμοδότησή του στις 6 Ιουλίου 2004 βάσει εισηγητικής έκθεσης του κ. CABALL i SUBIRANA.

Κατά την 411η σύνοδο ολομέλειάς της, της 15ης και 16ης Σεπτεμβρίου 2004 (συνεδρίαση της 16ης Σεπτεμβρίου), η Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή υιοθέτησε με 132 ψήφους υπέρ και 3 αποχές την ακόλουθη γνωμοδότηση.

1. Εισαγωγή

1.1 Μια παραγωγική δραστηριότητα που επηρεάζεται από τον αστικό περίγυρο της

1.1.1 Η ανησυχία για τους περιφερειακούς χώρους αποτελεί αντικείμενο συζήτησης και ενδιαφέροντος σε διάφορα ευρωπαϊκά φόρουμ, μεταξύ των οποίων και στην Ευρωπαϊκή Οικονομική και Κοινωνική Επιτροπή. Πρόκειται για μια αυξανόμενη πραγματικότητα σε πολλούς δήμους της ΕΕ, ως συνέπεια της πολεοδομικής και της βιομηχανικής ανάπτυξης, καθώς και της ανάπτυξης του τριτογενούς τομέα και των υποδομών των επικοινωνιών και των μεταφορών, η οποία κατατρώει το έδαφος εις βάρος του γεωργικού παραγωγικού χώρου και δημιουργεί αυξανόμενους περιθωριακούς αγροτικούς χώρους με μη ανταγωνιστικές γεωργίες.

1.1.2 Η γεωργική δραστηριότητα στις περιφερειακές περιοχές εξαρτάται από τον αστικό περίγυρο όπου αναπτύσσεται, ο οποίος ασκεί επάνω της αρνητικές επιδράσεις που περιορίζουν την οικονομική βιωσιμότητά της. Αυτές οι αρνητικές επιδράσεις δρουν ως οι κυριότεροι προωθητές της περιβαλλοντικής φθοράς του εδάφους και επιδεινώνουν τις κοινωνικές σχέσεις μεταξύ πόλεως και υπαίθρου. Πρόκειται για αδυναμία συνάντησης της πόλης και της υπαίθρου, η οποία, ανάλογα με το πώς αντιμετωπίζεται και επιλύεται, μπορεί να οδηγήσει σε σημαντικό περιορισμό της επιβίωσης της ίδιας της γεωργικής δραστηριότητας.

1.1.3 Στα παραδοσιακά προβλήματα των περιφερειακών γεωργικών χώρων πρέπει να προστεθεί και ένα πιο πρόσφατο, που δικαιολογεί την υπεράσπιση των ελεύθερων χώρων γύρω από τις πόλεις, χωρίς όμως γεωργική δραστηριότητα. Πρόκειται, σε τελευταία ανάλυση, για ένα όραμα του χώρου ως «θεματικού πάρκου», όπου τα πάντα είναι τεχνητά, απρόσωπα και εκτός οποιοδήποτε πλαισίου αναφοράς, το οποίο δικαιολογείται με βάση ορισμένα αισθητικά κριτήρια που στηρίζονται εσφαλμένα σε κανόνες που βασίζονται στη διατήρηση της βιοποικιλότητας ή σε μια αντίληψη του τοπίου που επιδιώκει να περιθωριοποιήσει ή να καταστήσει γραφική τη γεωργική δραστηριότητα.

1.1.4 Στο πλαίσιο της Κοινής Γεωργικής Πολιτικής (ΚΓΠ) της ΕΕ τονίζεται η αναγκαιότητα διαφοροποίησης της οικονομίας των γεωργικών επιχειρήσεων με την ενσωμάτωση δραστηριοτήτων που παρέχουν νέες προσόδους στους αγρότες και τις αγρότισσες. Είναι αναγκαίο να τονιστεί ότι χωρίς γεωργία δεν μπορεί να υπάρξει αγροτικό τοπίο, δηλαδή τοπίο με καλλιεργούμενες εκτάσεις, εκτροφεία, λιβάδια και, πάνω απ' όλα, άνδρες και γυναίκες γεωργούς.

1.1.5 Όλα αυτά (η πίεση του αστικού περιγύρου, η αντίληψη μιας γεωργίας χωρίς γεωργούς και αυτή ακόμη η μεταρρύθμιση της ΚΓΠ) συνεπάγονται σημαντικά προβλήματα για τη συνέχεια και τη σταθερότητα της περιφερειακής γεωργίας (πολύ πιο οξεία από ό,τι σε άλλες παρόμοιες γεωροκλιματικές ζώνες, πράγμα που δημιουργεί υψηλότερο κίνδυνο εξαφάνισης της γεωργικής δραστηριότητας).

1.1.6 Στην απώλεια κατάλληλου για καλλιέργεια εδάφους πρέπει να προστεθούν οι δυσκολίες που συνεπάγεται η ανυπαρξία, στην παραγωγική δομή ορισμένων κρατών μελών της ΕΕ, σαφούς νομοθεσίας για τη ρύθμιση της αγοράς γης και τη μίσθωση γεωργικών εδαφών και, ειδικότερα, η ανυπαρξία αγοράς καλλιεργήσιμης γης για την ενσωμάτωση των νέων ή την αύξηση του μεγέθους των γεωργικών εκμεταλλεύσεων. Πολλοί δημόσιοι ή ιδιωτικοί γαιοκτήμονες παρακωλύουν την αγορά γης, αποφεύγοντας την παραχώρηση εδαφών, μέσω συμβάσεων μίσθωσης, σε επαγγελματίες γεωργούς. Πρόκειται για κερδοσκοπικές διαδικασίες, οι οποίες θέτουν σε σημαντικό κίνδυνο το μέλλον πολλών περιφερειακών γεωργικών χώρων και τις οποίες τα κράτη μέλη της ΕΕ πρέπει να αντιμετωπίσουν με ειδική αποτρεπτική νομοθεσία.

1.1.7 Οι αγροτικοί χώροι, που δεν έμειναν αμέτοχοι στις μεταβολές που επήλθαν στον αγροτικό κόσμο τα τελευταία χρόνια, χαρακτηρίζονται από συγκεκριμένες αξίες και λειτουργίες, που καθορίζουν την καταλληλότητα ή μη των χρήσεων που τους γίνονται.

1.2 Πολύ περισσότερο από απλώς οικονομική δραστηριότητα

1.2.1 Η ΕΟΚΕ, ως μία από τους ενδιαφερόμενους για την ανάπτυξη της υπαίθρου που ασχολούνται άμεσα με τη διασφάλιση της βιωσιμότητας της οικονομικής, περιβαλλοντικής και κοινωνικής ανάπτυξης των αγροτικών περιοχών της Ευρώπης, υπενθυμίζει ότι αυτές οι περιβαλλοντικές, κοινωνικές και οικονομικές λειτουργίες, τις οποίες επιτελούν και οι αγροτικές περιοχές, στις περιφερειακές περιοχές έχουν μεγαλύτερη σημασία από ό,τι στην υπόλοιπη επικράτεια. Στις περιοχές αυτές η γεωργική γη λειτουργεί ως πνεύμονας πρασίνου για τα μεγάλα αστικά κέντρα· οι περιοχές αυτές είναι θεμελιώδες στοιχείο της χωροταξικής διάρθρωσης, καθώς εμποδίζουν την απεριόριστη ανάπτυξη των πόλεων, δημιουργούν τοπίο και κάνουν πιο ανθρώπινα τα περίχωρα των πόλεων. Αντιθέτως, η οικονομική τους λειτουργία, που είναι θεμελιώδης για τη διατήρηση και τις μελλοντικές προοπτικές των γεωργικών χώρων, μειώνεται εξαιτίας της πολεοδομικής πίεσης που υφίστανται και της περιορισμένης παραγωγικής σημασίας που τους αποδίδεται στο γενικότερο πλαίσιο των περιφερειακών περιοχών.

1.2.2 Η ΕΟΚΕ, υιοθετώντας τη φράση της πρώτης αρχής της Διάσκεψης του Σάλτσμπουργκ ότι δεν υπάρχει γεωργία χωρίς ζωντανή υπαίθρο, ούτε ζωντανή υπαίθρος χωρίς γεωργία⁽¹⁾, επιμένει στην αρχή ότι οι πραγματικοί πρωταγωνιστές των περιφερειακών γεωργικών χώρων είναι και πρέπει να είναι βασικά οι επαγγελματίες αγρότες και αγρότισσες που επιδίδονται στη γεωργία ως πλήρη απασχόληση, αναγνωρίζοντας ωστόσο παράλληλα τον σημαντικό ρόλο που επιτελούν οι αγρότες και οι αγρότισσες μερικής απασχόλησης σε πολλές περιφερειακές περιοχές.

1.3 Γεωργία με περιοριστικά προβλήματα και με ευκαιρίες σε έναν ανομοιογενή και δυναμικό χώρο

1.3.1 Η ΕΟΚΕ έχει επίγνωση των δυσκολιών που ενέχει η προσπάθεια να επιτευχθεί ένας ομόφωνα αποδεκτός ορισμός του περιφερειακού χώρου, λόγω του εξαιρετικά ανομοιογενούς χαρακτήρα του και του δυναμισμού του. Αυτός ο χώρος είναι κατά βάση ζώνη επαφής μεταξύ του κυρίως ειπείν αγροτικού κόσμου και του

αστικού, αλλά διατηρεί τα βασικά χαρακτηριστικά του πρώτου, ενώ ταυτόχρονα υφίσταται την έλη του δεύτερου.

1.3.2 Το κοινό διακριτικό στοιχείο των περιφερειακών χώρων είναι η εδαφική, περιβαλλοντική και κοινωνική τους προσωρινότητα και το γεγονός ότι βρίσκονται στις παρυφές των μεγάλων αστικών κέντρων. Η επαγγελματική γεωργία που αναπτύσσεται σε αυτούς τους χώρους είναι ακριβώς εκείνη που αποκαλείται «περιφερειακή γεωργία». Με αυτήν την επαγγελματική γεωργία συνυπάρχουν άλλες δραστηριότητες που σχετίζονται με τη φυτοκαλλιέργεια για ψυχαγωγικούς, θεραπευτικούς, παιδαγωγικούς κλπ. λόγους ή για τη δημιουργία και τη συντήρηση τοπίων (αρχιτέκτονες τοπίου, κηπουροί κλπ.). Οι δραστηριότητες αυτές έχουν ιδιαίτερη σημασία σε ορισμένες ζώνες των κρατών μελών.

1.3.3 Πρόκειται για αγροτικούς χώρους με ειδικά περιοριστικά προβλήματα και χαρακτηριστικά που τους διαφοροποιούν από άλλους αγροτικούς χώρους και για χώρους που αντιμετωπίζουν σοβαρές απειλές όσον αφορά τη συνέχειά τους.

1.3.4 Αντιθέτως, η περιφερειακή γεωργία διαθέτει, σε πολλές περιπτώσεις, μια ιδιαιτερότητα που θα πρέπει να αξιοποιηθεί στο έπακρο: τις ευκαιρίες που της παρέχει η εγγύτητα μιας καταναλωτικής αγοράς, η αυξανόμενη ευαισθητοποίηση των καταναλωτών έναντι πτυχών όπως η ποιότητα και η ασφάλεια των τροφίμων και η κοινωνική ζήτηση νέων δραστηριοτήτων (ελεύθερος χρόνος, επιμόρφωση, περιβαλλοντική εκπαίδευση, οικολογικός τουρισμός κλπ.). Αυτές οι νέες συμπληρωματικές δραστηριότητες επιτρέπουν τη διαφοροποίηση του επιχειρηματικού κινδύνου και τη βελτίωση του γεωργικού εισοδήματος.

1.3.5 Το άρθρο 20 του κανονισμού (ΕΚ) αριθ. 1257/1999 του Συμβουλίου για τη στήριξη της αγροτικής ανάπτυξης από το Ευρωπαϊκό Γεωργικό Ταμείο Προσανατολισμού και Εγγυήσεων (ΕΓΤΠΕ), το οποίο ορίζει ότι «οι μειονεκτικές περιοχές μπορούν να περιλαμβάνουν άλλες περιοχές που επηρεάζονται από ειδικά μειονεκτικότητας και στις οποίες η γεωργική δραστηριότητα θα πρέπει, ενδεχομένως, και υπό ορισμένους όρους, να συνεχισθεί για τη διατήρηση ή τη βελτίωση του περιβάλλοντος, τη διατήρηση του φυσικού χώρου και τη διαφύλαξη του τουριστικού δυναμικού της περιοχής ή για την προστασία της παραλιακής ζώνης», ενισχύει το αίτημα στο οποίο επιμένει η ΕΟΚΕ, να θεωρούνται οι περιφερειακοί αγροτικοί χώροι με περιφερειακή γεωργία «ζώνες που παρουσιάζουν ειδικές δυσκολίες».

1.3.6 Το Πρόγραμμα Δράσης 2000 και η πρόσφατη ενδιάμεση αναθεώρηση της ΚΓΠ έδωσαν περαιτέρω ώθηση στους προσανατολισμούς αυτούς.

1.3.7 Στο προοίμιο των συμπερασμάτων της Διάσκεψης του Σάλτσμπουργκ τονίζεται η «αναγκαιότητα στήριξης των ευρωπαϊών γεωργών, προκειμένου να αναλάβουν τον πολυλειτουργικό ρόλο τους ως φρουροί της υπαίθρου και παραγωγοί που προσανατολίζονται προς την αγορά όλης της ΕΕ»⁽²⁾, όπως είδαμε και στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με τίτλο «Ο δεύτερος πυλώνας της ΚΓΠ: οι προοπτικές προσαρμογής της πολιτικής για την ανάπτυξη των αγροτικών περιοχών (Η συνέχεια της Διάσκεψης του Σάλτσμπουργκ)» και εισηγητή τον κ. ΒΡΟΣ⁽³⁾.

(1) Κατά λέξη: «Η ζωντικότητα της υπαίθρου είναι ουσιαστική για τη γεωργία, γιατί η γεωργική δραστηριότητα είναι ουσιαστική για μια ζωντανή υπαίθρο.» — Συμπεράσματα της δεύτερης Ευρωπαϊκής Διάσκεψης για την ανάπτυξη της υπαίθρου που πραγματοποιήθηκε στο Σάλτσμπουργκ από τις 12 έως τις 14 Νοεμβρίου 2003, MEMO/03/236

(2) Βλ. υποσημείωση 1

(3) CESE 961/2004 – NAT/243

2. Στόχοι για την διατήρηση και την ανάπτυξη της γεωργίας στις περιαστικές περιοχές

2.1 Κατά την ΕΟΚΕ, η περιαστική γεωργία παρουσιάζει αδιαμφισβήτητα περιοριστικά προβλήματα και ειδικά χαρακτηριστικά που είναι εύκολο να ανιχνευτούν και να προσδιοριστούν και τα οποία συνιστούν ειδικές δυσκολίες, για τις οποίες θα πρέπει να προωθηθούν συγκεκριμένα μέτρα που θα καταστήσουν δυνατή τη διατήρηση, την οργάνωση και τη διαχείριση των περιαστικών χώρων με παραγωγική γεωργική δραστηριότητα. Γι' αυτό η ΕΟΚΕ προτείνει να προωθηθούν μηχανισμοί και μέσα για την προστασία και την ανάπτυξη των περιαστικών γεωργικών χώρων.

2.2 Στόχος 1: Κοινωνική, πολιτική και διοικητική αναγνώριση της ύπαρξης περιαστικών χώρων με αγροτική δραστηριότητα ως αγροτικών περιοχών με ειδικές περιοριστικές δυσκολίες

2.2.1 Ενίσχυση ενός ενεργού και ισχυρού ιστού «ενδιάμεσων πόλεων»

2.2.1.1 Η ΕΟΚΕ παρατηρεί ότι η μετατροπή του ευρωπαϊκού χώρου σε μητροπολιτικά κέντρα αποτελεί ένα αυξανόμενο φαινόμενο, που επιφέρει τη διάχυτη ανάπτυξη υπερβολικής αστικοποίησης της επικράτειας με συνεχή και ανεπανόρθωτη απώλεια παραγωγικού εδάφους, πρώτο και κυριότερο περιορισμό των περιαστικών περιοχών, όπως αναφέρεται και στη γνωμοδότηση πρωτοβουλίας της ΕΟΚΕ με τίτλο «Οι μητροπολιτικές περιοχές: κοινωνικοοικονομικές συνέπειες για το μέλλον της Ευρώπης» και εισηγητή τον κ. van IERSEL (*).

2.2.1.2 Αυτή η απώλεια γεωργικής δραστηριότητας έχει επιπτώσεις, όχι μόνο στον γεωργικό τομέα, αλλά και στη διατήρηση των φυσικών πόρων, στην προστασία της ποιότητας της ζωής των κατοίκων των πόλεων και στην ισορροπημένη διαχείριση του εδάφους.

2.2.1.3 Από τη σκοπιά ενός ισορροπημένου και βιώσιμου ευρωπαϊκού χώρου, η ΕΟΚΕ επιμένει στην **ανάγκη ενίσχυσης ενός ενεργού και ισχυρού ιστού, αποτελούμενου από ένα δίκτυο «ενδιάμεσων πόλεων»**, οι οποίες δεν θα προσδιορίζονται μόνο από το δημογραφικό τους μέγεθος, αλλά από τη μεσολαβητική λειτουργία που ασκούν μεταξύ των αγροτικών και των αστικών χώρων στη ζώνη επιρροής τους.

2.2.1.4 Αυτός ο ιστός είναι δυνατό να αναπτυχθεί μόνο εάν υφίστανται στον περίγυρο γεωργικοί και φυσικοί, με λίγα λόγια περιαστικοί, χώροι που ασκούν, μεταξύ των άλλων, τις λειτουργίες του διαχωρισμού μεταξύ οικοδομημένων περιοχών και συνδέσμου μεταξύ των φυσικών χώρων, ενθαρρύνοντας και παγιώνοντας τα ιδιαίτερα χαρακτηριστικά των δήμων και τη βιολογική ποικιλομορφία και καθιστώντας δυνατή μια βιώσιμη γεωργική δραστηριότητα.

(*) CESE 968/2004 – ECO/120

2.2.2 Αναγνώριση του έργου της γεωργίας στη σχέση πόλης/υπαίθρου

2.2.2.1 Για την ΕΟΚΕ, ένα πρώτο ουσιαστικό μέτρο είναι αναμφίβολα η **κοινωνική, πολιτική και διοικητική αναγνώριση της ύπαρξης αυτών των αγροτικών/αστικών (περιαστικών) ζωνών με γεωργική δραστηριότητα που αντιμετωπίζουν ειδικές δυσκολίες, καθώς και του ρόλου που τους αναλογεί στη σχέση πόλης-υπαίθρου.**

2.2.2.2 Ως πλαίσιο αναφοράς για την αναγνώριση του περιαστικού γεωργικού χώρου και της γεωργικής δραστηριότητας που υφίσταται εκεί, είναι απαραίτητο, πρώτον, να μελετηθούν τα προβλήματα που αντιμετωπίζουν, αλλά και που προξενούν οι χώροι αυτοί και, δεύτερον, να γίνει **μια ολοκληρωμένη ανάλυση των αξιών που διαθέτουν οι χώροι αυτοί** (ύδατα, τοπίο, βιοποικιλότητα, αρχιτεκτονική, γεωργική διάρθρωση κλπ.), **καθώς και των οικονομικών, περιβαλλοντικών και κοινωνικών λειτουργιών** που πρέπει να επιτελέσουν, σε συνάρτηση με τις σύγχρονες αξίες.

2.2.3 Η ευαισθητοποίηση ως εργαλείο αναγνώρισης

2.2.3.1 Είναι αναγκαίο να **καθιερωθεί στην κοινωνία η αναγνώριση του εδάφους ως περιορισμένου φυσικού πόρου** και ως κοινής κληρονομιάς που δύσκολα ανακτάται από τη στιγμή που θα καταστραφεί. Γι' αυτό θα πρέπει να επιδιωχθεί η κεντρομόλα (προς τα έσω) αστική ανάπτυξη μέσω προγραμμάτων αποκατάστασης και ανάπλασης υποβαθμισμένων αστικών χώρων και απηρχαιωμένων βιομηχανικών ζωνών, αποφεύγοντας την περαιτέρω απώλεια εδάφους για οικοδομικούς λόγους, και μέσω ειδικών νομοθεσιών που θα παρεμβαίνουν στις κερδοσκοπικές διαδικασίες των γεωργικών εδαφών, που πολύ συχνά συναντώνται στις περιφέρειες πολλών ευρωπαϊκών πόλεων.

2.2.3.2 Για να γίνει η κοινωνική, πολιτική και διοικητική αναγνώριση ευρωπαϊκή πραγματικότητα, η ΕΟΚΕ προτείνει να προαχθεί μια **ευρωπαϊκή δράση για τους περιαστικούς γεωργικούς χώρους** και τη γεωργική δραστηριότητα που αναπτύσσεται σε αυτούς, στην οποία θα αναγνωρίζονται οι αξίες και οι λειτουργίες τους και θα θεσπίζονται οι βάσεις για να αναπτύξει κάθε χώρα ειδικές νομοθεσίες για την προστασία και την ανάπτυξή τους βάσει κοινών θεμελιωδών κριτηρίων.

2.3 Στόχος 2: Η διαφύλαξη των περιαστικών γεωργικών χώρων από την ενσωμάτωσή τους στην αστική διαδικασία, μέσω της πολεοδομίας, της χωροταξίας και της δημοτικής ώθησης

2.3.1 Η ΕΟΚΕ θεωρεί ότι για τη διατήρηση των περιαστικών γεωργικών χώρων, δεν είναι επαρκής η κοινωνική και πολιτική, εννοιολογική και συναισθηματική αναγνώριση, αλλά είναι επίσης απαραίτητο να υπάρχουν και να εφαρμόζονται σε όλα τα κράτη μέλη **μέσα διαχείρισης του περιαστικού γεωργικού χώρου**, τα οποία να εμποδίζουν τις κερδοσκοπικές διαδικασίες που ευνοούν την εγκατάλειψη της γεωργικής γης.

2.3.2 Κατά την ΕΟΚΕ, πρέπει να αναπτυχθούν μέσα διαχείρισης του εδάφους, τα οποία θα διαρθρώνονται σε έξι πυλώνες:

- α) Χρήση **νομικών μέσων χωροταξικού προγραμματισμού και πολεοδομικής διάρθρωσης** τόσο σε ευρωπαϊκό όσο και σε κρατικό και περιφερειακό επίπεδο και **μέσων χρήσης της γης** σε κρατικό και περιφερειακό, τα οποία θα ενσωματώνουν την αντιμετώπιση των περιστατικών γεωργικών χώρων και τις γεωργικές πολιτικές και θα καθιστούν δύσκολη τη διάθεση γεωργικών εδαφών για άλλες χρήσεις.
- β) Ρύθμιση, με διαφανή και νόμιμα μέσα, της **προσωρινής παραχώρησης της χρήσης γαιών**, μέσω συμβάσεων μίσθωσης που συντελούν στην καλύτερη απόδοση των αγροτικών εκμεταλλεύσεων, από τους ιδιωτικούς και δημόσιους ιδιοκτήτες τους σε επαγγελματίες γεωργούς για τη γεωργική ή/και κτηνοτροφική χρήση αυτών των γαιών.
- γ) Όχι υπερβολική φορολόγηση των εδαφών που είναι αφιερωμένα στις αγροτικές δραστηριότητες σ' αυτές τις ζώνες και όμοια φορολογική τους αντιμετώπιση με των βιομηχανικών ή/και των κατοικημένων αστικών περιοχών.
- δ) **Πρόωθηση ή/και αποκατάσταση της δημοτικής πρωτοβουλίας**, με ενίσχυση της αρχής της επικουρικότητας (υπευθυνότητα της τοπικής διοίκησης και των τοπικών πολιτικών) στη δημοτική χωροταξία, πάντοτε μέσω υπερδημοτικών κριτηρίων βασισμένων στη διαδημοτική συνεργασία και τη διασύνδεση των εδαφών.
- ε) **Ενσωμάτωση νέων κριτηρίων χρηματοδότησης των δήμων όπως η έννοια του «προστατευμένου γεωργικού εδάφους»**, όπου θα προτιμάται η προστασία της γεωργικής γης έναντι της πολεοδομικής χρήσης της, επιτρέποντας έτσι να μειωθεί η εξάρτηση της δημοτικής φορολογικής χρηματοδότησης από άλλα κριτήρια.
- στ) Υποχρεωτική και δεσμευτική επιβολή της «μελέτης αγροτικού αντικτύπου» εκ μέρους της αντίστοιχης αγροτικής διοίκησης, κάθε φορά που προβλέπεται δράση στον περιστατικό αγροτικό χώρο, η οποία ενδέχεται να οδηγήσει σε απώλεια αγροτικών εδαφών.

2.3.3 Πρόκειται με λίγα λόγια για την προστασία των περιστατικών γεωργικών χώρων, με μέσα πολεοδομίας, χωροταξίας και χρήσης της γης, δημοτικής χρηματοδότησης και μελετών αγροτικού αντικτύπου, από τη ζήτηση εδάφους που ασκεί συνεχώς η πόλη (για την αστική επέκταση, την ανάπτυξη της βιομηχανίας και του τριτογενούς τομέα και τις υποδομές επικοινωνιών και ενέργειας) και την αποφυγή διαδικασιών φθοράς του εδάφους, που μπορούν να αποτελέσουν ευκαιρίες για τη δικαιολόγηση της εξαφάνισης των περιστατικών γεωργικών χώρων.

2.4 Στόχος 3: Η διασφάλιση μιας δυναμικής και βιώσιμης ανάπτυξης της περιστατικής γεωργίας και των χώρων στους οποίους αναπτύσσεται

2.4.1 Για την ΕΟΚΕ, η εγγύηση μιας δυναμικής και βιώσιμης ανάπτυξης της περιστατικής γεωργίας και των χώρων όπου αναπτύσσεται πρέπει να επιτευχθεί **ως αποτέλεσμα διαδικασιών στις οποίες η τοπική διοίκηση ασκεί θεμελιώδη ρόλο, με την ενσωμάτωση κριτηρίων δημοτικής διαχείρισης**, επιπλέον των τοπικών υπερδημοτικών πολεοδομικών και χωροταξικών κριτηρίων.

2.4.2 Για το σκοπό αυτό, είναι αναγκαίο να ενωθούν οι διαφορετικοί περιστατικοί χώροι και να διαθέτουν κάποιον **οργανισμό που θα έχει ως θεμελιώδη στόχο, όχι μόνο τη διατήρησή τους, αλλά και την ενδυνάμωση των γεωργικών χώρων και της γεωργικής δραστηριότητας**, μέσω υπερδημοτικών προγραμμάτων προστασίας, χρήσης και διαχείρισης της γης.

2.4.3 Στον οργανισμό αυτό θα πρέπει να συμμετέχουν οι αγρότες και οι αγρότισσες, προκειμένου **να αναπτύξουν εταιρικές σχέσεις** για να προωθήσουν τους στόχους τους από κοινού με τις τοπικές αρχές (πολίτες και εκλεγμένους) και άλλους ενδιαφερόμενους φορείς (πανεπιστήμιο, οικολόγους κλπ.) και να συμφωνήσουν ως προς τη διαχείριση του γεωργικού χώρου.

2.4.4 Οι διαχειριστές των περιστατικών χώρων πρέπει να είναι συντηρητικοί όσον αφορά τις εδαφικές αξίες, προοδευτικοί (με θετικές, ευφάνταστες και δημιουργικές δραστηριότητες) όσον αφορά τις προτάσεις ανάπτυξης των λειτουργιών του περιστατικού γεωργικού χώρου και αυστηροί όσον αφορά τη ρύθμιση των χρήσεων. Με λίγα λόγια, πρέπει να χρησιμοποιούν κριτήρια βιωσιμότητας.

2.4.5 Η επικουρικότητα στη διαχείριση των περιστατικών γεωργικών χώρων είναι θεμελιώδης προκειμένου να διασφαλιστεί μια συμφωνία μεταξύ των διοικήσεων και του γεωργικού παραγωγικού τομέα που θα βασίζεται στη δέσμευση για προστασία και ανάπτυξη του εδάφους της περιστατικής γεωργίας. Πρόκειται για **μία σύμβαση βιώσιμης γεωργικής διαχείρισης μεταξύ της δημοτικής διοίκησης και των γεωργών**.

2.4.6 Η διαχείριση θα πρέπει να βασίζεται στο «**δίκτυο συνεργασίας**» μεταξύ των δημόσιων και των ιδιωτικών φορέων που συμμετέχουν στη διαχείριση και οργανώνονται μέσω «**οργανισμού συμμετοχής και διαχείρισης**» όπου συμβάλλουν και συνενώνονται στόχοι και κοινά ενδιαφέροντα και προωθούνται ειδικές δράσεις που συνδέονται με την εδαφική βάση και τους φυσικούς πόρους (π.χ. πρόωθηση και δυναμική των προϊόντων, ενσωμάτωση των τεχνολογιών πληροφορίας και επικοινωνίας, υποστήριξη της περιβαλλοντικής εκπαίδευσης, προστασία του τοπίου κλπ.). Σε τελευταία ανάλυση, ένας οργανισμός που προσδιόριζε τις γενικές συνθήκες, παρακολουθεί την εφαρμογή τους και προωθεί δράσεις υποστήριξης και ενίσχυσης προς τον περιστατικό χώρο, με στόχο τη δυναμική του.

2.4.7 Θα πρέπει να εργαστούμε, και στους χώρους με περιστασιακή γεωργία, με βάση τη γραμμή που προτάθηκε στη Διάσκεψη του Σάλτσμπουργκ, όπου αναφέρεται ότι «η μελλοντική πολιτική θα πρέπει να διοχετεύει την κοινοτική στήριξη στις αγροτικές ζώνες βάσει τοπικών ενώσεων» από τα κάτω προς τα πάνω «[...] αποδίδοντας μεγαλύτερη ευθύνη στις ενώσεις συνεργασίας των προγραμματών για τη χάραξη και την εφαρμογή γενικών στρατηγικών που βασίζονται σε σαφώς προσδιορισμένους στόχους και αποτελέσματα» (αρχές 6 και 7 των συμπερασμάτων της Διάσκεψης του Σάλτσμπουργκ) (5).

2.4.8 Παράλληλα με τις «συμβάσεις για τη βιώσιμη γεωργική διαχείριση», δεν θα πρέπει να λησμονηθούν τα σχέδια υπερδημοτικής διαχείρισης, τα οποία, λόγω των εδαφικών χαρακτηριστικών των γεωργικών χώρων (αγροτικοί-αστικοί χώροι), θα πρέπει να εκλαμβάνονται ως «**αγροαστικά**» σχέδια μεταξύ των διοικήσεων και των φορέων διαχείρισης που δρουν ως μέσο διατήρησης και ανάκτησης των αγροτικών χώρων και αλληλεπίδρασης των εσόδων που παράγουν μεταξύ της πόλεως και της υπαίθρου. Είναι θεμελιώδες ένα τμήμα των εσόδων από εξωτερικούς συντελεστές που παράγει ο γεωργικός χώρος να χρησιμοποιείται επίσης προς όφελος του γεωργικού τομέα.

2.4.9 Τα «αγροαστικά σχέδια» θα πρέπει να προωθηθούν από τους φορείς που συμμετέχουν και διαχειρίζονται τους χώρους περιστασιακής γεωργίας και θα πρέπει να βασίζονται σε **πολυτομεακά κριτήρια**, τα οποία θα ενσωματώνουν παραγωγικές πτυχές που ανταποκρίνονται στη καταναλωτική ζήτηση, περιβαλλοντικές πτυχές που ελαχιστοποιούν τον αντίκτυπο της παραγωγικής δραστηριότητας στο περιβάλλον και δημιουργούν και διατηρούν το τοπικό και, τέλος, κοινωνικές πτυχές που αποτελούν απαντήσεις σε αστικές ανάγκες όπως είναι η χρήση του γεωργικού χώρου για ψυχαγωγικές και παιδαγωγικές δραστηριότητες.

2.4.10 Η ανάπτυξη αγροαστικών σχεδίων και συμβάσεων βιώσιμης γεωργικής διαχείρισης που προωθούνται από τον φορέα διαχείρισης του περιστασιακού γεωργικού χώρου απαιτεί να καταρτιστούν και να εγκριθούν προηγουμένως **θεσμικές συμφωνίες μεταξύ των φορέων που συμμετέχουν στη διαχείριση των περιστασιακών γεωργικών χώρων** (των διοικήσεων και, ειδικότερα, της τοπικής αυτοδιοίκησης και του γεωργικού τομέα), προκειμένου να επιτευχθεί μια ολοκληρωμένη διαχείρισή τους.

2.4.11 Αυτή η θεσμική δέσμευση μεταξύ της τοπικής και της υπερτοπικής διοίκησης και των γεωργών μπορεί να συνοψιστεί σε ορισμένες γενικές αρχές, που θα καθοριστούν, με κοινή συμφωνία, σε ένα «**Χάρτη της περιστασιακής γεωργίας**».

2.4.12 Ο Χάρτης αυτός μπορεί να διευρυνθεί, προκειμένου να επιτευχθεί μεγαλύτερη συγκεκριμενοποίηση και αμοιβαία δέσμευση, με τη χάραξη και την έγκριση ενός «**στρατηγικού προγράμματος διαχείρισης και βιώσιμης ανάπτυξης**», όπου θα καθορίζονται οι αρχές και οι στρατηγικές κατευθύνσεις και θα συγκεκριμενοποιού-

νται οι δράσεις που πρέπει να αναληφθούν για τη διατήρηση των αξιών και την ανάπτυξη των λειτουργιών δεδομένου περιστασιακού γεωργικού χώρου.

3. Συμπεράσματα

3.1 Η εφαρμογή αυτών των αγροαστικών σχεδίων και των εγγράφων αμοιβαίου συμβιβασμού θα πρέπει να βασιστούν σε κριτήρια **συμφώνου πόλεως-υπαίθρου** μέσω των οργανισμών διαχείρισης και των μηχανισμών συμμετοχής των πολιτών και του γεωργικού τομέα. Τα σύμφωνα αυτά καθιστούν αναγκαία την επίτευξη των ακόλουθων στόχων:

α) **Πρώτος στόχος: η ύπαρξη τοπικού σχεδίου διατήρησης και ανάπτυξης** των χώρων με περιστασιακή γεωργία. Τα σχέδια αυτά πρέπει να διαρθρώνονται σε προγράμματα χωροταξίας, πολεοδομίας και χρήσης της γης, καθώς και σε ειδική νομοθεσία για τη ρύθμιση της αγοράς της αγροτικής γης.

β) **Δεύτερος στόχος: η σταθερότητα της περιστασιακής αγροτικής γης**, με μέσα και μηχανισμούς διατήρησης αυτής της σταθερότητας, μειώνοντας στο ελάχιστο την πολεοδομική πίεση και τις χρήσεις εκτός της γεωργικής δραστηριότητας και διευκολύνοντας την πρόσβαση στη γεωργική χρήση της γης.

γ) **Τρίτος στόχος: η ολοκληρωμένη διαχείριση μέσω ενός οργανισμού διαχείρισης** που δρα ως προωθητής και ενδυναμωτής του περιστασιακού γεωργικού χώρου πέρα από το ότι επιτρέπει στους πολίτες να γνωρίζουν τις αξίες αυτών των περιστασιακών εδαφών. Αυτό προϋποθέτει την εξασφάλιση της δυναμικής και βιώσιμης ανάπτυξης μέσω συμβιβαστικής διαχείρισης βάσει **αγροαστικών σχεδίων** και συμβατικής σχέσης μεταξύ των πολιτών, της διοίκησης και των γεωργών, βάσει **συμβολαίου για την βιώσιμη γεωργική δραστηριότητα**.

3.2 Για την επίτευξη των στόχων αυτών έχει θεμελιώδη σημασία:

α) **Η παγίωση της ενεργού συμμετοχής των γυναικών και των νέων** στα τοπικά σχέδια και στις συμβάσεις γεωργικής διαχείρισης, ως εγγύηση παρουσίας και συνέχειας στο μέλλον.

β) **Η κατανόηση εκ μέρους των πολιτών** ότι η γεωργική δραστηριότητα είναι ικανή να προσφέρει ασφάλεια των τροφίμων, δεδομένου ότι η διαχείρισή της είναι περιβαλλοντολογικά ορθή και κοινωνικώς χρησιμη.

γ) **Το ύδωρ ως παράγον παγίωσης των περιστασιακών γεωργικών χώρων**. Απαιτούνται ειδικές νομοθεσίες οι οποίες, χωρίς να μειώνουν τη χρήση του ύδατος για τη γεωργία, ενσωματώνουν ένα νέο «πνεύμα του ύδατος», το οποίο θα βασίζεται στην εξοικονόμηση της χρήσης των επιφανειακών και υπόγειων υδάτων και στην επαναχρησιμοποίηση των υδάτων που προέρχονται από διαδικασίες βιολογικού καθαρισμού των λυμάτων για γεωργική χρήση.

(5) Βλ. υποσημείωση 1

- δ) Η **παγίωση αυτών των περιαστικών γεωργικών χώρων** πρέπει να επιτευχθεί μέσω της κοινωνικής αναγνώρισης του γεγονότος ότι αντιμετωπίζουν ειδικές δυσκολίες.
- ε) Η ανάπτυξη μέσων και δράσεων που αποβλέπουν στη βελτίωση των γεωργικών εισοδημάτων, στην αύξηση της αποτελεσματικότητας των υποδομών και στη βελτίωση της προσφοράς υπηρεσιών για τη γεωργική δραστηριότητα.
- στ) Η προώθηση **συστημάτων παραγωγής και εμπορίας προσαρμοσμένων στη ζήτηση της αγοράς** με ιδιαίτερη προσοχή στην ενίσχυση της ποικιλίας των τροφίμων μέσω προώθησης μιας βιώσιμης γεωργικής δραστηριότητας που σέβεται τον περιγυρό της, την πολιτιστική ταυτότητα και την καλή διαβίωση των ζώων.

ζ) Ο **εξορθολογισμός** της χρήσης των πόρων (ιδίως της γης, των υδάτων και του τοπίου) και η **προστασία** τους.

3.3 Λόγω της ευπάθειας που χαρακτηρίζει τους περιαστικούς γεωργικούς χώρους και την ίδια την ευρωπαϊκή περιαστική γεωργία, η ΕΟΚΕ θεωρεί υψίστης σημασίας τη δημιουργία ενός **Ευρωπαϊκού Παρατηρητηρίου της Περιαστικής Γεωργίας**, το οποίο, εκτός από το ότι θα έχει ένα ευρωπαϊκό όραμα για τους περιαστικούς γεωργικούς χώρους και τη γεωργία που αναπτύσσεται σε αυτούς, θα λειτουργεί ως κέντρο αναφοράς για την παρακολούθηση, την ανάλυση και τη διάδοση της κατάστασης της ευρωπαϊκής περιαστικής γεωργίας και ως σημείο συνάντησης, προβληματισμού και διαλογού μεταξύ των τοπικών διοικήσεων της πρώτης και της δεύτερης βαθμίδας και των διαφόρων ευρωπαϊκών οργανισμών και θα παρουσιάζει προτάσεις πρωτοβουλίας για τη διατήρηση και την ανάπτυξη αυτών των περιαστικών χώρων και της γεωργίας τους.

Βρυξέλλες, 16 Σεπτεμβρίου 2004

Ο Πρόεδρος
της Ευρωπαϊκής Οικονομικής και Κοινωνικής Επιτροπής
Roger BRIESCH